

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Elife Hüsna BAŞEKİN

1960-1980'Lİ YILLARDAKİ İSLAMCI YAYINLARDA DİN EĞİTİMİ TARTIŞMALARI:
SEHER VAKTİ GAZETESİ ÖRNEĞİ

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Elife Hüsna BAŞEKİN

1960-1980'Lİ YILLARDAKİ İSLAMCI YAYINLARDA DİN EĞİTİMİ TARTIŞMALARI:
SEHER VAKTİ GAZETESİ ÖRNEĞİ

Danışman

Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Elife Hüsna BAŞEKİN'in bu çalışması, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri
Anabilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Mehmet ŞAHİN (İmza)

Üye (Danışman) : Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ (İmza)

Üye : Doç. Dr. Kasım KOCAMAN (İmza)

Tez Başlığı: 1960-1980'li Yıllardaki İslamcı Yayınlarda Din Eğitimi Tartışmaları: Seher
Vakti Gazetesi Örneği

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 28/04/2025

Mezuniyet Tarihi :29/05/2025

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “1960-1980’li Yıllardaki İslamcı Yayınlarda Din Eğitimi Tartışmaları: Seher Vakti Gazetesi Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Elife Hüsna BAŞEKİN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

26/05/2025

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Elife Hüsna BAŞEKİN
Öğrenci Numarası	202052063009
Anabilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ
Doktora Tez/Yüksek Lisans Tez/Dönem Projesi Başlığı	1960-1980'li Yıllardaki İslamcı Yayınlarında Din Eğitimi Tartışmaları: Seher Vakti Gazetesi Örneği
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2684602304
Rapor Tarihi	26.05.2025
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %6 Alıntılar dahil: %18
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 160 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ İmza	

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLOLAR LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
TEŞEKKÜR/ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLAMCI YAYINCILIK SERÜVENİ VE SEHER VAKTİ’NİN SÜREÇ İÇİNDEKİ YERİ

1.1. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e İslamcı Yayıncılık	5
1.1.1. II. Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e İslamcı Yayıncılık	5
1.1.2. Tek Partili Dönemde İslamcı Yayıncılık	7
1.1.3. Çok Partili Dönemde İslamcı Yayıncılık	9
1.2. Seher Vakti Gazetesinin Özellikleri (1969-1971)	12
1.2.1. Seher Vakti Gazetesinin Çıkış Amacı	12
1.2.2. Seher Vakti Gazetesinin Tematik Özellikleri	13
1.2.3. Seher Vakti Gazetesinin Şekilsel Özellikleri	15
1.2.3.1. Gazete Formatı ve Sayfa Düzeni	15
1.2.3.2. Yazı Tipi ve Font Kullanımı	16
1.2.3.3. Renk Paleti ve Görsel Tasarım	16
1.2.3.4. Sayfa Sayısı ve İçerik Dağılımı	16
1.2.3.5. Kapak Tasarımı ve Grafik Öğeler	17
1.2.3.6. Materyal Kalitesi	17
1.2.3.7. Abone Sistemi ve Dağıtım	17
1.2.4. Seher Vakti Gazetesinin Satış Politikası	17
1.2.5. Seher Vakti Gazetesinin Okuyucu Kitleleri	21
1.2.6. Seher Vakti Gazetesinde Dil	22
1.2.7. Seher Vakti Gazetesinin Yazarları	23
1.2.8. Seher Vakti Gazetesinin İnsanlara Hitap Şekli	27
1.2.8.1. Manevi Rehberlik	27

1.2.8.2. Ahlaki ve Eğitimci Yaklaşım.....	27
1.2.8.3. Toplumsal Sorunlara Duyarlılık	28
1.2.8.4. Eğitici ve Bilgilendirici Yaklaşım	28
1.2.8.5. Duygusal ve İlham Verici Hitaplar	28
1.2.8.6. Özellikle Kadın ve Aile Üzerine Vurgulama.....	28
1.2.8.7. Genç Kitleye Yönelik Hitaplar	29
1.2.8.8. Çocuklara Yönelik Hitaplar	29
1.2.8.9. Erkeklere Yönelik Hitaplar	30
1.3. Seher Vakti Gazetesinin Başyazarı Şule Yüksel Şenler	30
1.3.1. Doğumu ve Ailesi	30
1.3.2. Eğitim Hayatı.....	31
1.3.3. En Çok Etkilendiği Kişiler.....	31
1.3.4. Yazarlık Hayatı	32
1.3.5. Sosyal Hayatı ve Fikri Mücadelesi	32
1.3.6. Hukuki Mücadelesi ve Cezalandırılması	35
1.3.7. Konferansları	36
1.3.8. Şule Yüksel Şenlerin Vefatı.....	36
1.3.9. Eserleri	37

İKİNCİ BÖLÜM

SEHER VAKTİ GAZETESİNDE DİN EĞİTİM-ÖĞRETİMİ

2.1. Seher Vakti Gazetesinin Konu İçerikleri	38
2.2. Çocukluk Dönemi Din Eğitimi	54
2.3. Gençlik Dönemi Din Eğitimi.....	58
2.4. Örgün Din Eğitimi	65
2.4.2.İmam-Hatip Liselerinde Din Eğitimi.....	66
2.4.2.1.İmam-Hatip Liselerinin Kurulma Nedenleri	69
2.4.2.2.İmam-Hatip Liselerinde Yaşanan Problemler	70
2.5.Yüksek Öğretimde Din Eğitimi	72
2.5.1. Üniversitelerde Yaşanan Problemler ve Çözüm Önerileri	73
2.5.2. Yüksek İslam Enstitüleri.....	78
2.5.2.1.Yüksek İslam Enstitülerinin Kuruluş Amacı	81
2.5.2.2.Yüksek İslam Enstitülerinde Yaşanan Problemler	84

2.6. Yaygın Din Eğitimi.....	88
2.6.1.Kur'an Kurslarında Din Eğitimi	89
2.6.1.1.İstinye Kur'an Kursu Örneği	91
2.6.2.Camilerde Din Eğitimi.....	92
2.6.2.1. Din Eğitiminde Cami Kültürü	93
2.6.2.2. Ayasofya Camiinin Din Eğitimindeki Yeri	95
2.6.3. Önemli Gün ve Gecelerde Din Eğitimi	96
2.6.4.Sosyal-Kültürel Faaliyetlerde Din Eğitimi	104
2.7.Kadınlara Yönelik Din Eğitimi.....	114
2.7.1.Kadınların Din Eğitiminde Bilgi Kaynağında Seçicilik	118
2.7.2.Kadınların Din Eğitiminde Sosyal Duyarlılık	120
2.7.3.Kadınların Din Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Metotlar	121
2.7.4. Kadınların Şahsiyetinin Şekillenmesinde Din Eğitimin Yeri ve Önemi ..	124
SONUÇ	131
KAYNAKÇA.....	133
ÖZGEÇMİŞ	147

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Seher Vakti Gazetesinin Yazar ve Şairleri 23

Tablo 2.1 Seher Vakti Gazetesinin Konu Başlıkları, İçerikleri ve Sayfa Numaraları ..38

KISALTMALAR LİSTESİ

A.s. : Aleyhisselam

Bsk. : Baskı

C. : Cilt

C.c. : Celle celâluh

Çev. : Çeviren

Ed. : Editör

H.z. : Hazreti

İHO: İmam Hatip Okulu

M.T.T.B. : Milli Türk Talebe Birliği

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

s. : Sayfa

S. : Sayı

s.a.v. : Sallallâhu aleyhi vesellem

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

v.d. : Ve diğerleri

Y. : Yıl

YİE: Yüksek İslam Enstitüsü

ÖZET

Bu çalışmanın temel amacı, Seher Vakti gazetesinde din eğitimiyle ilgili yapılan tartışmaların neler olduğunu tespit etmektir. 15 Kasım 1969 ile 1 Temmuz 1971 tarihleri arasında 22 sayı olarak neşredilen Seher Vakti gazetesi, neredeyse her sayısında din eğitimi tartışmalarına önemli bir yer ayırmıştır. Özer Şenler tarafından kurulan gazetenin başyazarlığını Şule Yüksel Şenler üstlenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi ile incelenmiştir. Bu amaçla gazetenin çalışma kapsamındaki nüshalarına İslamcı Dergiler Projesi dijital arşivinden ve Şule Yüksel Şenler Vakfı'ndaki arşivden erişilmiştir. Ulaşılan her sayı, din eğitimi bağlamında baştan sona titiz bir şekilde taranıp incelenmiştir. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde, Seher Vakti gazetesinde özellikle çocukluk ve gençlik dönemindeki din eğitimiyle ilgili konuların ele alındığı görülmüştür. Gazetede, bireylerin dini bakımdan bilinçlenmesi ve topluma faydalı fertler olarak yetişmesinde ailenin önemli olduğu vurgulanmış; din eğitimi teorik bilgiden ziyade pratik uygulamalarla desteklenen bir süreç olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra gazetede, örgün ve yaygın din eğitimiyle ilgili konulara da değinilerek İmam-Hatip Okullarının ve Yüksek İslam Enstitülerinin kuruluş süreci ve o dönemde ilgili kurumlarda karşılaşılan problemler ele alınmıştır. Ayrıca gazetede yaygın din eğitiminde camilerin rolü ve orada verilen yaygın din eğitiminin topluma olan katkıları üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte gazetede, kadınların eğitilmesi ve bilinçli bireyler olarak topluma yön vermesiyle ilgili konulara da değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Seher Vakti, Örgün Din Eğitimi, Yaygın Din Eğitimi, Şule Yüksel Şenler.

SUMMARY

DEBATES ON RELIGIOUS EDUCATION IN İSLAMİST PUBLICATIONS OF THE 1960S-1980S: THE CASE OF SEHER VAKTİ NEWSPAPER

The main purpose of this study is to determine the discussions on religious education in Seher Vakti newspaper. Published for 22 issues between November 15, 1969 and July 1, 1971, Seher Vakti newspaper devoted an important place to discussions on religious education in almost every issue. The newspaper was founded by Özer Şenler and Şule Yüksel Şenler was the editor-in-chief. The study was analyzed through document analysis, one of the qualitative research methods. For this purpose, the copies of the newspaper within the scope of the study were accessed from the digital archive of the Islamist Journals Project and the archive at the Şule Yüksel Şenler Foundation. Each issue was meticulously scanned and analyzed from beginning to end in the context of religious education. When the data obtained were evaluated, it was seen that the newspaper Seher Vakti dealt with issues related to religious education, especially in childhood and youth. The newspaper emphasized the importance of the family in raising individuals as religiously conscious and beneficial members of society; religious education was evaluated as a process supported by practical applications rather than theoretical knowledge. In addition, the newspaper also touched upon issues related to formal and non-formal religious education and discussed the establishment process of Imam-Hatip Schools and Higher Islamic Institutes and the problems encountered in these institutions at the time. The newspaper also emphasized the role of mosques in non-formal religious education and the contribution of non-formal religious education to society. In addition to this, the newspaper also touched upon issues related to the education of women and their role in shaping society as conscious individuals.

Key Words: Religious Education, Seher Vakti, Formal Religious Education, Non-Formal Religious Education, Şule Yüksel Şenler.

TEŞEKKÜR/ÖNSÖZ

1960-1980 yılları hem siyasi hem toplumsal değişimlerin yoğun olduğu, darbelerle şekillenen ve dini değerlerin kamusal alanda sık sık tartışıldığı bir dönemdir. İlgili dönemde İslamcı yayınlar, din eğitiminin yaygınlaştırılması ve toplumsal bilinç düzeyinin artırılmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Bu bağlamda çalışmaya konu olan Seher Vakti gazetesi de din eğitime yönelik vurgusunu belirgin bir şekilde arttırarak, gençlerin manevi gelişimini desteklemeyi ve İslam'ın toplumsal hayatta yeniden etkin hale getirmeyi hedeflemiştir. Seher Vakti, söz konusu dönemde İslamcı yayınlar arasında din eğitimi ile ilgili konuları en yoğun şekilde ele alan yayınlardan biri olarak öne çıkmaktadır.

Çalışma giriş kısmı hariç iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İslamcı Yayıncılık özellikleri, Seher Vakti gazetesinin şekilsel ve tematik özellikleri ile gazetenin başyazarı Şule Yüksel Şenler'in hayatı ve eserleri ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Seher Vakti gazetesinin konu içerikleri; çocukluk ve gençlik dönemi din eğitimi; örgün ve yaygın din eğitimi yaklaşımları ve kadınlara yönelik din eğitimi konuları detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nda almış olduğum eğitim süresince bilgisi, donanımı, örnekliği ve sabrı ile her daim yanımda olan saygıdeğer tez danışmanım Doç. Dr. Şeref GÖKÜŞ'e; değerli katkılarından dolayı Doç. Dr. Mehmet ŞAHİN ve Doç. Dr. Kasım KOCAMAN'a teşekkür ederim. Ayrıca, zor zamanlarımda pes etmeme izin vermeyip eğitime devam etmem için beni yüreklendiren, hayatım boyunca arkamda olduklarını bildiğim ve ihtiyacım olduğu her an sonsuz sevgileri ile dayanağım olan sevgili eşime ve canım aileme sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Elife Hüsna BAŞEKİN

Antalya, 2025

GİRİŞ

Araştırmanın Problemi

1960-1980 yılları, Türkiye'nin siyasi ve sosyal yapısında önemli dönüşümlerin yaşandığı, İslamcı hareketin ivme kazandığı ve ülkedeki din eğitimi faaliyetlerinin nasıl olması gerektiğinin sürekli yayınlarda tartışıldığı bir dönemdir. Bu süreçte söz konusu yayınlar, din eğitimi, İslami kimlik ve toplumsal düzen gibi temel konuları farklı ideolojik yaklaşımlarla gündeme taşımışlardır. Zira ilgili dönemdeki siyasi, sosyal ve kültürel gelişmeler, din eğitimini yakından ilgilendirmiş ve çeşitli toplumsal kesimlerin çıkardığı İslamcı yayınlar, bu konuyu kendi bakış açılarıyla ele alma ihtiyacı duymuştur.

"İmanlı Türk Gençliği" idealiyle 1969-1971 yılları arasında 22 sayı olarak yayınlanan Seher Vakti gazetesi de bu yayınlardan biridir. Yayın hayatı kısa sürmesine rağmen, Seher Vakti, gençlerin din eğitimi konusuna özel bir önem atfetmiş ve bu konudaki tartışmalara özgün bir bakış açısı sunmuştur. Gazete, gençlerin yetiştirilmesinde rol oynayan kurumları ve toplumdaki mevcut durumu eleştirmiş, örgün ve yaygın eğitimdeki din eğitimi anlayışını mercek altına almıştır. Bu yönüyle bahsi geçen sürekli yayının içeriği, dönemin din eğitimi tartışmalarını anlamak ve İslamcı düşüncenin bu alandaki yaklaşımlarını çözümlemek açısından önemli bir kaynak niteliğindedir.

Araştırmanın temel problemini, "1960-1980 yılları arasında yayınlanan Seher Vakti gazetesinde din eğitimi tartışmaları nasıl ele alınmıştır?" cümlesi oluşturmaktadır. Ayrıca çalışmada aşağıda yer alan alt problemlere de yanıt aranmıştır:

- Seher Vakti gazetesi, örgün din eğitimi kurumları hakkında nasıl bir yaklaşım sergilemiştir?
- Seher Vakti gazetesi, yaygın din eğitimi faaliyetleriyle alakalı nasıl değerlendirmelerde bulunmuştur?
- Seher Vakti gazetesinin, yaygın din eğitimi faaliyetleriyle ilgili önerileri nelerdir?
- Seher Vakti gazetesi çocuk, genç ve kadınların din eğitimine yönelik nasıl bir yaklaşım sergilemiştir?
- Seher Vakti gazetesinin din eğitimi anlayışı, dönemin siyasi, sosyal ve kültürel bağlamıyla nasıl bir ilişki içerisindedir?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, 1960-1980 yılları arasında yayınlanan İslamcı yayınlardan Seher Vakti gazetesindeki din eğitimi tartışmalarını çok yönlü bir şekilde incelemeyi ve bu tartışmaların

günümüz din eğitimi anlayışı ve uygulamaları açısından taşıdığı potansiyel anlamı derinlemesine analiz etmeyi amaçlamaktadır. İlgili temel gaye doğrultusunda, Seher Vakti gazetesinin yayınlandığı dönemde din eğitimiyle alakalı öne çıkan temel konular ve bunlara yönelik geliştirilen yaklaşımlar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Öncelikle gazetenin örgün eğitim kurumlarındaki din eğitiminin içeriği, yöntemleri ve karşılaşılan sorunları hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Daha sonra Seher Vakti gazetesinin yaygın din eğitimi faaliyetlerine ilişkin yaklaşımı ve bu faaliyetlerin daha etkin hale getirilmesine yönelik önerileri değerlendirilmiştir. Ayrıca, gazetenin çocukların, gençlerin ve kadınların din eğitimine yönelik benimsediği yaklaşımın temel nitelikleri de ortaya koyulmuştur. Nihayetinde, Seher Vakti gazetesinde ele alınan din eğitimi anlayışının, dönemin siyasi, sosyal ve kültürel atmosferiyle nasıl bir etkileşim içinde olduğu da analiz edilerek, elde edilen bulgular bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Önemi

1960-1980 yılları arasındaki İslamcı yayınların içeriği, Türkiye'deki din eğitiminin o dönemdeki tartışmalarını ve gelişimini anlamak için önemli bir kaynak sunmaktadır. Bu bağlamda çalışma, Seher Vakti gazetesinde ele alınan konuları inceleyerek, gazetenin yayınlandığı dönemdeki din eğitimi tartışmalarına ışık tutmayı amaçlamaktadır. Seher Vakti gazetesinde yer alan din eğitimiyle ilgili yaklaşımlar ve eleştiriler, dönemin sosyal ve kültürel dinamikleriyle birlikte değerlendirildiğinde, o döneme ait din eğitimi anlayışının daha iyi yansıtılmasını sağlamaktadır. Bu çalışma hem tarihsel bir perspektif sağlaması hem de Seher Vakti gazetesinin dönemin din eğitimi tartışmalarındaki yerini ve önemini vurgulaması bakımından literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Literatüre bakıldığında Seher Vakti gazetesiyle ilgili iki araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalar: Eylem Gül Vuranok'un "Türkiye'de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme"¹ isimli tez çalışması ile Emel Çokoğullar ve Bakko Bozaslan'ın "1967-1980 Arası Dönemde Cemiyetin Kurtarılması Misyonu ile Tanımlanmaya Başlanan "İslamcı Kadın" Kimliği"² adlı araştırmadır. İlgili çalışmalarda gazetenin, İslam ve kadın konularına odaklandığı ve elde edilen verilerden hareketle belirtilen çalışmaların ortaya çıktığı görülmüştür. Ancak, alanyazında Seher Vakti gazetesinin din eğitimi tartışmalarına yönelik içeriğini ayrıntılı şekilde inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanılamamıştır. Mevcut çalışma, Seher Vakti gazetesinde yer alan din eğitimiyle ilgili içeriği ve bu gazetede din

¹ Eylem Gül Vuranok, *Türkiye'de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2019, s. 1-170.

² Emel Çokoğullar - Bakko Mehmet Bozaslan, "1967-1980 arası dönemde Cemiyetin Kurtarılması Misyonu ile Tanımlanmaya Başlanan "İslamcı Kadın" Kimliği", *Ankara Üniversitesi S.B.F. Dergisi*, C. 69, S. 4, 2014, s. 835-869.

eğitimi tartışmalarını sistematik bir şekilde analiz ederek, alandaki önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle araştırma özgün bir nitelik taşımakta ve ileride yapılması düşünülen benzer araştırmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, olguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği”³ bir bilimsel araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda nitel araştırma, değişken bir dünyada gözlenen ve analiz edilen verilerin yorumlanmasına dayalı bir felsefi bakış açısını içermektedir. Çalışmada da nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Bahsi geçen yöntem, incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi sunan yazılı belgelerin sistematik bir şekilde analiz edilerek veri elde edilmesini ifade etmektedir.⁴ Bu süreçte araştırmacının titizlikle takip etmesi gereken belirli aşamalar bulunmaktadır. Söz konusu aşamalar, sırasıyla dokümanlara ulaşma, dokümanların orijinalliğini değerlendirme, dokümanların içeriğini anlama, elde edilen veriyi analiz etme ve son olarak analiz edilen veriyi araştırma bağlamında kullanma şeklindedir.⁵ Bu çerçevede, araştırmanın temel verilerini oluşturan Seher Vakti gazetesine ulaşmak için çeşitli yollar izlenmiştir. Öncelikle, İslamcı Dergiler Projesi web sitesinde dijital ortama aktarılmış olan sayılar incelenmiştir. Ardından, gazetenin fiziki nüshalarına ulaşmak amacıyla, bizzat Şule Yüksel Şenler adına İstanbul Eyüpsultan’da kurulan Şule Yüksel Şenler Vakfı ziyaret edilmiştir. İlgili vakıf arşivinde bulunan gazete sayıları yerinde incelenerek fotokopileri alınmıştır.

Gazetenin incelenmesi sürecinde, her bir sayı sistematik bir şekilde okunmuş ve konuyla ilgili olan tartışmalar not alınmıştır. Alınan notlar daha sonra bilgisayar ortamına aktararak fişleme yöntemiyle düzenlenmiş ve kategorize edilmiştir. Ayrıca dönemin bağlamını ve gazetenin yayın politikalarını daha iyi anlamak amacıyla, Şule Yüksel Şenler ile yakın ilişkisi bulunan yazar Demet Tezcan ile iletişime geçilerek sözlü bilgi edinilmiştir. Elde edilen tüm bu veriler, nitel veri analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak yorumlanmış ve araştırma sorularına cevap aramak için kullanılmıştır.

³ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, 6.Bsk., Ankara, 2008, s. 39.

⁴ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, s.188.

⁵ Yıldırım - Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, s. 94.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlandırılması

Seher Vakti gazetesi, Özer Şenler'in sahibi ve Şule Yüksel Şenler'in başyazarı olduğu, 1969-1971 yılları arasında İslamcılık düşüncesi doğrultusunda yayın yapan aylık bir gazetedir (Bazı dönemlerde 15 günde bir yayınlanmıştır). "İmanlı Türk Gençliğinin Sesi" sloganıyla faaliyet gösteren gazete, toplam 22 sayı yayımlamış, çalışmada ulaşılabilen 21 sayı incelenmiştir.

Araştırma, 1969-1971 yılları arasında yayımlanan "Seher Vakti" gazetesinin din eğitimi alanındaki katkılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, gazetede yer alan ve doğrudan din eğitimiyle ilişkili olmayan konular çalışma kapsamı dışında tutulurken, din eğitimiyle ilgili tüm içerikler incelemeye dâhil edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLAMCI YAYINCILIK SERÜVENİ VE SEHER VAKTİ’NİN SÜREÇ İÇİNDEKİ YERİ

Haberleşme ve iletişim konusu, insanlık tarihi kadar eski bir süreci ifade eden önemli bir hadisedir. İçinde bulunulan ekonomik, siyasi ve toplumsal koşullara bağlı olarak değişkenlik gösteren bu süreç, farklı toplumlar ve kültürlerde çeşitlilik arz etmekle birlikte, her zaman toplumları derinden etkilemiştir. Kitle iletişimi ve haberleşme süreçleri ile bu alanda kullanılan tüm araç ve yöntemler literatürde genel olarak "Basın-Yayın" kavramıyla ifade edilmektedir. Dini ve kültürel değerlerin birey ve topluma aktarılmasında, onların bilinçlendirilmesinde, basın-yayının çok önemli fonksiyonu vardır. Toplumları kısa sürede harekete geçirme ve yönlendirme özelliği her dönemde basın-yayını vazgeçilmez kılmaktadır. Dijital teknolojiye kayda değer gelişmelerle birlikte, son dönemde daha çok "Medya" kavramı ile ifade edilen basın-yayın, toplumları şekillendiren dördüncü kuvvet olarak kabul edilmektedir.⁶ Dini, kültürel, siyasi ve felsefi pek çok inanç, düşünce ve ideolojinin yayılmasında basın-yayının yeri tartışılmazdır. Çalışma kapsamında, bu bölümde II. Meşrutiyetten 1980 yılına kadar olan dönemde İslamcı basının serüvenini ele alıp incelemek amaçlanmaktadır.

1.1. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e İslamcı Yayıncılık

Osmanlı Devleti’nin geçirdiği siyasi ve toplumsal dönüşüm, özellikle basın-yayın hayatını da ciddi anlamda şekillendirmiştir. Yaşanan gelişmeler sonucu II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülük, Batıcılık, İslâmcılık gibi fikir akımları, Osmanlıda çıkarılan dergilerin içeriklerini de etkilemiştir. Bahsi geçen her fikir akımı, kendi düşüncelerini ifade etme aracı olarak dergiler çıkarmıştır.⁷

1.1.1. II. Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e İslamcı Yayıncılık

Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşadığı siyasi istikrarsızlıklar, ekonomik sıkıntılar ve toplumsal değişimler, basın yayın hayatını hem sansür ve kısıtlamalar yoluyla etkilemiş hem de basında çıkan fikir akımları ve eleştiriler, devletin politikalarını ve

⁶ Hakan Gülçay Balcı - Emre Vadi, “Medya ve Gelişim: Yakın Geleceği Üzerine Öngörüselle Değerlendirmeler”, *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, C. 26, S. 3, Ekim, 2018, s. 239-241.

⁷ Mahsum Aytepe, “Doğuşundan Günümüze İslamcılığın Türkiye Seyri: Bir Sınıflandırma Denemesi”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 4, S. 1, 2016, s. 171.

toplumsal algıyı derinden etkilemiştir. Siyasi ve fikri hareketlilik basın yayın hayatını çeşitlendirmiş, içerik olarak da zenginleştirmiştir. II. Meşrutiyet sonrası İslamcı yayıncılık alanında da bu minvalde ciddi gelişmeler olmuştur.

1908-1909 yıllarında basın yayın hayatında köklü değişikliklerin yaşanması, her kesimin kendini ifade edebileceği özgür bir ortam hazırlamış ve İslamcı dergilerin doğuşu için bir avantaj olmuştur. II. Meşrutiyet döneminde çıkan İslamcı dergiler, yayın politikalarının merkezine, İslam dininin hayatı tüm yönleriyle kuşattığı düşüncesini almışlardır. Zengin muhtevaya sahip olan bu dönem dergilerinin öncüsü, Musa Kazım, Mehmet Akif (Ersoy) ve Eşref Edip'in yazarlığını yaptığı "Sırat-ı Müstakim" dergisi olmuştur. Dergi, 24 Şubat 1327'de (8 Mart 1912) çıkarılan 183. sayıdan itibaren formatını büyük oranda koruyarak "Sebîlürreşâd" adıyla yayınlanmıştır.⁸ Derginin, bir yandan devlet ve toplum düzeninde İslami hükümlerin geçerli olmasını savunması, diğer yandan Rusya Müslümanlarına geniş yer ayırması, hatta "Kadın sorunlarına" da değinmesi, zengin bir muhtevaya sahip olduğunu göstermesi açısından önemlidir.⁹ İslamcılık akımının yayın organı olan ve İslamcı dergilerin ilki olan Sebîlürreşâd, 31 Mart olayından itibaren çeşitli bahanelerle kesintiye uğratılsa da halen yayın hayatına devam etmektedir.¹⁰

Sebîlürreşâd'la aynı dönemde yayın hayatına başlayan diğer İslamcı dergilerden bazıları şunlardır: "Beyanülhak (1908), Kürd Tedvün ve Terakki Gazetesi (1908), Ceride-i Sufiyye (1909), Volkan Gazetesi (1909), Muhibban (1909), Tearüf-i Müslimin (1910), Hikmet (1910), İslam Dünyası (1913), el-Medaris (1913), İslam Mecmuası (1914), Ceride-i İlmiyye (1914), Cihan-ı İslam (1914), Dârülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası (1925), Ateş (1936)".¹¹

1908 yılından itibaren başlayıp muhteva ve çeşitlilik açısından artarak devam eden İslamcı yayıncılık serüveni, 1923'te Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından sonra, 1925 yılında çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunuyla son bulmuş; basın sıkı bir denetim altına alınarak rejime karşı yayın yapan dergi ve gazeteler kapatılmıştır. Bu süreçte Tevhid-i Efkar, Son Telgraf, Toksöz, Tanin, İleri ile İslamcılarının tek ciddi yayın organı olan Sebîlürreşâd'ın yayın hayatına son verilmiştir.¹² İlgili kanunun ilan edilmesinin akabinde hayata geçirilen söz konusu uygulamalarla Türk dergiciliği, Köroğlu'nun ifadesiyle "içe kapanış ve bekleyiş

⁸ Adem Efe, "Sebîlürreşâd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 36, İstanbul, 2009, s. 251-253.

⁹ Zafer Toprak, "Fikir Dergiciliğinin Yüzyılı", *Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984)*, Gelişim Yayınları, İstanbul, 1984, s. 20.

¹⁰ https://www.sebilurresad.com.tr/index.php?route=information/information&information_id=1 (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

¹¹ <https://idp.org.tr/uploads/zamantuneli.pdf> (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

¹² Bu yayınların kapatılması ve gazetelerin yargılanması konusunda geniş bilgi için bkz. Ergün Aybars, *İstiklal Mahkemeleri*, C. I-II, İzmir, 1988, s. 331-337.

dönemi”, Ali Bulaç’ın ifadesiyle “derin bir uyku dönemi” yaşamış ve bu durum, 1940’lı yılların başlarına kadar devam etmiştir.¹³ İktidarın benimsediği din ve siyaset politikası, Subaşı’nın ifadesiyle “tecrit politikaları”, hem İslâmcı düşünürlerin hem de İslâmi neşriyatın görünürlüğünü geri plana atmıştır. Bu durum, Cumhuriyetin ilanından çok partili siyasi sisteme geçiş sürecine kadar olan dönemde İslamcı yayıncılığın en zayıf dönemini yaşadığı şeklinde değerlendirilebilir.¹⁴

1.1.2. Tek Partili Dönemde İslamcı Yayıncılık

İslamcı dergilerin 1925’te “Takriri Sükun” kanunuyla kapatıldığı 14 yıl gibi uzun sayılabilecek bir aradan sonra ilk olarak, Şubat 1939’da Nurettin Topçu tarafından İslamcı düşünce çizgisinde yayın yapan "Hareket" dergisi çıkarılmıştır. Bahsi geçen dergi (1939-1982), söz konusu dönemde İslamcı çevrelerin düşüncelerini dile getiren önemli yayın organı olarak kabul edilebilir.¹⁵ Ruhçu-mistik bir hava taşıyan Hareket dergisi, Batılılaşma çabalarına karşı çıkan bir yayın politikası izlemiştir. Derginin ilk sayısında başyazar Nurettin Topçu, İslam’ı Türklerin Rönesans’ı olarak kabul etmekte; Rönesans dirilişinin kaynağının da Anadolu ve Türk-İslam tarihi olduğunu vurgulamaktadır.¹⁶ Ayrıca Hareket dergisi, 1970’lerde yeni İslamcı düşüncelerin merkezi ve en etkili fikir platformu olarak da öne çıkmıştır. Bir düşünce dergisi olmasının yanı sıra, sanat ve edebiyat alanındaki çalışmalara da sayfalarında yer veren "Hareket" dergisinin yayın hayatı 1982 yılında sona ermiştir.¹⁷

1940’lı yıllar, Türkiye’de dinin kamusal alandaki rolünün yeniden tartışılmaya başlandığı bir dönem olmuştur. Bu tartışmaların bir yansıması olarak, Tek Parti döneminde dinî hassasiyetlere dayanan bir muhalif ses olarak şair Necip Fazıl Kısakürek’in 1943’te çıkardığı “Büyük Doğu” dergisi, yeni bir İslami diriliş söylemiyle yayın hayatına başlamıştır.¹⁸ Kısakürek, Tanzimat’tan sonra gittikçe artan Batılılaşma sevdasının, Osmanlı’nın çöküşünü hızlandırdığını ifade etmiş, çöküşten kurtuluş için İslâm kültür havzasında yeni bir İslâmî diriliş kaynağının aranması gerektiğini Büyük Doğu aracılığı ile

¹³ Elif Gül Özdemir - Cemil Hakyemez, “İslamcı Dergilerde İhvan-ı Müslimîn Algısı: Hilal Dergisi Örneği”, *Mezhep Araştırmaları Dergisi*, C. 16, S. 2, 2023, s. 603-604.

¹⁴ Necdet Subaşı, “1960 Öncesi İslâmi Neşriyat”, *1960-1980 Arası İslâmcı Dergilerde Toparlanma ve Çeşitlenme*, Ed. Vadettin Işık vd., Nobel Yayıncılık İLEM Kitaplığı, Ankara, 2016, s. 45.

¹⁵ Toprak, “Fikir Dergiciliğinin Yüzyılı”, s. 13-54.

¹⁶ "Bizim Rönesans'ımızın müjdecisi, bin küsur yıllık İslam tefekkür ve ihtirasının metotlu düşünüş ve ilim zihniyetiyle birleştiği yerdeki aydınlıkta bulunacaktır." Mehmet Orhan Okay, "Hareket", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 16, İstanbul, 1997, s.123-125.

¹⁷ Ferudun Ay, “Edebî Yönüyle Hareket Dergisi (1939-1953)”, *Edebî Eleştiri Dergisi*, Cumhuriyet’in İlanının 100. Yılı Anısına 1923’ten 2023’e Süreli Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı, 2023, s. 362-379.

¹⁸ İsmail Kara, *Türkiye’de İslâmcılık Düşüncesi*, Pınar Yayınları, C. 3, İstanbul, 1994, s. 257.

dile getirmiştir.¹⁹ 1943-1978 yılları arasında çeşitli aralıklarla yayınlanan söz konusu dergi, tek partili dönemde İslamcı düşüncenin önemli bir temsilcisi olmuş,²⁰ farklı sayılarında “İslam İnkılabı’nın” içeriğinden çeşitli örneklerle yer verilmiştir.²¹ Bu dönemin devamında, 1949 yılında seçmeli din derslerinin müfredata eklenmesi, Ankara İlahiyat Fakültesi’nin açılması ve “molla” lakaplı Şemsettin Günaltay’ın Başbakanlığa getirilmesi, 1950 yılında kapanan türbelerden bir kısmının açılması gibi gelişmeler, din eğitimi ve İslamcı yayınlar alanında önemli adımlar olarak kaydedilmiştir.²²

Bu dönemde yayın hayatına giren İslamcı dergi sadece Necip Fazıl’ın Büyük Doğu dergisi değildir. Daha önce yasaklanmış olan ve ilk İslamcı dergi sayılan “Sebilürreşad” dergisi de 1948 yılında yeniden yayınlanmaya başlamıştır. Ayrıca İslam’ın inanç ve ibadet esaslarına odaklanan İslamcı dergiler de çıkarılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1-Hakka Doğru (1947): “Siyer, ibadet hikmetleri ve temel itikadî mevzularda halkı bilgilendirmek maksadıyla yayımlanan dergi 1956’ya kadar 310 sayı yayımlanmıştır.”²³

2-Selamet (1947-1948): Kurucusu Ömer Rıza Doğrul olan dergi dini bilgiler, ilmihal, siyer bilgilerinin yanında dünyaya, özellikle İslam alemine dair haber ve analizleriyle de öne çıkmaktadır.²⁴

3-Hakyol (1947): “15 günlük dergi olarak, “Sözün Gerçeği Yolun Doğrusu” sloganıyla yayın hayatına başlamıştır.”²⁵

4-Doğan Güneş (1947-1948): Derginin sahibi ve yazı işleri müdürü Mustafa Ilık’tır. Ağustos 1947 ve Mart 1948 yılları arasında yayımlanmıştır. Derginin hedef kitlesi önce Müslümanlar sonra da bütün insanlardır.²⁶

5-Müslüman Sesi (1948-1967): 17 Kasım 1948 tarihinde İzmir vaizi Mehmet Lütfullah Baydoğan tarafından aylık olarak çıkartılan “Dini, İlmi, Ahlaki Dergi”dir. İnsanlığın ancak din sayesinde gerçekleşeceğini savunan dergi, Kur’an ve sünnet eksenli bir anlayışla dindeki

¹⁹ Ali Erken, “Türkiye’nin İslami Diriliş Hareketleri”, *Doğu’dan Batı’ya Düşüncenin Hizmeti: Medeniyet Projelerinin İnşa Sürecinde Çağdaş İslam Düşüncesi*, Ed. Bayram Ali Çetinkaya, İnsan Yayınları, C. 9, 2015, İstanbul, s. 75.

²⁰ Okay, “Hareket”, s. 513-514.

²¹ “İslam İnkılabı-Devlet”, *Büyük Doğu Mecmuası*, C. I, S. 11, 23 Aralık 1949, s.2.

²² Subaşı, “1960 Öncesi İslâmi Neşriyat”, s. 59.

²³ https://idp.org.tr/uploads/IDP_timeline_1908-1980.pdf (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

²⁴ Hamid Kardaş, *Tek Parti Dönemi İslamcı Dergilerde İslam Dünyasının Görünümü: Selamet ve Sebilürreşad Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Bilimi ve İnternet Enstitüsü, İstanbul, 2022, s. 4.

²⁵ <https://www.nadirkitap.com/hakyol-15-gunluk-dergi-sozun-gercegi-yolun-dogrusu-3-subat-1947-sayi-2-ismet-inonu-mehmet-emin-yurdakul-yenilmek-bilmeyen-turk-gucu-muessisi-lutfi-oguzcan-dergi22450618.html?srltid=AfmBOortGtq08ttSq8PfULBY-NYtBjulkHlajIjgFFPEg-nXALZxHCrA> (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

²⁶ Ömer Faruk Kırmit, “II. Dünya Savaşından Sonra Çıkan Kısa Ömürlü İslamcı Bir Dergi: Doğan Güneş (1947-1948)”, *Atatürk Yolu Dergisi*, S. 73, Ekim 2023, s. 273.

hurafeleri ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Çocuklara dini eğitim vermeyi elzem gören dergi, “Müslüman çocuklarına din dersleri” adlı bir bölüm ayırmıştır. 1985 yılına kadar yayın hayatını sürdürmüştür.²⁷

6-*Büyük Dava* (1950): Sahibi: Yahyabeyoğlu Asım’dır. Her Ayın Onunda ve Yirmi beşinde toplam altı sayı çıkan “Milliyetçi Gazete”dir.²⁸

7-*Serdengeçti* (1947-1962): Asıl adı Osman Zeki olan Serdengeçti’nin aylık olarak çıkardığı bir dergidir. Sık sık tutuklanması ve derginin kapatılması yüzünden dergi ancak otuz üç sayı yayımlanabilmiştir. Dergi siyasi iktidarın yoğun baskısına boyun eğmemiş, milletin (dönem itibarıyla Anadolu’nun) sesi olmaya çalışmış, bunda da büyük ölçüde başarılı olmuştur.²⁹

8-*Yeşil Nur* (1949-1953): Eskişehir’de, M. Nuri Akyar tarafından yayınlanmıştır.³⁰

Bahsedilen bu süreli yayınların içeriklerinde ağırlıklı olarak İslam’ın inanç ve ibadet boyutları işlenmiştir.

1.1.3. Çok Partili Dönemde İslamcı Yayıncılık

Türkiye’de çok partili siyasi sisteme geçiş süreci, II. Dünya Savaşı’nın sonrasına tekabül etmektedir. Bu bağlamda, ilk olarak 1945 yılında Milli Kalkınma Partisi’nin ve ardından 1946’da Demokrat Parti’nin kuruluşuyla çok partili döneme adım atılmıştır.³¹ Türkiye siyasetindeki bu gelişme 1950’de Demokrat Parti’nin iktidara gelmesiyle birlikte farklı bir boyut kazanmıştır.

Çok partili sürece geçiş, toplumun her alanında olduğu gibi, basın-yayın hayatında da köklü değişikliklere sebep olmuştur. Basın-yayın üzerindeki yoğun baskı ve sansürün gevşetilmesi, bu alandaki değişikliklerin en göze çarpanıdır.³² Sağlanan bu basın özgürlüğünden İslamcı basın-yayın organları da istifade etmişlerdir.

Türkiye’deki İslamcı dergi sayısında çok partili siyasi hayata geçişle birlikte belirgin bir artış gözlemlenmiştir. Bu dönemde yayın hayatına başlayan başlıca İslamcı dergiler

²⁷ Ahmet İşler, “Demokrat Parti Döneminde Dinde Reform Tartışmaları: Müslüman Sesi Dergisi Örneği”, *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 2, 2018, s. 57.

²⁸ <http://www.sanatkıtabevi.com.tr/tr/?sku=40150> (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

²⁹ Ali Özcan, “Serdengeçti Dergisi ve Siyasal İktidarla İlişkisi”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, C. 2, S. 3, Nisan 2014, s. 302-313-314.

³⁰ Vahdettin Işık, “İslamcı Dergilerin Gündemi: Tarih, Hafıza ve Değişim (1908-2008)”, *Sosyoloji Divanı*, S. 10, Y. 5, 2017, s. 116.

³¹ Nilgün Gürkan, *Türkiye’de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-195)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s. 50-63; Hakkı Uyar, *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, Boyut Kitapları, İstanbul, 1998, s. 343-348.

³² Faruk Temel, Mustafa Burak Çelebi, “Türkiye’de Çok Partili Siyasal Yaşama Geçiş Dönemi ve Basın: Burdur Yerel Gazeteleri Üzerine Bir İçerik İncelemesi”, *I. Teke Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ed. Şevkiye Kazan Nas, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, C. 2, Burdur, 2015, s. 972.

arasında “Allah Yolu, Büyük Cihad, Din Yolu, Doğan Güneş, Doğru Yol, Ehli Sünnet, Ehli Nimet, Fetih, Hakikat Yolu, Hakka Doğru, Hakyol, Hilâl, Hür Adam, İslâm, İslâm Yolu, İslâm Dünyası, İslâm’ın Nuru, İslâmiyet, İrşat, Müslüman Sesi, Selamet, Serdengeçti, Yeşil Nur, Türk Düşüncesi” sayılabilir.³³

1960’lı yıllarda Türkiye’deki siyasi ve sosyal alandaki değişimlerin İslamcı dergi faaliyetlerine olan etkisini Vahdettin Işık şu şekilde ifade etmektedir: “...Bunun getirdiği özgürlük ortamı Tek Parti Dönemi baskısından çıkan Müslümanların dünyayı tanımalarına ve söz söyleyebilme hürriyetine erişmelerine vesile oldu. Türkiye dışı noktalarla itibar sağlanmaya başladı. Çeviriler yapılmaya, kitapevleri, yayınevleri kurulmaya başlandı. Dergi sayısında ciddi bir artış meydana geldi.”³⁴

Yeni anayasanın hazırlanıp özgürlüklerin daha geniş kitlelere yayılmasıyla birlikte İslamcı basın-yayın organlarında daha nitelikli içerikler hazırlanmış, dergilerin sayı ve muhtevası da çeşitlilik göstermiştir. Bu süreçte İslamcı yayıncılık açısından tercüme eser sayısındaki artış dikkat çekmiştir. Zira Mısır ve Pakistan başta olmak üzere İslam coğrafyasının farklı bölgelerindeki düşünürlerin eserleri bu dönemde Türkçeye tercüme edilmiştir. “Tercüme Hareketleri” olarak kavramlaşan ilgili faaliyetler, Türkiye’deki İslamcı düşüncenin seyrini değiştirmiş, konu çeşitliliğini arttırmış ve Müslüman toplumun ufkunu genişletmiştir.³⁵

1961 anayasasında hak ve özgürlüklerin genişletilmesinden İslamcı yayınlarda yararlanmıştır.³⁶ 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra Demokrat Parti’nin, 29 Eylül 1960 yılında kapatılmasıyla³⁷ Adalet Partisi’ne yönelen İslamcı çevrelerin bir bölümü “İttihad, Hakikat, Yeni İstiklal” gibi süreli yayınlar etrafında örgütlenmeye gitmişlerdir. Bunlardan 21 Aralık 1960’ta haftalık olarak yayınlanmaya başlayan “Yeni İstiklal” dergisi 27 Mayıs sonrası İslamcı, Türkçü ve muhafazakâr eğilimleri bir araya toplamıştır. Bahsi geçen dergi N. Fazıl Kısakürek, M. Şevket Eygi, Nurettin Topçu gibi İslamcılarının yanı sıra Mümtaz Turhan gibi milliyetçi ve Nihal Atsız gibi laik ve katı derecede milliyetçi görüşü temsil eden kişilerin yazılarına da yer vererek, sola karşı farklı görüş ve yaklaşımların ittifakı görünümü sergilemiştir.³⁸ Yeni İstiklal’in kapanmasından sonra aynı işlevi, M. Şevket Eygi’nin çıkardığı

³³ Ahmet Köroğlu, “Türkiye’de İslamcılık Düşüncesinin Seyrini Dergiler Üzerinden Okumak”, *1960-1980 Arası İslamcı Dergiler Toparlanma ve Çeşitlenme*, Ed. Vahdettin Işık - Ahmet Köroğlu - Yusuf Enes Sezgin, Nobel Yayınevi, Ankara, 2016, s. 12-13.

³⁴ Özdemir - Hakyemez, “İslamcı Dergilerde İhvan-ı Müslimîn Algısı: Hilal Dergisi Örneği”, s. 605.

³⁵ Köroğlu, “Türkiye’de İslamcılık Düşüncesinin Seyrini Dergiler Üzerinden Okumak”, s. 14-15.

³⁶ Funda Gülşen, “İslamcılık Akımının Türk Siyasal Hayatındaki İdeolojik Evrimi”, *Turkuaz Uluslararası Sosyo-Ekonomik Stratejik Araştırmalar Dergisi*, C. 6, S. 1, 2024, s. 79.

³⁷ Cemal Fedayi, “Adalet Partisi’nin Birinci Dönemi: 1961-1971”, *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, C. 16, S. 57, Temmuz 2019, s. 124.

³⁸ Doğan Duman, *Demokrasi sürecinde Türkiye’de İslamcılık*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 1999, s.81.

günlük “Bugün” gazetesi üstlenmiştir. Bugün gazetesini daha sonraki süreçte İrşad (1963), Hakses (1965), Diriliş (1966). İslam Düşüncesi (1967), İttihad (1967), Seher Vakti (1969) gibi İslamcı yayınlar takip etmiştir.³⁹

İslamcı yayın serüvenine katılımlar sonraki dönemlerde de devam etmiştir. 12 Ocak 1973 tarihinde İstanbul Cağaloğlu’nda Hasan Aksay tarafından Milli Gazete yayın hayatına başlamıştır.⁴⁰ “Önce Ahlak ve Maneviyat” sloganıyla, İslamcı bir partinin yayın organı görüntüsü veren Milli Gazete düzenli yayınlanabilen İslamcı yayınlardan olmuştur. Milli Gazete'nin yayınlandığı dönemde, ilgili siyasi çevrenin, günlük gazetenin yanı sıra çeşitli İslamcı dergiler de yayınladığı görülmektedir. 3 Ağustos 1979'da ilk sayısı yayınlanan ve toplam 12 sayı çıktıktan sonra kapanan “Akıncılar” ile radikal bir yayın çizgisine sahip “Akıncı Güç” dergileri bunlardan bazılarıdır.⁴¹ 5 Ocak 1978'de haftalık yayınlanan “Şura” dergisi de radikal mücadeleci kimliği ile ön plana çıkmıştır.⁴² Yine 1978 yılında yayınlanan ve eylem taraftarı olan “İslamî Hareket” dergisi de Türkiye'yi "gaspedilmiş ülke" olarak görmüş ve Türkiye'nin yeniden İslamlaştırılması için çağrıda bulunmuştur.⁴³ Milli Selamet Partisi (MSP) çizgisinde yayın yapan 15 günlük “Gölge” dergisi de 1976 yılında yayın hayatına girmiş ve sayılarını daha çok Türkiye dışındaki diğer Müslüman ülkelere ayırmıştır. Dergi, yerini bir süre sonra Ak-Genç dergisine bırakmıştır. Yine bu dönemde Selamet (1973), Vesika (1975), Sebil (1976), Zafer (1976), Şadırvan (1976), İslam’ın Sesi (1975), İslam Alemi (1976), Yeni Ölçü (1977), İslamî Düşünce (1977), Adım (1978), Sur (1975), Köprü (1977), Tevhid (1978), Sızıntı (1978), Hicret (1979) gibi diğer İslamcı dergiler de çıkarılmıştır.

1980’li yıllarda İran’da yaşanan İslâm Devrimi ve beraberinde getirdiği değişimler İslâmıcı dergilerin üslup, dil ve söylemlerine de etki olmuştur. İran kökenli olan ve İslâm devriminin ürettiği kavramlar hem sosyal yaşamın kodlarına hem de İslâmıcı dergilerin diline yansımıştır.⁴⁴ Tezin sınırlarını aştığı için, bu dönemdeki İslamcı basın ve yayın hayatındaki gelişmeler, çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

³⁹ Bunlardan haftalık gazete olarak 24 Ekim 1967’de yayınlanmaya başlayan İttihad, oldukça cesur çıkışlarıyla geniş ilgi toplamış, gazete 7 Haziran 1971’de sıkıyönetim tarafından süresiz kapatılmıştır.

⁴⁰ Süleyman Arif Emre, *Siyasette 35 Yıl*, Akabe Yayınları, C. 1, 2. Bsk., Ankara, 1990, s. 196; <https://www.milligazete.com.tr/bilgi/kurulus> (Erişim Tarihi 10.04.2025)

⁴¹ Duman, *Demokrasi sürecinde Türkiye’de İslamcılık*, s. 82.

⁴² İsmail Türkoğlu, “Türk Dünyasının Kuzey Yıldızları Türk -Tatar Aydınları”, *Düşünce Dünyasında Türkiz*, Ed. Recai Coşkun, Net Matbacılık, Y. 3, S. 17, Ankara, 2012, s. 135.

⁴³ Duman, *Demokrasi sürecinde Türkiye’de İslamcılık*, s. 82.

⁴⁴ Özdemir - Hakyemez, “İslamcı Dergilerde İhvan-ı Müslimîn Algısı: Hilal Dergisi Örneği”, s. 606.

1.2. Seher Vakti Gazetesinin Özellikleri (1969-1971)

1.2.1. Seher Vakti Gazetesinin Çıkış Amacı

İlk sayısı 15 Kasım 1969'da çıkan Seher Vakti Gazetesi, 1 Temmuz 1971'e kadar 22 sayı olarak yayınlanmıştır. "İmanlı Türk Gençliğinin Sesi" sloganıyla; "Çıkıyoruz... İslam aşkıyla yanan genç neslin devamlı ısrarına binaen çıkıyoruz..." sözleriyle yayın hayatına başlayan gazetenin ilk sayısı 16 sayfadır.⁴⁵ Gazete, Şule Yüksel Şenler'in 28 Haziran 1971'de hapse girmesiyle, 1 Temmuz 1971 tarihinde çıkardığı 22. Sayısı ile yayın hayatına veda etmiştir. Ancak, gazetenin 21. sayısına ulaşamamıştır. Bunun sebebi olarak; ya sayının çıkış tarihinin 12 Mart 1971 Muhtırası sonrasına denk gelmesi gösterilmiş ya da son sayının 22. sayı ile birlikte neşredildiği söylenmiştir.⁴⁶ Gazetenin, yayın amacı ilk sayıda, şöyle dile getirilmiştir: "Seher Vakti hakikatten uzaklaşmış, muzdarip ruhların kalp çırpınışlarını işitecek ve okuyucuları ise 'ışık' ve 'su' arayanların yardımlarına koşacaktır. 'Seher Vakti' bozuk bir eğitim düzeni içinde öğrencilere hitaben yegane aylık mukaddesatçı gazetedir."⁴⁷ Bunun yanında Seher Vakti gazetesi çıkış amacı olarak şu veciz ifadeler de yer vermiştir: "Seher Vakti, bir sevgi mektebi.. Yüksek duygular fidanlığı.. Çiçek açacak, istikbalde nesilleri kucaklayacak olan bir gülistan olacak. O gülistanın içine giren huzuru seher vaktinde bulacak."⁴⁸ Gazetenin kendi ifadesiyle, "çiçek açacak, istikbalde nesilleri kucaklayacak olan bir gülistan olacak" düşüncesi, onun eğitimdeki amacını, özellikle de genç nesillere yüksek değerler kazandırma hedefindeki kararlılığını yansıtmıştır. Bu bağlamda gazetenin çıkış noktası, bu gülistanın içinde yer alacak, "huzuru seher zamanında" bulunacak bir ortam yaratmaktır. Söz konusu metaforik anlatım, aynı zamanda derginin ideolojik yönü ve toplumsal eğitimin özünü ortaya koyan bir vurgu olarak karşımıza çıkmaktadır. "...en güzel gazete Müslümanların olmalıdır!" şiarıyla hareket eden Seher Vakti gazetesi, her sayısında kendini daha da geliştirmeye çalışmıştır..."⁴⁹

Seher Vakti gazetesi ilk sayısından itibaren başta gençler olmak üzere İslam'a duyarlı tüm kesimlere hitap etmeyi amaçlamıştır. Söz konusu gazetenin özellikle de kadınlara, gençlere ve çocuklara yönelik çıkarılmış olduğu vurgusu üzerinde durularak bu durum okuyucuya şu şekilde izah edilmiştir. "İmanlı Türk Gençliğinin Sesi"⁵⁰, "Neşriyat sahasında, o kadar gerilerdeyiz ki; kadınlara, gençlere ve çocuklara hitap eden tek sağcı aylık gazete yoktur. İnşallah 'Seher Vakti' bu büyük boşluk ve uçurumu sizlerden gördüğü maddi ve

⁴⁵ "Okuyucuya Mektup", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 5.

⁴⁶ Vuranok, *Türkiye'de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, s. 104.

⁴⁷ "Okuyucuya Mektup", 15 Kasım 1969, s. 5.

⁴⁸ "Okuyucuya Mektup", 15 Kasım 1969, s. 5.

⁴⁹ "Birimizin Derdi Hepimizin Derdi", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 5.

⁵⁰ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 1.

manevi yardımlarla kapatacaktır...”⁵¹ Gazetenin son sayısında yayımlanan “Okuyucu Postası” kısmında gelen mektuplar, gazetenin çıkış amacına uygun yayınlar yapmış olduğunu gösterir mahiyettedir.⁵² Bütün bu bilgilerden hareketle Seher Vakti gazetesinin çıkış amacını zamanın ihtiyaçlarına ve ülkede yaşanan gelişmelere göre güncellediği söylenebilir.

1.2.2. Seher Vakti Gazetesinin Tematik Özellikleri

Seher Vakti gazetesi, genellikle dini ve manevi temalar üzerine odaklanmıştır. İlgili gazetenin içeriğinde, İslam kültürü, ahlakı, kadın-erkek ilişkileri, ideal gençlik, örgün ve yaygın kurumlarda din eğitimi, aile değerleri ve sosyal sorunlar gibi konular derinlemesine işlenmiştir. Gazete, topluma yönelik din öğretimini hikaye anlatımı aracılığıyla gerçekleştirmiştir.⁵³ Ayrıca gazetede edebi eserler, hikayeler ve şiirler gibi yaratıcı yazılar da yer almıştır. Gazete din eğitiminde hikayeden yararlanmayı hemen her sayıda sürdürmüştür. Bazen hikayeler manzum, nazım şeklinde İslami temalar ağırlıkta olmak üzere anlatılmıştır.⁵⁴ Gazete ele aldığı konuları; düz yazı, hikaye şiirlerle işlemekte, özellikle manevi ve ahlaki temaları işlenişinde şiirle anlatım etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Bu kapsamda gazetede, şiirden hoşlananlar için İslam’ın güzel ahlak ve ilkelerini şiir tarzında anlatılmıştır.⁵⁵ Seher Vakti, Allah’a yakınlaşmak isteyen Müslümanlara namaz, oruç, zekat gibi önemli ibadetler ve bunların önemini de şiirlerle hatırlatmıştır.⁵⁶ Gazete, özellikle hikaye ve şiirin küçük çocukların eğitiminde önemli yer tuttuğunu düşündüğü için bu edebi türlere hemen her sayıda yer ayırmıştır.⁵⁷ Şiirlerin dili çoğunlukla sade ve anlaşılır olmakla birlikte, derin anlamlar ve tasavvufi öğeler de barındırabilir.

Seher Vakti gazetesi, okuyucu ile bağını daima sıcak tutmayı bir yayın politikası haline getirmiş, “Okuyucuya Mektup” adlı özel bir köşeye hemen her sayıda yer vermiştir. Gazete iç sayfasında okuyuculardan gençlik konusuyla alakalı şiirlere de yine “Sizden Gelenler” başlığı ile yer ayrılmıştır. Böylelikle okuyucu ve gazete arasında duygusal bağ canlı tutularak, gazetenin okuyucu duygu ve düşüncelerine verdiği değer gösterilmiştir.⁵⁸

Okuyuculardan gelen ve bazı önerilerin yer aldığı mektupları da yayınlayan Seher Vakti, onların tavsiyelerini mali imkanlar nispetinde gerçekleştirildiğini nezaketle dile

⁵¹ “Okuyucuya Mektup”, 15 Kasım 1969, s. 5.

⁵² “Okuyucu Postası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 20, 1 Haziran 1971, s. 8.

⁵³ Gonca Gülser Şenler, “Karşı Dağdaki Kulübe”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 9.

⁵⁴ Gonca Gülser Şenler, “Ömercik”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 7.

⁵⁵ Erdoğan Seylan, “Yavrularıma”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Şubat 1971, s. 15.

⁵⁶ “Berat Kandili”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 20.

⁵⁷ Gonca Gülser Şenler, “Çocuk Dünyası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 18, 1 Mart 1971, s. 13.

⁵⁸ “Şiirleriniz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 20, 1 Haziran 1971, s. 2.

getirmiş, böylece okuyucularını onore etmiştir.⁵⁹ Gazetede zaman zaman okuyucuya yönelik düşündürücü sorulara da yer verilmiştir.⁶⁰ Böylece Seher Vakti gazetesi her fırsatta okuyucunun fikir ve düşüncelerine değer verdiğini göstermiştir.⁶¹

*“Okuyucularının fikir, düşünce ve görüşlerine büyük bir hürmet duyan Seher Vakti, bundan sonra açtığı bu sayfada çeşitli, içtimai, fikri mevzularda kanaat ve düşüncelerinizi aksettiren yazılarınıza yer vermek istemektedir. Bu sayfalarda neşredilecek yazıların, meselelerimiz üzerinde düşünce ve fikir birliğine varmak hususunda büyük bir rol oynayacağına ve bunun çok değerli bir hizmet sahası olacağına samimiyetle inanmaktayız. Seher Vakti, bunun yanında okuyucularının edebiyat ve san’at sahasındaki değerli eserlerine, hikaye, makale ve şiirlerine de daima sayfalarını açık tutmaktadır. Fikir, edebiyat ve san’at sahalarında çalışan kardeşlerimizin eserlerini bekler, kendilerine muvaffakiyetler dileriz.”*⁶²

Din eğitiminin en önemli metotlarından birisi de yerinde ve zamanında dini tebliğde bulunmaktır. Gazetede mübarek gün ve geceleri fırsat bilerek gerek şiir gerek yazı gerekse de tebrik mesajları ve ilanlarla farkındalık oluşturmaya çalışılmıştır. Örneğin, 13. sayının arka kapağında tam sayfa cami görselinin altında bir dörtlükle okuyucular günahlardan korunmaya ve tövbeye davet edilmiştir. Seher Vakti gazetesi İslami öğretilere bulmaca⁶³ ve kompozisyon gibi eğlenceli aktiviteler vasıtasıyla da yer vermiş, okuyucuları zaman kaybından koruyarak hem eğlendirici hem de öğretici bir alternatif sunmuştur.⁶⁴ Ayrıca gazetede okuyucular için ankete de yer verilmiştir.⁶⁵ Gazetede bazı konular karikatürlerle komik ve eğlenceli bir hale getirilmiş, okuyucuya farklı bakış açıları kazandırılması amaçlanmıştır.⁶⁶ Böylece gazete okuyucularının karikatürlerle,⁶⁷ hem öğrenmesini hem de düşünmesini hedeflemiştir. Gazetede zaman zaman ödüllü yarışmalar da düzenlenmiştir. Seher Vakti gazetesinde okuyuculara sorular sorularak bazı resimler verilmiş, bunlardan hareketle okuyucudan makale, fıkra, hikaye, masal, şiir yazması istenmiştir.⁶⁸

Gazetede yapılan benzetmeler tüm okuyucu kitlesi tarafından doğru ve kolay bir algılamaya imkanı sunmuştur. Ayrıca Seher Vakti gazetesinde söz sanatları da etkili bir şekilde kullanılmıştır. Zaman zaman Müslüman bireylerde farkındalık oluşturmak için edebi

⁵⁹ “Okuyucu Postası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Şubat 1971, s. 35.

⁶⁰ Şule Yüksel Şenler, “Bacım”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 11.

⁶¹ “Dikkat”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 4.

⁶² *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 4.

⁶³ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 18, 1 Mart 1971, s. 11.

⁶⁴ Mehmet Büyüktaş, “Niçin Yuvarlanmadı”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 18, 1 Mart 1971, s. 11.

⁶⁵ “Çocuk Dünyası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 14.

⁶⁶ “Gurur ve Zilletin İleti: Nefsaniyet Dürbünü”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 5.

⁶⁷ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 7, 15 Mayıs 1970, s. 8.

⁶⁸ “Çocuk Dünyası”, 15 Kasım 1970, s. 14.

sanatlardan biri olan teşbihlere de yer verilmiştir. Şu alıntı bu konuda güzel bir örnek teşkil etmektedir:

*“Her bireyin yaşamı bir gemiye benzetilmiştir. Sağlıklı doğan her insanı, kaptanı “kalp”, dümeni de “akıl” olan bir gemiye benzetir. İnsan, dev dalgalarla dolu bir okyanusa benzeyen zaman denizinden gemisini, “gaye limanı” denilen ahirete salimen ulaştırmakla sorumludur. Geminin kaptanı olan kalp, bu tehlikeli yolculukta gaflete düşmeden her an aklı dümen başında görmek ister. İş ve aile saadetimiz, milli huzurumuz, kaptan ve dümenin yani akıl ve kalbin uyum halinde çalışmasına bağlıdır. İslam’ın selamet sahiline kavuşmak, kalp kaptanının akıl dümenine hakim olmasına bağlıdır.”*⁶⁹

Gazetede verilen röportajlarda şeffaflık sağlanarak, süreli yayının güvenilirliği, kalitesi ve üretilen içeriklerde Seher Vakti’nin ne denli objektif ve samimi olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.⁷⁰ Okuyucusuna değer veren Seher Vakti gazetesi, yayın kapsamına dışarıdan gelen yazılar ve edebi/sanatsal metinlerinde dahil olduğunu açık bir şekilde beyan etmiştir. Bu bağlamda gazete konuları, yalnızca farklı perspektiflerden değerlendirilmesiyle değil, aynı zamanda okuyucu fikirlerine verdiği önemle de öne çıkmıştır.⁷¹

1.2.3. Seher Vakti Gazetesinin Şekilsel Özellikleri

Seher Vakti gazetesinin şekilsel özellikleri hem içerik hem de görsel anlamda bir bütünlük içinde kurgulanmıştır. Şekilsel özellikleriyle yalnızca bilgi kaynağı olmanın ötesine geçen gazete, okuyucularına derinlemesine manevi ve kültürel deneyim sunmuştur. Gazetenin şekilsel özellikleri, içeriği kadar biçimsel yapısıyla da okuyucularına hitap etmeyi amaçlamıştır. Söz konusu şekilsel özellikler, derginin tasarımı, düzeni, kullanılan yazı tipleri gibi pek çok farklı unsuru içermiştir. Seher Vakti gazetesi bu unsurları, gazetenin mesajını etkili bir şekilde iletmek ve hedef kitlesinin ilgisini çekmek için dikkatlice seçmiş ve uyumlu bir şekilde sunmuştur. Aşağıda, Seher Vakti gazetesinin şekilsel özelliklerine dair detaylı bir inceleme yapılmıştır.

1.2.3.1. Gazete Formatı ve Sayfa Düzeni

Seher Vakti gazetesi, A4 formatına yakın, sayfa düzeni ve içerik sunumu açısından oldukça sistematik bir yapıya sahiptir. Gazetenin her sayfası başlıklar, alt başlıklar, paragraflar ve görsel öğeler ile dikkatlice düzenlenmiştir. Seher Vakti gazetesinin bu düzeni,

⁶⁹ “Kaptan Dümen Başına”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 9, 15 Temmuz 1970, s. 9.

⁷⁰ Ademoğlu, “Hayatın Sırrı Madde mi Ruh mu”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 10.

⁷¹ *Seher Vakti Gazetesi*, 1 Ekim 1970, s. 7.

okuyucuların metni rahatlıkla takip edebilmesi için oldukça önemlidir. Gazetenin yazı içeriği, düzenli bir biçimde gruplandırılmış ve başlıkların okuyucunun dikkatini çekmesi sağlanmıştır.

1.2.3.2. Yazı Tipi ve Font Kullanımı

Seher Vakti gazetesinde kullanılan yazı tipi, genellikle sade ve okunabilir bir font şeklinde tercih edilmiş, içeriklerin anlaşılır olmasına özen gösterilmiştir. Gazetede yer alan yazı tipleri genellikle Times New Roman, Arial gibi klasik ve okunması kolay olan fontlar olmuştur. Seher Vakti gazetesinde başlıklar için daha dikkat çekici ve vurucu bold ve büyütülmüş yazı tipleri kullanılırken, alt başlıklar ve paragraflarda ise daha sade bir yazı stili tercih edilmiştir. Bu kullanım, gazetenin hem estetik açıdan hoş görünmesini sağlayabilir hem de okuyucunun metne odaklanmasını kolaylaştırabilir.

1.2.3.3. Renk Paleti ve Görsel Tasarım

Seher Vakti gazetesinde, renk paletinde genellikle serin ve sade tonları tercih etmiştir. Söz konusu gazete mavi, sarı gibi sakinleştirici ve manevi bir anlam taşıyan tonların yanında kırmızı, siyah tonlarıyla pekişen bir bütünlük sağlanmaya çalışmıştır. Gazete bu renklerin yanında az da olsa yeşil, pembe, beyaz ve turuncu renklerine de yer verilmiştir. Renklerin sadeliği, gazetenin içeriğinin ön planda olmasına olanak tanırken, dikkat dağıtan unsurlardan kaçınılmıştır.

Gazete sayfalarında genellikle dini figürlere ya da toplumsal mesajlarla ilişkilendirilmiş sanatsal çizimlere yer verilmiştir. Seher Vakti gazetesinde bulunan ilgili fotoğraflar, doğrudan İslam kültürüyle bağlantılı olan semboller ve İslam'a dair temalar etrafında şekillenmiştir. Ayrıca gazetede görseller, yazılı içeriği destekleyici nitelikte olup, metin temalarını görsel anlamda pekiştirmeye yöneliktir. Böylece gazetede dikkat çekilmek istenen konular görsellerle zenginleştirilmiş, resimler konuyla uyumlu olacak şekilde seçilmiştir.

1.2.3.4. Sayfa Sayısı ve İçerik Dağılımı

Seher Vakti gazetesinde, genellikle orta boyutlu bir gazete olarak yayımlanmış, sayfa sayısı genellikle 15 ila 20 arasında değişkenlik göstermiştir. Sayfa sayısının sınırlı tutulması, gazetenin ana temalara yoğun bir şekilde odaklanarak, daha derinlemesine içerik sunmasına olanak tanımıştır. Gazete içeriğindeki konu dağılımları başlıca makaleler, kısa yazılar, dua ve niyaz metinleri, toplumsal sorunlar üzerine yazılar, din eğitimi ve gençlere özellikle de genç kızlara yönelik öğütler gibi başlıklarda yoğunlaşmıştır. Ayrıca Seher Vakti gazetesinin sayfa düzeni, her bir yazının başlık ve alt başlıklarla bölünmesiyle belirginleşmiş, böylece her yazı

okuyucular için anlaşılabilir bir yapıya kavuşmuştur. Bununla birlikte gazete iki ciltten oluşmuş, 12. Sayıya kadar birinci cilt, 13. Sayı ile birlikte ikinci cilt olarak yayımlanmıştır.

1.2.3.5. Kapak Tasarımı ve Grafik Öğeler

Gazetenin kapak tasarımı, genellikle derginin yayınladığı sayı ile ilişkili temalar üzerinden şekillenmiştir. Seher Vakti gazetesinin kapağında kullanılan tasarımlar genellikle İslami semboller, toplumsal değerleri simgeleyen imgeler veya manevi bir atmosferi yansıtan görseller ile yazılarla uyumlu resimlerden olmuştur. Gazetenin ismi "Seher Vakti" ise büyük, dikkat çekici bir yazı tipiyle kapakta yer almış, gazetenin manevi ve eğitimsel misyonunu simgelemiştir.

Kapaklarda kullanılan renkleri de sakin ve dikkat çekici bir biçimde seçilen Seher Vakti gazetesi, okuyuculara huzurlu ve sakin bir okuma ortamı sunmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda gazetenin kapağının, okuyucuyu hem estetik açıdan cezbetmeye hem de içeriğine dair fikir vermeye yönelik özenle tasarlandığı söylenebilir.

1.2.3.6. Materyal Kalitesi

Gazete, genellikle yüksek kaliteli kağıda basılmakta olup, sayfaların dayanıklılığına önem verilmiştir. İlgili gazetede kağıdın dokusu, yazıların okunabilirliğini arttıracak şekilde seçilmiş, böylece uzun süreli kullanımda sayfaların yıpranmasının önüne geçilmiştir. Seher Vakti gazetesinin renk baskıları da kaliteli şekilde yapılmış, metinler ve görsellerin canlılığı korunarak, estetik açıdan dikkatlice okuyucuya sunulmuştur.

1.2.3.7. Abone Sistemi ve Dağıtım

Seher Vakti gazetesi, abone sistemiyle okuyucularına ulaştırılmıştır. Gazete, abone olma işlemini, süreli yayının bir parçası haline gelmeyi isteyen bireyler için oldukça kolaylaştırmıştır. Bunun yanı sıra, gazetenin dağıtımında da yerel camiler, dini eğitim kurumları ve topluluklar gibi sosyal alanlardan faydalanılmıştır. Bu yöntem, gazetenin hedef kitlesine daha etkili bir şekilde ulaşmasını sağlamıştır.

1.2.4. Seher Vakti Gazetesinin Satış Politikası

Seher Vakti gazetesi, genellikle abonelik sistemine dayanarak yayın hayatını sürdürmüştür. Gazetenin satış politikası, hedef kitlesine uygun olarak, dini ve kültürel değerlerle ilgilenen bireylerin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmiştir. Abonelikler ve periyodik satışlar, gazetenin yaygınlığını ve etkinliğini artırmak amacıyla uygulanmıştır.

Gazetenin abone sayısını arttırmak adına başlattığı “Her okuyucu 10 okuyucu, her abone 10 abone” kampanyası büyük ilgi görmüş ve gazetenin okuyucu kitlesinin çoğalmasında önemli bir etken olmuştur. “En güzel mecmua Müslümanların olmalı” idealiyle kampanyaya destek olan okuyuculara gazetenin isim listesinde yer verilerek teşekkür edilmiştir.⁷²

İslami değerleri genç kuşaklara öğretmeye çalışan Seher Vakti, okuyucularını abone sayısını artırmaya ve maddi-manevi destekleriyle süreli yayına sahip çıkmaya davet etmiştir.⁷³ Gazetenin okuyucu sayfasında halktan gelen taleplere cevaplar verilmiştir. Bu yazılardan anlaşılıyor ki Seher Vakti gazetesi Anadolu’nun pek çok noktasına erişmiş ve ciddi abone sayısına ulaşmıştır.⁷⁴ Seher Vakti gazetesinde, istenilen hizmetin verilebilmesi ve yayın hayatına devam edebilmesi için, reklam bulmak dahil üyeliklerin ve her türlü maddi desteğin artırılması gerektiğine sık sık dikkat çekilmiştir.⁷⁵ Bu kapsamda gazete, okuyucuya duyduğu güveni ve değeri göstermek adına abonelik süresi dolmuş olsa bile dergi göndermeye devam etmiştir.⁷⁶

Finansal açıdan bakıldığında, Seher Vakti gazetesi, aboneliklerden elde edilen gelirlerle yayın planlarını organize etmiş ve süreli yayının devamlılığını sağlamaya çalışmıştır. Ancak gazete, zaman zaman abonelerin ödemelerini yapamamaları nedeniyle maddi sorunlarla karşılaşmıştır. Bu mali sıkıntılar nedeniyle gazete, abonelere ödeme tahsili için Anadolu’ya iki temsilci göndermiştir. Ayrıca bu konuda yanlışlığa meydan vermemek adına da temsilcilerin fotoğraflarını gazetede yayınlanmıştır.⁷⁷ İlgili süreç, gazetenin mali açıdan zor bir dönem geçirdiğini açıkça göstermektedir. Yine de gazete, sayıların da herhangi bir içerik kısıtlamasına gitmemiştir.⁷⁸ Abonelerin yeterli ödeme yapamaması sebebiyle karşılaşılan maddi sıkıntılar, sayıların zamanında basılıp yetişmesinin önüne geçince bu durum gazetenin arttırılan reklam gelirleriyle telafi edilmiştir.⁷⁹ Bu tür önlemler, gazetenin finansal zorluklar yaşadığını gösterirken, gazetenin yayın sürecine olan bağlılığını da ortaya koymaktadır.

Gazete, abone bulmada etkili olacağını düşündüğü iki yol önermiştir:

- a. “Çevrenizde, okulunuzda, iş yerinizde, akraba ve arkadaş meclislerinizde ve komşularınız arasında Seher Vakti gazetesini tanımayanlara

⁷² “Birimizin Derdi Hepimizin Derdi”, 1 Ekim 1970, s. 5.

⁷³ “Okuyucu Postası”, 1 Haziran 1971, s. 16.

⁷⁴ “Okuyucu Postası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 19, 1 Mayıs 1971, s. 6.

⁷⁵ “Okuyucuya Mektup”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 2.

⁷⁶ “Birimizin Derdi Hepimizin Derdi”, 1 Ekim 1970, s. 18.

⁷⁷ “Okuyucuya Mektup”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 22, 1 Temmuz 1971, s. 14.

⁷⁸ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 22, 1 Temmuz 1971, s. 13.

⁷⁹ “Muhterem Okuyucumuz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Şubat 1971, s. 25.

tanıtınız ve bütün gayretinizle gazetemize fazla miktarda abone kaydettiriniz.. Zira unutmayınız ki, gazetenin yaşaması ve mali buhranından kurtulması, ancak abone fazlalığı ile mümkündür.”

b. “Gazetemize, müessese sahibi tanıdık, eş, dost ve akrabalarınızdan bol miktarda ilan bulmaya gayret ediniz. (Ki bildiğiniz gibi gazetenin zararları bu ilanlarla telafi edilmeye çalışılmaktadır.)”⁸⁰

Her ayın 15’inde, siyasi fikir ve aksiyon gazetesi olarak yayınlanan Seher Vakti, fiyatlandırma konusunda oldukça ihtiyatlı bir tutum sergilemiştir. İlk sayılarında 50 kuruşluk bir fiyat belirlemiş olan Seher Vakti gazetesinin yıllık abone ücreti 6 TL’dir. Gazetenin yurt dışı abonelik fiyatı ise 15 TL olarak belirlenmiştir. Diğer yandan, reklam vermek isteyenler için reklam ilan tarifeleri de şöyle açıklanmıştır: Tek sütun santimi 40 TL, renksiz sayfalarda ise 30 TL’dir.⁸¹ O dönemin diğer bazı basın-yayın organları, genellikle 125-150 kuruşa satılırken, Seher Vakti’nin 50 kuruştan satışa sunulması, gazetenin maddi imkansızlıklarına rağmen dikkat çekici bir durumdur. Ayrıca gazetenin dizgisi: ittihad matbaası, baskısı: güneş matbaacılık tarafından yapılmıştır.⁸² “Seher Vakti, her ayın 1’inde ve 15’inde yayınlanan siyasi fikir ve aksiyon gazetesi” olarak 50 kuruşluk bir ücretle yayın hayatına başlamıştır.⁸³ 4. sayı itibariye bu ücret 100 kuruşa çıkarken⁸⁴ 10. sayıdan son sayısına kadar da 150 kuruşluk bir ücretle devam etmiştir.⁸⁵

Gazetenin abonelik ücret tarifesi ilk sayıdan itibaren farklılık göstermiştir. İlk sayıda Seher Vakti gazetesinin yurt içi ücreti 6 lira, yurt dışı ücreti 15 lira olarak belirlenmiştir.⁸⁶ Dördüncü sayıya gelindiğinde gazete yurt içi yıllık ücreti 12 lira, yurt dışı ücreti 30 lira olarak arttırmıştır.⁸⁷ Seher Vakti gazetesinin onuncu sayıya ulaşılmasıyla beraber yurt içi ücreti 36 lira, yurt dışı ücreti 75 lira olmuştur.⁸⁸ Gazetenin yurt içinde gördüğü ilginin yanında yurt dışında duyduğu ilgiden de sıklıkla bahsedilmiştir.⁸⁹

Gazete, ilanların çokluğunu mali imkansızlıklara dayandırmıştır.⁹⁰ Seher Vakti, finansal zorluklar yaşasa da önceliğinin “İmanlı Türk Gençliğinin Sesi” olmak düsturunu hiçbir zaman bozmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

⁸⁰ Şule Yüksel Şenler, “Sizlerle Başbaşa”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 9, 15 Temmuz 1970, s. 4.

⁸¹ “Gazetemiz Yurtiçi ve Yurtdışı”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 16.

⁸² “Okuyucuya Mektup”, 15 Kasım 1969, s. 5.

⁸³ *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Kasım 1969, s. 16.

⁸⁴ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 2.

⁸⁵ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 2.

⁸⁶ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 15.

⁸⁷ *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Şubat 1970, s. 2.

⁸⁸ *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Ağustos 1970, s. 2.

⁸⁹ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 16.

⁹⁰ “Muhterem Okuyucumuz, 1 Şubat 1971, s. 25.

“Gazete ofset baskı, dört renk, pırıl pırıl rengarenk, tıpkı yüksek sermayeli sol basında çıkan gazete ve dergiler gibi enfes baskı kalitesine sahip. O zamanın şartlarında 116 kuruşa maliyeti varken 100 kuruşa zararına satılan, reklam gelirleri ile finanse edilmeye çalışılan bir yayın. Ancak bayilerin zamanında ödeme yapmamaları, abonelerin zamanında ödememeleri sebebiyle kapanma kriziyle karşı karşıya gelindiği 8. sayıda açıkça okuyucularla paylaşılmış, okuyuculardan son kez yardım ve destek istenmiştir.”⁹¹

Gazetenin, 5.sayısı ofset baskının yanı sıra dört (4) renk olarak basılmıştır. İçerik ve muhtevasından bir şey kaybetmeden yapılan bu baskı güzellmelerinin amacını gazete şöyle açıklıyor: “Bu kadar güzel bir gazetenin daha güzelleşerek yaşaması hem de mukaddes gayeyi bu kadar güzel üslupla bu kadar nefis bir üslup ve görünüş içinde aksettiren Seher Vakti’nin bütün ellerde görülüp, bütün evlere girmesi...”⁹²

Seher Vakti, okuyucusuyla karşılıklı bağını her fırsatta canlı tutmaya önem vermiş, toplumla arasına maddiyatın girmesine izin vermemiş, zorunlu fiyat artışları için de okuyucuya kibar bir dille bilgilendirme yapmıştır. Şöyle ki:

“Muhterem abonelerimiz, 1.sayımızda 50 kuruş iken 6 lira göndererek senelik abone olmuş bulunan sevgili okuyucularımızın, abone müddetleri geçen 8.sayımızda sona ermiş bulunmaktadır. Biz bu kardeşlerimize karşı, herhangi bir gazetenin yaptığı gibi davranmayarak gazetelerini kesmedik. Bu sayımızı da onlara yollamış bulunuyoruz... Bize ilk defa en yakın alakayı göstermiş olmalarına karşı naçiz bir hediye olarak 9. sayımızı kabul buyurmalarını rica ederiz. Bu abonelerimizden, abonesini yenilemek isteyenlerin ise 10’uncu sayımızdan başlamak üzere yeni abone bedelini (6 aylık 18 lira, senelik 36 lira üzerinden) bir an evvel yollamalarını, en derin saygı, sevgi ve teşekkürlerimizle rica ve istirham ederiz...”⁹³

Seher Vakti gazetesi, fiyat arttırımı yaparken, okuyucularının fiyat tekliflerinden (150-200 ve 250 kuruş) en düşük olanı (150 kuruş) kabul etmiştir. Okuyuculardan beklenen tek şey güzel baskı ve muhtevaya sahip olan Seher Vakti’ni yaymak, dağıtmak ve daha fazla abone edinmek olmuştur. Gazetenin, her okuyucu 10 yeni okuyucu, her abone 10 yeni abone bulduğunda, Seher Vakti’nin Türkiye’de en çok okunan, en çok beğenilen ve takdir edilen gazete olacağı sıklıkla ifade edilmiştir.⁹⁴

⁹¹ Şule Yüksel Şenler, “Açıklama”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 8-9.

⁹² *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s.14.

⁹³ “Muhterem Abonelerimiz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 9, 15 Temmuz 1970, s. 2.

⁹⁴ “Derdimiz...Çaremiz...Vazifelerimiz...”*Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 9, 15 Temmuz 1970, s. 11.

“Seher Vakti, bir sonraki sayıdan itibaren zorunlu bir fiyat artışı yapacaktır. Ancak gazete bu artış ve çeşitliliği çok daha çarpıcı bir hale getirerek zengin bir muhteva sunma niyetindedir. Bu sayede Seher Vakti emsalleri arasında rekor kırmayı ummaktadır. “Özellikle, çoğunuzun büyük bir zevkle okuduğunuzu ve çok faydalandığınızı bildirdiğiniz "Genç Kızlar Sizin İçin" sayfeleri, bundan böyle Avrupa moda dergilerindeki renkli ve zarif gibi olacak. Bu sayfa, 4 renkli ofset baskı ile pırıl pırıl bir şekilde hazırlanacak ve kadınlarla ilgili değerli yazılar, resimler, hikayeler ve şiirlerle zenginleştirilecektir.”

Tüm bu yeniliklerle, Seher Vakti, her zaman daha iyi ve daha kaliteli bir içerik sunma hedefine devam edeceğini ifade etmektedir. Seher Vakti gazetesi okurlarına ayırdığı ve mektuplara dönütler yaptığı “Okuyucuya Mektup” bölümünde gazetenin satış bedelini istemekte ve satış için diğer yeni sayıdan kaç adet istedikleri sorarak gazetenin geleceğini temin etmek istemiştir.⁹⁵

Gazetenin basımıyla ilgili durumlar okuyucuyla sıklıkla paylaşılmış, abonelerle alaka diri tutulmuş, kusur olabilecek durumlarda özür yazısı yayınlanarak açıklamalar yapılmış ve okuyucunun gönlü alınmaya çalışılmıştır. Gazete 5. sayısından itibaren ofset olarak basılmıştır. Ofset baskı büyük rağbet görünce 5.sayının iki defa baskısı yapılmıştır. Bu sebeple 5. sayının basımı biraz gecikmiştir.⁹⁶

1.2.5. Seher Vakti Gazetesinin Okuyucu Kitlesi

Gazetenin okuyucu kitlesi, genellikle dini ve manevi değerlere önem veren bireylerden oluşmuştur. Bu kitleyi gazete; “...kadınlara, gençlere ve çocuklara hitap eden tek sağıc aylık gazete yoktur. İnşallah ‘Seher Vakti’ bu büyük boşluk ve uçurumu sizlerden gördüğü maddi ve manevi yardımlarla kapatacaktır...”⁹⁷ ve “İmanlı Türk Gençliğinin Sesi”⁹⁸ söylemleriyle açıklamıştır. Gazetenin ifadelerinden de anlaşıldığı üzere okuyucu kitlesi genellikle gençler, kadınlar, çocuklar, aileler, dini ve kültürel değerlere ilgi gösterenler, eğitimciler ve öğrencilerden oluşmaktadır.

17. sayı itibarıyla gazetenin tirajının 40.000 (kırk bin) civarında olduğu söylenmektedir.⁹⁹

⁹⁵ “Okuyucuya Mektup”, 15 Kasım 1969, s. 5.

⁹⁶ *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Mart 1970, s.14.

⁹⁷ “Okuyucuya Mektup”, 15 Kasım 1969, s. 5.

⁹⁸ *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Kasım 1969, s. 1.

⁹⁹ “Muhterem Okuyucumuz”, 1 Şubat 1971, s. 30.

1.2.6. Seher Vakti Gazetesinde Dil

Seher Vakti gazetesinin üslubu, genellikle öğretici ve rehberlik edici bir tarzda olup, halkı manevi değerlere yönlendirmeyi hedeflemiştir. Şule Yüksel Şenler'in yazılarında ve başyazılarında, akıcı ve etkili bir anlatım dili kullanılmıştır. Gazetenin genel üslubu ise, hem didaktik hem de ilham verici özellikler taşımıştır.

Gazete, okuyucu postalarına büyük önem vermiş, okuyuculardan gelen yoğun mektuplar da bu yoğun ilgiyi açıkça göstermektedir. Gerek abone talepleri gerek okuyucuların gazete sahiplerinden beklentileri, istek ve önerileri genelde bu mektupların içeriğini oluşturmuştur. Verilen cevapların içeriğinden anladığımız kadarıyla doğrudan eleştiri şeklinde olan mektuplar da vardır. Bütün bu mektuplarda dikkati çeken husus, hitap şekilleri ve üslubun, din eğitiminde olması gereken metotlardan oluşmasıdır. Buna göre; mektup sahibi olan kişinin talebi ciddiye alınmış, kibar ve nezaket ifadeleri ile yapılan hizmet takdir edilmiş, karşıdakinin önemsendiği hissettirilmiş, gerektiği yerde özür dilemekten çekinilmemiş, olumsuz eleştirileri olgunlukla karşılanmış, kırıncı olmayan bir nezaket diliyle yeterli açıklama ve izahta bulunulmuştur. İslam'ı insanlara, özellikle genç nesillere anlatmayı amaç edinmiş Seher Vakti gazetesinin bu amacı gerçekleştirirken kullandığı dil, din eğitimi açısından değerlendirildiği zaman şu hususlar göze çarpmaktadır:

- Karşıdaki muhatabın talebini ciddiye almak
- Nezaket dilini kullanmak
- Muhatabı takdir ve onore etmek
- Gerektiğinde özür dilemekten çekinmemek
- Karşılıklı dua etmek
- Eleştirileri olgunlukla karşılamak
- Herkese karşı kibar bir dil kullanmak
- Israrla bildiği hakikatleri söylemeye devam etmek¹⁰⁰

Gazetenin mizah anlayışı muhatabı rencide etmek değil, yanlışlarının farkına vardırarak, düşünce ve davranışlarındaki çarpıklığı onlara göstermek şeklinde olmuştur. Bu tarz mizah, kırıncı değil öğretici bir mizah anlayışıdır. Bu da Hz. Peygamber'in mizah sünnetine uygun bir davranıştır. Mizahın eğitimde dikkat çekmeyi sağladığı, öğrenmeyi ve

¹⁰⁰ “Muhterem Okuyucumuz”, 1 Şubat 1971, s. 30.

öğrenilenleri hatırlamayı kolaylaştırdığı bilimsel olarak kanıtlanmıştır.¹⁰¹ Seher Vakti gazetesinde de bu yöntemin bazı dini hakikatleri anlatmada kullanıldığı görülmektedir.¹⁰²

1.2.7. Seher Vakti Gazetesinin Yazarları

Seher Vakti gazetesinde görev alan yazarlar ve onların kaleme aldıkları yazıların sayısı aşağıdaki tabloda ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 1.1 Çocuk Bahçesi Gazetesinin Yazar ve Şairleri

Yazar Adı	Adet
Şule Yüksel Şenler	39
Gustave Le Bon	1
Nurdan Akyıldız	2
Musa Kavgacı	5
Tahir Büyükkörükçü	2
Tevfik Odman	2
Fehmi Türel	1
Mustafa Bilgi	1
Ahmet Şensoy	1
Gençlik İstihbarat Servisi	2
Cahit Baltacı	2
Celâl Kırca	1
Ali Ulvi Kurucu	1
Seher Vakti	30
Zekiye Türkeş	5
İrfan Atay	3
Ali Kemâl Belviranlı	3
Emir Hüseyin Konar	3
Sedat Yenigün	1
Bilal Coşkun	7
Güngör Kesimli	5
İrfan Ünal	3
Perihan Alkan	1
T. Sıtkı Balcı	2
Alexis Carrel	1
Mahmud Özakkaş	1
Süleyman Sami Salalı	1
Şerafettin Kocaman	1

¹⁰¹ Elif Emine Balta “Eğitimde Mizahın Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutumları”, *İlköğretim Online*, C. 15, S. 4, Eylül 2016, s.1270.

¹⁰² *Seher Vakti Gazetesi*; C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 15.

Yunus Şahin Işık	1
Saime Ertürk	2
Ademoğlu	11
Faik Türkmen	1
Muharrem Patır	1
Kemal Sandıkçı	1
Bekir Aksoy	1
Salih Özcan	2
Sandor Petofi	1
Hüseyin Çetin	1
İbrahim Yılmaz	1
Halil İbrahim Nazlı	1
Ahmet Özer	2
Yusuf Özcan	2
Ertuğrul Akcan	1
Halil Baydur	1
Mustafa Ürkmez	1
Behice Mevhibe Bilen	1
Hasan Kasır	1
İsmail Hakkı Ürün	1
Ahmet Ceylan	1
Selim Hakkatapan	1
Kamuran Ağralı	1
Burhaneddin Kayhan	1
Mehmed Kayalar	1
H. Tevfik Paksu	4
Abdullah Yücesan	1
Gonca Gülser Şenler	21
Fatma Pelin Kutsal	1
İbrahim Bayrak	1
Ertuğrul Özyıldırım	1
İsmail Arslan	1
Hale Çiğdem Şenler	1
Abdülaziz Kadioğlu	1
Ayşe Kara	1
Kemal A. Şen	4
A. Serkatipoğlu	1
Sami Şener	1
Rabia Ceran	1

Fatma Bulut	2
İhsan Işık	1
Rahmetullah Karakaya	1
Nurten Kolbasar	1
Cemil Doğan	1
Cahit Öney	1
Mustafa Şahin	1
Alaaddin Kıdak	1
Selami Tosçuoğlu	1
Esat Yetermin	1
Nuri Efe	1
Selim Sezgin	1
Ali İhsan Kamberoğlu	1
Aziz Yılmaz	1
Mehmet Gürler	2
Yusuf Yaşar	1
Ahmet Alkış	1
Esra Sapançalı	1
Aşık Feymani	1
Mehmet Sezgin	1
Osman Kültür	2
Ömer Akabe	1
Rıfkı Kaymaz	1
Ramazan Hüseyin Yıldız	1
Abdurrahman Dincer	1
Nedim Saroğlu	1
Ali Şükrü Tuncel	1
Kadri Düluloğlu	1
Ragıp Güzel	1
Harun Yüksel	1
Ekrem Yalbuz	1
Hüseyin Rahmi Yananlı	5
Bekir Başarıcı	3
Harun Reşit Artan	1
Selçuk Eskiçubuk	1
Meliha Tapanoğlu	1
Ömer Küçükkağa	1
Birinci Sultan Ahmed Han	1
Faruk Şen	2

M. E. Bildirici	1
Abdullah Yılmaz	1
Naci Teret	1
Arthur Koestler	1
İsmail Ergün	1
Osman Sak	1
Mehmet Sakıl	1
İsmail Gültekin	2
Semiha Alten	1
Abdurrahman Eğilmez	1
Erdoğan Seylan	1
Will Durant	1
Mehmet Büyüктаş	2
Turan Karasu	1
Hafız İbrahim Duru	1
Cenani Yılmaz	2
Şeyma Gürsoy	1
Hasan Reyhanlı	1
Hasan Demircan	1
M. Said Çekmegil	1
Stanley Lone Poole	1
İsmail Bayram	1
İsmail Güngördü	1
Yılmaz Gürbüz	1
Ramazan Çeltikçi	1
Fehmi İpek	1
Hikmet Fertli	1
Şahap Genç	1
Mustafa Yazıcı	2
Vahide Işıl Gürel	15
Baha Rahmi Özen	15
Bayram Ali Atalar	16

Tablo 1.1'e bakıldığında Seher Vakti gazetesinde en fazla yazı başyazar Şule Yüksel Şenler'e aittir. İkinci sırada Seher Vakti mahlaslı metinler yer alırken bunu Şenler'in kardeşi Gonca Gülser Şenler, Vahide Işıl Gürel, Baha Rahmi Özen, Bayram Ali Atalar gibi isimlerin yazıları takip etmektedir. Ayrıca gazetede Yüksek İslam Enstitüleri ile İslami İlimler Akademileri hakkında uzun değerlendirmelerde bulunan bilim insanı Cahit Baltacı, İslam dünyasında tanınmış şair Ali Ulvi Kurucu ve halk tarafından çok sevilen vaiz ve din adamı

Tahir Büyükkörükçü gibi günümüzde de tanınan isimlerin yazıları yer almaktadır. Gazetede, “Ademoğlu” mahlasıyla İslam bilim felsefesi üzerine yazılan birçok uzun yazı bulunmaktadır. Tabloda yer alan isimlerin çoğu, Seher Vakti gazetesinin okuyucu sayfalarında eseri yayınlanan okurlardan oluşmaktadır.

1.2.8. Seher Vakti Gazetesinin İnsanlara Hitap Şekli

Seher Vakti gazetesi, yayınladığı yazılarda ve makalelerde okuyucularına genellikle manevi ve ahlaki bir bakış açısı üzerinden hitap etmiştir. Bahsi geçen gazetede bulunan bu hitaplar, sadece dini bilgiyi aktarmakla kalmamış, aynı zamanda bireylerin ruhsal gelişimlerini, toplumsal sorumluluklarını ve ahlaki değerlerini pekiştirmeye yönelik de olmuştur. Gazete, okuyucularla güçlü bir bağ kurmayı ve onları manevi bir bilinçle yönlendirmeyi amaçlayan bir dizi kelime ve ifadeyi hitap cümlesi olarak kullanmıştır.¹⁰³ Bu ifadeler, Seher Vakti gazetesinin yayın politikası doğrultusunda, toplumu ve özellikle genç nesilleri bilinçlendirmeye yönelik stratejik bir iletişim biçimi olarak öne çıkmış, okuyucuların kendi yaşamlarıyla ilgili derinlemesine düşüncelerini ve manevi olarak kendilerini geliştirmelerini teşvik etmiştir. Gazetenin insanlara karşı kullandığı hitap şekilleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1.2.8.1. Manevi Rehberlik

Gazete, okuyucularını manevi yönden yönlendirmeye yönelik hitaplar bulunmaktadır. Seher Vakti gazetesindeki bu hitaplar, bireylerin ruhsal gelişimini desteklemeyi ve manevi değerler konusunda bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. Gazete yazılarda sıkça, "sevgili kardeşlerim", "değerli okuyucularımız", “kardeşlerimiz”, “Türkiye’im”, “Müslüman Türk”, “Müslüman Türkler”, “Türk nesli”, “sevgili arkadaşlarımız”, “Türk milleti”, “alem-i İslam”, “ey nefis”, “ey Müslüman kardeşim”, “okuyucu kardeşlerimiz”, “Müslüman Türkiye”, “imam hatipli kardeşim”, “sevgili imanlı kardeşlerim”, “Müslüman” gibi ifadelerle okuyucularına rehberlik etmiştir.¹⁰⁴

1.2.8.2. Ahlaki ve Eğitimci Yaklaşım

Seher Vakti, ahlaki değerleri ve eğitim anlayışını vurgulayan hitaplara yer vermiştir. Söz konusu gazetede yer alan ilgili hitaplar, okuyucuların ahlaki gelişimlerini teşvik etmeyi ve toplumda olumlu değişimler yaratmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda gazetede, "aziz iman kardeşimiz", "muhterem okurlarım", “muhterem okuyucumuz”, “muhterem kitapçı

¹⁰³ “Muhterem Okuyucumuz”, 1 Şubat 1971, s. 30

¹⁰⁴ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 2.

kardeşlerimiz”, “ey mücahid”, “muhterem kardeşim”, “muhterem abonelerimiz”, “aziz okuyucum”, “aziz iman kardeşim”, “muhterem din kardeşlerimiz”, “üniversite öğrencileri”, “sevgili okuyucular”, “abonelerimiz”, “abone okuyucumuz” gibi terimler kullanılmıştır.¹⁰⁵

1.2.8.3. Toplumsal Sorunlara Duyarlılık

Gazete, toplumsal sorunlara dikkat çekici bir dil kullanarak okuyucularını bilinçlendirmeye çalışmıştır. Seher Vakti gazetesinin, toplumun karşılaştığı zorluklar ve sosyal meseleler hakkında hitap ederken "dava kardeşlerimiz", "dava arkadaşım", "kan kardeşlerimiz", "esir kardeşler", "sevgili idealist arkadaşlar", "bahtiyar kardeşlerim", "zavallı bedbaht nesiller", "davanın genç elemanları", "İslam Türk Yoldaşı", "İslam Türk Kardeşi", "muhafazakar grup", "mukaddes gayenin yolcuları", "imanlı mazlumlar" "sevgili kardeşlerimiz", "imanlı halk", "din kardeşlerimiz" gibi ifadelerle bu sorunlara karşı ortak bir duyarlılık oluşturduğu görülmektedir.¹⁰⁶

1.2.8.4. Eğitici ve Bilgilendirici Yaklaşım

Seher Vakti, eğitim ve bilgi verme amacı güden bir üslup da benimsemiştir. Bu tür hitaplar genellikle "ideal gençlik", "dünkü gençler", "bugünün gençleri", "bugünün Müslümanları", "üniversite gençliği", "İslam nesli", "imanlı nesiller" gibi ifadelerle okuyucuların bilgi edinmelerine ve kendilerini geliştirmelerine teşvik etmektedir.¹⁰⁷

1.2.8.5. Duygusal ve İlham Verici Hitaplar

Gazete, manevi ve duygusal bir bağ kurarak okuyucularına ilham vermeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda Seher Vakti gazetesi "sevgili dostlar", "manevi kardeşlerimiz", "dinimizin aydınlık kafaları", "kardeşlerimiz", "kardeş", "aziz kardeşlerim", "aziz kardeşim", "ey kardeşim", "ey zavallı insan", "misafir kardeş", "sevgili arkadaşım", "sevgili kardeşlerim", "kıymetli kardeşlerim", "dostlar", "dostum" gibi hitaplar kullanarak, okuyucularının duygusal ve manevi yönlerini beslemeye çalışmıştır.¹⁰⁸

1.2.8.6. Özellikle Kadın ve Aile Üzerine Vurgulama

Seher Vakti’nde kadın ve aile değerlerine özel bir önem verilirken, "sevgili genç kız kardeşlerim", "imanlı Türk kızları", "genç kızlar", "cennet anneleri", "istikbalin anneleri", "ey kızım", "imanlı iffetli Müslüman Türk kızları", "imanlı genç kızlarımız", "genç nesiller

¹⁰⁵ Seher Vakti Gazetesi, 15 Aralık 1969, s. 2.

¹⁰⁶ Seher Vakti Gazetesi, 15 Kasım 1969, s. 1.

¹⁰⁷ Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 2.

¹⁰⁸ Seher Vakti Gazetesi, 15 Haziran 1970, s. 8.

annesini", "ey bacım", "Türk kadını", "hanım kardeşler", "Müslüman hanımlar", "örtülü mü'mineler", "Müslüman kızı", "Müslüman Türk kadını", "meleğim", "anam", "bacım", "her şeyim", "sevgili genç kızlar", "Türk köylü kızı", "Müslüman Türk kızı", "İslam kadını", "ey Türk kızı bacım", "ey Türk anası", "kahraman Türk kadını", "sevgili kız kardeşlerim", "sevgili hemcinslerim", "ey Müslüman Türk kızı", "ey Müslüman Türk kadını", "ey sevgili kızım", gibi söylemler kullanılarak bu gruptaki okuyuculara doğrudan hitap edildiği görülmektedir.¹⁰⁹

1.2.8.7. Genç Kitleye Yönelik Hitaplar

Gazetede, gençlerin manevi ve ahlaki gelişimlerine vurgu yapılırken, "genç kardeşlerimiz", "gençliğimiz", "Anadolu gençliği", "imanlı Türk gençliği", "Müslüman Türk gençliği", "imanlı gençlik", "Anadolu'nun imanlı gençliği", "İslamcı gençler", "Müslüman genç", "asi gençlik", "imanlı gençlik", "İslam gençliği", "Türk gençliği", "imanlı gençler kfilesi", "ey genç kardeşim", "kıymetli imanlı Türk gençliğinin öncüleri", "imanlı Türk genci", "genç adam", "Müslüman Türk genci", "ey gençler", "memleket gençliği", "Türk yüksek tahsil gençliği" gibi ifadelerle de genç okuyuculara hitap edilmiştir.¹¹⁰

Bu hitaplar, Seher Vakti gazetesinin okuyucularıyla olan ilişkisini ve hedeflerini yansıtmakta önemli bir rol oynamaktadır. Her hitap, gazetenin manevi ve ahlaki misyonunu destekleyen bir yaklaşımla, okuyucuların ilgisini çekmeyi ve onların yaşamlarına olumlu bir katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

1.2.8.8. Çocuklara Yönelik Hitaplar

Seher Vakti gazetesi, çocuklara yönelik hitaplarında, onların manevi ve ahlaki gelişimlerine katkı sağlamayı, İslamî değerlerle donanmış bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir üslup benimsemiştir. Bu hitaplar, çocukların duygusal ve zihinsel dünyalarına hitap ederek, onları dini bilinçle tanıştırmayı ve toplumsal sorumluluk bilincini kazandırmayı hedeflemiştir. Söz konusu hitaplar, gazetenin çocukları din eğitiminin temel taşlarıyla tanıştırmak, onların manevi gelişimlerini yönlendirmek ve ahlaki sorumluluk duygusunu pekiştirmek amacıyla kullandığı dilin bir parçasıdır. Seher vakti gazetesinin çocuklara yönelik bu samimi ve sevgi dolu dili, aynı zamanda onların toplumdaki yerlerini ve sorumluluklarını benimsemelerini kolaylaştırmayı hedeflemiştir. Gazetede kullanılan çocuklara yönelik bazı hitaplar şu şekildedir: "evlat", "memleket çocukları", "sevimli yavrular", "küçüğüm", "masum

¹⁰⁹ Seher Vakti Gazetesi, 15 Mart 1970, s. 7.

¹¹⁰ Seher Vakti Gazetesi, 15 Kasım 1969, s. 15.

yavrucağım”, “sevgili küçükler”, “ey masum yavru”, “sevgili küçükler”, “müstakbel yavrularımız”.¹¹¹

1.2.8.9. Erkeklerle Yönelik Hitaplar

Seher Vakti gazetesi, erkeklerle yönelik hitaplarında, İslamî değerler çerçevesinde güçlü bir karakter ve sorumluluk bilinci kazandırmayı hedeflemiştir. Gazetenin erkek okuyucularına hitapları, onların manevi gelişimlerini desteklemek, toplumsal adalet ve erdemli bir yaşam biçimini benimsemelerini sağlamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu bağlamda gazetede özel olarak kadınlara yönelik kullanılan hitapların dışındaki tüm hitaplar erkekleri de kapsamaktadır. İlgili durum göz önüne alındığında “Türk erkekleri”, “oğlum”, “aslan oğlum” dışında erkeklerle yönelik özel başka hitap şekli görülmemiştir.¹¹²

1.3. Seher Vakti Gazetesinin Başyazarı Şule Yüksel Şenler

1.3.1. Doğumu ve Ailesi

Gerçek adı sadece Yüksel Şenler olan yazar, gazeteciliğe başladıktan sonra, yanlış anlamalara sebep olmamak ve kadın bir yazar olduğunun anlaşılması için “Şule” ismini kullanmaya başlamıştır.¹¹³ 1930 yıllarında Kıbrıs’tan Kayseri’ye göç eden bir Türk ailede dünyaya gelen Şule Yüksel Şenler 29 Mayıs 1938’de Kayseri’de doğmuştur.¹¹⁴ Gazeteci, yazar ve kadın hakları savunucusu olan Şenler, hayatını muhafazakar Türk kadınlarının statüsünü iyileştirmeye adanmış ve onların kamusal alana katılımı konusunda öncü olmuştur.¹¹⁵ Bununla birlikte babasının memurluğu sebebiyle Anadolu’nun birçok şehrini gezmesi, Şenler’e daha sonraki hayatında önemli avantajlar sağlamıştır.¹¹⁶

Şenler ailesi, genç Cumhuriyet’in hedeflediği modernleşme / batılılaşma çalışmalarına ayak uydurmaya çalışan çağın gerekliliklerini yaşayan bir ailedir. Söz konusu aile, çocuklarını da modern koşullara uygun şekilde yetiştirmiştir. Şenler, ailesinin bu tutumunu, aile büyüklerinin sağlam bir İslami şuur içinde olmamasına bağlayarak, kendi ailesinin artık İslam’a uymayan modernize yaşamının içinde olmayacağını vurgulamıştır.¹¹⁷

¹¹¹ *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Ağustos 1970, s. 12.

¹¹² *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Şubat 1970, s. 11.

¹¹³ Şule Yüksel Şenler, <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/dun-bugun/turk-edebiyatinin-adalet-arayan-ismi-sule-yuksel-senler/1814944>. (Erişim Tarihi: 23 Aralık 2024)

¹¹⁴ Fatih Türkyılmaz, "Türk edebiyatının adalet arayan ismi: Şule Yüksel Şenler", Anadolu Ajansı. (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).

¹¹⁵ Politics Today, "Şule Yüksel Şenler: A Portrait of Turkey's First Muslim Women's Rights Activist". (Erişim tarihi: 12 Şubat 2024).

¹¹⁶ Şule Yüksel Şenler, *Hidayet*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2020, s. 3.

¹¹⁷ Demet Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2016, s. 16.

Şenler, anne ve babasının evde balolar düzenleyecek kadar modernizmi benimsediğini, TRT Avaz'daki bir programda şöyle anlatmıştır: "Modern bir aile yapısı... Annem makyajlı, şapkalı, manikürlü, pedikürlü, modern bir hanım. Babam modern zihniyetli birisi; ama mazbut görüşlü bir insandır. Zamanın icabı olan her şey yerine getiriliyor; balolar, çaylar, o zaman için makbul olan eğlenceler... Bunların hepsine iştirak ediyorduk."¹¹⁸

Gazetenin en belirgin eleştiri konularından olan “modernizm” ve “çağın gereklilikleri” isimli başlıklar, Şule Yüksel Şenler tarafından sık sık eleştirel bir yaklaşımla ele alınmıştır.¹¹⁹ Şenlerin dile getirdiği bu tenkitlerinde, küçük yaşlardan itibaren batı tarzı yaşam süren bir aile ortamında bulunmasının etkili olduğu söylenebilir.

1.3.2. Eğitim Hayatı

Pek çok tarihi şahsiyetin hayatında olduğu gibi, Şenler'in hayatı da sürprizlerle doludur. Ailesinin İstanbul'a göç etmesiyle ilkokula İstanbul Fatih'te başlayan Şenler, Laleli'deki Koca Ragıp Paşa İlkokulu'nda eğitimini tamamlamıştır. Daha sonraki süreçte ise Şenler, ailesinin maddi durumunun bozulması ve annesinin kalp krizi geçirip rahatsızlanması üzerine on dört yaşında Kız Eğitim Enstitüsü Ortaokulu ikinci sınıfta okuldan ayrılmak zorunda kalmıştır. Bunun üzerine Ermeni bir terzinin yanında çalışmaya başlayan Şenler, ilerleyen yıllarda bu terzilik deneyimini, kendi başörtüsü modelini tasarlamada kullanmıştır.¹²⁰ Gençliğinde çok okuyan, iyi derecede dikiş-nakış öğrenen Şenler, aynı zamanda resim ve müzik gibi sanat dalları ile de meşgul olmuştur.¹²¹ Okul hayatı sona eren Şule Yüksel, yetenekli olduğu alanlara yönelmiş, musiki dersleri almış, kanun çalmayı öğrenmiş, kendisini yetenekli olduğu alanlarda yetiştirmiştir.¹²²

1.3.3. En Çok Etkilendiği Kişiler

Okumayı çok seven ve kitaplarla arası çok iyi olan Şenler'in düşünce yapısının çok renkli kaynaklardan beslendiği görülmektedir. Şenler, Gökhan Evliyaoğlu, Peyami Safa, Kerime Nadir, Nihal Atsız'ın eserlerini okumuş,¹²³ İslami camia ile tanıştıktan sonra ise Nurettin Topçu ve Necip Fazıl Kısakürek'in eserleri onun fikir dünyasını beslemiştir.¹²⁴

¹¹⁸ Mehmed Mazlum Çelik "Zulümle mücadeleyi cinsiyet değil, şahsiyet meselesine dönüştüren yazar: Şule Yüksel Şenler", The Independent. (Erişim tarihi: 13 Şubat 2024).

¹¹⁹ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 19.

¹²⁰ Türkyılmaz, "Türk edebiyatının adalet arayan ismi: Şule Yüksel Şenler", Anadolu Ajansı. (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).

¹²¹ Şenler, *Hidayet*, s. 3.

¹²² Vuranok, *Türkiye'de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, s. 74.

¹²³ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 38.

¹²⁴ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 44.

Ayrıca Said Nursi ve Bekir Topaloğlu'nun eserleri ve fikirleri de Şenler'in düşünce dünyasında önemli yer tutmuştur.

1.3.4. Yazarlık Hayatı

İyi bir okur olmanın yanı sıra Şenler, küçük yaşlardan itibaren öykü yazmaya da başlamıştır. Henüz 14 yaşındayken Sefa Önal'ın yönettiği Yelpaze Dergisi'nde öyküleri yayımlanan Şenler, Yeni İstanbul Gazetesi gençlik köşesinde de yazılar kaleme almıştır.¹²⁵ Şenler, 20 yaşında İffet Halim Oruz'a ait Kadın gazetesinde, kardeşi Gonca Şenler ile beraber Duyuşlar ve Görüşler köşesinde çeşitli metinler neşretmiş, Ankara'daki Medeniyet Gazetesi ile Erzurum'da çıkan Hür Söz gazetelerinde de makale, şiir ve hikâyeler yayımlamıştır.¹²⁶

1.3.5. Sosyal Hayatı ve Fikri Mücadelesi

Şule Yüksel Şenler, yazarlığı yanında aynı zamanda aktif bir eylem insanıydı. Sosyal duyarlılığı da çok güçlü olan Şenler, Kıbrıs mitinglerine katılmış, 27 Mayıs darbesi sonrasında kurulan Adalet Partisi'ne üye olarak, bu partinin Bakırköy Şubesi Gençlik Kollarında faaliyet yürütmüş ve sonrasında da aynı partinin Edebiyat ve Kültür Kolu Başkanlığı görevini yapmıştır.¹²⁷

Bir yandan, Necip Fazıl Kısakürek ve Nurettin Topçu'nun konferanslarına düzenli katılmaya çalışan Şenler, diğer yandan da abisi olan Özer Şenler'in fikirlerinden de etkilenmiştir. Abi Özer Şenler, lise yıllarında katıldığı Risale-i Nur dersleri sayesinde, Bediüzzaman Said Nursi'yle tanışmış ve seküler bir yapıda olan ailesinden tamamen farklı olarak İslami değerlere bağlı bir hayat yaşamaya başlamıştır. Bizzat Şule Yüksel Şenler'in kendisi abisi için "...üstat Bediüzzaman ile tanışmış, bizzat onun hizmetlerinde bulunmuş biri"¹²⁸ ifadesini kullanmıştır. Şenler, her ne kadar abisinin istediği doğrultuda bir hayat yaşamasa da onun fikirlerinden çok etkilendiğini ifade etmiştir. 1960'larda sarılık geçiren abisinin hastalığı Şenler'de derin üzüntüye sebep olmuş, Risale-i Nur derslerini abisinin yerine okumaya başlamıştır. Bu dersler, Şule Yüksel Şenler'in düşünce dünyasında büyük bir dönüşüm meydana getirmiştir.¹²⁹

Kadınlar tarafından çok da rağbet görmeyen, hatta zaman zaman çeşitli hakaretlere maruz kalan Şenler, iki yıl kadar Risale-i Nur derslerini takip etmiştir.¹³⁰ Bu dersler Şenlerin daha sonra namaz kılmasına ve 1965 yılında da örtünmesine vesile olmuştur. Bu değişim

¹²⁵ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 28.

¹²⁶ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 38.

¹²⁷ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 35.

¹²⁸ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 31.

¹²⁹ Vuranok, *Türkiye'de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, s. 44.

¹³⁰ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 46.

Şenler açısından “canımı vereyim de örtümü vermeyeyim”¹³¹ diyecek kadar kalıcı ve samimi olmuştur. Artık Şenler’in fikir dünyasının temel kaynaklarını Risale-i Nur toplantıları, Said Nursi’nin tesettür risaleleri ve Bekir Topaloğlu’nun İslam’da Kadın (2013) isimli eseri oluşturmuştur.¹³² Sonraları, özellikle genç kızlara Risale dersleri de vermeye başlayan Şenler, yaptığı bu hizmeti o kadar benimsemiştir ki; Diyanet’ten gelen resmi iş tekliflerini dahi reddetmiştir.¹³³ Kendisine, genç kuşak kadınları hedef kitlesi olarak seçen Şenler, “Hidayetim ve arkasından tesettüre girişim” dediği bu dönemde ailesini de etkilemiştir.¹³⁴ Örtünmesine ailesinden ilk tepki gösteren anneannesi olmuştur. Anneannesinin baskısı ve karşı çıkması Şule Yüksel’i tesettürden vazgeçirememiş, onun tesettür konusundaki kararlı tutumu ailesinde de değişime / dönüşüme sebep olmuş, babası, annesi ve kardeşleri de dini atmosferin hakim olduğu yepyeni bir hayatı yaşamaya başlayarak Şenler’e destek vermişlerdir.¹³⁵ Özer Şenler, Seher Vakti gazetesini yayınlamaya başladıktan sonra, diğer kardeşler, Gonca Gülser Şenler ve Hale Çiğdem Şenler hem yazıları, hem de yaşam tarzlarıyla Şule Yüksel Şenler’e fikren ve manen destek olmuşlardır.

Aile bireylerinin hepsi Şule Yüksel Şenler ve abisinin de gayretleriyle, seküler bir yaşam tarzından İslami bir yaşantıya doğru köklü bir değişime doğru evrilmiştir. Ancak bu durum Şenler açısından hiç de kolay olmamıştır. Şenler, ailesinin yeni yaşam şeklini İslam’a uygun hale getirmek için o dönem üyesi olduğu partiden ve aktif görev aldığı çeşitli derneklerden istifa etmiştir. Kendi tabiriyle “hidayet yıllarına” giriş dönemi olan bu dönemi Şenler şöyle değerlendirmiştir:

“Aşağı yukarı yirmi beş yılım, benim “gafllet” dönemim diye adlandırdığım şekilde geçti. Hakikatleri göremeyen insan cidden gafllette(dir). Bize hakikat olarak o kadar suni şeyler verilmek istenmiş, biz de bunları o kadar güzel kabul etmişiz ki... Daha sonra hakikatin aslını öğrendikçe bu defa acılar içinde kıvraniyorsunuz ve o geçen yıllarınıza son derece acıyla bakıyorsunuz. Daha sonra Allah’ın büyük bir lütfuyla hayatımın hidayetle şekillendiğini görüyorum. Önumde bir bahar mevsimi açmış gibi gönlüm uçarak, kanatlanarak, yeni hidayet yolunun açtığı o güzel yolda yürümenin zevkini tatmaya başladım. Bir yandan sevinç içinde ve onun gururunu, onurunu taşıyarak hareket ederken, bir yandan da gönlüm adeta alev alev yanarak “neden bunları ben bugün öğreniyorum ve bizim nesle bunlar neden anlatılmıyor” (diye

¹³¹ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 48.

¹³² Vuranok, *Türkiye’de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, s. 76.

¹³³ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 48.

¹³⁴ <http://sozlutarih.idp.org.tr/mulakatlar/sule-yuksel-senler-ile-sozlu-tarih-gorusmesi>, Şule Yüksel Şenler İle Sözlü Tarih Görüşmesi, (Erişim Tarihi: 25.03.2019).

¹³⁵ <http://sozlutarih.idp.org.tr/mulakatlar/sule-yuksel-senler-ile-sozlu-tarih-gorusmesi>, Şule Yüksel Şenler İle Sözlü Tarih Görüşmesi, (Erişim Tarihi: 25.03.2019).

düşünüyorum). Ben (İslami meseleleri) ve İslam'da kadının durumunu ilk olarak Bekir Topaloğlu Hocamızın (İslam'da Kadın) kitabında okudum ve öğrendim. Çok duygulandım. Önümde yeni bir ufku açıldığını gördüm.”¹³⁶

Şule Yüksel Şenler'i çok etkileyen Bekir Topaloğlu'nun “İslam'da Kadın”¹³⁷ isimli eseri, İslam'da kadının aile, toplum ve bireysel hayattaki yerinin ne olması ve olmaması gerektiğini ayet ve hadislerle ele almaktadır. Şenler'in kadına dair yaptığı bütün çalışmalarında bu kitabın etkisini görmek mümkündür.¹³⁸

Şenler ve ailesi için yeni sayılan bu İslami yaşam, sadece bireysel çapta kalmamıştır. Bir yandan İslam'ı öğrenmeye ve öğrendiklerini yaşamaya çalışan Şenler, bir yandan da İslam'ı öğretme yolunu seçmiştir. Öyle ki Şenler, gaflet içinde gördüğü, henüz İslam'ın güzelliklerinin farkında olmayanların uyanışına katkı sunacak birçok mecrada aktif olarak bulunmuştur. Türkiye'nin dört bir yanında toplumun şuurulanmasında temel rol üstlendiğine inandığı kadınları bilinçlendirmek için bir dizi konferanslar vermiş, kendi tasarladığı tesettür biçimini anlatmış ve birçok yazı, kitap yayınlarak büyük bir mücadele içine girmiştir. Bu konuda hapis dahil her şeyi göze alan Şenler, kadınların İslami olarak bilinçlendirilmesi konusundaki azmini şöyle anlatmıştır: “...ne pahasına olursa olsun yılmayacak, vazgeçmeyecektim. Ve canım pahasına akranlarımla hidayetini vesile olmak için çalışacaktım.”¹³⁹

Genç kızlara tesettür sevgisini aşlamak için özel bir çaba gösteren Şenler, “Şule Baş” olarak anılmaya başlanan başörtüsü ve modern tarzda pardesü modellerini geliştirmiş, Seher Vakti gazetesinin neredeyse her sayısında bulunan “Genç Kızlar Sizin İçin” köşesinde bu konuyu işlemiştir.¹⁴⁰ Bu konuda Şenler'in en büyük yardımcısı, gençlik yıllarında kazandığı terzilik tecrübesi olmuştur.

“Kadınlığın kurtuluşu cemiyetin kurtuluşu demektir”¹⁴¹ fikrine inanan Şule Yüksel Şenler yazılarında ahlak, manevi buhran, medeniyet ve özellikle tesettür konularına ağırlık vermiştir. Bu konuda Müslüman Türk kadınına şu çağırışı yapmıştır:

“... Müslüman Türk kadını ve kızı! Çıplaklık, ahlaksızlığın nüvesidir. Kadını ahlaken sükût ettiren, kadınlığa mahsus o harika hayâ ve hicab duygularını kökünden söken, kadını etten-kemikten müteşekkil bir teşhir-eğlence vasıtası haline düşüren, onu

¹³⁶ Şule Yüksel Şenler ve Merve Kavakçı ile Röportaj, Hilal Tv, <https://www.youtube.com/watch?v=yRUGREHVwpY&t=354s>. (Erişim Tarihi: 08.03.2025).

¹³⁷ Vuranok, *Türkiye’de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, s. 76.

¹³⁸ Vuranok, *Türkiye’de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, s. 76.

¹³⁹ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 54.

¹⁴⁰ Çokoğullar - Bozaslan, “1967-1980 arası dönemde Cemiyetin Kurtarılması Misyonuyla Tanımlanmaya Başlanan “İslamcı Kadın” Kimliği”, s. 849.

¹⁴¹ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 169.

dessasane esir eden baş belası bir illettir. Bu illetten, bu esaretten kurtulmak için İslam'ın emir ve nehiyelerine (yasaklarına) sımsıkı sarıl!”¹⁴²

1.3.6. Hukuki Mücadelesi ve Cezalandırılması

Şule Yüksel Şenler yayın hayatı boyunca pek çok hukuki yaptırıma maruz kalmıştır. Söz konusu yaptırımlar kimi zaman hapis cezasıyla sonuçlansa da Şenler davasından ve fikirlerinden vazgeçirilememiştir. Örneğin Şenler’e, Mehmet Şevket Eygi’ye ait Yeni İstiklal gazetesinde kaleme aldığı ve Müslüman kadınları örtünmeye davet ettiği yazısındaki ifadelerinden ötürü dava açılmıştır. İlgili yazıda kadınlara hitaben; *“En kıymetli maddi ziyneti olarak değerlendirdiği tenini, vücudunu ve saçlarını muhafaza ederek örtünmesi gerektiğini tavsiye etmiş ve örtünmeyenlerin de hayâ, iffet ve namusunu silkip attığını dile getirmiştir.”¹⁴³* Türk Kadınlar Birliğinin bahsi geçen ifadelerden dolayı Şenler’e açtığı dava, yazarın lehine sonuçlanmıştır. Şenler bu sonucu, şahsının değil İslam’ın değerlerinin kanun önünde bir zaferi olarak çeşitli platformlarda kullanmış, aynı zamanda açıklığın toplumdaki ahlaksızlığın yayılmasında başat rol oynadığının da mahkemece tescil edildiğini ifade etmiştir.¹⁴⁴

Şenler’in hapisle cezalandırıldığı davalar da olmuştur. Papa’nın Türkiye’ye gelişi üzerine Bugün Gazetesi’nde 16 Ekim 1967’de yayımladığı “Ağlayın Ey Müslüman Kardeşlerim Ağlayın!” adlı yazısında Şenler, dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’a hakaret ettiği gerekçesiyle dava açılmıştır. Söz konusu gerekçeyle mahkeme 1968 Mayıs ayında Şenler hakkında 13 ay 10 gün hapis cezası vererek tutuklama kararı çıkarmıştır.¹⁴⁵ Şenler, ilgili karar doğrultusunda Bursa cezaevine gönderilmiş, hapse girdikten iki ay sonra, Cevdet Sunay tarafından affedilmesine rağmen bunu kabul etmeyerek cezasının tamamını çekmiştir.¹⁴⁶ Cevdet Sunay’ın affını kabul etmeyen Şenler, “Cumhurbaşkanına açık mektup” isimli bir yazıyla, olaya farklı bir açıdan bakmıştır. Şöyle ki:

“O önce yaptığı bu hareketten dolayı Allah’tan af dilesin. Böyle bir Müslüman hanımı böyle bir sebepten dolayı cezaevine gönderen bir cumhurbaşkanı olarak önce Allah’tan af dilesin. Sonra bu yüce milletten yaptığı gafletler yüzünden af dilesin. Ondan sonra lütfen gelsin, bir mümine olarak benden af dilesin. Ben ondan affedilmiş olarak, affedilmişliğin ezikliği içinde bu kapıdan adım atmam. Benim başım dimdik olmalı.”¹⁴⁷

¹⁴² Vuranok, *Türkiye’de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, s. 79.

¹⁴³ Vuranok, *Türkiye’de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, s. 78.

¹⁴⁴ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 62, 63.

¹⁴⁵ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 192.

¹⁴⁶ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 100.

¹⁴⁷ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 100.

Mektuptan da anlaşıldığı üzere Şenler, en zor durumlarında bile olayları inancı çerçevesinde değerlendirmiş, her fırsatta samimi bir İslam davetçisi olduğunu göstermiştir. İslam'ın tesettür hükümlerinden dolayı ceza alan Şenler, bu durumu şahsına değil de İslam'ın değerlerine verilmiş bir ceza olarak yorumlamış, kişisel affı kabul etmeyerek ilgili konudaki kararlılığını göstermiştir. Şenler'in mahkûmiyeti sonrası ortaya çıkan en önemli gelişmelerden birisi ise belki de Seher Vakti gazetesinin kapanması olmuştur. 1 Temmuz 1971'de son sayısını çıkaran gazete, sayı kapağına, "Ağlayın Ey Müslüman Kardeşlerim Ağlayın! Şule Yüksel Hapse Girdi", yazısını büyük puntolarla ve "Kara Demirler Arkasında AK ALIN" başlıklı haberleriyle okuyucularına duyurmuştur.¹⁴⁸

1.3.7. Konferansları

Şenler, Seher Vakti gazetesi vasıtasıyla ulaşamadığını düşündüğü kişilerinde inandığı hakikatlerden haberdar olması için farklı bölgelerde konferanslar gerçekleştirmiştir. Bahsi geçen konferanslara halk tarafından yoğun katılım sağlanmış ve Şenler'in konferansları için, "toplumun yeniden inşa süreci" şeklinde değerlendirme yapılmıştır.¹⁴⁹

Yedi ay boyunca konferanslar gerçekleştiren Şenler, Samsun'dan başlayarak 67 şehir ve 600'den fazla kasabada 77 program düzenlemiştir.¹⁵⁰ Şenler'in yalnızca kadın katılımcılarla bulunduğu konferanslar, oldukça yoğun geçmiştir.¹⁵¹ Bununla birlikte konferanslarda ele alınan başlıca konulardan bazıları şunlar olmuştur: "Dün, Bugün, Yarın", "Türkiye'de Manevi Buhran" veya "İslam'da Kadının Yeri ve Mükellefiyetleri."¹⁵²

1.3.8. Şule Yüksel Şenlerin Vefatı

Şule Yüksel Şenler, iki evlilik gerçekleştirmiş ve bu evliliklerinin ikisi de boşanmayla sonuçlanmıştır. Ancak Şenler'in, ikinci evliliğinden olan eşi Mahmut Efendi'nin cemaat çevresi hayatında köklü değişikliklere neden olmuştur. Şenler, söz konusu eşinin ve çevresinin etkisiyle fikirlerinde değişimler yaşayarak çarşafa girmiştir. Şenler, ilerleyen yaşına rağmen, rahatsızlıklarının müsaade ettiği kadarıyla gazete ve dergilerde yazılar yazmaya devam etmiştir.¹⁵³ Hastalığı iyice ilerleyen Şenler, 28 Ağustos 2019 tarihinde 81

¹⁴⁸ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 274.

¹⁴⁹ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 75.

¹⁵⁰ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 68.

¹⁵¹ Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 70.

¹⁵² *Seher Vakti Gazetesi*, 1 Temmuz 1971, s. 1; Tezcan, *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, s. 68-97.

¹⁵³ Adem Demir - Hatice Şenses Kurukız, "Hayatı mücadeleyle geçen isim: Şule Yüksel Şenler", Anadolu Ajansı. (Erişim tarihi: 12 Şubat 2024).

yaşında tedavi gördüğü İstanbul Bağcılar'daki Medipol Mega Üniversite Hastanesinde vefat etmiştir.¹⁵⁴

1.3.9. Eserleri

Şenler, Şule Yüksel (1970). Bir Bilinçli (!) Öğretmene. İstanbul: Seher Yayınları. s. 235.

Şenler, Şule Yüksel (1974). Sağ El. Ankara: Nur Yayınları. s. 95.

Şenler, Şule Yüksel (1975). Duyuşlar. Ankara: Nur Yayınları. s. 260.

Şenler, Şule Yüksel (1978). Her Şey İslam için. İstanbul: Nur Yayınevi. s. 260.

Şenler, Şule Yüksel (1986). Yılanla Tilki. Ankara: Nur Yayınları. s. 104.

Şenler, Şule Yüksel (1991). Kız ve Çiçek. Timaş Yayınları. s. 248. ISBN 9789757544876.

Şenler, Şule Yüksel (1994). Uygarlığın Gözyaşları. Timaş Yayınları. s. 264. ISBN 9789757544814.

Şenler, Şule Yüksel (1996). İslam'da ve Günümüzde Kadın. Ankara: Nur Yayınları. s. 260.

Şenler, Şule Yüksel (1996). Huzur Sokağı. Timaş Yayınları. s. 544. ISBN 9789757544425.

Şenler, Şule Yüksel (1996). Gençliğin İzdırabı. Timaş Yayınları. s. 192. ISBN 9789753620215.

Şenler, Şule Yüksel (2016). Bize Ne oldu. Timaş Yayınları. s. 139. ISBN 9789753620741.

Şenler, Şule Yüksel (2017). Kadın ve Evlilik. Timaş Yayınları. s. 208. ISBN 9786050824568.

Şenler, Şule Yüksel (2017). Hidayet. Timaş Yayınları. s. 160. ISBN 9786050825176.

¹⁵⁴ "Yazar Şule Yüksel Şenler hayatını kaybetti", NTV, 28 Ağustos 2019. (Erişim tarihi: 12 Şubat 2024).

İKİNCİ BÖLÜM

SEHER VAKTİ GAZETESİNDE DİN EĞİTİM-ÖĞRETİMİ

2.1. Seher Vakti Gazetesinin Konu İçerikleri

Seher Vakti gazetesinin tüm sayılarında bahsedilen konu içeriklerini ve ilgili yazarları tablo şeklinde düzenlemek, gazetenin din eğitimi ile ilişkisini daha net görme imkânı verecektir. Ayrıca gazetenin ele aldığı tüm konu içerikleri hakkında verilen toplu bilgiler, Seher Vakti gazetesi üzerinde akademik çalışma yapmak isteyen araştırmacılara katkı sağlamış olacaktır. Bu düzenlemeyle aynı zamanda sayılar arası konu bütünlüğünü görmek de mümkündür.

Ayrıca bu bölümde; din eğitiminin temel konularına Seher Vakti gazetesinin yaklaşımları değerlendirilerek, dönemin din eğitimi tartışmalarına ışık tutulacaktır. Bu kapsamda; “Çocukluk Dönemi, Gençlik Dönemi, Örgün ve Yaygın Din Eğitimi ile Kadınlara Yönelik Din Eğitimi konuları ele alınacaktır.”

Tablo 2.1. Seher Vakti Gazetesinin Konu Başlıkları, İçerikleri ve Sayfa Numaraları

SEHER VAKTİ GAZETESİNİN İÇERİKLERİ		
1.SAYI		
<i>İdeal Gençlik-</i> İdeal gençliğin vasıfları zikredilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	1
<i>İlim Tahsili ve İlim Müesseseleri-</i> İslam’da ilme verilen önem, ilim tahsili için izlenen yollar ve İslam dünyasında ilim müesseselerinden bahsedilmiştir.	Gustave Le Bon	2
<i>"Türk Milletinin İmanlı Münevver Kadrosunu Kurmak İçin Uğraşıyoruz"-</i> MTTB Genel Başkanı Burhaneddin Kayhan ile yapılan röportaja yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	3
<i>Gençliğin İzdırabı-</i> Şule Yüksel Şenler’in kitap tanıtımına yer verilmiştir. Liseli bir öğrencinin fazilet savaşındaki feryadından bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	4
<i>Bize Ne Oldu?-</i> Şule Yüksel Şenler’in kitap tanıtımına yer verilmiştir. Müslüman Türk Kadınının bugünkü hale gelişinin sebepleri ve kurtuluş yollarından bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	4
<i>Dikkat!-</i> Okuyuculardan haber, resim, yazı ve şiir beklenmiştir.	Belirtilmemiş	4
<i>Okuyucuya Mektup-</i> Gazetenin okuyucularına özel olarak ayırdığı, dergi hakkında bilgi ve geri dönütler yaptığı bölümdür.	Seher Vakti	5
<i>Dindar Olmak Bir İhtiyaçtır-</i> Dindarlığın ihtiyaç oluşunun önemi vurgulanmıştır.	Nurdan Akyıldız	5
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Ramazan tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	6
<i>Mübarek Ramazan-</i> Ramazan ayının faziletlerinden bahsedilmiştir	Musa Kavgacı	7
<i>Oruç-</i> İbadetin farziyetinden bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	7
<i>Orucun Farz Oluşundaki Hikmetler-</i> Orucun farz oluşundaki hikmetler sıralanmıştır.	Tahir Büyükkörükçü	7
<i>Ramazan-</i> Ramazan ayı ile ilgili şiire yer verilmiştir.	Tevfik Odman	7
<i>Gençliğimiz ve Asıl Suçlular-</i> Gazetede gençleri kendi örf ve adetinden koparan ve sapık ideolojilerin tutkunu haline getirenlerin kimler olduğu sorgulanmıştır.	Belirtilmemiş	8
<i>Şehidimiz-</i> Şehit Mustafa Bilgi hakkında bilgi verilmiştir.	Fehmi Türel	8
<i>Mustafa Bilgi'nin Bir Miting Konuşması-</i> Bilgi’nin miting konuşmasına, özellikle de Ayasofya hakkında söylediklerine yer verilmiştir.	Mustafa Bilgi	9

<i>Bir Dava Arkadaşım!..</i> - Mustafa Bilgi örnek gösterilerek dava yolundan asla dönülmeyeceği, milletinde bu yoldaki çalışmalarıyla davanın kuvvet bulacağı ifade edilmiştir.	Ahmet Şensoy	8
<i>Mustafa'nın Hayatı</i> - Şehit Mustafa Bilgi'nin hayatı hakkında bilgi verilmiştir.	Belirtilmemiş	9
<i>Mustafa Bilgi'nin Şehadeti</i> - Mustafa Bilgi'nin nasıl Şehit olduğu hakkında bilgi verilmiştir.	Gençlik İstihbarat Servisi	9
<i>İslami İlimler Akademileri</i> - Yüksek İslam Enstitülerinin durumları hakkında detaylı bilgilendirme yapılmıştır.	Cahit Baltacı	10
<i>Belirtilmemiş</i> - Firmaların Ramazan tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	11
<i>İmam Hatip Okulları</i> - İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü İmam Hatip Okullarının durumundan bahsedilmiştir.	Celâl Kırcı	12
<i>Sen</i> - Gazetede İmam-Hatip okulu öğrencisine yazılan bu şiire yer verilmiştir.	Ali Ulvi Kurucu	12
<i>Özel Işık Hadiselerinin İç Yüzü</i> - Gazete, 1968 haziran ayında Işık Mühendislik .Mimarlık Yüksek Okulunda ve Okulun haziran ayında gece 01.00 sularında işgal edilmesini detaylarıyla örnek göstermiştir.	Belirtilmemiş	13
<i>Muhtariyet</i> - Üniversitelerdeki durum karikatürize edilmiştir.	Belirtilmemiş	13
<i>MTTB Orta Öğrenim Komitesi</i> - Gazetede, M.T.T.B Orta Öğrenim Komitesi, gençlerin boş zamanlarını değerlendirmek, onlara milli bir ruh vermek gayesiyle kurulduğu ifade edilmiştir.	Belirtilmemiş	13
<i>Emniyette İskan Sıkıntısı</i> - Komünist faaliyetlerinin artmasıyla bir kısım teşkilatın farklı vilayetlere nakledilmesinden bahsedilmiştir.	Gençlik İstihbarat Servisi	13
<i>Belirtilmemiş</i> - Firmaların Ramazan tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	14
<i>Hidayet</i> - Şule Yüksel Şenler'in kitap tanıtımına yer verilmiştir. Kitap ibret verici ve birçok kişinin hidayetine vesile olacak niteliktedir.	Belirtilmemiş	16
<i>Belirtilmemiş</i> - Firmaların Ramazan tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	16
2. SAYI		
<i>Özlenilen Bayram</i> - Gazete, ancak gerçek bir hürriyete kavuşulduğunda gerçek bayramların olacağını ifade etmiştir. "Gençliğin kurtuluşu kurtuluşumuzun bayramı olacaktır."	Şule Yüksel Şenler	1
<i>Okuyucuya Mektup</i> - Gazete, okuyuculardan gelen tebrik ve mektuplara yer verilmiştir.	Seher Vakti	2
<i>Bir Güneş Battı</i> - Yazar burada özlediği iman dolu yaşantıyı betimlemiştir.	Zekiye Türkeş	2
<i>Esir Türkler</i> - Gazete, bir zamanlar Kafkasya, Türkistan ve Azerbeycan'da Türk ve İslam'ın sesi duyulurken şimdilerde Çin ve Moskoflar sebebiyle eziyet edildiğini ancak İslam nurunun yeniden doğacağını ifade etmiştir.	İrfan Atay	2
<i>"İmam Hatip Okullarının Açılması Maşeri Şuur ve Milli İsteğin Zaruri Bir Neticesidir"</i> - İstanbul İHO müdürü Halil Ziya Erce ile yapılan röportaj da İHO açılmasını zorlayan amillerin başında milli bir ihtiyaç ve istek olduğunu ifade etmiştir.	Belirtilmemiş	3
<i>Niçin Dünyaya Geldik</i> - Yazar burada dünyaya gelişimizdeki nihai maksat üzerinde durmuştur.	Ali Kemâl Belviranlı	4
<i>Dünyanın Huzur Kilidi Türkiye'm</i> - Yazar burada Defatsch Willy'nin İslam'ı dünyaya tanıttak iyi din adamları olursa dünyanın huzur kilidi Türkiye olabilir fikrini etraflıca tartışmıştır.	Emir Hüseyin Konar	4
<i>İslamcı Gençlerin Mücadele Metodu</i> - Gazete, İslamcı gençlerin mücadele metodunda en tesirli silahın; ilim, bilgi ve kültür olduğunu, bunlarla yapılan fikri mücadelenin daha kavi ve değerli olduğunu ifade etmiştir.	Sedat Yenigün	5
<i>Bu Davanın Kıtırmıyım</i> - Bilal Coşkun'un davanın ruhuna uygun yazmış olduğu şiire yer verilmiştir.	Bilal Coşkun	5
<i>Olaylarla Fikirler</i> - Burada davaya katkısı olacak bir fikre yer verilmiştir. Toplum düzenini bozan şeylere ses çıkarılmazsa toplumdaki bozulmanın devam edeceği ancak o düzeni bozan durumun karşısındaki dik duruşunda elbet toplumdan karşılığını bulacağına yöneliktir.	Güngör Kesimli	5
<i>Yeşeren Ümitler</i> - Şule Yüksel Şenler, bu sayı ile birlikte artık her sayıda imanlı Türk kızlarına sesleneceğini ve onların duygularına hitap edeceğine dikkat çekmiştir.	Şule Yüksel Şenler	6
<i>Genç Kız</i> - Şiirde genç kızın taşıması gereken vasıflara yer verilmiştir:	İrfan Ünal	6

<i>Mutluluğu Aradım-</i> Gerçek mutluluğun İslam’da olduğu ifade edilmiştir.	Perihan Alkan	6
<i>Bir Kadın Aranıyor-</i> Gazete burada değişen toplumda kadının değişmeden koruması gereken vasıflarından tek tek şirileştirerek bahsetmiştir.	T. Sıtkı Balcı	7
<i>Ramazan-</i> Ramazan ayı hakkında bilgi verilmiştir.	Tevfik Odman	7
<i>Garb’lı Diyor Ki:-</i> Yazar, modern hayatın maddi manevi şartlarının aile hayatının bozulmasında etkili olduğunu ifade etmiştir.	Alexis Carrel	7
<i>İbret-</i> Yazar, batılının medeniyet seviyesine ulaşabilmek için ivedilikle dinden uzaklaşmak gerektiğini savunanlar batıl din olan Hristiyanlıkta dahi da 3-4 yaşında hem ailede hem de kilisede bireysel dini eğitime başlandığı bir an evvel hakikatin farkına varmamız gerektiğine dikkat çekmiştir.	Şule Yüksel Şenler	7
<i>Mazlum-</i> Yazar, Milli Mukaddesatımızın mücadelesini veren Öz Kültürüne vakıf Türk gençliği olarak hapishanede haksız yere yatan dava arkadaşlarının masumiyetine dikkat çekmiş, beynelmil Siyonizm, kapitalizm ve komünizme karşı teyakkuzda olan Türk gençliğinin karşısında hayrete düşen Hristiyan mason birliğinin çabalarına rağmen Türk gençliğinin eski şuuruna döndüğü kısaca ifade etmiştir.	Belirtilmemiş	8
<i>Üniversiteye Giremeyenler "Direniş Komitesi"nde Toplandı-</i> Üniversiteye giremeyenler için toplanan Direniş Komitesinin çalışmaları neticesinde kontenjanlar artması ve gece öğrenimleri açılmasından bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	8
<i>Vakıflar Talebe Yurdu'nda Allah'a ve Resulüne Küfredenler Var-</i> İmanlı Türk gençliğinin anarşik hareketlere karşısındaki duruşuna misal verilmiştir.	Belirtilmemiş	8
<i>Tesettür Düşmanlığı-</i> Kız Sanat Enstitüsünde “mini etek yasağı” kararına rağmen müdürün tesettürlülerde dahil olmak üzere mini etek giymeyenleri derse almaması üzerine gerçekleşen hadiseye yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	9
<i>Mali İmkansızlık Kol Geziyor-</i> Türkiye İslam Enstitüleri Talebe Federasyonu’nun parasızlık yüzünden büyük sıkıntılar yaşadığı ifade edilmiştir.	Belirtilmemiş	9
<i>İfşaat-</i> Solcuların vukuatlarına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	9
<i>Yüksek İslam Enstitüleri ve Davaları-</i> Yüksek İslam Enstitüsünün eğitim durumuna bakıldığında verilen derslerin sayısı ve hacim olarak çokluğu dünyada başka hiçbir yerde mevcut olmadığı bu durumda talebelerin zihinlerini karıştırmaktan başka hiçbir işe yaramadığı ifade edilmiştir.	Mahmud Özakkaş	10
<i>Ve Biz de Kültür Buhranı-</i> Batı savaş yolu ile yapamadığını moda ve radyo-basın gibi yayınlar üzerinden gerçekleştirmiştir. İşte dergide bu problem örnekleriyle açıklanmıştır.	Süleyman Sami Salalı	10
<i>Dinle-</i> Gençlerin nefsanî arzularla savaşmaları ve ibadetlerinin önemine dikkat çekilmiştir.	Nurdan Akyıldız	10
<i>Nur Saçan Yuva İstinye Kur'an Kursu-</i> Kurstaki temizlik, işleyiş ve disiplinin göz kamaştırıcılığı ve yetişkin öğrencilerin parlıklarından bahsedilmiştir.	Şerafettin Kocaman	11
<i>Seher-</i> Kurs talebeleri namaz ve duaya verilmesi gereken önemi dörtlüklerle ele alınmıştır.	Belirtilmemiş	11
<i>Açılmayan İmam-Hatip Okulları-</i> Halk tarafından yapılan ancak her gelen partide kapatılan İmam-Hatip okullarının hak ettiği değeri bulması gerektiği Seher Vakti gazetesinin de bu haklı davanın arkasında olduğu ifade edilmiştir.	Seher Vakti	11
<i>Seher Vakti-</i> Yazar imam-hatiplerin içerisinde bulunduğu karanlık günlerin aşılabileceğini ifade etmiştir.	Yunus Şahin Işık	11
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Ramazan tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	12
<i>Gazetemiz yurt içinde ve yurt dışında büyük alaka uyandırdı-</i> Gazetenin yurt içi ve dışında duyduğu ilgiden bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	16
3.SAYI		
<i>Ne Yaptık-</i> Yazar, Kur'an'ın “Çağ dışı” ilan edilmesi üzerine basının konuya yeterince sahip çıkmadığından bahsetmiştir.	Şule Yüksel Şenler	1
<i>Okuyucuya Mektup-</i> Gazete, okuyucuya beklediği nesilden bahsetmekte ve okuyucuların mektuplarına yer vermiştir.	Seher Vakti	2
<i>Kırbaçlanan Huzur-</i> İslam aleminin din karşıtı eylemler karşısında susmadan dimdik, tabiri caizse avaz avaz bir davaya sahip çıkması gerektiği ifade edilmiştir.	Saime Ertürk	2
<i>Kur'an'a Çağdışı diyen kurulla görüştük-</i> Kur'an-a çağ dışı diyen kurulla gerçekleştirilen röportaja yer verilmiştir.	Ademoğlu	3
<i>Batı Ahlak Nazariyeleri Karşısında İslamiyet-</i> Batı ve İslam ahlak	Faik Türkmen	4

nazariyesinden bahsedilmiştir.		
<i>Neye Ağlarsın Ana?</i> - Yazar, özünü kaybetmiş nesillere üzüntüsünü dile getiren bir anadan bahsetmiştir.	Muharrem Patır	4
<i>İslami İlimler Akademileri</i> - Burada İHO ve İslami ilimler Akademilerinin seçim kazanma amacıyla açılıp, hiç ilgilenmeden belli bir müddet sonra da kapatan zihniyet eleştirilmiştir. Bu eleştiride boykot şeklinde yapılmıştır.	Belirtilmemiş	
<i>Hakk'ın Kahramanı Ali</i> - Burada anlatılan hayat hikayesiyle çocuğun eğitiminde zalim yada adil oluşunda baba, aile faktörüne dikkat çekilmektedir. (Hikayeleştirilmiştir.)	Bilal Coşkun	13
<i>Seher Vakti</i> - Bu yazıda yazar derin düşünme tefekkür halinde kainatı idrak etmek anlamak istediğini ifade edilmiştir.	Kemal Sandıkçı	10
<i>Uyan Kardeş</i> - Biz uyanırsak İslam'ın kurtulacağı şiişsel bir üslupla ifade edilmiştir. Sorsana gerici diyene, diyerek bilinçli olmaya dikkat çekilmiştir.	Bekir Aksoy	11
<i>Genç Kızlar Annesi</i> - Başörtüsünün vatanın mührü olduğu, vatan göz diken önce örtüye uzatacağı, Ancak Türk kadını kendine yaraşır dik duruşu bozmayacağı şiişsel bir üslupla anlatılmıştır.	Salih Özcan	6
<i>Bir Kadın Aranıyor</i> - Gazete, burada değişen toplumda kadının değişmeden koruması gereken vasıflarından bahsetmiştir.	T. Sıtkı Balcı	7
<i>Kendi Düşen...</i> - Genç bir hanımefendinin genç bir beyefendi ile buluşma hikayesi anlatılmış ve kızın vücudu fazla teşhir eden giyiminin kendisine verdiği psikolojik zarar anlatılmıştır.	Şule Yüksel Şenler	7
<i>Su, Rüzgar ve Namus</i> - Benzetmelerle namus kavramı anlatılmaya çalışılmıştır.	Sandor Petofi	7
<i>Kışlık</i> - Yeni manto modeli tanıtılmıştır.	Şule Yüksel Şenler	7
<i>Sayın Prof!...</i> - Kur-an'a "Çağ dışı" diyen Prof'un bir ilim insanı olamayacağı Kur-an'da batının dahi kabul edip, ispat ettiği gerçekleri reddetmenin ilme sığmadığı ifade edilmiştir.	Belirtilmemiş	8
<i>MTTB Orta Öğretim Komitesi Başkanı: "Orta Öğretim Gençliği Milli ve Manevi Eğitim İstiyor"</i> dedi-MTTB Orta Öğretim gençliğinin çeşitli dertlerine çare bulmaya çalıştıklarını ifade etmiştir.	Belirtilmemiş	8
<i>Cahiliyet Çağı</i> - Kur'an'a Çağ Dışı denmesi karikatürize edilmiştir.	Belirtilmemiş	8
<i>İfşaat</i> - Yazıda Yıldız'daki gerici ayaklanması, 31 Mart feryatları, sağcı gençlere yapılan zulümlerden bahsedilmektedir.	Belirtilmemiş	9
<i>Özür</i> - "Kur'an'a Çağ Dışı" diyenlerin hayvanlara benzettikleri için hayvanlardan özür dilenmiştir. Bu durum hayvanlıktan daha aşağılık bulunmuştur.	Belirtilmemiş	9
<i>Mes'uliyetinizi İdrak Edin</i> - Şehit Mustafa Bilgi'yi şehit eden hainlerin ortaya çıkarılması talebi dile getirilmiştir.	Belirtilmemiş	9
<i>Sayın Profesör</i> - Profesörün sessizliğini bozup "Kur'an'a Çağ Dışı" diyenlerin yanında olmadığını beyan etmesi istenmiştir.	Belirtilmemiş	9
<i>Bizi Affet Yavru Seni Anlıyamadık</i> - Yetiştirile gelen neslin ihtiyaçlarına ulak kapayan onlara ihtiyacın zıddında şeyler veren ebeveynlere eleştiri, genç nesle ise hüznü dile getirilmiştir.	Belirtilmemiş	10
<i>Almanya İntibalarım</i> - Yazar beş sene Almanya'da özellikle Batı Berlin'de Türk işçilerinin durumunu, din ve milli davranışları, memleketi ve aileleri için ne derece yararlı oldukları ve şuurlu Müslümanların faaliyetleri hakkında gördüğü durumları ele almıştır.	Belirtilmemiş	10
<i>Yılmayacağız</i> - İslam davası uğruna karşılaşılan hiçbir engelin davayı yıldıramayacağı ifade edilmiştir.	Hüseyin Çetin	10
<i>Bilir Misin?</i> - Komünizm önderlerinden Lenin'den, sol zihniyet ve yaşam tarzından şiişsel bir dille bahsedilmiştir.	İbrahim Yılmaz	11
<i>Şehid Mustafa Bilgi'ye!</i> - Dava duruşu şiişsel bir üslupla dile getirilmiştir.	Halil İbrahim Nazlı	11
<i>Pir Seher Vakti...</i> - Dava duruşu şiişsel bir üslupla dile getirilmiştir.	Ahmet Özer	11
<i>Haberler Ver</i> - Türk ve İslam ülküsü şiişsel bir üslupta dile getirilmiştir.	İrfan Atay	11
<i>Özlenen Nesil</i> - Bir zamanlar yine cehaletin her yeri kapladığı Ancak Hz. Peygamber ile beraber aydınlığa çıktığı şiişsel bir üslupla anlatılmıştır.	Yusuf Özcan	11
<i>Seher Vaktinin Gençliği</i> - İman ateşi hiç sönmeyen, İslam'ı kendi öz malı bile, cesaret sinmiş gözüne olan bir neslin seherde doğduğu şiişsel bir üslupla anlatılmıştır.	Ertuğrul Akcan	11
<i>Tanıtılm Seher Vaktini</i> - Seher Vakti'ni A'dan Z'ye her yere, herkese	Halil Baydur	11

tanıtmak gerektiği şiirle anlatılmıştır.		
<i>Uyan!-</i> En tehlikeli düşmanın komünizm olduğu, vaad ettiği düzenin de düzensizlik olduğu imanlı genç neslin uyanıp davaya sahip çıkması gerektiği şiirsel bir üslupta ifade edilmiştir.	Mustafa Ürkmez	11
<i>Kur'an Hizmetinde Yetişen Erlerden: Mustafa Bedir-</i> Anne ve babası tarafından Allah yolunda Kur'an ve iman hizmetinde feda edilen, kendisine gençleri hak yola çağırma düsturunu edinen M.B.'den bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	12
<i>Toplanalım-</i> İslam'ın Kur'an'ın etrafında toplanmaya, genç nesle sesleniş şiirsel bir üslupla ifade edilmiştir.	Behice Mevhibe Bilen	12
<i>Seher Yayınları-</i> Şule Yüksel Şenler'in kitap tanıtımları takdim edilmiştir. Gençliğin Izdırabı- Bize Ne Oldu- Hidayet- Yılanla Tilki- Sağ El- Bir Bilinçli Öğretmen.	Belirtilmemiş	12
<i>İslam Gençliği-</i> Gençliğin bozulduğunu, büyüklerine saygısı olmayan anne babayı döven, söven, giyim, İslami usullere uymayan, adeta bir teşhir metayı olan gençlikten bahsedilmiştir.	Hasan Kasır	13
<i>Canavarlar-</i> Yazıda kalpsiz, vicdansız, hak hukuk tanımaz, merhamet nedir bilmez, memleketine zararlı, insanlığın yüz karası, saman altından su yürüten, etrafındakileri birbirine katan, herkese kan kusturan, anasına babasına sert muamele eden, çocuklarına hırçın duran, karısını döven, evine bakmayan, eğlencenin başrol olduğu, içki kumarın eksik olmadığı kimselerin canavardan farkı olmadığı milyonlara mal olan zarara yol açtıklarına dikkat çekilmiştir.	İsmail Hakkı Ürün	13
<i>Beklenen Seher-</i> Aslında yıllardır beklenen seherin davası bir, kalpleri bir, sevinç bir, kederi bir, imanı bir, Allah'ı bir olanların birleştiği imanlı gençlerin zamanı seher vakti olduğuna dikkat çekilmiştir.	Ahmet Ceylan	14
<i>Niçin İmam Hatip Okulları-</i> Garplıların yolunu tuttuğumuz günden ve bu uğurda insafsızca her şeyi yıkmaya başladığımız günden beri, çöküş ve geriliğimizin tek sebebi din adamları olarak görülmüş ve halka-çocuklara öcü olarak karikatürize edilmiştir.	Cahit Baltacı	14
<i>Kur'an'a çağdışı diyenler, bütün çağların reddettiği, misilsiz bir dalalet örneğidir-</i> Kur'an'a "Çağ Dışı" diyenler, bütün çağların reddettiği, misilsiz bir delalet örneği sunulmuştur.	Selim Hakkatapan	16
<i>Tut Kulağından-</i> Kur'an'a çağ dışı diyen Prof'lar köpeğe benzetilmiş ve ironik bir şekilde şiir diliyle tepki ortaya koyulmuştur.	Belirtilmemiş	16
<i>Hakkımı Verelim-</i> Gerçek manada ilim adamının insanlığa faydalı bir duruşu olması gerektiğine dikkat çekilmiştir.	Belirtilmemiş	16
4.SAYI		
<i>İnsan, Madde ve İman-</i> Maddenin esiri oldukça, manadan uzak kaldıkça insan, hayvaniyetten kurtulamayacağı ifade edilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	2
<i>Okuyucuya Mektup-</i> İnsanın bu dünyaya inanmak, inandığını yaşamak, yaşadığını anlatmak için geldiğini, ancak bunları yaparsa iç huzurunu sağlayabileceğini, sahabe devrinde sabilerin inandığı gibi yaşamalarından dolayı iç huzuru sağlayabildikleri ifade edilmiştir.	Seher Vakti	2
<i>İlim Dini Etkilemez-</i> Müspet ilimlerin dinimize aykırı olduğu gibi bir algının yanlış olduğu, aslında o ilimlerin Kur'an'da bazı temelleri olduğu ve dahi bu ilimlerin temellerini atanların da Müslüman alimler olduğu ifade edilmiştir.	Kamuran Ağralı	2
<i>Allah, tabiat, ilim ve insan-</i> Geçen sayılarda "Kur'an'a Çağ Dışı" diyen kurulla yapılan röportaja geri dönüşler yapıldığını ve bu dönüşlerin bir kısmının takdir bir kısmının da tehdit-küfür içerdiği ifade edilmiştir. Ama içlerinden bir mektup var ki bu bir protesto yazısından ziyade bir meydan okumaya benzediği üzerinde detaylıca durulmuştur.	Ademoğlu	3
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Kurban Bayramı tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	10
<i>Hakk'ın Kahramanı Ali-</i> Şiirsel bir dille oğullarını evlendirmek isteyen karı kocanın diyaloguna yer verilmiştir. Bu işin helal yolundan bahsedilmiş, başlık parasının haram olduğuna dikkat çekilmiştir. Evlenecek kızın rızasına vurguya dikkat çekilmiştir.	Bilal Coşkun	11
<i>Bildiri-</i> Türkiye'de 1968'den bu yana gençliği birbirine zıt iki cepheye bölen ayrılık ve aykırılık davasının esasta tek müessiri genç ruhların nesiller boyu manen aç bırakılmış olması şeklinde ifade edilmiştir.	Burhaneddin Kayhan	12
<i>Anadolu'nun Fethi-</i> Milliyetçi ve makeddesatçı gençliğin okulların tatile	Belirtilmemiş	12

girmesinden sonra Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde düzenlediği konferanslara dikkat çekilmiştir.		
<i>Modern ilim İslam'ı doğrulamaktadır-</i> Yazar, İslam'ın en nurlu medeniyet önderi olduğuna dikkat çekmiştir. Ve kamuoyuna iyi ve liyakatli bir alimin önemine dikkat çekmiştir.	Belirtilmemiş	12
<i>Kısa Kısa-</i> Yurt genelinde gerçekleşen olaylar hakkında kısa kısa bilgiler verilmiştir.	Belirtilmemiş	13
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Kurban Bayramı tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	14
<i>Arzı Mukaddes-</i> Filistin'in içerisinde bulunduğu durumu ve Müslümanların tavrını özetleyen bir şiire yer verilmiştir.	Mehmed Kayalar	16
<i>Müslüman Türk-</i> Şiirsel bir üslupla Müslüman kadınının örtünmesinin önemine dikkat çekilmiştir.	H. Tevfik Paksu	18
<i>Bir Gün-</i> Müslüman Türk kadınının öz benliğine dönmesi gerektiği vurgusu şiirsel dille ifade edilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	18
<i>Niçin Bu Hale Düşün?-</i> Kadının gerçek benliğinden uzaklaşıp maddeyi öne çıkarmayı hedefleyenlerin bunu moda adı altında yutturduklarını, kadının yavaş yavaş öz benliğinden uzaklaşarak moda ile beraber ahlakını da kaybettiği ifade edilmiştir.	Abdullah Yücesan	18
<i>Nevruz-</i> Ameliyat olmak üzere olan bir genç kızın başörtüsünü açması gerektiği konusunda doktorun ısrarına rağmen gösterdiği direniş anlatılmıştır. Başörtüsünün sadece saç tellerini gizlemediği kadının iffet ve namusunun sembolü olduğuna dikkat çekilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	19
<i>Açıklama-</i> Gazetede kullanılan mankenlerin gayrimüslim olduklarına dikkat çekilmiş bununla ilgili bir açıklama yapılmıştır.	Şule Yüksel Şenler	19
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Kurban Bayramı tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	20
<i>Seher Yayınları-</i> Şule Yüksel Şenler'in Hidayet, Gençliğin İzdırabı, Bize Ne Oldu?, Yılanla Tilki, Sağ El- Bir Bilinçli Öğretmene kitaplarının tanıtımına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	22
<i>Bir İman Pınarı Fıskırmış Çağlıyor-</i> Gençlerin tevbe edip peygamberin izinden hakka ulaşırsa ancak fayda bulacağı şiirsel bir üslupla ifade edilmiş ve gençlere silkinip tevbe etmeye çağrı yapılmıştır.	Fatma Pelin Kutsal	23
<i>Seher Vakti Geldi-</i> Küfrün solup her yeri nurun kaplayacağı şiirsel dille ifade edilmiştir.	İbrahim Bayrak	23
<i>Kızılara Haykırış-</i> İslam'a karşı olanlara daima karşı bir duruş sergileneceği şiirsel üslupla ifade edilmiştir.	Ertuğrul Özyıldırım	23
<i>İslam'ı Yaşamak-</i> Hayatın gaye ve planının İslam'ı yaşamak olduğu üzerinde durulmuştur.	Musa Kavgacı	23
<i>Bismillah-</i> Bismillah'ın her işin başı ve anahtarı olduğu yaratılan her bir zerrenin daima bismillah dediği şiirsel üslupla ifade edilmiştir.	İsmail Arslan	23
<i>Gençliğe Acımak-</i> Dinin prensiplerini dikkate almayan gençlik karşısında muhafazakar gruba düşen vazifeler üzerinde durulmuştur.	Yusuf Özcan	23
<i>Hamlemiz-</i> Seher Vakti'nin satış politikasında bayilikleri tercih etmediği, bunun sebebinin de zaten zorluklarla çıkarılan gazetenin parasına el konulması veyahut dağıtılmaması çekintileri olduğu ifade edilmiş. O nedenle abonelik sistemiyle çıkarılan gazetenin yayılmasında değerli okuyuculardan beklendiği naif bir üslupla ifade edilmiştir.	Seher Vakti	24
<i>İneklerin Protestosu-</i> Kur'an'a Çağ Dışı diyenler kendilerinin İnek gibi mübarek olduklarını bir röportajda savunmuşlardı. Bunun üzerine Seher Vakti bir ironi yaparak İneklerden bir temsilci seçerek, insanlığa kendisinin etiyle sütüyle ve bütün gücüyle faydalı olan hayvanlar kadar mübarek olamayacağının konuşturmuşlardır.	Belirtilmemiş	24
5.SAYI		
<i>Avrupa Bize, Biz Avrupa'ya Hayran-</i> Müslüman Türk kadınının düşürülmek istendiği durumun vehameti üzerinde durulmuştur.	Şule Yüksel Şenler	2
<i>Okuyucuya Mektup-</i> Okuyucu ile hasbihal edilmiş, abonelik bilgileri sunulmuştur.	Seher Vakti	2
<i>Kalb Gözü-</i> Âmâ bir gencin hikayesinden bahsedilmiştir.	Zekiye Türkes	2
<i>Tabiat Bir Mektuptur, Katip Olamaz-</i> Gerçek anlamda tabiatın müminler için bir rahmet, bereket, nimet ve hidayet vesilesi oluşundan bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	3
<i>Rüya İle Gelen-</i> Hayatta her istediğine, her arzu ettiğine kolayca sahip olmuş	Hale Çiğdem Şenler	4

bir genç kızın feryadı konu alınmıştır.		
<i>Göçtüğün Zaman-</i> Dünyanın fani bir hayat sunduğu, asıl hayatın ahirette olduğu şiir diliyle anlatılmıştır.	Saime Ertürk	5
<i>Birleşelim-</i> Tevhitte birleşmeye yönelik bir şiire yer verilmiştir.	Abdülaziz Kadioğlu	5
<i>Anne!..- Ölüm teması işlenen bir şiire yer verilmiştir.</i>	Ahmet Özer	5
<i>Moskof Aşığına-</i> Küfre hayran olanın küfür batağından çıkamayacağı şiirsel bir üslupla işlenmiştir.	Ayşe Kara	5
<i>Seher Vakti-</i> Seher Vakti'nde Allah'a en güzel yakarışların yapıldığı şiirleştirilerek ifade edilmiştir.	Kemal A. Şen	5
<i>Batı ve Şahsiyet Münasebetimiz-</i> Yazar, Türkiye'nin kapitalist, sosyalist sınıflandırmalarda az gelişmiş, geri kalmış ifadelerine maruz kalması üzerine ele almıştır.	A. Serkatipoğlu	5
<i>İngiltere'de Türk Köylü Kızı Modası-</i> Garplının kılık kıyafetini taklit ederek kendi benliğinden uzaklaşan bütün genç kızların ibret alması için ele alınmıştır.	Şule Yüksel Şenler	6
<i>Genç Kızlar! Bu Vatanın ve Milletin Sizlerden Beklediği Nedir? Cevabınızı Bekliyoruz-</i> Gençlere sorular sorularak fikirleri alınmak istenmiştir.	Belirtilmemiş	6
<i>Mazin ve Sen-</i> Geçmişteki ve günümüzdeki Türk kadınındaki değişimler şiirleştirilerek ele alınmıştır.	Şule Yüksel Şenler	7
<i>Gençlik Olarak İsrail'i Tanımıyoruz-</i> İsrail'in İstanbul Konsolosluğu, MTTB'yi arayarak İsrail Devleti ile Türk Gençliği arasında dostane ilişkiler kurmak istemesi üzerine gelişen durumlara ter verilmiştir.	Belirtilmemiş	8
<i>Anarşi Kasırgası-</i> Üniversite ve Yüksek Okullarda meydana gelen anarşik olaylardan bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	8
<i>Seher Vakti-</i> Gazete, çıkış amacının temelini imanlı Türk gençliğinin yeniden doğuşu olduğunu ifade etmektedir.	Seher Vakti	9
<i>MTTB Orta Öğretim Komitesinden Türk Gençliğine-</i> MTTB Orta Öğretim Komitesi, bütün milletlerin içerisinde bulunduğu buhranın temel sebebinin maneviyatın ihmal edilmiş olduğunu ifade etmiştir.	Sami Şener	8
<i>Kısa Kısa-</i> Yurt içerisinde gerçekleşen olaylara kısa kısa yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	9
<i>Vakit yok ki-</i> Sol teşkilatının üniversitede gerçekleştirdiği sinsi olaylardan dolayı öğrencilerin başarı oranlarının düşük olduğu ifade edilmiştir.	Belirtilmemiş	9
<i>Dünya Masonları Telaşa-</i> Masonlar hakkındaki değerlendirmelere yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	8
<i>Korkunç Çatışma-</i> Materyalist felsefe ve İslam'ın madde üzerindeki çatışmaları ve bu durumun sonucunda gerçekleşen olaylara yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	10
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların yeni yıl tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	13
<i>Seher Vakti-</i> Gazetenin basımıyla ilgili okuyucuya bilgilendirme yapılmıştır.	Seher Vakti	14
6. SAYI		
<i>Sebeb olan mı, sebeb olanlar mı?-</i> Sion uşaklarının yaptığı eylemlerin asıl sebebi üzerinde durulmuştur.	Şule Yüksel Şenler	2
<i>Okuyucuya Mektup-</i> İslam'ın bütün beşerin ihtiyaçlarına her çağda çözüm olacağı üzerine okuyucuyla hasbihal edilmiştir. Ayrıca okuyucudan gelen mektuplara da yer verilmiştir.	Seher Vakti	2
<i>Ne idik ne olduk-</i> Tarihin en şanlı devleti iken şimdi içerisinde bulunduğumuz durum hakkında bilgi verilmiştir.	Rabia Ceran	2
<i>Suçlu Kim?-</i> Son yıllarda üniversitelerde olan anarşi hareketlerinin müsebbibleri üzerinde durulmuştur.	Belirtilmemiş	3
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların reklamına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	4
<i>Hakk'ın Kahramanı Ali-</i> Görücü usulü bir evlilik aşamalarından bahsederken eşinden dini bilgiler öğreneceğini kızları okutmayan zihniyetlere inat öğreneceğini ifade eden bir hikayeye şiirleştirilerek yer verilmiştir.	Bilal Coşkun	5
<i>Örtü kadına şahsiyet kazandırır-</i> Kadını şahsiyet sahibi kılan değerlerden bahsedilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	6
<i>Allah'ın emri ile örtülüdür başımız-</i> Müslüman Türk kızının vasıfları şiirle ifade edilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	7
<i>Hız. Aışe diyor ki-</i> Hz. Aışe devrindeki kadınların Kur'an iner inmez eski alışkanlıklarını bırakıp örtünmeleri örneği anlatılmıştır.	Belirtilmemiş	7
<i>Genç Kızlar! Bu Vatanın ve Milletin Sizlerden Beklediği Nedir? Cevabınızı</i>	Belirtilmemiş	7

<i>Bekliyoruz- Genç kızların fikirlerini öğrenmek için onlara soru sorulmuştur.</i>		
<i>İnsanlığın yüz karası İsrail- İsrail uçaklarının bir ilkokulu bombalaması haberine yer verilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	8
<i>MTTB'nin İhtarı- Planlı ve kademeli bir çalışma ile Türkiye'nin tam bir anarşi ortamına götürülme çabasına MTTB tarafından dikkat çekilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	9
<i>Kayhan: Anarşiye seyirci kalamayız- MTTB başkanı anarşizme karşı takınılması gereken tavır izah etmiştir.</i>	Belirtilmemiş	9
<i>Yahudi bizi tehdit ediyor- Geçen sayıda MTTB'nin biz İsrail'i tanımıyoruz demesi üzerine durumu sindiremeyen İsrail'in bu sayıda MTTB'ye tehdit mektubu gönderildiğinden bahsedilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	9
<i>Hayatın Sırrı Nedir?- Hayatın ve tabiatın sırrı üzerine derinlemesine bir analiz yapılmıştır.</i>	Belirtilmemiş	10
<i>Türk Kadını Öz Benliğine Dönüyor- Şule Yüksel Şenler'in Uşak'ta gerçekleştireceği konferansı ile ilgili bilgi verilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	14
<i>Yalvarış-Şiirsel bir üslupla Allah'tan hidayet istendiği anlatılmıştır.</i>	Fatma Bulut	14
<i>İslam ve Biz- İslam temalı şiire yer verilmiştir.</i>	İhsan Işık	15
<i>Süleymaniye- Mimar Sinan'ın kalfalık eseri olan Süleymaniye Camiini konu alan şiire yer verilmiştir.</i>	Rahmetullah Karakaya	15
<i>İtiraf- Hakikat yolunu bulmak ile ilgili şiire yer verilmiştir.</i>	Nurten Kolbasar	15
<i>Türk Kadını Öz Benliğine Dönüyor- Şule Yüksel Şenler'in konferanslarına gösterilen ilgiden bahsedilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	16
7. SAYI		
<i>Sağdan Üçüncü- "Sağdan Üçüncü" isimli başyazıda Şule Yüksel Şenler o zamanlar 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarında kız öğrencilere dayatılan ve asla İslam'a uymayan kıyafetleri giymeyi zorunlu kılan Milli Eğitim Bakanlığına ve kızlarının adeta çıplak, yatak kıyafetiyle gösteriye çıkmasına müsaade eden anne babalara serzenişte bulunulmuştur.</i>	Şule Yüksel Şenler	2
<i>Okuyucuya Mektup- İnsan olmanın sırrı ile ilgili okuyucuyla hasbihal edildikten sonra okuyucuya yazılan mektuplara yer verilmiştir.</i>	Seher Vakti	2
<i>O doğdu- Allah'ın insanı yaratma kudretine yer verilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	3
<i>Bacım- Türk kadınının vasıfları şiire konu edilmiştir.</i>	Cemil Doğan	4
<i>O Biçim Kadınlara- İslam'dan uzak hazzın esiri olmuş kadınları konu alan bir şiire yer verilmiştir.</i>	Cahit Öney	4
<i>Cennete Açılan Kapı- Peygamber efendimiz(sas)'in hadisine yer verilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	4
<i>Sen- Kadının örtünmesini eski İman dolu yaşantısına dönmesini içeren şiire yer verilmiştir.</i>	Mustafa Şahin	5
<i>Yetiştirenler Utansın- Örtülü bir genç kızın başına gelen olay anlatılmıştır.</i>	Bilal Coşkun	5
<i>Belirtilmemiş- Firmaların mevlit kandili tebriklerine yer verilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	6
<i>Ömür ve Söz- Vaktin kıymeti hakkında değerlendirmelere yer verilmiştir.</i>	Musa Kavgacı	8
<i>Belirtilmemiş- Firmaların mevlit kandili tebriklerine yer verilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	9
<i>Halkın Sesinin Hakkın Sesi Olduğuna İnanmayan Gericiler Baldır Bacak Bayramını Kutladılar- 19 Mayıs gibi gösterilerde İslami terbiyeden uzak sergilenen tutumlardan bahsedilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	9
<i>Ve Gerici Eğitimcilere Karşı Halkın Zaferi- Okullarda din eğitimi verilmesine karşı yaşanan tatsız olaylar, devletin imam hatip okullarının kurulmasında yeterli desteği vermemesinden bahsedilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	10
<i>Belirtilmemiş- Firmaların mevlit kandili tebriklerine yer verilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	11
<i>Hayatın Sırrı Nedir?- Hayatın sırrı hakkında materyalistlerle yapılan tartışmaya yer verilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	13
<i>Belirtilmemiş- Firmaların mevlit kandili tebriklerine yer verilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	15
8.SAYI		
<i>"Hadi Kanununuz Assın Beni Yahut Yasanız"- Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytanlardan olmamak için zulme ve haksızlığa meydan okuyanlardan bahsedilmiştir.</i>	Şule Yüksel Şenler	2
<i>Okuyucuya Mektup- Gazeteyi okuyucu adreslerine postaladıkları halde ulaştıramadıkları kişilerin isim listesine yer verilmiş ve adresleri yeniden istenmiştir.</i>	Seher Vakti	2
<i>Ve Senin Anayasan Der Ki- Anayasa da herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir ibaresi yer almasına rağmen yaşanan nahoş hadiseler eleştirilmiştir.</i>	Belirtilmemiş	3
<i>Açık kartpostal mı, kapaklı zarf mı? – Kadınların açık ve kapalılığı üzerine</i>	Alaaddin Kıdak	4

geçen bir diyaloga yer verilmiştir.		
<i>Haykır Görelim-</i> Müslüman Türk kadını ve örtüsünü konu alan bir şiire yer verilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	5
<i>Başörtüsü-</i> Başörtüsünün mü'minenin başında, namus, iffet ve iman bayrağı olmasından bahsedilmiştir.	Selami Toscuoğlu	5
<i>Her Yerde Her Zaman Okunacak Kitaplar-</i> Şule Yüksel Şenlerin kitaplarının tanıtımı v reklamı yapılmıştır.	Belirtilmemiş	6
<i>Özlem-</i> Hastanede gerçekleşen bir olay hikayeleştirilerek betimlemelerle anlatılmıştır.	Esat Yetermin	7
<i>Açıklama-</i> Gazete, finansal anlamda yaşadığı zorlukları okuyucusuna samimiyetle açıklamıştır.	Şule Yüksel Şenler	8
<i>Bir Yürüyüş ve Çok Cepheli Bir Facia-</i> Personel kanuna karşı yapılan protesto yürüyüşünden bahsedilmiştir.	Musa Kavgacı	8
<i>Işık Hadisesinin Duruşması-</i> Işık Mühendislik-Mimarlık Yüksek Okulu hadiseleri sırasında solcu bir öğrencinin öldürülmesi üzerine gerçekleşen duruşma yer almaktadır.	Belirtilmemiş	9
<i>Hayatın Sırrına Doğru Hücre İçinde Bir Uzay Yolculuğu-</i> Hayatın sırrı hakkındaki delillerin derinlemesine incelenmesine yer verilmiştir.	Ademoğlu	10
<i>Solcular Üniversiteyi Kana Buluyor-</i> Üniversitelerde fikir grupları arasında çıkan tartışmalarda gerçekleşen cinayetlere yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	13
<i>İbadet ve Niyet-</i> İbadetlerin şekli yönünden çok kalbi yönünün öneminden bahsedilmiştir.	Musa Kavgacı	14
<i>Seher Vakti-</i> Allah'a yakarışı konu edinen bir şiire yer verilmiştir.	Kemal A. Şen	14
<i>Maneviyat İçin Kanayan Gözler-</i> Maneviyat temalı bir şiire yer verilmiştir.	Fatma Bulut	14
<i>İmanlı Türkiye'm Sana Günaydın-</i> İnsana en çok yakışanın imanlı olmak olduğu temalı bir şiire yer verilmiştir.	Nuri Efe	15
<i>Seher Vakti-</i> Okuyucunun gazeteyi neden tercih etmesi hakkında Seher Vakti'nin değerlendirmesine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	16
9.SAYI		
<i>Bir Yahudi'nin Allah'a Meydan Okuyuşu-</i> Vacib-ül Vücut olan alemlerin Rabbine açık bir meydan okuyuşa yer verilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	2
<i>Okuyucudan Mektup-</i> Okuyucudan gelen mektuplara yer verilmiştir. Ayrıca abonelik bilgilerine de yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	2
<i>Düşmanlar ve Dostlar-</i> Son yıllarda Türkiye'de siyasi, içtimai ve iktisadi hayatta yaşanan hadiselerin perde arkasına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	3
<i>Sizlerle Başbaşa-</i> Şule Yüksel Şenler'in genç kızlarla hasbihaline yer verilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	4
<i>Siyonist Profesör Narkus'un Foyası Meydana Çıkıyor!-</i> Siyonist profesörün bakterileri kullanarak ortaya attığı tez çürütülmüştür.	Belirtilmemiş	5
<i>Gençliği ve İşçiyi Kurtarınız-</i> İşçinin ve gençliğin bir milletin gününün ve geleceğinin teminatı olması üzerinde durulmuştur.	Belirtilmemiş	7
<i>Kaptan Dümen Başına-</i> Kalp geminin kaptanına, akıl ise onun dümenine benzetilerek kişinin doğru yolu bulması vurgulanmıştır.	Belirtilmemiş	8
<i>Derdimiz... Çaremiz... Vazifelerimiz...-</i> Gazete, mü'minin derdi ile dertlenmeyen mü'min değildir hadisinden yola çıkarak açık sohbetle durum kritiklerine yer vermiştir.	Belirtilmemiş	9
<i>Seher Vakti –</i> Gazete, artık 15 güne bir çıkacağına müjdesini abonelik bilgileriyle birlikte paylaşmaktadır.	Belirtilmemiş	11
10.SAYI		
<i>Moda ve Kadın-</i> İslam profilinde kadın ve moda profilinde kadın olmak üzerine İslami çizgi üzerinde tartışılmıştır.	Şule Yüksel Şenler	2
<i>Moda Denilen Afet-</i> Moda, Siyonizm tarafından yönlendirilen bir afet, felaket olarak değerlendirilmiştir.	Belirtilmemiş	3
<i>İnsan ve Kainat-</i> Kainatın eşsiz nizamının gayesinin insana hizmet olduğu, insanın gayesinin ise Rab'bine itaat olduğu derinlemesine işlenmiştir.	Belirtilmemiş	4
<i>Gençliğin İzdırabı-</i> Şule Yüksel Şenler kitap tanıtımına yer vermiştir.	Belirtilmemiş	5
<i>Okuyucuya Mektup-</i> Seher Vakti'nin bu sayısında yapılan yeniliklerden bahsedilerek okuyucunun desteği istenmiştir.	Belirtilmemiş	5
<i>Neden İslamiyet-</i> Diğer inançlar yerine neden İslam'ın seçilmesi gerektiğine üzerinde durulmuştur.	Selim Sezgin	6

<i>Genç Adam-</i> Gençlerin batıya özenmek yerine Allah'a ulaşma çabasında bulunması gerektiği şiirleştirilerek ifade edilmiştir.	Ali İhsan Kamberoğlu	6
<i>Hasad Mevsiminde İnsan-</i> Eğitim metotlarından bilinenden bilinmeyene gidilerek verilmesi hedeflenen Allah'ın varlığı ve kendisine ibadet edilmesinin önemi konusu çok kısa ve öz bir şekilde verilmiştir.	Belirtilmemiş	7
<i>Biz Modaya Değil, Moda Bize Tabi Olmalı-</i> Pardesü ve başörtüsü modelleri gösterilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	8
<i>Asrın Hazin Tablosu-</i> Dönemin genç kızlarıyla yapılan röportaja yer verilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	9
<i>Hayatın Sırrı" Madde Mi, Ruh Mu?"-</i> Hayatın sırrı hakkında derginin fikir savaşları bölümünde enine boyuna yer verilmiş, tartışılmıştır.	Ademoğlu	10
<i>Sevgili Küçükler Bunları Biliyor Musunuz?"-</i> Bu yazıda çocukların dikkatinin çekecek süslemelerle imanın şartlarından bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	12
<i>Sıhhatli Bir Nesil İçin-</i> Sıhhatli nesil için verilen terbiye ve terbiyecilere dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.	Belirtilmemiş	12
<i>Düşünüyorum-</i> Yaratıcı düşünmek üzere yazılmış bir şiire yer verilmiştir.	R	13
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların reklamlarına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	14
11. SAYI		
<i>Birlik Olalım-</i> Hakikati unutup bölünmüş olan İslam alemini birlik olmaya davet eden bir şiire yer verilmiştir.	Aziz Yılmaz	2
<i>Yo!-</i> Kimlik arayışı üzerine bir şiire yer verilmiştir.	Mehmet Gürler	2
<i>Seher Vakti-</i> Vakti seher temalı bir şiire yer verilmiştir.	Yusuf Yaşar	2
<i>Seher Vakti-</i> Seher vakti uyanmak üzerine bir şiire yer verilmiştir.	Ahmet Alkış	2
<i>Müslüman Türk-</i> İman yolunda Müslüman Türk gençliği temalı bir şiire yer verilmiştir.	İrfan Ünal	2
<i>İman Katliamı-</i> İmanları katleden anarşist gençlerden bahsedilmektedir.	Şule Yüksel Şenler	3
<i>Foto Seher'in Keşfi-</i> Gazetenin fikir savaşı köşesinde Siyonist profesörün madde hakkında yanılışının ispatlanması üzerine yapılan tartışmaya yer verilmiştir.	Ademoğlu	6
<i>Neslimizin İstikbali-</i> Çocuklara İslam idealinden hayat alan şuurlu ve ölçülü bir ahlaki kudret inkişaf ettirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.	Emir Hüseyin Konar	10
<i>Regaib Nedir?"-</i> Kelime tanımına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	11
<i>Mergup Nedir?"-</i> Kelime tanımına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	11
<i>Sendedir Bütün Ümit-</i> İmanlı genç kıza, imansız nesle iman tohumunu ekebileceği şiirsel yolla anlatılmıştır.	Esra Sapançalı	12
<i>Açıklama-</i> Gazete, söz verdiği eşarp dikiş tariflerini verdiğini açıklamıştır.	Şule Yüksel Şenler	12
<i>Büyüyen Çığır-</i> İslami hakikatlere vakıf olduktan sonra örtünmeye riayet hususunda genç hanımlar arasında bir fazilet yarışının başladığı sevinçle ifade edilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	13
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Regaip kandili tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	14
<i>Gaflet Gafillerin İşi-</i> Seher vaktinde uyanmak üzerine yazılan bir şiire yer verilmiştir.	Aşık Feymani	15
<i>Cami Kültürü-</i> Gençliğin anarşiye, halkının sefalet ve huzursuzluğa yöneldiği toplumlarda; camii kültürüne dönmenin tek kuruluş olduğu ifade edilmiştir.	Ali Kemâl Belviranlı	16
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Regaip kandili tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	18
<i>Çocuk Dünyası-</i> Bu sayfada çocuklara ve onların iman dolu hikayelerine yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	19
<i>Yarınlar Sana Muhtaç-</i> Çocukların gelecek nesilde zulmü yıkıp yeni bir devir açması temennisi üzerine yazılmış bir şiire yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	20
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Regaip kandili tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	20
12.SAYI		
<i>Seher Vaktinde-</i> Vakti seher temalı bir şiire yer verilmiştir.	Mehmet Sezgin	2
<i>Bir Işık İstiyoruz-</i> Yaşanan nahoş olaylar karşısındaki umut arayışını konu edinen şiire yer verilmiştir.	Osman Kültür	2
<i>Karanlık Bir Gecede-</i> Hidayet temalı bir şiire yer verilmiştir.	Osman Kültür	2
<i>Belirtilmemiş-</i> Dünyada her şeyin yarım kaldığı temalı bir şiire yer verilmiştir.	Mehmet Gürler	2
<i>Sen Affed Bizi Yarab-</i> Tövbe temalı bir şiire yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	2
<i>Beklenen Nesil-</i> Beklenen İman dolu nesilden bahsedilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	3
<i>Müslüman Tüccarın Dikkatine-</i> Reklamın ticari hayatın en önemli unsurlarından biri olmasından bahsedilmiştir.	Ömer Akabe	4

<i>Mirac Nedir?</i> - Miracın tanımı yapılmıştır.	Belirtilmemiş	4
<i>Birimizin Derdi Hepimizin Derdi</i> - Gazetenin maddi anlamda içerisinde bulunduğu zor durum okuyucu ile paylaşılmaktadır.	Belirtilmemiş	5
<i>Sevgili Küçükler Bunları Biliyor Musunuz?</i> - İslam'ın 5 şartı anlatılmıştır.	Belirtilmemiş	6
<i>Ağlayan Dost Kalbi</i> - Çocuklara sevdiklerimizi arayıp sormanın kıymeti hikaye dili ile anlatılmıştır.	Belirtilmemiş	7
<i>Kardeşim, İslam Olmalısın!</i> - Kişi Müslüman ise İslam'ın ve imanın bütün kaidelerine uyması gerektiğini anlatan bir şiire yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	7
<i>Allah Boş Oturana Sevmez</i> - Allah'ın sevdiği vasıflar hikayelerle çocuklara işlenmeye çalışılmıştır.	Belirtilmemiş	7
<i>Hileyi Nasıl Keşfetti</i> - Foto Seher'in Siyonist Profesörün hilesini nasıl fark ettiği anlatılmıştır.	Ademoğlu	8
<i>Kadınlık Marşı</i> - Kadının öz benliğini hatırlatan bir şiire yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	10
<i>Benliğine Dön Bacım</i> - Kadının öz benliğini hatırlatan bir şiire yer verilmiştir.	Zekiye Türkeş	10
<i>Ürdün Faciası</i> - Ürdün'deki ayaklanmadan bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	12
<i>Kısa Kısa</i> - Yurt içerisindeki haberlere kısa kısa yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	12
<i>Tiyatro</i> - Dini temalı bir tiyatro gösterisinden bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	12
<i>Belirtilmemiş</i> - Firmaların Miraç Kandili tebriğine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	13
<i>Kainat Bahçesi</i> - Dünyadan ve onu yaratıcısı olan yüce Allah'tan betimlemelerle bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	19
<i>Süleyman Çelebi'nin Diliyle Mirac</i> - Miraç temalı bir şiire yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	20
13.SAYI		
<i>Türk Oğluyuz Müslümanız</i> - Yeni neslin geldiği, küfür neslinin gerilediği temalı bir şiire yer verilmiştir.	Rıfkı Kaymaz	2
<i>Duydunuz Mu?</i> - Hak gelince batılın gittiğini ifade eden bir şiire yer verilmiştir.	Ramazan Hüseyin Yıldız	2
<i>Bağ</i> - İman bağı anlatan bir şiire yer verilmiştir.	Abdurrahman Dincer	2
<i>Seher Vakti</i> - Vakti seher temalı bir şiire yer verilmiştir.	Nedim Saroğlu	2
<i>Çok Büyük Emanet</i> - Çocukların Allah'ın emaneti olduğu hadisinden yola çıkarak büyüklerin onlardan alması gerektiği dersler olduğundan bahsedilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	3
<i>Aldatılan Gençlik</i> - Gençlerin eğitiminde şuur eğitiminin en başta geldiği ifade edilmiştir.	Belirtilmemiş	3
<i>İbadet</i> - Dinin temeli olan ibadetten bahsedilmiştir.	Ali Şükrü Tuncel	4
<i>Bugünün Savaşı</i> - Bugünün savaşının matbuatla, kalemle yapılan savaş olduğu ifade edilmiştir.	Kadri Düluloğlu	4
<i>Huzur Sokağı</i> - Şule Yüksel Şenler'in kitap tanıtımına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	5
<i>Küçüğüm</i> - İstikbalde çocukları bekleyen tehlikelere karşı uyarılara yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	6
<i>Düşünüyorum</i> - Kainatın Allah'ın eseri oluşu temalı bir şiire yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	6
<i>Sevimli Yavrular</i> - Çocuklara sapkın ideolojiler hakkında nasihatle bulunulmuştur.	Gonca Gülser Şenler	6
<i>Ömercik</i> - Fakir bir çocuk olan Ömer'in hayat hikayesine yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	7
<i>Kuru Kafa Felsefesi</i> - Materyalist felsefecilerin kendi ispatlarını sunmaya devam ettikleri ifade edilmiştir.	Ademoğlu	8
<i>İslam Kadını</i> - İslam kadınının değerini ifade eden bir şiire yer verilmiştir.	Ragıp Güzel	10
<i>Bir Zamanlar</i> - İslami yaşantıyla ilgili manzum bir hikayeye yer verilmiştir.	Harun Yüksel	11
<i>Mason Komünist İşbirliği</i> - Mason ve komünist iş birliğinde amaç milletleri içeriden çürüterek dinden uzak dejenere bir toplum oluşturmak olduğu ifade edilmiştir.	Belirtilmemiş	12
<i>Çok Geç Uyanıyorlar</i> - Yazıda, Türkiye'nin en çok satan gazetesinin manşetinin öz benliğine sahip çıkmaktan uzak olması nedeniyle eleştirilmiştir.	Belirtilmemiş	12
<i>Belirtilmemiş</i> - Firmaların Berat Kandili tebriklerine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	13
14.SAYI		
<i>Kur'an ve Ramazan</i> - Ramazan ayının önemi ve Kur'an-ı Kerim'in nazil oluşundan bahsedilmiştir.	Ali Kemâl Belviranlı	2
<i>Merhaba Ey Ramazan</i> - Ramazan ayı temalı bir şiire yer verilmiştir.	Ekrem Yalbuz	2
<i>Ramazan</i> - Ramazan ayının hikmetlerinden bahsedilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	3
<i>Ferdiyet Sırrı</i> - İnsan olmanın sırrı üzerine fikir savaşları köşesinde tartışılmıştır.	Ademoğlu	4

Örnek Bir Düşün- Şule Yüksel Şenler'in evlendiği haber verilmiş ve süreçten bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	5
Alemlere Rahmet- İnsanlığın yaratılışı, yaratıcısı ve rehber olarak seçtiği Peygamber (sas)'inden bahsedilmiştir.	Hüseyin Rahmi Yananlı	6
Bir Hezeyana Cevap ve Bir İkaz- Hz.Aişe hakkında ortaya atılan iddialara verilen cevaplardan bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	8
Orucun Fazileti- Orucun faziletlerinden bahsedilmiştir.	Tahir Büyükkörükçü	10
Seher Vakti- Tövbe temalı bir şiire yer verilmiştir.	Bekir Başarıcı	12
Abdullah Kars Kimdir?- Şule Yüksel Şenler'in eşi hakkında bilgi verilmiştir.	Seher Vakti	12
Huzur Sokağı- Şule Yüksel Şenler'in kitap tanıtımına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	13
Çocuk Dünyası- Çocuklara anlatılan hikaye hakkında sorular sorulmuş ve Peygamberlerin isimlerinden bahsedilmiştir.	Emir Hüseyin Konar	14
Ramazanda İstanbul- İstanbul'da Ramazan coşkusundan bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	16
15.SAYI		
Kardeş Sevgisi...- Kardeşiyle sevgiyle ilgilenen bir çocuktan bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	2
Füze Asrı ve Kadın- Her şeyin madde ile ölçüldüğü bir çağda kadının da maddesiyle ön plana çıkmasından derin bir üzüntüyle bahsedilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	3
Bayramda Birlik Sevinci- Bayramlardaki birlik ve beraberlik düsturundan bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	4
Gurur ve zilletin illeti: nefsanîyet dürbünü- Nefsi konu edinen bir karikatüre yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	5
Sevgili Kardeşlerim- Bir Müslüman çocuk olarak yetişmenin öneminden bahsedilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	6
Kötüye- İmansızlık temalı bir şiire yer verilmiştir.	Harun Reşit Artan	6
Biraz da Gülelim- Sağcı ve solcu olmakla ilgili ironik bir konuşma balonuna yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	6
Karşı Dağdaki Kulübe- On bir yaşlarındaki bir çocuğun hayat hikayesine yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	9
Müminlerin Sesi- Tesettür ve iman üzerine kısa kısa şiirlere yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	10
Bacım- Avrupayışme duygusunu içine atarak öz benliğinden koparılan kadına bir seslenişte bulunulmuştur.	Selçuk Eskiçubuk	11
Ferdiyet Sırrı- İnsan olmanın sırrı üzerine fikir savaşları köşesinde tartışılmıştır.	Ademoğlu	12
Bereketin Sırrı- Bereketin sırrına ermekle ilgili bir hikayeye yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	14
Belirtilmemiş- Firmaların Ramazan bayramı tebriklerine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	16
16.SAYI		
Sana Varsam- İman ile Rabbin huzuruna erişmek temalı bir şiire yer verilmiştir.	Zekiye Türkeş	2
Unutma Anneni- Annenin çocuğu üzerindeki emeklerini hatırlatan bir şiire yer verilmiştir.	Meliha Tapanoğlu	2
Saadet- Gerçek saadetin ne olduğu konu edilmiştir.	Ömer Küçükağa	2
Davacıyız- Kendi benliğinden kopan milletin başta kendinden davacı olma serzenişine yer verilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	3
Alemlere Rahmet- Hz. Peygamber (sas)'in halife olarak yer yüzüne gönderilmesini konu edilmiştir.	Hüseyin Rahmi Yananlı	4
Kıt'a- Birinci Sultan Ahmed Han'ın Peygamber efendimiz (sas) hakkındaki şiirine yer verilmiştir.	Birinci Sultan Ahmed Han	5
Merhaba Sevgili Arkadaşlarım- Geçen sayıda konu edilen çocuğun hikayesi devam ettirilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	6
Sen Vatanın Gülüsün- Çocukların masumiyetini konu edinen bir şiire yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	6
Size Bir Mektubum Var- Beşinci sınıfa giden bir çocuğun dergiye gönderdiği mektuba yer verilmiştir.	Faruk Şen	6
Çikolata Çocuk- Zenci bir çocuğun hikayesine yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	7
Birazda Clay'i Dinler Misiniz?- Dünya boks şampiyonu Muhammed Ali'nin hayat hikayesinden kesitlere yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	8
Tesettürlü Genç Kızlar- Tesettür temalı bir şiire yer verilmiştir.	Salih Özcan	9
Geriye Dönüş Başladı- İslam ahlakıyla zirveye çıkan insanlığın Avrupa hayranlığıyla geriye dönüşü, alçalışını konu edinen bir şiire yer verilmiştir.	Kemal A. Şen	9
Sen Cennet Güzelisin- Tesettürün güzelliği temalı bir şiire yer verilmiştir.	İrfan Ünal	9

<i>Sesler-</i> Avrupai hazların aslında en ağır acı olduğu anlatılan bir şiire yer verilmiştir.	M. E. Bildirici	9
<i>Sosyoloji Profesörü Açıklıyor-</i> Ferdiyetin sırrı hakkındaki tartışmalara sosyolojik boyutta devam edilmiştir.	Ademoğlu	10
<i>İman-</i> İmandan bahsedilmiş ve imanın bırakacağı boşluğu madde planında hiçbir şeyin dolduramayacağı etraflıca anlatılmıştır.	Abdullah Yılmaz	13
<i>Bir Mektup-</i> Okuyucudan gazeteye gelen bir mektuba yer verilmiştir.	Naci Teret	13
<i>Bugünkü Buhran ve Sovyet Taarruzları Karşısında Halkın Vazifesi-</i> Batı dünyası maddi gelişimine paralel olarak her alanda özellikle manevi alanlarda da başarı ilerleme göstermesi gerekirken tam tersi olmuştur. Avrupa baş döndürücü maddi ilerlemeye karşı manevi yönden büyük bir çöküş yaşamaktadır. Ahlaki ve dini değerlerin tamamen zayıflaması sebebiyle Avrupa, maddi gelişmeye rağmen mutlu olamamıştır. Seher vakti dergisi hem de Avrupalı bir fikir adamı olan Arthur Koesiler'in dilinden yapılan bir itirafı bu sayının sonuna eklemiştir.	Arthur Koestler	14
<i>Gençlik Nereye Gidiyor? Sayın Eğitimci Cevap Ver-</i> Gazetenin arka kapağında eğitimcilerin fikirlerini öğrenmek için soru sorulmuştur.	Belirtilmemiş	16
17.SAYI		
<i>Men Vermen-</i> Çocuk okuyucu tarafından gönderilen, vatan ve din sevgisini anlatan bir şiire yer verilmiştir.	İsmail Ergün	2
<i>İsterim-</i> Çocuk okuyucu tarafından gönderilen vatan temalı bir şiire yer verilmiştir.	Osman Sak	2
<i>Düşün Kardeşim-</i> İnsanın aslına dönmesini dile getiren bir şiire yer verilmiştir.	Mehmet Sakıl	2
<i>Geriye Dönüş Başladı-</i> Ahlakın en altına hayasızlığa başlayan inişi konu edinen bir şiire yer verilmiştir.	Kemal A. Şen	2
<i>Nedir Bu Çilemiz?-</i> Kimsenin görev ve sorumluluklarını yerine getirmemesine gösterilen bir serzenişe yer verilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	3
<i>Gafletizm-</i> Toplumun gaflet içerisinde olup bulunduğu durumu idrak edememesinden bahsedilmiştir.	İsmail Gültekin	4
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Kurban bayramı tebriklerine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	5
<i>Allah'ın Sevgilisi-</i> Allah sevgilisi peygamber (sas)'ın gayesinin insanları mutlak ve ebedi kurtuluşa erdirmek olduğu etraflı bir şekilde anlatılmıştır.	Hüseyin Rahmi Yananlı	6
<i>Alemlere Rahmet-</i> Peygamberim(sas)'ın alemlere rahmet olarak gönderilişini konu edinen bir şiire yer verilmiştir.	Bekir Başarıcı	7
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Kurban bayramı tebriklerine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	8
<i>Muhterem Abonelerin Dikkatine-</i> Gazete, abonelik bilgilerinin yanında gazetenin içerisinde bulunduğu zor durumu okuyucusuna hatırlatmıştır.	Belirtilmemiş	9
<i>Sevgili Kardeşlerim-</i> Geçen sayıdaki çocuk hikayesine devam edilmiştir.	Faruk Şen	10
<i>Benim Dinim-</i> Dinin yüceliğine konu edinen bir şiire yer verilmiştir.	Semiha Alten	10
<i>Çikolata Çocuk-</i> Geçen sayıdaki zenci çocuğun hikayesine devam edilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	11
<i>Bir Hikaye Bir Gerçek-</i> İhtiyar bir milyonerin zihninden bile geçirmedeği ölümle yüzleşme hikayesi anlatılmıştır.	Abdurrahman Eğilmez	14
<i>Yavrularıma-</i> Çocuklara dini nasihat eden bir şiire yer verilmiştir.	Erdoğan Seylan	15
<i>Dosta Mektup-</i> Kaybedilen iffetin konu edildiği bir şiire yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	16
<i>Kimler Etti?-</i> Kadının tesettürden uzak hale getirilmesinin müsebbiplerini konu edinen bir şiire yer verilmiştir.	Bilal Coşkun	17
<i>Garb'lı Gözüyle İslam'da Kadın Hakları-</i> Hz. Peygamber (sas)'ın Arap adetlerini ilga edip kadınlara getirdiği haklar konu edilmiştir.	Will Durant	17
<i>Tenkid ve Takdir-</i> Seher Vakti gazetesi, özellikle Müslüman Türk gençliği başta olmak üzere, halktan her kesime unutulmuş veya yanlış anlaşılıp uygulanan İslam inanç ve ahlak ilkelerini kendi zaviyesinden anlatarak dini bir eğitim metodu uygulamaktadır. Uygulanan bu eğitim metodu zaman zaman dindar kesimlerden veya dine karşı olanlarca tenkit edilmektedir. Gazete, tüm bu eleştirilere herhangi bir isim ve kuruluşu hedef göstermeden, genel ve yapıcı bir üslup kullanarak cevap vermiştir. Verilen cevaptan anlaşıldığı kadarıyla din eğitimi gibi kutsal bir yola başvuranların izleyeceği bazı metotların altı çizilmiştir.	Mehmet Büyüктаş	18
<i>Sonbahar Rüzgarları-</i> İki çocuğun Ayasofya şehrindeki hikayesine yer verilmiştir. Ayasofya'nın kapatılması, sanki Peygamberimizin emanetine,	İsmail Gültekin	19

Fatih Sultan Mehmed'in hatirasına sahip çıkamama anlamına geldiği hikaye de vurgulanmıştır.		
<i>Muhterem Okuyucumuz-</i> Okuyucuya abonelik bilgileri verilmiştir.	Seher Vakti	20
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Kurban bayramı tebriklerine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	21
<i>Allah, tabiat, ilim ve insan-</i> Gazetenin fikir savaşları bölümünde tabiatın sırrı konulu yazıyı kitaplaştırıp okuyucuya sunma düşünceleri paylaşılmıştır ve tartışmaların nihayete erdirildiği ifade edilmiştir.	Ademoğlu	24
<i>Garip Bir Oyun-</i> Din eğitiminde gaye İslam'a hizmet, İslam'ı öğretmek olan herkesin ve her kuruluşun kısır tartışmaları bir kenara bırakarak birlik ve beraberlik içinde hareket etmektir. Ancak Batının oyunları ile bunu tam tersine dönüştürme çabası bahsedilmiştir.	Belirtilmemiş	24
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Kurban bayramı tebriklerine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	25
<i>Okuyucu Postası-</i> Seher Vakti gazetesine gelen okuyucu mektuplarına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	30
<i>Huzur Sokağı-</i> Şule Yüksel Şenler'in kitap tanıtımına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	32
18.SAYI		
<i>Seher-</i> Okuyucudan gelen vakti seher temalı bir şiire yer verilmiştir.	Turan Karasu	2
<i>Seher Vakti-</i> Okuyucudan gelen İslam yolu temalı bir şiire yer verilmiştir.	Hafız İbrahim Duru	2
<i>Nesl-i Cedit Geliyor-</i> Okuyucudan gelen iman nesli temalı bir şiire yer verilmiştir.	Bilal Coşkun	2
<i>Seher Vaktine-</i> Okuyucudan gelen vakti seher temalı bir şiire yer verilmiştir.	Cenani Yılmaz	2
<i>Beklerim-</i> Okuyucudan gelen hidayet temalı bir şiire yer verilmiştir.	Şeyma Gürsoy	2
<i>Bir Cevap-</i> Okuyucudan gelen Allah'a kul olmak temalı bir şiire yer verilmiştir.	H. Tevfik Paksu	2
<i>Uyan-</i> Okuyucudan gelen batının oyunu temalı bir şiire yer verilmiştir.	Hasan Reyhanlı	2
<i>Biz İmam-Hatiplileriz-</i> Okuyucudan gelen İmam Hatip neslini konu alan bir şiire yer verilmiştir.	Hasan Demircan	2
<i>İman Ettik... Lakin!..-</i> "İMAN ETTİK LÂKİN" isimle başyazıda Şule Yüksel, iman eden müminlerin imanlarını gözden geçirip, taklitten tahkik boyutuna geçirmelerinin önemi, aklını kullanamayan bir Yahudi'nin elindeki kıymetli elmasları çocukların elindeki değersiz cam parçaları karşılığında değiştirme örneğiyle açıklamıştır.	Şule Yüksel Şenler	3
<i>Başlangıç ve Gaye-</i> Bu yazıda Alemlere Rahmet Hz. Muhammed (sas) başlığı altında insanı hayvani özelliklerden kurtarıp şerefli bir konuma getiren şeyin ilim, ahlak ve akıl olduğu üzerinde durulmuştur. Güzel bir kul olmak isteyen kişilerin bu üç haslete sahip olması gerektiği vurgulanmıştır.	Hüseyin Rahmi Yananlı	4
<i>Sevgililer Sevgilisine-</i> Peygamber(sas)'in şefaatinin ummak temalı bir şiire yer verilmiştir.	M. Said Çekmegil	5
<i>Son Hadiselerin Perde Arkası ve Felaketlerden Kurtuluş Çaresi-</i> Gazete, bu yazısında o dönemde meydana gelen siyasi ve asayiş olaylarını "SON HADİSELERİN PERDE ARKASI VE FELAKETLERDEN KURTULUŞ ÇARESİ" başlığı altında tahliller yapmakta, felaket olarak gördüğü gelişmelerin sebepleri ve çözüm çarelerini ortaya koymaya çalışmaktadır.	Belirtilmemiş	6
<i>Batı'nın Sevinç ve Saadet Kaynağı: İslam-</i> Gazetede bu başlık ile Batı medeniyetinin bugünkü ulaştığı refah ve gelişmişlik seviyesinin gerçek kaynağının İslam medeniyeti olduğu vurgulanmıştır.	Belirtilmemiş	7
<i>Garb'lı Gözüyle İslam'da Kadın Hakları-</i> Bu başlık altında Ahmet Gürkan'ın "İslam Kültürünün Garbı Medenileştirmesi" isimli eserinden yapılan alıntılara yer verilerek konu üzerindeki tartışmalar yer verilmiştir.	Stanley Lone Poole	8
<i>Kadın ve Tesettür-</i> Müslüman genç kızları tesettürlü giyinmeye özendirici modellere ve bu temada bir şiire yer verilmiştir.	İsmail Bayram	8
<i>Okuyucu Postası-</i> Bu başlık altında yine okuyuculardan gelen dilek ve taleplere cevap verilmiş, özellikle Şule Yükselin yazdığı ve Müslümanlar üzerinde büyük tesir uyandıran "Huzur Sokağı" isimli romanla ilgili takdir ve övgülere yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	10
<i>Büyük Peygamberimize-</i> Okuyucu çocuklardan gelen İslam temalı bir şiire yer verilmiştir.	İsmail Güngördü	12
<i>Gözlerimden-</i> Kalbi iman nuruyla dolan bir çocuk için yazılan şiire yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	12
<i>Çikolata Çocuk-</i> Geçen sayıdaki zenci çocuğun hikayesine devam edilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	12

<i>Müslüman Çocuğu-</i> Müslüman çocuğunda olması gereken vasıflar şiiirleştirilerek anlatılmıştır.	H. Tevfik Paksu	13
<i>Sevgili Arkadaşlarım-</i> Çocuklara İslam'ı sevdirebilmek adına anlatılan bir hikayeye yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	13
<i>Ne idik ne olduk-</i> Geçmişte iman dolu kalplere ne olduğuna serzenişte bulunan bir şiire yer verilmiştir.	Cenani Yılmaz	14
<i>Niçin Yuvarlanmadı?-</i> Çocuklara İslam'ı sevdirebilmek adına anlatılan bir hikayeye yer verilmiştir.	Mehmet Büyüktaş	15
<i>Huzur Sokağı-</i> Şule Yüksel Şenler'in kitap tanıtımına yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	16
19.SAYI		
<i>Dünden Bugüne-</i> Okuyucudan gelen Eksilen maneviyatı konu alan bir şiire yer verilmiştir.	Yılmaz Gürbüz	2
<i>İnsanlık-</i> Okuyucudan gelen kendini aramak temalı bir şiire yer verilmiştir.	Ramazan Çeltikçi	2
<i>Eyvah!..-</i> Okuyucudan gelen kızların tesettürden uzaklaşmasını konu alan bir şiire yer verilmiştir.	Bekir Başarıcı	2
<i>Anadoluh-</i> Okuyucudan gelen vatan temalı bir şiire yer verilmiştir.	Fehmi İpek	2
<i>Damlalar-</i> Okuyucudan gelen takva ve riya temalı bir şiire yer verilmiştir.	Hikmet Fertli	2
<i>12 Rebiül Evvel-</i> Okuyucudan gelen takva ve riya temalı bir şiire yer verilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	3
<i>Alemlere Rahmet-</i> Yazar bu yazısında peygamberliğin lüzumu ve önemine dikkat çekmiş, özellikle Hz. Peygamber(sas)'in yaptığı önemli inkılap anlatılmıştır.	Hüseyin Rahmi Yananlı	4
<i>Okuyucu Postası-</i> Okuyuculardan gelen taleplere cevaplar yer almıştır.	Belirtilmemiş	5
<i>Dinimizle İftihar Ederiz-</i> İslam'ın eşsiz vasıflarına rağmen en çok yanlış anlaşılan din olduğu, İslam dışı güçlerin saldırısına maruz kaldığı ifade edilir. Ancak gazeteye göre İslam'a en çok zarar veren şeyin Müslümanlık iddiasında bulunan kişi ve kuruluşların İslam'a aykırı olan yaşayışları olduğu vurgulanmıştır.	Belirtilmemiş	6
<i>Tutsak Türkler-</i> Bu yazı yurt dışı din eğitimine konulan kötü örneklerden biri olarak da komünist Rusya'nın hegemonyası altında bulunan Türklerin dinlerinden ve kültürlerinden nasıl uzaklaştırıldığını konu edinmektedir.	Belirtilmemiş	6
<i>1 Hadise 1000 Gerçek-</i> Küçük bir gazete haberinden yola çıkarak din eğitiminin lüzumu hakkında önemli değerlendirmelerde bulunmuştur.	Belirtilmemiş	7
<i>Genç Kızlar Sizin İçin-</i> Şule Yüksel'in genç kızların yoğun talepte bulunduğunu söylediği başörtüsü yapımını anlatan yazılı ve görsel açıklamalar bulunmaktadır.	Şule Yüksel Şenler	8
<i>Çikolata Çocuk-</i> Geçen sayıdaki zenci çocuğun hikayesine devam edilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	10
<i>Müslümanım Müslümaan-</i> Müslüman olmanın güzelliklerini anlatan bir şiire yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	11
<i>Okuyucu Postası-</i> Okuyucudan gelen mektuplara cevaplar yer almaktadır.	Belirtilmemiş	10
<i>Belirtilmemiş-</i> Firmaların Mevlid kandili tebriklerine yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	12
<i>Seher Vakti-</i> Güzel ahlak için bir duaya yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	16
20.SAYI		
<i>Seher Vakti-</i> Okuyucudan gelen hak yol temalı bir şiire yer verilmiştir.	H. Tevfik Paksu	2
<i>Hayrola-</i> Okuyucudan gelen vakti seher temalı bir şiire yer verilmiştir.	Şahap Genç	2
<i>Sabır-</i> Okuyucudan gelen dava yolunda sabır temalı bir şiire yer verilmiştir.	Zekiye Türkeş	2
<i>Güler Misin, Ağlar Mısın-</i> Okuyucudan gelen çıplaklık modasını konu edinen bir şiire yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	2
<i>Gençlik-</i> Okuyucudan gelen gençlik temalı bir şiire yer verilmiştir.	Mustafa Yazıcı	2
<i>En büyük nimet: Akıl-</i> Aklın doğru kullanımı ayet ve hadislerle açıklanmıştır.	Şule Yüksel Şenler	3
<i>Alemlere Rahmet-</i> Aklın doğru kullanımı ayet ve hadislerle açıklanmıştır.	Hüseyin Rahmi Yananlı	4
<i>Türk Gençliğinin Sirtında Kurulan İstismar İşletmesi İflas Ediyor!..-</i> Eğitimden sorumlu yetkililerin gençlere milli bir ruh ve ideoloji vermemesinden ve oynanan oyunlardan bahsedilmektedir.	Belirtilmemiş	5
<i>Okuyucu Postası-</i> Bu kısımda, okuyuculardan gelen abonelik ile ilgili taleplere, gazete yayınlarına yönelik takdir ve önerilere verilen cevapların yanı sıra, okuyucuların duygu ve düşüncelerine de kısa yanıtlar sunulmuştur.	Belirtilmemiş	6
<i>Boyundan Banthı Eşarpın Dikiliş Tarifesi-</i> Eşarp modellerinin tariflerine yer verilmiştir.	Şule Yüksel Şenler	8

<i>İngiltere'den Kısa Kısa-</i> Din eğitimiyle ilgili bazı yurt dışı gelişmeler hakkında da kısa bilgiler vermektedir.	Güngör Kesimli	11
<i>Helva Üzerine-</i> Din eğitimiyle ilgili bazı yurt dışı gelişmeler hakkında da kısa bilgiler vermektedir.	Güngör Kesimli	11
<i>Doğrusu-</i> Din eğitimiyle ilgili bazı yurt dışı gelişmeler hakkında da kısa bilgiler vermektedir.	Güngör Kesimli	10
<i>Sevgili Arkadaşlarım-</i> Çocuklara İslam'ı sevdirebilmek adına anlatılan bir hikayeye yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	12
<i>Beni Dinler Misiniz?-</i> Kalbi imanla dolu bir çocuğun dilinden bir şiire yer verilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	12
<i>Çikolata Çocuk-</i> Geçen sayıdaki zenci çocuğun hikayesine devam edilmiştir.	Gonca Gülser Şenler	13
<i>İslam'da Tevekkül-</i> Bu yazıda genel okuyucu kitlesine yönelik yanlış anlaşılan bir takım dini kavramların doğrusunun nasıl olması gereği üzerinde de durulmuş. Yanlış tevekkül anlayışının dine ve Müslümanlara nasıl zarar verdiği, gerçek dinin terakkiye mani olmadığı anlatılarak İslam tarihinin şanlı geçmişindeki Müslümanlar gibi günümüz Müslümanlarının da çalışkan, adil ve sağlam temellere oturmuş bir inanca yönelmeleri istenmiştir.	Vahide Işıl Gürel	15
<i>Üniversite Gençliğine-</i> Özellikle üniversite gençliğinin dini değer ve eğitimine sahip çıkmasının vatan, millet ve dinimiz için ne kadar önemli olduğu üzerine tavsiyelere de yer verilmiştir.	Baha Rahmi Özen	15
<i>Yaşamın İlacı-</i> İslam- Gerçek saadetin anahtarlarının yalnızca İslam'da olduğu ifade edilmiştir.	İrfan Atay	15
<i>Ne Farkı Var-</i> İnsanların işlerini hakkıyla yapmadıkları vurgulanmaktadır.	Güngör Kesimli	15
<i>Bekliyorum-</i> Gazetenin çıkış amacına binaen yazılan bir şiire yer verilmiştir.	Bayram Ali Atalar	16
21.SAYI		
22.SAYI		
<i>Kara Demirler Arkasında Ak Alın-</i> Şule Yüksel'in daha önce yayınlanan "AĞLAYIN EY MÜSLÜMAN KARDEŞLERİM AĞLAYIN" başlıklı bir yazısından dolayı 13 ay hapis cezasına çarptırılması haberini konu edinerek, "ŞULE YÜKSEL 28 HAZİRAN 1971 GÜNÜ HAPSE GİRMİŞTİR" başlığıyla çıkmıştır. Gazete, kapağının büyük çoğunluğunda Şule Yüksel'in beyaz türbanlı vesikalık fotoğrafı üzerinde "kara demirler arkasında AK ALIN" yazılı iki farklı puntoda yazı yer almaktadır.	Seher Vakti	2
<i>Mahkumiyet Kararı-</i> Hapse giren Şule Yüksel Şenler'in mahkumiyet kararı paylaşılmıştır.	Belirtilmemiş	3
<i>Şule Yüksel'in Konferansları-</i> Şule Yüksel'in ülkenin çeşitli bölgelerinde verdiği yüzlerle ifade edilen konferanslarından ve bu konferansların ana başlığından (İslam'da Kadının Yeri ve Mükellefiyetleri) bahsedilmiştir. Ayrıca konferansların amacının Müslüman Türk kadınının kendi milli benliğine sahip çıkmaya tarihi iffet ve ahlak kaynağına dönmeye çağırarak olduğundan bahsedilmektedir.	Belirtilmemiş	4
<i>Şule Yüksel Mahkemede-</i> Şule Yüksel Şenler'in mahkeme görüntülerine yer vererek mahkeme detayları paylaşılmıştır.	Belirtilmemiş	11
<i>Şule Yüksel'in Kitapları-</i> Şule Yüksel'in ceza evine girişini takiben çıkarılan son sayıda, o zamana kadar yazara ait tüm kitapların kapak resimlerinin yer aldığı reklamlar bulunmaktadır. Reklamı yapılan kitaplar sırasıyla 1- HİDAYET 2- GENÇLİĞİN İZDIRABI 3- BİZE NE OLDU? 4- SAĞ EL 5- Bir Bilinçli (!) Öğretmene 6- YILANLA TİLKİ 7- HUZUR SOKAĞI'NIN BİRİNCİ CİLDİ. 8- Son sayının çıktığında henüz baskıya verilen son kitabı YENİ BİR ÇİĞİR AÇILIYOR isimli eserin de tanıtımı yapılmıştır.	Belirtilmemiş	12
<i>Hürriyet-</i> Hürriyet temalı şiire yer verilmiştir.	Belirtilmemiş	16

2.2. Çocukluk Dönemi Din Eğitimi

Din duygusu,¹⁵⁵ bütün insanlarda fitrî bir özellik olarak bulunan ve yaratılıştan gelen bir duygudur.¹⁵⁶ Bahsi geçen duyguda, bireylerin geçirdiği gelişim evrelerine göre değişim yaşanılması kaçınılmazdır.¹⁵⁷ Doğumdan itibaren aynı hızda olmamakla beraber, değişkenlik arz eden çocukluk dönemi gelişim evreleri; Bebeklik Evresi (0-2), İlk Çocukluk Evresi(2-7), Son Çocukluk Evresi (7-11) olarak sıralanabilir.¹⁵⁸

Bebeklik döneminde çocuğun en önemli ihtiyaçları fizyolojik gereksinimlerinin karşılanması, sevgi ve şefkat görmesidir.¹⁵⁹ Bu dönem din eğitimi açısından hazırlık, bebek açısından ise bilinçsiz etkilenme evresidir.¹⁶⁰ Çünkü ilgili evrede din eğitimi faaliyeti bazı etkinliklerle başlatılmakta, örneğin doğum sonrası bebeğin kulağına ezan okunarak çocuğa İslam'ın ilk şiarı dini telkin yapılmaktadır.¹⁶¹ Şüphesiz tüm bu uygulamalarda aile en önemli aktördür. Zira aile, insanın sadece doğup büyüdüğü bir ortam değil, aynı zamanda ona pek çok değer de kazandırıldığı ilk eğitim yuvasıdır. Bu sebeple aile ortamında verilecek din eğitiminin çocukların hazırbulunuşluk düzeyine, fiziksel ve ruhsal özelliklerine uygun olmasına azami derecede dikkat edilmelidir.¹⁶²

Bu konuda Allah Teâlâ şöyle buyurur: “Allah, sizi analarınızın karnından, siz hiçbir şey bilmez durumda iken çıkardı. Şükredesiniz diye size kulaklar, gözler ve kalpler verdi.”¹⁶³ Hz. Peygamber de hiçbir şey bilmeden kendilerine emanet verilen çocukların güzel yetiştirilmesini Müslümanlara emretmiştir: “Çocuklarınıza ikram edin ve terbiyelerini güzel yapın.”¹⁶⁴ Yani hiçbir şey bilmeden bir aile ortamına doğan çocukların terbiye görevi aileye verilmiştir. Bu sebeple aile hem çocuğun biyolojik, psikolojik, sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak hem de onun inanma ihtiyacını tatmin etmekle sorumludur.

¹⁵⁵ Cenân Kuvancı, “Nurettin Topçu'nun Dinî Tecrübe Anlayışı ve Şekilci Dindarlık Eleştirisi”, *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 10, S. 3, Kasım 2020, s. 686.

¹⁵⁶ Muhammed Kutup, *İnsan Psikolojisi Üzerine Etütler*, çev. Bekir Karlığa, İşaret Yayınları, İstanbul, 1987, s.289-290.; Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993, s.124-125.

¹⁵⁷ Eyüp Şimşek, “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C.4, S.1, 2004, s. 207.

¹⁵⁸ Guy Jacquin, *Çocuk Psikolojisinin Ana Çizgileri*, çev. Mehmed Toprak, Remzi Kitabevi, İstanbul 1976, s. 49.; Hüseyin Peker, *Din Psikolojisi*, Sönmez Matbaa ve Yayıncılık, 3. Bsk., Samsun, 1993, s. 101.; M. Emin Ay, *Çocuklarınıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*, Timaş Yayınları, 3. Bsk., İstanbul, 1995, s. 24.

¹⁵⁹ Şimşek, “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi”, s. 209.

¹⁶⁰ Beyza Bilgin - Mualla Selçuk, *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Gün Yayıncılık, 2. Bsk., Ankara, 1995, s. 66.

¹⁶¹ Abdurrahman Dodurgalı, *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, s. 194.

¹⁶² Şeref Göküş, “II. Meşrutiyet Dönemi İslamcı Çizgideki Süreli Yayınlarda Aile ve Çocuk Eğitimi”, *Artuklu Akademi*, C. 7, S. 1, 2020, s. 115.

¹⁶³ Nahl 16/78.

¹⁶⁴ Ebû 'Abdillâh b. Yezîd el-Kazvî'nî İbn Mâce, *Sünen-i İbn Mâce*, ed. Muhammed Fuâd b. Abdilbâkî (b.y.: Dâru İhyâi'l-Kütübi'l-Arabiyye; Faysal İsa el-Bâbî el-Halebî, ts.), “Edeb”, 3 (No. 3671).

Çocukta din duygusunun uyanması ve dinî bilgilerin kazandırılmasında ailenin rolü yadsınamaz bir öneme sahiptir. Bu bağlamda ailenin din eğitimi konusundaki öneminin farkında olan Seher Vakti gazetesi, meseleyi en temelinden ele alarak, din eğitimi sorumluluğunun da verildiği ailenin kuruluşuna dikkat çekmiştir.¹⁶⁵ Nitekim günümüz din eğitimcilerinin birçoğu da çocuklarda din eğitiminin eş seçimiyle başladığını ifade etmektedir.¹⁶⁶ Bu yönüyle Seher Vakti gazetesinin tespitleriyle din eğitimcilerinin görüşleri arasında bir paralellik olduğu gözlenmektedir.¹⁶⁷ Gazetede, dindar anne babanın, ailede dini hayatı canlı tutmada ve çocukların dindar olarak yetiştirilmesinde önemli bir unsur olduğu tespit edilmiştir.¹⁶⁸

Seher Vakti gazetesi, dindar bir birey yetiştirmedeki öneminden dolayı, ailenin meşru temeller üzerine oturması için evliliğin İslami usullere uygun, görücü usulü ile olmasını teşvik etmiştir. Gazete, görücü usulünün İslam’a uygunluğuna işaret etmiş, düğünlerde içki gibi haram unsurlardan uzak durulmasının aile bütünlüğünü korumadaki önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca gazetede, günümüz din eğitimcilerinin de ısrarla üzerinde durduğu bir husus olan, yetiştirilecek dindar nesil için gençlerin eş olarak dindar olan adayları seçmelerinin doğru bir tercih olduğu üzerinde de durulmuştur.¹⁶⁹ Kaldı ki Hz. Peygamber de bu yönde gençlere şu tavsiyeyi yapmıştır: “Kadın dört sebepten biri için alınır: Malı, soyu, güzelliği ve dindarlığı. Sen (diğerlerini geç), dindar olanı seç. (Aksi halde) sıkıntıya düşersin.”¹⁷⁰

Gazeteye göre din eğitimi aynı zamanda fitri bir konudur. Seher Vakti gazetesi 13. sayıda “Aldatılan Gençlik” başlığında “İnsanın İslam fitratı üzere yaratılması” konusuna değinerek, anne babalara emanet olarak verilen çocukların din eğitimindeki sorumlulukları hatırlatılmaktadır. Gazetede “Çocuklarınız size Allah’ın emanetidir!”¹⁷¹ ayeti ile delillendirilmeye çalışılan emanet olgusu, çocukların din eğitimi üzerine odaklanmaktadır. Zira gazeteye göre o masum, tertemiz fitrat üzere yaratılan çocukların doğru bir ahlak üzere yetiştirilmesi görevi anne babaya verilmiştir. Hz. Peygamber bir hadis-i şerifinde de bu hakikati şöyle ifade etmiştir. “Her doğan fitrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi

¹⁶⁵ Bilal Coşkun, “Hakkın Kahramanı Ali”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 5.

¹⁶⁶ Ömer Özdemir, “Ebeveynlere Göre Ailede Çocuğun Din Eğitimi”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 47, 2019, s. 326.

¹⁶⁷ Coşkun, “Hakkın Kahramanı Ali”, s. 5.

¹⁶⁸ İsmail Sağlam, “Anne-Baba Dindarlığının Çocuklar Üzerindeki Etkisi”, *Dindarlık Olgusu*, Ed. Hayati Hökelekli, Kurav Yayınları, Bursa, 2006, s. 170.

¹⁶⁹ Coşkun, “Hakkın Kahramanı Ali”, s. 5.

¹⁷⁰ Ebû ‘Abdullâh Muhammed b. İsmâ‘îl b. İbrâhîm el-Buhârî el-Buhârî, *Sahîhu’l-Buhârî*, thk. Mustafa Dîb el-Buğâ (Dımaşk: Dâru İbn Kesîr; Dâru’l-Yemâme, 1414/1993), “Nikâh”, 16 (No. 4802); Ebû’l-Hasen Muslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Nîsâbü’l-Muslim, *Sahîhu Muslim*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Beyrut: Dâru İhyâi’t-Turâsi’l-Arabî, 1374/1955), “Radâ”, 15 (No. 1466).

¹⁷¹ Enfal 8/28. (Gazetede kaynaksız geçen ayetin referansı bu çalışmada verilmiştir.)

yahut Hristiyan veya Mecusi yapar...”¹⁷² Buradan anlaşıldığı üzere çocuklar herhangi bir dine inanmaya yatkın olarak yaratılmışlardır. Kur’an’ın “Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun...”¹⁷³ ayeti, ailenin çocuklarını İslam ahlakı ve fitratı üzere yetiştirme sorumluluğunun ciddiyetini ortaya koymaktadır. İslami terbiyenin en saf, en masum, en doğal, en güzel halini çocuklarda görmenin mümkün olduğunu ifade eden gazetenin başyazarı Şule Yüksel Şenler, çocukluğun bir ileriki ve insanlığın en önemli aşaması olan “Gençlik” devresindeki din eğitiminin ihmal edilmeden fitri paralelde devam ettirilmesinin zarureti de dikkat çekmiştir.¹⁷⁴

Yapılan araştırmalarda ilk çocukluk evresi olan üç yaşında din ve din eğitimiyle tanışan çocuğun zihninde Allah tasavvurunun oluşmaya başladığı tespit edilmiştir.¹⁷⁵ Altı yaşındaki çocuğa ise Allah ve O’na inanma eğitimi ile ilgili çalışmalara başlanması uygun görülmüştür.¹⁷⁶ Ayrıca çocukluk döneminde, eğitimciler Allah’ı bireye sığınılacak bir varlık olarak tanıtmalı; ebeveynler ise çocuğun Allah ile olan ilişkisini sevgi temeli üzerine kurarak ona Allah sevgisi kazandırmalıdır.¹⁷⁷ Çocuklara bu dönemde Allah’ı güvenilecek, sığınılacak ve esirgeyen bir yaratıcı olarak değil de korkulması gereken bir varlık şeklinde tanıtmak problemlere yol açan bir durumdur. Zira yapılan araştırmalarda anne-babanın söz konusu tutumunun çocuğun zihninde olumsuz bir Allah düşüncesinin oluşmasına yol açabileceği öngörülmüşken,¹⁷⁸ ebeveynlerin din eğitimindeki yaklaşımlarının çocukların zihninde sevgi ve merhamet imajı üzerine kurulu bir Allah inancının oluşmasına büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Seher Vakti gazetesi, imanın şartlarını "Sevgili Küçükler Bunları Biliyor musunuz?" başlığı altında ebeveynlere hatırlatmış ve her Müslüman çocuğun bunları bilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca gazete, sağlıklı bir neslin hem ruhsal hem de bedensel yeterliliğe sahip bireyler yetiştirilerek sağlanabileceğini belirterek çarpıcı bir örnek sunmuştur. Söz konusu örnekte gazete, çocuğun herhangi bir sağlık problemi yaşaması durumunda doktorlara başvurularak çözüm arandığı gibi manevi sorunların ortaya çıkması halinde de endişe duyulmasını ve sağlıklı bir nesil için manevi gıdaların yeterli düzeyde verilmesini tavsiye etmiştir.¹⁷⁹ Bunun yanında gazetede, ailenin en küçük üyesi olan çocukların eğitime katkı sunmak, anne babaların görevlerini hatırlatmak, işlerini kolaylaştırmak için İslam’ın beş temel

¹⁷² Buhârî, “Cenâiz”, 78 (No. 1292).

¹⁷³ Tahrim 66/6.

¹⁷⁴ Şule Yüksel Şenler, “Çocuk Büyük Emanet”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 3.

¹⁷⁵ Şimşek, “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi”, s. 215.

¹⁷⁶ Dodurgalı, *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*, s. 218.

¹⁷⁷ Mehmet Emin Ay, “Çocuk ve Din Eğitimi”, *Yeni Dünya Dergisi*, Y. 1, S. 2, Kasım 1993, s. 86.

¹⁷⁸ Ay, “Çocuk ve Din Eğitimi”, s. 86.

¹⁷⁹ Emir Hüseyin Konar, “Sıhhatli Bir Nesil İçin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 12.

şartını, “Her Müslüman çocuğun bilmesi farz olan şartlar İslam’ın beş şartı” başlığı altında, renkli, ilgi çekici ve kısa cümlelerle anlatmaya çalışmıştır.¹⁸⁰ Ayrıca gazete, çocuğa iman esaslarının yanı sıra, İslam’ın beş temel şartının anne baba tarafından öğretilmesinin ebeveynlik görevi olduğunu belirtmiştir.

Çocukluk dönemi din eğitiminde farklı etkinliklerden yararlanmanın olumlu katkıları bulunmaktadır. Bu bağlamda öğrenme-öğretme faaliyetlerinde oyunlaştırmanın rolü yadsınamaz bir gerçektir. Oyun, çocuklar için önemli bir uğraştır ve onların öğrenme becerilerinin gelişmesine önemli katkıda bulunur. Oyunlar, çocukta kolay, zevkli ve kalıcı öğrenmeyi sağlar. Örneğin çocukta namaza karşı ilk ilgiyi uyandırmanın en etkili yollarından biri oyundur.¹⁸¹ Çocukların namaz esnasında ebeveynlerinin sırtına atlaması, secde anında yanlarına uzanması gibi davranışları, namaza karşı ilgilerinin oluştuğuna işaret olarak kabul edilebilir. Peygamber de bu duruma hoşgörüyle yaklaşmış, hatta namaz kılarken sırtına veya başına binen çocukların oyunlarına izin vermiş ve secdesini uzatarak onların keyiflerini kaçırmamaya özen göstermiştir. Hz. Muhammed’in ilgili yaklaşımı, çocukların namaz ibadetini sevmesine ve benimsemesine yardımcı olmuştur.¹⁸²

Çocuklara yönelik verilen din eğitiminde oyun, kıssa, hikaye ve masalların önemli bir yeri vardır.¹⁸³ Din eğitimcileri de yaptıkları incelemelerden hareketle özellikle çocuk eğitiminde hikaye ve dramının farklı yaş grupları için son derece etkili olduğunu belirtmişlerdir.¹⁸⁴ Seher Vakti gazetesi de bu konuya dikkat çekerek anne babaların, çocuklarına karşı din eğitimi görevini ihmal etmemeleri gerektiğini vurgulamıştır. Gazete, "Ömercik" isimli dramatik hikaye ile bu ihmalin sebeplerini ve sonuçlarını etkili bir şekilde anlatmıştır. Söz konusu hikayede din eğitimi almış bireylerin oluşturduğu ailelerin çocukları için huzurlu bir ortam sağlayabileceği, manevi değerlerden yoksun ailelerde ise huzursuzlukların en çok çocukları etkilediği vurgulanmıştır. Gazetede, manevi değerlerin yoksunluğunu aile çatışmalarının temel nedeni olarak görülmüş ve bu çatışmaların bazen geri dönüşü olmayan üzücü olaylara yol açabileceği de belirtilmiştir.

Seher Vakti gazetesi, "Bir Zamanlar" başlıklı manzum hikayesiyle ahlaki değerlerin dikkate alınıp hayata geçirildiği ev ortamları ile bunun tam tersi bir anlayışın olduğu aile yuvalarının durumunu karşılaştırmalı olarak ele almıştır. İlgili hikayede, ahlaki değerlerin tam

¹⁸⁰ “Sevgili Küçükler Bunları Biliyor Musunuz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 6.

¹⁸¹ Abbas Çelik, “Çocuk, Oyun ve Din Eğitimi”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 9, 2004, s. 194.

¹⁸² Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb el-Horâsânî en-Nesâî, *es-Sunenu'l-Kubrâ*, thk. Hasen Abdulmun'im (Beyrut: Muessesetu'r-Risâle, 1421/2001), 1/366.

¹⁸³ Dodurgalı, *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*, s.218.; Abbas Çelik, *Din Eğitimimize Tarihsel Yaklaşım*, Kültür Eğitim Vakfı Yayınları, Erzurum, 2001, s. 96.

¹⁸⁴ Beyza Bilgin, “Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, S. 1, 1994, s. 53-54.

olarak anlaşıp yaşanmadığı evlerde, aile bireylerinin zenginlik ve sefahat içinde olsalar bile, gerçek mutluluğa erişemedikleri vurgulanmış, Allah inancının ve onun emirlerinin hakim olduğu evlerde, her türlü maddi imkansızlıklara rağmen, özellikle çocukların huzur ve mutluluk içinde yaşamasının daha muhtemel olduğu anlatılmıştır.¹⁸⁵ Gazetede bahsi geçen hikaye ile insanların mutlu olması için sadece maddi ihtiyaçlarının karşılanması yeterli olmadığı, gerçek bir mutluluk için manevi değerlerin evdeki bütün ahalinin katkılarıyla bir yaşam biçimine dönüştürülmesinin önemine vurgu yapılmıştır.

Çocuklar, aile bireylerini sürekli taklit etmeye çalıştıkları için anne-babalar, dinî ve ahlakî bilgilerin öğretim sürecinde onları asla yalnız bırakmamalı, iyi bir rol model olmalıdırlar.¹⁸⁶ Bu nedenle anne-babaların, kendi çocuklarını hayatın zor şartlarına hazırlarken, onlara güven vermeleri, yalnız olmadıklarını ve her zaman yanlarında olduklarını hissettirmeleri oldukça önemlidir. Seher Vakti gazetesinde bulunan “Çocuğun Dünyası” sayfasında anne-babasının elinden tutmuş mutlu bir çocuk resmiyle süslenen bölümde çocuğa hitaben, gerçekte anne-babaları muhatap alarak, onlara birtakım tavsiyelerde bulunulmuştur. Gazete de “Kızım sana söylüyorum gelinim sen anla” atasözü misali, çocuklar büyüyüp topluma karışmadan önce, hayat yolculuğunda onları büyük tehlikelerin beklediğinin altı çizilerek anne-babaların üzerine düşen sorumluluklar şöyle hatırlatılmıştır:¹⁸⁷

- Ebeveynler çocuklarını hayatla mücadelede asla yalnız bırakmamalıdır.
 - Anne-babalar her türlü tehlikeye karşı çocuklarını manevi yönden iyi yetiştirmelidir.
- Ebeveynler çocuklarının ruhuna Allah aşkını ve sevgisini yerleştirmeye gayret etmelidir.

2.3. Gençlik Dönemi Din Eğitimi

Eğitimciler insan yaşamını, gelişim özellikleri bakımından; çocukluk, gençlik, yetişkinlik, orta yaş ve yaşlılık olmak üzere beş ana gelişim evresine ayırırlar ve insana özgü bu gelişim evrelerini evrensel olarak kabul ederler.¹⁸⁸ İnsan yaşamının en önemli evrelerinden biri olan, İslami kaynaklarda buluş¹⁸⁹ diye ifade edilen bireyin ergenlik/gençlik dönemi, günümüzde farklı yaş aralıkları söylene de genellikle 12-25 yaş aralığını kapsayan fiziksel gelişimin tamamlandığı ve hayatın büyük bir kısmını oluşturan bir dönemdir.

¹⁸⁵ Harun Yüksel, “Bir Zamanlar”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 11.

¹⁸⁶ Göküş, “II. Meşrutiyet Dönemi İslamcı Çizgideki Süreli Yayınlar Aile ve Çocuk Eğitimi”, s. 117-118.

¹⁸⁷ Gonca Gülser Şenler, “Küçüğüm”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 6.

¹⁸⁸ Mehmet Nas, “Gençlik Dönemi Din, Ahlak ve Değerler Eğitimiyle İlgili Sorunlar”, *Talim Dergisi*, C. 7, S. 2, 2023, s. 179.

¹⁸⁹ Zekiyyüddin Şaban, *İslam Hukuk İlminin Esasları*, trc. İbrahim Kâfi Dönmez, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2018, s. 387-388.

Gençlik dönemi, insan hayatında en önemli değişim, dönüşüm ve kırılmaların yaşandığı, duygu ve düşüncelerin adeta karma karışık olduğu, statü, rol, kimlik karmaşası gibi pek çok bocalamaların yaşandığı bir dönemdir.¹⁹⁰ Bu süreçte anlam arayışında olan gencin kendisine uygun bir rol üstlenme, yaşlılarıyla uygun ilişki kurabilme, duygusal ve ekonomik bağımsızlığını gerçekleştirebilme, evlilik ve aile yaşantısına hazırlanabilme vb. görevlerini yerine getirebilmesi için iyi bir rehberliğe ihtiyaç duyduğu muhakkaktır.¹⁹¹

Bugünün gençleri, yarının anne-babaları ve toplumsal hayata yön veren yetişkinleri olacaklardır. Bu sebeple gençlik döneminin özelliklerinin bilinmesi ve ilgili dönemde gençlere yönelik hangi din eğitimi faaliyetlerin yapılması gerektiğinin irdelenip ortaya çıkarılması din ve ahlak eğitimin de başarı sağlanması açısından oldukça önemlidir.¹⁹² Bu minvalde din eğitimcileri gençlik döneminin sorunsuz bir şekilde atlatılabilmesi için dinin önemli bir rehberlik işlevi görebileceğini belirtmekte; dinin, gençlerin gelişim özelliklerine uygun olarak ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde anlatılması gerektiğinin altını çizmektedirler.¹⁹³

Seher Vakti gazetesi de bu konuda anne-babalara önemli tavsiyelerde bulunmuştur. Gazete, din eğitiminden mahrum kalmış ailelerin, dini ve ahlaki değerlere olan ilgisizliği ile bilgisizliğinin, toplumdaki manevi çöküşü hızlandırdığını ilk sayılardan itibaren açıkça ifade etmiştir. Ayrıca gazete anne-babaya vazifelerini hatırlattıktan sonra, gençlere de bazı önerilerde bulunmuştur:

*“Eğitim hayatın boyunca, sana ait olan aileden aldığın tüm manevi değerlerini kötüleyerek, çağdaşlık, ilerencilik, modernlik adı altında sana ait olmayan pek çok yabancı şeyi öğretecekler. Aileden öğrendiğin sana ait manevi değerleri, gerici, yobaz, softa gibi kavramları sık kullanarak değerlerinden seni koparacaklar. Sen tüm bu zehirli fikir ve maneviyatına kurulan tuzakları, aileden aldığın ahlaki terbiye ve imanla bertaraf edecek, kötü fikirli kimselere haddini bildireceksin.”*¹⁹⁴

¹⁹⁰ Hayati Hökelekli, *Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din*, Dem Yayınları, İstanbul, 2016, s. 157.

¹⁹¹ Mary J. Gander- Harry W. Gardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, çev. Ali Dönmez-Nermin Çelen, İmge Kitabevi, 8. Basım, Ankara, 2015, s. 475; Atalay Yörükoğlu, *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Ve Ruhsal Sorunlar*, Özgür Yayınları, İstanbul, 2000, s. 13.

¹⁹² Nas, “Gençlik Dönemi Din, Ahlak ve Değerler Eğitimiyle İlgili Sorunlar”, s. 184.; Ersan Ersoy, “Değişen Değerler Dünyasında Gençliğin Ahlakla İmtihani”, *Uluslararası Gençler ve Değerler Sempozyumu*, 25 Nisan 2014, s. 271-272.

¹⁹³ Muhammed Muhdi Gündüz, “Gelişim Özellikleri Doğrultusunda Gençliğin Din Eğitimi”, *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, C.12, S.4, Aralık, 2020, s. 1104.

¹⁹⁴ Gonca Gülser Şenler, “Çocuk Dünyası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 6.

Gazeteye göre, anne-babaların küçük yaşta çocuklarına öğrettikleri gerçek dini bilgiler, özellikle gençlik döneminden itibaren onların hayatında karşılaştığı maddi-manevi birçok tehlikeyi fark etmesinde ve onlardan kurtulmasında önemli rol oynayabilir.

Seher Vakti gazetesinin yaptığı bu tespitler, günümüz din eğitimcilerinin dile getirdiği benzer bilgileri doğrular niteliktedir. Güncel çalışmalarda genç bireyler için yetişkinlerin rehberliğinin son derece önemli olduğuna dikkat çekilmiştir.¹⁹⁵ Çünkü gencin ailesinin ve çevresinin dinî yaşayışı, uygulamaları, onun din ile buluşmasını olumlu veya olumsuz etkilemektedir.¹⁹⁶ Bu sebeple çocuklarına rol model olmak isteyen ebeveynlerin yukarıda sözü edilen hususlara azami derecede dikkat etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde ergenlik dönemine özgü bunalımların ortaya çıkmasıyla birlikte ilgi odağı genişleyen ve farklılaşan gençlerin dinî konulara duyduğu ilgi azalabilir.¹⁹⁷

Gazeteye göre, ergenlik döneminin ilk yıllarında gençler, her türlü yönlendirmeye ve aldatılmaya müsaittirler. Bu sebeple Müslüman anne-babalar ve eğitimciler, çocuğun emaneten kendilerine verildiğinin bilincinde olarak gençlerin kandırılmasına imkan vermeden onlara sahip çıkmalı, eğitimleriyle bizzat ilgilenmeli, inancı ve ahlakı için zararlı etkenlere karşı onları uyarmalıdır. Gazetede, ülkemizde de kendi kötü emelleri doğrultusunda gençleri kandıran kişi ve kuruluşların olduğu hatırlatılarak, aileler ve eğitimcilerin dikkatli olmaları istenmiştir. Bunun yanında gazetede dini ve ahlaki açıdan ihmal edilmiş gençlerin, ilerleyen dönemde en çok zararı yine kendi toplumuna vereceği ve manevi değerlerden kendilerini mahrum bırakanları acımasız bir şekilde cezalandıracağı belirtilmiştir.¹⁹⁸ Aslına bakılırsa gazetenin yaptığı bu tespitler hem o dönemde hem de günümüzde yaşanan ya da yaşanması muhtemel olan cinayet, intihar, yaralama, hırsızlık, içki, kumar, terör olayları vb. gibi kötü davranışlara yönelik toplumu bilgilendirmeye ve bilinçlendirmeye yöneliktir. Gazeteye göre gençlerin sözü edilen kötü hasletlerden uzak durması için onlara küçük yaşlardan itibaren doğru ve tutarlı bir din ve ahlak eğitimi verilmelidir.¹⁹⁹

Seher Vakti gazetesinin “Beklenen Nesil” başlıklı 12. sayısında, ailelerden beklenen dindar nesil yetiştirme sorumluluğu ve bu neslin taşınması gereken özellikler ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Karanlığı aydınlatacak, zulmü engelleyecek olan bu neslin bir gün mutlaka geleceğinden emin olan ve hiç ümit kesmeyen Seher Vakti gazetesi, bu gençliğin tek

¹⁹⁵ Gander - Gardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, s. 474.

¹⁹⁶ Turgay Gündüz, *Gençlik Dönemi Din Eğitimi*, Ed. Mustafa Köylü, Nobel Yayınları, Ankara, 2015, s. 65-104. ; Dodurgalı, *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*, s. 244-245.

¹⁹⁷ Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2016, s. 269.

¹⁹⁸ Şenler, “Çocuk Büyük Emanet”, s. 3.

¹⁹⁹ Gündüz, *Gençlik Dönemi Din Eğitimi*, s. 97.

sermayesinin İslam olmasını istemiştir.²⁰⁰ Gazete, gençlerde böyle bir bilincin oluşması için dini hikaye ve kıssalardaki kahramanların, din eğitiminde rol model olarak kullanılması²⁰¹ prensibinden yola çıkarak geçmişte yaşamış emsal şahsiyetlerin hayatlarından ve onların gençlik döneminde yaptığı güzel davranışlardan örnekler vererek “İmanlı Türk Gençliği” yetiştirmek idealiyle yola çıkmıştır. Seher Vakti’ne göre imanlı Türk gençliği yetiştirmek bir ütopya değildir; zira gazete içerisinde hayatından kesitler sunulan kişiler, Kur’an’a ve sünnete uygun bir şekilde hayat sürdürmüşler ve bu güzel hasletleriyle başkalarına örnek olmuşlardır. Bu bağlamda gazete hem o dönemdeki hem de günümüzdeki gençlere yönelik bazı özellikler sıralamış ve belirtilen niteliklere sahip olanların ideal bir gençlik olacağını vurgulamıştır.²⁰² Gazetede belirtilen bu özelliklerin bazıları İslamî kaynaklardaki karşılıklarına işaret edilerek, konu daha kapsamlı bir şekilde aşağıda ele alınmıştır:

- Anneye babaya saygılı, onlara karşı son derece itaatli olmak,²⁰³
- Hocalarına karşı korkuyla karışık hürmet beslemek,²⁰⁴
- Büyüklerinin karşısında edebe aykırı en ufak bir hareketten dahi kaçınmak,
- Edep ve ahlaki adeta bir ilim olarak tahsil etmek,
- Kahvehane vesaire havaiyata meylettirecek, zamanı boşa geçiren ortamlardan uzak durmak,²⁰⁵
- Gündüzleri ciddiyetle derslerine çalışmak, geceleri yaşlı ve bilgili zatların bir araya geldikleri evlerde sohbet toplantılarına ve ilim meclislerine katılmak,²⁰⁶
- İlim merkezlerinin ağırlıklı konusu İslami ve imani konular olmak şartıyla, tarihi, felsefi, iktisadi ve çeşitli içtimai mevzuların yanında şiir ve musiki konularına yer vermek, edebiyat ve sanata yüksek değer vermek,
- Mahallenin kabadayı gençlerinde bile namus ve asayiş inzibatı olacak kadar güveni sağlamak,
- Komşu kızına ve karısına yan gözle bile bakmayı en büyük alçaklık olarak görecektürüstlük ve mertliği göstermek,

²⁰⁰ Şule Yüksel Şenler, “Beklenen Nesil”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 3.

²⁰¹ Muhiddin Okumuşlar, “Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 21, S. 21, Ekim 2006, s. 250.

²⁰² Şule Yüksel Şenler, “İdeal Gençlik”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 1-15.

²⁰³ Nisa 4/36; Ankebut 29/8; İsra 17/23-24; Lokman 31/14.

²⁰⁴ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrâhîm el-Cu‘fî el-Buhârî, *İlim* 10, 15, *Humus* 7, *İtisâm* 10, *Zekat* 5, *Ahkam* 3; Müslim, *İmâre* 175, *Zekât* 98, 100, *Müsâfirîn* 268.

²⁰⁵ Buhârî, “Rikâk”, 1 (No. 6049).

²⁰⁶ Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed İbn Abdülber en-Nemerî, *Câmiu Beyânî'l-İlm ve Fadlih*, thk. Ebû'l-Eşbâl ez-Zehîrî (Suudi Arabistan: Dâru İbni'l-Cevzî, 1415/1994), 1/117.

- Yaşadıkları mahallenin namusuna saygıda son derece hassas olmak, başka muhitlerdeki kişilerin namusuna yan gözle bakmamak, hatta bu konuda gerekirse canını seve seve verebilmek.²⁰⁷

- Dini ve milli değerlere bağlı, yüksek ahlaki niteliklere sahip, geleneklerine riayet eden, çalışkan ve saygılı bir gençlik profili sergilemek.

Dünün ideal gençliğinin vasıflarını özlemle, hasretle sıralayan Seher Vakti, bu nitelikleri kaybetmiş günümüz gençliğinin durumuna da değinmiş, dindarlık vasfını kaybetmiş toplumda ortaya çıkan olumsuzluklara dikkat çekmiştir. Buna göre gazetede din eğitiminden mahrum yetişmenin topluma ve gençlere verdiği zararlara da şu şekilde işaret edilmiştir:²⁰⁸

“- Anne-babaya saygılı, itaatli ve hürmetli gençlerin sayısında belirgin bir azalma gözlemlenmektedir.

- Öğretmen korkusu olmadığı gibi, hocalara saygısızca ad takılması, alay etmeye ortaokulda başlanması, liselerde küstahlık derecesine, (bu küstahlık) üniversitelerde had safhaya ulaşmaktadır.

- Artık gençler öğretmenleriyle matrak geçmek, alay etmek, yuhalamaktan öte, onlara domates, çürük yumurta, taş ve sopalar fırlatarak kovalamakta, üniversitede kıştırıp, hapsedmekte, dövmekte, hatta İstanbul Teknik Üniversitesi rektörü Saffet Müftüoğlu'na yapıldığı gibi hocalarını öldürebilmektedir.

- Tahsil kademesi yükseldikçe gençlerde kültür, terbiye, edep ve ahlakları yükseleceği yerde, cehalet, terbiyesizlik, edepsizlik, anarşi ve küstahlık artmaktadır.

- Bu durum bugünkü maarif sistemimizin gençliği, (dini ve milli değerlerinden arındırılmış eğitim sistemi kastediliyor), ilim, terbiye ve ahlak yerine ne derece küstahlık, kötü ahlak ve çirkin terbiyeye sahip kaldığını göstermektedir.

- Bugün artık üniversite gençliği denilince akla, eli taşlı sopalı, vahşi bir ilk çağ insanı, bir cebinde tabanca, diğerinde Molotof kokteyli denilen patlayıcı bomba bulunan azılı haydut tipler gelmektedir.

- Ana avrat küfreden, kırk haramiler gibi okuduğu okulu basan, şımarık ve küstah kişilerin bir gün bu milletin başına idareci olarak geçeceğini düşünmek, milletin geleceği adına ortaya çıkan vehameti göstermektedir.”

Seher Vakti bu kadar olumsuzluğun aktörü olarak, sadece zamane gençliğini suçlamanın doğru olmadığı görüşündedir. Çünkü gazeteye göre bir ağaca hangi meyvenin aşısı yapılırsa, ağaç o meyveyi verir. Yine Seher Vakti'ne göre dini ve milli duygulardan

²⁰⁷ Ömer Nasuhi Bilmen, *İstilahat-ı Fıkhiyye Kamusu*, 3/125.

²⁰⁸ Şenler, “İdeal Gençlik”, s. 15.

arındırılmış bir eğitim sisteminde yetişmiş bir gençlikten farklı davranışlar beklemek abes olacaktır. Yani gazeteye göre gerçek suçlu; üniversitelerde terör estiren gençlik değil, gençliği yetiştiren dini ve milli prensiplerden arındırılmış eğitim sistemidir.²⁰⁹

Seher Vakti, çalışmanın asıl hareket noktası olan “Eğitim sisteminde din eğitiminin önemi açısından” şöyle bir sonuç çıkarmıştır:²¹⁰

“- İdeal gençliğin yetiştiği dönemlerde okullarda ehil hocalar tarafından verilen köklü din derslerinin yanında, hususi surette ahlak ve terbiye dersleri de verilmekte idi. Dinin ahlak ve karakter üzerinde yapıcı kaynağı olduğu inkar edilemez bir hakikattir.

- Dünün maarifçileri (eğitimcileri) bu hakikati bir prensip olarak kabul etmişler ve gençliği daha küçük yaşlardan itibaren, diğer derslerin yanında sıkı bir dini eğitime tabi tutmuşlardır.”

Yüksek ahlak, karakter, ilim, edep ve terbiyeye sahip ideal bir gençlik yetiştirmenin sırrı, bütün eğitimlerin yanında mekteplerde ehil ellerde, sağlam ve sıkı bir din eğitimi vermekten geçer. Dün geçerli bu hakikatin bugün de geçerli olduğu modern eğitimciler tarafından da dile getirilmektedir.²¹¹

Seher Vakti, eğitim yuvalarını birer terör yuvası haline getiren gençliği doğrudan suçlamak yerine, problemin kaynağı olarak gördüğü eğitim sistemine işaret etmiştir. Böylelikle gazete o dönemdeki eğitim sisteminin din eğitimine nasıl baktığı, dinin ve din eğitiminin eğitim sistemi içinde ne derece yer aldığı hakkında da bilgi vermiştir. Bu kapsamda Seher Vakti’nin yaptığı şu tespitler dikkate değerdir:²¹²

-“O günkü maarif sisteminde okullarda din eğitime en ufak bir değer verilmemektedir.

- Halkın tepkisi olmasa, son derece kifayetsiz ve zorunlu olmayan din dersleri dahi tedrisattan kaldırılmak istenmektedir.

- Halkın baskısıyla liselerde zorunlu olmayarak konulan din dersleri de ehil olmayan kişilerce okutulduğundan istenilen netice alınamamaktadır.

- Dininden habersiz yetişen neslin; hırçın, haşarı, küstah, terbiye, edep ve ahlak kaidelerini hiçe sayan bir gençliğin yetişmesi, sakat bir maarif sisteminden kaynaklanmaktadır.”

²⁰⁹ Şenler, “İdeal Gençlik”, s. 15.

²¹⁰ Şenler, “İdeal Gençlik”, s. 15.

²¹¹ Şükrü Keyifli, “Eğitim ve Din Eğitimi”, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 2, Adana, 2013, s. 123.; Mustafa Köylü, “Batı Ülkelerinde Din Eğitimi: Genel Bir Bakış”, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 6, S. 4, 2017, s. 237.

²¹² Şenler, “İdeal Gençlik”, s. 15.

Seher Vakti gazetesi, sosyal hayatın getirdiği karmaşa ve yoğunluk sebebiyle gençlerin yanlış anlaşılması veya yanlış değerlendirilmesine yol açacak ön yargıya da dikkat çekmiş, okurlarını ön yargıdan uzak durmaya davet etmiştir. Gazetenin değindiği bu husus İslam'da da yeri olan bir davranıştır. Zira İslam'a göre, aslı olmayan yalan ve kesin olmayan zanna dayalı bilgilerle insanlar hakkında hüküm vermek yasaklanmıştır. Bu nedenle İslam asıllı asılsız insanların arkalarından olumsuzluklarını konuşmayı, dedikoduyu, gıybet kabul etmiş, gıybeti de haram kılmıştır: “Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir.”²¹³

Tesettürlü olmayan, moda göre açık saçık giyinen her kişinin illaki tesettür karşıtı olarak değerlendirilmesi Seher Vakti gazetesi tarafından doğru bulunmamıştır. Bu nedenle bizzat Şule Yüksel Şenler'in şahit olduğu güzel diyaloglar gazetede örnek olarak sunulmuştur.

Şenler'in ifadesiyle; “ilk bakışta seküler giyim tarzını benimseyen genç kadınların manevi arayışlara kapalı olduğu düşünülse de, aslında bu bireylerin manevi bir boşluk içinde oldukları ve potansiyel bir dönüşüm anı arayışında bulundukları görülmektedir. Bu dönüşüm anı, bireylerin mevcut yaşam tarzlarından uzaklaşarak manevi bir uyanış yaşamalarına ve geçmişteki seküler yaşamlarına yönelik bir pişmanlık duymalarına yol açmaktadır. Özellikle, İslami giyim tarzını benimseyen bireylerle karşılaşıldığında, seküler giyimli genç kadınların bir kısmının bu durumu 'bu zamanda bile İslami giyim tarzını benimseyenlerin varlığı' ile umutlarını tazeledikleri ve manevi sorularına yanıt arayışına girdikleri gözlemlenmektedir. Bu arayış, bireylerin İslami giyim tarzını ve yaşam biçimini benimseme isteğiyle sonuçlanabilmektedir. Bu bağlamda, 'başımı sizin gibi örtmek ve Müslüman Türk kızı kimliğine uygun bir yaşam tarzı benimsemek istiyorum' şeklinde ifade edilen istekler ve bu doğrultuda alınan tavsiyelere harfiyen uyulması, bireylerin manevi dönüşüm sürecindeki kararlılıklarını göstermektedir.”²¹⁴

Seher Vakti gazetesinin ideal dindar gençlik modeli ve bu modelin hayata geçirilmesindeki zorluklar, modern din eğitimi araştırmacılarının da üzerinde durduğu hususlarla örtüşmektedir. Yapılan araştırmalar gençlerin, aşırı baskı, korkutma, hoşgörünün olmaması, eksik ve yanlış bilgilendirmelere karşı oldukça hassas olduklarını ortaya koymuştur. Bu nedenle, geleneksel din eğitiminde sıklıkla rastlanan bazı hatalı uygulamaların devam ettirilmesi, gençlerin dine karşı olumsuz bir tutum geliştirmesinde önemli bir etken

²¹³ Hucurat 49/12.

²¹⁴ Şule Yüksel Şenler, “Büyüyen Çığır”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 13-25.

olarak belirlenmiştir.²¹⁵ Çalışmalar, gençlik döneminde uygulanan baskıcı ve eleştirel düşünceden uzak din ve ahlak eğitiminin, gençlerin bu süreci daha problemlili yaşamasına neden olduğunu ortaya koymuştur. Bu sebeple gençlere yapılacak din ve ahlak eğitiminin isteğe bağlı, eğitici ve yönlendirici olması önem arz etmektedir.²¹⁶ İlgili şekilde yapılacak din eğitiminin gençlerde kalıcı izler bırakacağı, onların gelecekteki dinsel ve ahlaki gelişimlerinde olumlu etkileri olacağı bilimsel çalışmalarla ortaya konulmuştur.²¹⁷ Söz konusu güncel tespitler, Seher Vakti gazetesinin arzuladığı ideal İslam gençliğinin yetiştirilmesi için yapılması gerekenlerle de uyumlu olduğu gözlenmektedir.

2.4. Örgün Din Eğitimi

Eğitimin, bireysel ve toplumsal olmak üzere iki temel amacı bulunmaktadır. Bu amaçlar bugün, örgün ve yaygın eğitim kurumları vasıtalarıyla bireylere kazandırılmaya çalışılmaktadır.²¹⁸ Örgün eğitim, günümüzün eğitim kurumları olan okullarda, önceden belirlenen bireysel ve toplumsal hedeflere yönelik olarak hazırlanan programlar ve seçilen uygun metotlarla yapılmaktadır.²¹⁹

Örgün eğitim; “Önceden hazırlanmış ders programları, araç-gereçler ve ortamlar yoluyla, okullarda planlı ve programlı şekilde yürütülen ve belirli yaş gruplarına göre seviyelere ayrılarak yapılan eğitim.”²²⁰ şeklinde tanımlanmıştır. Kademeler arasında bazı farklılıklar olmakla birlikte örgün eğitim; insanın sahip olması gereken bireysel ve toplumsal temel niteliklerin bireye kazandırılmasını hedeflemektedir. Çünkü bireyin gelişimi, toplumun refahını ve ilerlemesini doğrudan etkileyen, şekillendiren bir güce sahiptir.²²¹ Bu durum örgün eğitimi daha önemli ve karmaşık bir yapı olarak ortaya koymaktadır.

Eğitim bir bütün olarak ele alındığında, çocukta eğitilmesi ve geliştirilmesi gereken duygulardan biri de din duygusudur. Diğer duygular gibi din duygusunun geliştirilip bireye ve topluma faydalı hale getirildiği yerlerden biri de örgün eğitim kurumlarıdır. Söz konusu eğitim kurumlarında din duygusunun, dini inanç, bilgi ve davranışların doğru bir şekilde çocuğa kazandırılması eğitimin görevi ve öncelikli hedeflerindendir.²²²

²¹⁵ Aysel Ekşi, *Gençlerimiz ve Sorunları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1982, s. 85.; Aysel Ekşi, *Çocuk, Genç, Ana Babalar*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1990, s.128-129.

²¹⁶ Arthur T. Jersild, *Gençlik Psikolojisi*, çev. İbrahim N. Özgür, Takıloğlu Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi, İstanbul, 1978, s. 380-382.

²¹⁷ Kerim Yavuz, *Günümüzde İnançın Psikolojisi*, Boğaziçi Yayınları, Ankara, 2013, s. 148.

²¹⁸ Keyifli, “Eğitim ve Din Eğitimi”, s. 113-114.

²¹⁹ Keyifli, “Eğitim ve Din Eğitimi”, s. 113-114.

²²⁰ https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/orgun_ve_yaygin_egitim (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

²²¹ Ayhan Ural, “Örgün Eğitim ile Kazanılan Nitelikler”, *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 28, 2012, s. 14.

²²² Cemil Oruç, “Din Eğitiminin Hedefleri”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 1, Haziran 2008, s. 268.

Türkiye'de uygulanan örgün din eğitiminin kısa tarihçesi ve uygulamaları hakkında bilgi vermek, örgün din eğitiminin içeriği ve yöntemlerine dair Seher Vakti gazetesinin o dönemde bu alandaki yaklaşımını ve katkılarını anlamaya zemin oluşturacaktır. Bu bağlamda sıradaki bölümde, Türkiye'deki farklı eğitim kurumlarında uygulanan din eğitimi faaliyetlerine kısaca değinilecektir.

2.4.2.İmam-Hatip Liselerinde Din Eğitimi

Kuruluşundan itibaren cumhuriyet tarihinde, müfredatı ve sistem içindeki konumu en çok tartışılan örgün eğitim kurumlarının başında imam-hatipler gelmektedir.²²³ Cumhuriyet öncesi dönemde şartların gerektirdiği şekilde sık sık isim değişikliğine uğrayan buna karşın din hizmetleri için eleman yetiştiren bu eğitim kurumlarının varlığı, Cumhuriyetin ilanıyla birlikte bir tartışma konusu haline gelmiştir.

Osmanlı Devleti'nin son döneminde, 1912 yılında vaiz yetiştirmek amacıyla Medresetü'l-Vâizîn, 1913 yılında ise imam, hatip ve müezzin yetiştirmek amacıyla Medresetü'l-Eimme ve'l-Hutebâ tesis edilmiştir. Bahsi geçen kurumlar, 1919 yılında Medresetü'l-İrşâd adı altında birleştirilmiştir. Ancak 3 Mart 1924 tarihinde yayımlanan 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile sözü edilen kurumlar kapatılmıştır.²²⁴ Bu süreçte Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun 4. maddesindeki, "...imamet ve hitabet gibi hidemât-ı dînîyenin îfâsı vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler küşat edecektir."²²⁵ hüküm gereğince başlangıçta 29 farklı yerde,²²⁶ "orta derece mektep seviyesinde" ilk defa örgün din eğitimi veren imam-hatip mektepleri açılmıştır.²²⁷ 1927-1928 eğitim-öğretim yılına gelindiğinde Kütahya ve İstanbul haricindeki imam-hatip mektepleri kapatılmış, bahsi geçen iki kuruma öğrenci alımı 1930 yılında durdurulmuştur. İlgili iki mektepteki öğrencilerin mezun olmasının ardından imam-hatip mektepleri çok partili hayat geçinceye kadar Türk eğitim sisteminde yer almamıştır.²²⁸

²²³ Merve Kaya - Ayşe Hümeysra Bilgü - Sümeyye Kuşakçı, "İmam-Hatip Liseleri Üzerine Kapsamlı Bir Literatür Taraması", *Talim*, C. 4, S. 1, Haziran 2020, s. 81.; Mehmet Zeki Aydın, "Dünden Bugüne İmam Hatip Liseleri (Tarihî Gelişimi)", *Eğitime Bakış*, S. 35, Ankara, 2015, s. 2-3.

²²⁴ Recai Doğan - Fatma Çapcıoğlu, "İmam-Hatip Liseleri", *Din Eğitimi El Kitabı*, ed. Recai Doğan - Remziye Ege, Grafiker Yayınları, Ankara, 2017, s. 143-144.; Mustafa Öcal, "İmam ve Hatip Mektepleri, Mezunlarından Bazıları ile Yapılan Mülâkatlar ve Şehâdetname Örnekleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 2, 2003, s. 52.; Şeref Göküş - Zahide Yılmaz - Mukadder Ayten - Kasım Kocaman, "Tohum Dergisinde İmam Hatip Okulları", *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, C. 9, S. 2, 2024, s. 288.

²²⁵ Türkiye Büyük Millet Meclisi Mevzuat (TBMM Mevzuat), 430 Sayılı Kanunun Genelî Hakkında Bilgiler (06/03/1924) (Erişim Tarihi: 04.11.2024).

²²⁶ İmam-hatip mekteplerinin açıldığı ilk iller; "İstanbul, Edirne, Erzurum, Isparta, Eskişehir, Ödemiş, Urfa, Afyon, Amasya, Antalya, Ankara, Balıkesir, Bursa, Bolu, Tire, Bozok, Hopa, Harput, Sivas, Şavşat, Uşak, Gaziantep, Kastamonu, Konya, Kayseri, Kütahya, Maraş, Manisa ve Niğde" idi. Bilgi için bkz. Mehmet Ali Gökaçtı, *Türkiye'de Din Eğitimi ve İmam-Hatipler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s. 141.

²²⁷ Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul, 2014, s. 53.

²²⁸ Gökaçtı, *Türkiye'de Din Eğitimi ve İmam-Hatipler*, s. 141-142.

1951 yılında, yedi ilde imam-hatip okullarının yeniden açılması,²²⁹ Türkiye’de örgün meslekî din eğitimi açısından önemli bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Bu gelişme, Cumhuriyet döneminde din eğitimi alanında yaşanan dönüşümlerin ve toplumsal taleplerin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. 1954-1955 eğitim-öğretim yılında imam-hatip okullarının orta kısımlarının ilk mezunlarını vermesiyle birlikte üç yıllık lise kısmı da faaliyete geçmiştir. Bu sayede 4+3=7 yıllık imam-hatip okulları Türk eğitim sistemindeki yerini almıştır.²³⁰

Seher Vakti gazetesi, dönemin iç politika tartışmalarının odağında yer alan ve örgün din eğitimi kurumlarından biri olan imam-hatip okullarının karşılaştığı sorunlara odaklanmış ve bu hususta çözüm önerileri sunmuştur. Gazete, konuyla ilgili şu tespitlerde bulunmuştur: “Gazetenin yayınlandığı dönemde, İmam Hatip Okulları yedi yıllık bir eğitim süreci sunmaktaydı; ilk dört yıl ortaokul, son üç yıl ise lise düzeyine denk gelmekteydi. Ancak, bu yedi yıllık eğitimin ardından mezunlar, diğer liselerle eşdeğer kabul edilmemekte ve dolayısıyla üniversiteye giriş haklarından mahrum bırakılmaktaydı. Bu eşitsizliği gidermek amacıyla, imam-hatip okulu mezunlarının üniversiteye girebilmeleri için, dini derslerin yanı sıra, lise müfredatına ait altı ek dersten daha sınava girerek başarılı olmaları gerekmektedir. Seher Vakti gazetesi, bu durumu adaletsizlik olarak nitelendirmiş ve eleştirmiştir. Gazete, imam-hatip okullarının müfredatının diğer liselerden geri kalmadığını, hatta kültür derslerinin yanı sıra dini ilimleri de içermesi nedeniyle daha yoğun bir müfredata sahip olduğunu vurgulamıştır.”²³¹

İmam-Hatip okullarının müfredatının genişliğini ve yoğunluğunu kanıtlamak amacıyla Seher Vakti gazetesi, bu okullarda yer alan kültür ve meslek derslerinin listesini yayınlamıştır. Bu bağlamda, ilgili okulların ortaokul düzeyindeki (birinci devre) müfredatında okutulan dersler şunlardır:

İmam Hatip Okullarının ortaokul düzeyindeki (birinci devre) müfredatı	
Tarih	Coğrafya
Yurttaşlık Bilgisi	Matematik
Fizik	Tabiat Bilgisi
Beden Eğitimi	Müzik
Resim	Kimya

²²⁹ 1951 yılında açılan imam-hatip okulları: “Ankara, İstanbul, Adana, Kayseri, Konya, Maraş ve Isparta” illerinde bulunuyordu. Bilgi için bkz. Gökaçtı, *Türkiye’de Din Eğitimi ve İmam-Hatipler*, s. 189-190.

²³⁰ Mustafa Öcal, “İmam-Hatip Liselerinde Din Öğretimi (Tarihi Süreci ve İstatistikî Yapı)”, *IV. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2009, s. 591.

²³¹ Celal Kırca, “İmam Hatip Okulları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 12.

Sağlık Bilgisi	Kanun Bilgisi
Yabancı Dil (İngilizce-Almanca-Fransızca)	-

Sayısı on üçü bulan bu kültür derslerinin yanında okutulan meslekle ilgili dini dersler de şunlardır.²³²

İmam Hatip Okullarının meslekle ilgili dini ders müfredatı	
Siyer	Fıkıh
Kur’ân-ı Kerim	Arapça
Kelam	Tefsir
Din Dersi	Akaid
Hadis	İslam Türk Sanat Tarihi

İmam-hatip okullarının ikinci devresinde okutulan dersleri de şunlardır:

İmam Hatip Lisesi Ders Müfredatı	
Siyer	Fıkıh
Tarih	Arapça
Hadis	Kur’ân-ı Kerim
Din Dersi	Milli Savunma
Coğrafya	İslam Tarihi
Psikoloji	Dinler Tarihi
Matematik (Cebir ve Geometri)	İslam Türk Sanat Tarihi
Astronomi	Biyoloji ve Sağlık Bilimi
Sosyoloji ve Din Sosyolojisi	Türk Dili ve Edebiyatı
Kelam	Tefsir
Akaid	Farsça
Fizik	Kimya
Yabancı Dil (İngilizce Almanca Fransızca)	Felsefe ve İslam Felsefesi

Gazete, imam-hatip okullarının 1. ve 2. sınıflarında okutulan “Cebir ve Biyoloji” derslerinin, son sınıfta tekrar edilmemesi nedeniyle, bu okulların lise denkliğinin sorgulanmasını ve mezunlarının üniversite sınavına erişiminin engellenmesini eleştirel bir yaklaşımla değerlendirmiştir.²³³

²³² Kırca, “İmam Hatip Okulları”, s. 12.

²³³ Kırca, “İmam Hatip Okulları”, s. 12.

Seher Vakti gazetesi, imam-hatip okullarının mehter, folklor, sportif ve kültürel faaliyetlerde diğer lise ve dengi okullara kıyasla daha başarılı olduğunu ve ilgili başarının halkın büyük sevgisini ve teveccühünü kazandırdığını belirtmiştir. Gazete, bu okulların başarısını, İslam'ın dinamizmine uygun bir yönetici, öğretmen ve öğrenci potansiyeline sahip olmalarına bağlamıştır. Ayrıca Seher Vakti, bu dönemde imam-hatip okulu sayısının 73'e ulaştığını ifade ederek, okulların yaygınlaşmasına da dikkat çekmiştir.²³⁴

Gazetede, imam-hatip okullarının hükümetler tarafından farklı bir yaklaşımla ele alınmasının, bu okullardaki eğitim başarısından çok siyasi tercihlerle ilgili olduğu ifade edilmektedir. Halkın kendi imkanlarıyla devlet bütçesine yük olmadan bu okulları yapmasına rağmen 35 imam-hatip okulunun açılmasına izin verilmeyişi, gazeteye göre olayın siyasi olduğunu göstermektedir.²³⁵

2.4.2.1.İmam-Hatip Liselerinin Kurulma Nedenleri

İmam-hatip okullarının yeniden kuruluşu ve eğitim-öğretim faaliyetlerinde emeği geçen bazı önemli şahsiyetlerin, bu müesseselerin kuruluş amacına dair beyanları, okulların misyonunu destekler niteliktedir. İmam-hatip okullarının ikinci kuruluş döneminde aktif rol alan Mahmut Celâlettin Ökten (Celâl Hoca), ilgili okulların amacını “modern ilimlerde mücehhez, asrın ihtiyaçlarını müdrik, şarkı ve garbı iyi bilen, tavizsiz fakat müsamahakâr, münevver(aydın) din adamı yetiştirmek”²³⁶ olarak tanımlamıştır. Dönemin Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri de İmam-hatip okullarının kuruluş amacını “münevver din adamı yetiştirmek”²³⁷ şeklinde ifade etmiştir. Söz konusu ifadelerden hareketle, imam-hatip okullarının kuruluş dönemi öncülerinin, bu kurumlara, halka dinî alanda rehberlik edecek, geçmiş ile günümüzü harmanlayarak çağdaş topluma hitap edebilecek entelektüel din görevlileri yetiştirme misyonunu yüklediği anlaşılmaktadır.²³⁸

Seher Vakti gazetesi, imam-hatip okullarının kuruluşunda gözetilen amaç ve hedefleri, o dönemde açık olan İstanbul İmam-Hatip Okulu müdürüyle yapılan bir röportaj aracılığıyla ortaya koymuştur. Röportajda öne çıkan iki temel husus şunlardır:

- 1- Halkın dini ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir kültür seviyesinde imam ve hatip yetiştirmek.

²³⁴ Kırca, “İmam Hatip Okulları”, s. 12; Halil Ziya Erce, “Röportaj”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 3.

²³⁵ “Açılmayan İmam Hatip Okulları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 11.

²³⁶ İsmail Kara, *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslam*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2010, s. 218.

²³⁷ Hacı Yusuf Acuner, “İmam Hatip Okullarında Din Eğitimi ve Sorunları”, *Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları*, Ed. Mustafa Köylü, DEM Yayınları, İstanbul, 2018, s. 131-167.

²³⁸ Mehmet Koyuncu, “İmam Hatip Okulları: Türk Eğitim Sistemindeki Yeri, Amaçları ve Program Yapısı Temelinde Sorunları”, *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 1, Eylül 2023, s. 12.

- 2- İslam'ın temel hüküm ve prensiplerini, Kur'an'ın ve ilmin ışığı altında asrın idrakine anlatabilecek kavrayışta seçkin din bilginlerinin yetişmek.²³⁹

Seher Vakti gazetesinde ifade edilen hedefler incelendiğinde, imam-hatip okullarının kuruluşunda iki temel amacın gözetildiği sonucuna ulaşılmaktadır: biri yaygın din eğitimi, diğeri ise akademik odaklı örgün din eğitimi. Söz konusu tespitler, imam-hatip okullarının hem halkın dini ihtiyaçlarını karşılayacak din görevlileri yetiştirmeyi hem de dini ilimlerde uzmanlaşmış akademisyenler yetiştirmeyi hedeflediğini göstermektedir. Seher Vakti gazetesinin bu tespitlerinin, günümüz din eğitimi uzmanları tarafından dile getirilen din eğitimi hedefleriyle örtüştüğü söylenebilir. Bu durum, imam-hatip okullarının kuruluş amaçlarının günümüzde de geçerliliğini koruduğunu göstermektedir.

2.4.2.2.İmam-Hatip Liselerinde Yaşanan Problemler

3 Mart 1924 tarihinde ilan edilen Tevhid-i Tedrisat kanunuyla birlikte farklı dönemlerde, “İmam-Hatip Mektepleri, İmam-Hatip Yetiştirme Kursları, İmam-Hatip Okulları, İmam-Hatip Liseleri, Anadolu İmam-Hatip Liseleri” gibi birçok isim ve müfredatla faaliyet göstermiş olan imam-hatiplerin varlığı, bazı dönemlerde, din, siyaset ve laiklik bağlamında rejim için tehlikeli olarak değerlendirilip, çeşitli baskı, engelleme ve yaptırımlara maruz kalmıştır. Egemen ideolojiyi savunan çevreler, İslam dini ve dindarları toplumsal gelişmeye engel olarak görmüş ve olumsuz bir şekilde tasvir etmiştir. Seher Vakti gazetesine göre, egemen zihniyet Batı medeniyetine koşulsuz bir şekilde bağlanmış, milli ve manevi değerlere sırt çevirmiştir. Ancak halkın din eğitimine olan ihtiyaç ve isteğinin had safhada olmasıyla birlikte yöneticilere iletilen talepler, bir şekilde bu okulların açılmasını da zorunlu kılmıştır. Tüm olumsuzluklara rağmen, imam-hatip okullarından mezun olan, dini ve milli değerlere bağlı olarak yetişen bireyler, ülkelerine her kademedede hizmet etmeye devam etmiştir.²⁴⁰

Gazete, 15 Mayıs 1970 tarihi itibarıyla Türkiye’de din eğitimi veren imam-hatip okullarının sayısının halkın baskısı ve oy kaygısı gibi siyasi nedenlerle 85’e ulaştığını ifade etmiştir. Ancak gazete, ilgili okulların 13 Ekim 1951'deki kuruluşundan bu yana, haklarındaki olumsuz haber ve spekülasyonların devam ettiğini de vurgulamıştır.²⁴¹

Seher Vakti gazetesi, milli kalkınma için maddi ve manevi eğitimin birlikte verildiği imam-hatip okullarına devletin yeterli ilgiyi göstermemesini eleştirmiştir. Gazeteye göre; körü körüne dine karşı taassup gösterenler, imam-hatip okullarının bu özelliğini ve başarılarını görmezden gelmiş, sahip oldukları yetki ve imkanları kullanarak bu okulları baltalamaya

²³⁹ Erce, “Ropörtaj”, s. 3.

²⁴⁰ <https://timav.org.tr/imam-hatip-okullari-tarihcesi> (Erişim: 22.12.2024); *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 3; *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Ocak 1970, s. 14.

²⁴¹ İmam Hatip Okulları Kuruluş Yıl Dönümü (meb.gov.tr), (Erişim: 22.12.2024).

çalışmışlardır. Gazete, bu olumsuz tutumun maddi boyutunu rakamsal verilerle destekleyerek, okulların karşılaştığı zorluklara ışık tutmuştur. Seher Vakti gazetesinin sunduğu verilere göre, okulların kuruluşundan itibaren geçen 19 yıllık süreçte devlet tarafından ayrılan tahsisat 19 milyon lira iken, halkın yaptığı yardımların toplamı 260 milyon liraya ulaşmıştır. Bu durum, halkın dini değerlerine verdiği önemi ve imam-hatip okullarına olan desteğini açıkça göstermektedir. Halk, devletin yaklaşık 14 katı kadar maddi yardım yaparak, bu okullara sahip çıkmıştır. Seher Vakti gazetesi, halkın bu desteğinin, Milli Eğitim Bakanlığı'nın okullara yönelik ihmali telafi ettiğini ve devletin bilinçli olarak önemsemediği bu kurumların perişan olmasını engellediğini vurgulamıştır.²⁴²

Seher Vakti'nin analizine göre, Türkiye'de örgün din eğitimi kurumlarından olan imam-hatip okulları ile yaygın din eğitimi kurumlarından olan Kur'an kursları arasında belirgin bir hedef ve yöntem birliği bulunmaktadır. Her iki kurumda da halkın din eğitimine olan ihtiyacının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve devlet desteği olmaksızın, halkın büyük özverisiyle sağladığı maddi ve manevi desteklerle varlığını sürdürmüştür.

Seher Vakti gazetesi, imam-hatip okullarının karşılaştığı sorunlara yönelik yalnızca durum tespiti yapmakla kalmamış, aynı zamanda çözüm önerileri de sunmuştur. Bu noktada ülke kalkınması için koşulsuz şartsız Batı'yı her şeyi ile örnek almaya kalkan yöneticilere, Japonya ve Almanya örneğini veren gazete, onların özellikle manevi değerlerini terk etmeden kalkınmalarının altını çizmiş, yöneticilere bunların örnek alınmasını tavsiye etmiştir. Seher Vakti gazetesi, milli ve manevi değerlere sırt çevrildiği için Türkiye'de henüz milli bir eğitim sisteminin kurulamadığını ve bu durumun toplumsal sorunların temel kaynağı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca gazete, imam-hatip okullarının genç nesle "Milli Eğitimi" veren yegane kurum olduğunu açıkça ifade etmiştir.²⁴³

Gazetede belirtildiği üzere, Şair Ali Ulvi Kurucu'da, imam-hatip öğrencilerine yönelik olarak, bu okulların önemli hedeflerini vurgulayarak ve manevi değerlere coşkulu bir şekilde atıfta bulunarak, öğrencilerin moralini yükseltmeye ve onları motive etmeye çalışmıştır.²⁴⁴

Türkiye'de imam-hatip aleyhtarlığı ve düşmanlığı belirli bir süre ve zamanla sınırlı olmamıştır. Gazetenin ifadelerine göre, "kendilerini aydın (!) olarak tanımlayan Batı hayranı bazı yazarlar", söz konusu kurumların kuruluşundan itibaren hakkında gerçek dışı iddialar ve spekülasyonlar yaymışlardır. Seher Vakti gazetesi, bu yazarların, imam-hatip okullarını

²⁴² "Ve Gerici Eğitimcilere Karşı Halkın Zaferi", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 7, 15 Mayıs 1970, s.10.

²⁴³ Cahid Baltacı, "Niçin İmam Hatip Okulları", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 14.

²⁴⁴ Kırcı, "İmam Hatip Okulları", s. 12.

“tehlikeli bir sınıf” olarak nitelendirilerek, “devrimci güçleri” bu okulları ortadan kaldırmaya çağırıldıklarını ifade etmiştir.²⁴⁵

Seher Vakti, imam-hatip okulları etrafında oluşturulan korku ve endişelerin yersiz olduğunu belirtilerek Allah’ın dinine hizmet gayesinde birleşen Türk tarihinden örnekler vermiştir. Gazete, ilgili hususta birleşen Türk milletinin, bu yolda azim ve coşkuyla mücadele ettiği sürece ilim, teknik, teşkilatçılık, idarecilik, sanat, eğitim, iman ve ahlak gibi alanlarda en parlak dönemlerini yaşadığına vurgu yaparak imam hatiplerin gayesini anlatmaya çalışmıştır. Seher Vakti gazetesi, Türk milletindeki bu birlik ve coşkunun azalmasıyla birlikte, adalet ve merhamet duygularının da zayıfladığını ve milletin gerileme sürecine girdiğini belirtmiştir. Gazeteye göre söz konusu gerileme, milli ve manevi değerlere sahip çıkan halk ile onları “cahil” olarak nitelendiren kesimler arasında bir kutuplaşmaya yol açmıştır. Seher Vakti, bu kutuplaşma ve çatışmaların, toplumun ekonomik, entelektüel ve ahlaki bir çöküşe sürüklediğini ifade etmiştir.²⁴⁶

Gazete, toplumdaki halk ve aydın zümre arasındaki derin uçurumun temel nedenini, iman ve ahlaki değerlerinden uzaklaşma olarak tespit etmiştir. Seher Vakti gazetesi, bu vahim durumun üstesinden gelmek için öncelikle ilgili iki kesim arasında bir “iman ve ahlak köprüsü” kurulması gerektiğini savunmuştur. Gazete, imam-hatip okullarının bu amaca hizmet etmek üzere kurulduğunu ve manevi değerler eğitiminin yanı sıra pozitif bilimlerin de öğretildiği bu kurumlardan duyulan korku ve endişelerin yersiz olduğunu vurgulamıştır. Seher Vakti, imam-hatip okulu öğrencilerinin hiçbir anarşik veya adli olaya karışmamalarını, bu okulların başarısının somut bir kanıtı olarak sunmuştur.²⁴⁷

2.5.Yüksek Öğretimde Din Eğitimi

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte, yükseköğretimde din eğitimi alanında önemli dönüşümler yaşanmıştır. Bu bağlamda, 31 Mayıs 1933 tarihli ve 2252 sayılı kanun ile Osmanlı Devleti'nin yükseköğretim kurumu olan Dârülfünun, 1 Ağustos 1933 İstanbul Üniversitesi adıyla yeniden yapılandırılmış, bünyesindeki İlahiyat Fakültesi'nin faaliyetlerine son verilmiştir. Bunun yerine, Edebiyat Fakültesi bünyesinde İslam Tetkikleri Enstitüsü kurulmuştur. Ancak bu enstitü de uzun ömürlü olmamış ve 1936 yılında kapatılmıştır.²⁴⁸ 1949 yılına kadar cumhuriyet döneminde, yükseköğretim düzeyinde doğrudan din eğitimi veren bir kuruma rastlanmamıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra kurulan diğer yükseköğretim

²⁴⁵ “Dinsiz Milli Eğitim”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 6.

²⁴⁶ “Dinsiz Milli Eğitim”, s. 6-7.

²⁴⁷ “Dinsiz Milli Eğitim”, s. 6-7.

²⁴⁸ Eyüp Şimşek, “Çok Partili Dönemde Yeniden Din Eğitimi ve Öğretimine Dönüş Süreci (1946-1960)”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, S. 49, Erzurum, 2013, s.395.

kurumlarının amaç ve müfredatlarında, dini ve ahlaki değerlerin eğitim ve öğretimine yönelik herhangi bir faaliyete de yer verilmemiştir. İlk olarak, Ekim 1934 tarihinde yayınlanan “İstanbul Üniversitesi Talimatnamesi” yönetmeliğinin birinci maddesinde, üniversitenin görevleri sıralanırken “Milli Kültürü ve Yüksek Değerleri Yaymak” ifadesine yer verilmiş,²⁴⁹ ancak somut bir faaliyetten bahsedilmemiştir. Sonraki dönemlerde, 1949 yılında Ankara İlahiyat Fakültesi'nin²⁵⁰ 1959'da İstanbul'da Yüksek İslam Enstitüsü'nün²⁵¹ açılmasına kadar, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında herhangi birinde din eğitimi faaliyetine rastlanılmamıştır.

1970'li yıllarda, manevi değerlerden yoksun olarak yetiştirilen yükseköğretim gençliğinin durumu, Seher Vakti gazetesi tarafından incelenmiştir. Gazete, manevi değerlerden uzak tutulan gençliğin üniversiteleri ve ülkeyi sürüklediği çatışma ortamlarını tespit ederek çözüm önerileri sunmayı amaçlamıştır. Hedef kitlesi olarak üniversite gençliğini merkeze alan Seher Vakti gazetesi, neredeyse tüm sayılarında gençlere rehberlik etmeye ve onları manevi değerlere yönlendirmeye gayret etmiştir. Bu bölümde, öncelikle manevi değerlerden uzak tutulan üniversite gençliğinin maruz kaldığı olumsuzluklar, bunların nedenleri ve ilgili konuda verilen mücadeleler ele alınarak konunun daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.

2.5.1. Üniversitelerde Yaşanan Problemler ve Çözüm Önerileri

Ülke kalkınmasında oldukça önemli olan üniversitelerin ilim üreten, bilim insanı yetiştiren kurumlar olması gerekmektedir. Ancak, 1960 darbesi sonrası Türkiye'nin geçirdiği siyasi ve toplumsal dönüşümlerin etkisiyle, özellikle 1970'li yıllarda üniversitelerin gençlerin farklı siyasi ve ideolojik kutuplara yönelmesinde etkili olabildiği gözlemlenmiştir.²⁵² Bu bağlamda, Seher Vakti gazetesi tarafından yapılan bir değerlendirmede, ilim ve eğitimden uzaklaşma eğilimleri gösteren ve kolaylıkla terörize veya politize olabilen üniversite gençliğinin söz konusu durumu ele alınmış, yükseköğretimdeki başarı oranlarının düşüklüğü ve ilgili durumla ilişkili olabilecek muhtemel faktörler üzerinde durulmuştur.

Gazete, manevi eğitimden yoksun yetişen üniversite gençliğinden neden dünya çapında bilim insanları çıkmadığı sorusuna, dönemin koşullarını da yansıtan şu tespitlerle

²⁴⁹Ramazan Kılıç, “Türkiye’de Yükseköğretimin Kapsamı ve Tarihsel Gelişimi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 3, Kasım 1999, s. 297-298.

²⁵⁰Mustafa Köylü, “Türkiye ve Batı Ülkelerinde Yüksek Din Öğretimi: Niteliksel Bir Karşılaştırma”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 7, S. 3, s. 265.

²⁵¹Mustafa Öcal, “Yüksek İslam Enstitüsü”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 44, 2013, s. 48-49.

²⁵² Göze Çakır Yüce, *1970’li Yıllar Gençliğinde Siyasal İdeolojinin Düşünsel ve Eylemsel Oluşumu*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2023, s. 157, 198, 212.

yanıt vermiştir: Sol teşkilatların kışkırtmasıyla bazı üniversite öğrencilerinin meydanlara inerek asayiş bozması üzerine, emniyet güçlerinin öğrenci yurtlarında gerçekleştirdiği aramalarda, eğitimle uzaktan yakından ilgisi olmayan şu malzemelere rastlanmıştır: “Tabancalar, bombalar, Molotof kokteylleri, çeşitli patlayıcılar, öldürücü tahrip edici, yakıp yıkıcı maddeler...” Bu durum, kötü niyetli terör odaklarının öğrencileri kendi sinsi amaçları doğrultusunda çeşitli entrikalarla kandırarak terörize ettiğini ve eğitim kurumlarını terör merkezlerine dönüştürerek ilim yuvası olmaktan çıkardığını açıkça göstermektedir. Gazete, bu tür bir ortamda can güvenliği endişesi taşıyan hocalar ve öğrencilerin verimli bir eğitim-öğretim faaliyeti yürütemeyeceği değerlendirmesinde bulunmuştur.²⁵³

Seher Vakti gazetesinin bir diğer tespiti de şu şekildedir: “Sokaklarda “Bağımsızlık” sloganları atan bu üniversite gençliğinin iddia ettiği gibi bağımsızlıktan amaç; Amerikan sömürgesine karşı bağımsızlık değil, “Milli ruha, ictimai huzur ve düzene, ahlaki kayıtlara hatta insanlık vazifelerine ve mesuliyet duygusuna karşı bir bağımsızlıktır.” Zira Seher Vakti’ne göre, bir üniversite öğrencisi olarak hem vazifelerini yerine getirmeyip hem de yaptıklarının kendi toplumlarına ve değerlerine zarar vermesi başka türlü izah edilemez.²⁵⁴

Gazetenin yayın hayatını sürdürdüğü 1970’li yıllarda, üniversitelerdeki anarşi ve terör olayları, artık istisnai olmaktan çıkarak gündelik vakalara dönüşmüştür. Özellikle gençlerin yoğun bulunduğu ilim yuvaları olan üniversitelerde bu olayların yaşanması ciddi endişe kaynağı haline gelmiştir. Çünkü üniversitede olan terör olayları sadece üniversite ve yükseköğretimi değil, toplum huzurunu, iktisadi istikrarı, iş hayatını, para piyasalarını, ictimai değerleri, milli birliği ve bütünlüğü bozan tehdit eden bir hal almıştır. Gazeteye göre, bu olayların maddi zararları çok büyük olduğu gibi, manevi zararları da aynı şekilde büyüktür.²⁵⁵

Seher Vakti gazetesi, söz konusu olumsuzlukların görünürdeki nedeni olan sağ-sol çatışmasına odaklanmak yerine, meselenin derinlemesine sebeplerini analiz ederek çalışmaya ilişkin dikkat çekici bulgular sunmuştur. Özellikle manevi çöküşün kökenlerini irdeleyen gazete, bu sürecin Kanuni Sultan Süleyman dönemine kadar uzandığını belirtmiş, dış etkenler olarak Siyonizm, yerli işbirlikçileri Masonlar ve Komünizm üçlüsünü sorumlu tutmuştur. Bununla birlikte, gazete öz eleştiri yaparak, mücadeleyi ve cihadı terk eden Müslümanların da mevcut durumdan sorumlu olduğunu ifade etmiş, ilgili görüşünü desteklemek amacıyla Kur'an'dan ayetlere başvurmuştur. Gazete ahirette günah işleyen bir kişinin şeytanın aldatmasını mazeret olarak sunamayacağı gibi, Siyonist, Mason ve Komünistlerin eylemleri de Müslümanların tembellik yapmasını meşrulaştıramaz, şeklinde bir argümanla ilgili ayetleri

²⁵³ “Vakit Yok Ki”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 9.

²⁵⁴ Sami Şener, “Orta Öğretim Komitesi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 9.

²⁵⁵ “Suçlu Kim”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 3.

delil olarak sunmuştur.²⁵⁶ “Başınıza her ne musibet gelirse, kendi yaptıklarınız yüzündendir. O, yine de çoğunu affeder.”²⁵⁷ Ayrıca Seher Vakti gazetesi, bu konudaki tespitlerini desteklemek amacıyla şu hadis-i şerifi de delil olarak göstermiştir: "Nasılsanız öyle idare olunursunuz." ²⁵⁸

Seher Vakti gazetesi, Yüksek Öğretimde manevi eğitim eksikliklerinin yanında çözüm önerilerine de işaret ederek; Siyonist şeytana lanet etmenin, onun şerrinden korunmak için yeterli olmadığının altını çizmiştir. Özellikle gazetede üniversite gençliğinin dini değerlerine ve eğitimine sahip çıkmasının vatan ve millet için ne kadar önemli olduğu üzerinde durulmuştur. Seher Vakti gazetesinde, Müslüman Türk gençliğinin tarihi köklerini oluşturan dini ve milli değerlerine yeniden dönmesinin onun omuzlarına yüklenmiş ağır bir sorumluluk olduğu vurgulanarak, tuzaklara karşı uyarılarda bulunularak, çözüm kapsamında şu tavsiyelerde verilmiştir.²⁵⁹

- Hakkın emrine uymak
- Bu yolda mesuliyetimizi idrak etmek
- Vazifelerimizin gerektirdiği birlik ve beraberlik içinde hamiyet, gayret, sabır ve sebatla, malımızla ve nefsimizle cihad etmek
- Allah'ın yardımının, hakkıyla iman edenler üzerinde olduğuna kesin olarak inanmak
- Müslümanlar her hal ve şartta İslam'ın onur ve izzetine uygun davranma zorunluluğu
- Adı barış olan İslam'ın, barışı engelleyen terör ve anarşiyi kabul etmemekte olduğunu ve vahşete vahşetle karşılık vermemek gerektiğini savunmak.

Seher Vakti gazetesi, üniversite gençliğinin ıslahında temel unsur olarak gördüğü dini eğitimin yokluğunu, mevcut terör ve anarşi olaylarının başlıca müsebbibi olarak tespit etmiştir. Gazete eğitimden sorumlu makamlarda bulunup, vurdumduymaz bir tavır sergileyerek üniversiteleri terör ve çatışma ortamlarına, gençlerin birbirine hasım olduğu güvensiz alanlara dönüştüren siyasetçi ve eğitimcilere yönelttiği eleştirilerle de, onların bu konudaki düşüncelerini sorgulamış ve ilgili gidişatın akıbeti hakkında tefekküre davet etmiştir. Seher Vakti gazetesi, mesuliyet sahibi eğitimci ve siyasetçileri, bu terör ortamının müsebbibi olarak itham ederek, sorumluluktan imtina edenlerin ihanet içinde olduğunu vurgulamış ve bazı çözüm önerileri sunmuştur. Çözüm bağlamında gazetede, öncelikle yetkili

²⁵⁶ “Suçlu Kim”, s. 3.

²⁵⁷ Şura 42/30.

²⁵⁸ İsmail b. Muhammed b. Abdu'l-Hâdî el-Cerâhî el-Aclûnî ed-Dimeşkî Ebu'l-Fidâ' el-Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, thk. Abdu'l-Hamîd b. Ahmed b. Yûsuf b. Hendâvî (b.y.: el-Mektebetu'l-Asriyye, 1420/2000), 2/149. (Ayet ve hadis için gazetede kaynak verilmemiş olup bu çalışmada dipnota eklenmiştir.)

²⁵⁹ “M.T.T.B'nin İhtarı”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 9.; “Üniversite Gençliğine”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 20, 1 Haziran 1971, s. 15.

ve sorumlu siyasetçi ve eğitimcilerin, konforlu makamlarından ayrılarak, ihanetten vazgeçip milli ruha ve milli değerlere dönüşü önermiştir.²⁶⁰

Gazete, üniversitelerde yaşanan terör olayları karşısında Müslüman gençliğin takınması gereken tavra örnek olarak, kendisi de bir yükseköğretim talebe kuruluşu olan M.T.T.B.'yi göstermiştir. Milli ve manevi değerlere önem veren Milli Türk Talebe Birliği, üniversitelerde yaşanan terör olayları sebebiyle devlet idaresinden ve kolluk kuvvetlerinden sorumlu olan tüm kişi ve kuruluşlara uyarı mahiyetinde yazı göndermiştir. Gazete “M.T.T.B.’nin İhtarı” başlığıyla yayınladığı yazıda;

“Yaşanan terör olaylarının artık tahammül edilemez olduğu, asli görevi yüksek eğitim, öğretim olan üniversite gençliğinin, eğitimini tamamlayıp ülkenin kalkınması için hizmet yarışında olması gerekirken, anlamsız çatışmalarla boşa zaman harcandığı belirtilmekte, huzur ve asayişten sorumlu kolluk kuvvetlerinin ve sorumlu devlet adamlarını olaylara sessiz kalmasının hayra alamet olmadığı, art niyetlilerin ülkede rejim değişikliğine doğru bir gidişata zemin hazırladığı vurgulanmış, hepsini göreve çağırarak, Türk halkını kendisini müdafaa zorunda bırakmaması konusunda uyarıda bulunmaktadır.”²⁶¹

"Gazete, terör ve anarşiye karışan üniversite öğrencilerinin içinde bulundukları çelişkili durumu ve düşüncesiz davranışlarını vurgulamak için, öğrencilere “Polis üniversiteye girer mi, girmez mi?” sorusunu yöneltmiştir. Ardından, üniversitelerin içine düştüğü vahim durumu mizahi bir şekilde ifade ederek, “Üniversiteye tabanca, bomba, anarşi girdikten sonra polis de girer.” cevabını vermiştir.²⁶²

Üniversitelerde yaşanan anarşi ve terör olayları yalnızca M.T.T.B.’nin gündeminde olmamıştır. Milli manevi hassasiyetini muhafaza eden tüm kesimler, ülkenin üniversite gençliği kullanılarak düşürülmeye çalışıldığı durumun farkında olarak her fırsatta tepkilerini dile getirmişlerdir. Ancak karanlık güçler, şer odakları sadece üniversiteleri değil, mahkeme salonlarını bile kötü emellerine alet etmekten çekinmemişlerdir. Seher Vakti gazetesinin haberine göre; 1970 yılında “Işık Mühendislik-Mimarlık Yüksek Okulu’nda sol görüşlü bir öğrenci öldürülmüş, zanlı olarak tutuklanan sağ görüşlü öğrencilerin yargılandığı duruşmaya sağ ve sol görüşlü öğrenciler de katılmıştır. Mahkeme esnasında iki grup arasında çıkan atışmalarda şüphe üzerine aranan sol görüşlü öğrencilerin üzerinden “Dinamit, tabanca, Molotof kokteyli” gibi silahlar ele geçirilmiştir. Gazeteye göre, yasak olmasına rağmen,

²⁶⁰ Arthur Koestler, “Bugünkü Buhran ve Sovyet Taarruzları Karşısında Halkın Vazifesi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 16, 15 Aralık 1970, s. 17.

²⁶¹ “M.T.T.B.’nin İhtarı”, s. 9.

²⁶² Burhanettin Kayhan, “Anarşiye Seyirci Kalamayız”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 9.

mahkemenin yapıldığı duruşma salonuna kadar sokulan bu silahların ele geçirilmesi, karanlık güçlerin tezgahladığı oyunu ortaya çıkarmıştır. Söz konusu olay, aynı zamanda sol-sağ mücadelesinde kimin tahripkar olduğunu ortaya koymasının yanı sıra, eğitim yuvası olan üniversitelerdeki manevi çöküntüyü tasvir etmesi ve din eğitime olan ihtiyacı açıkça göstermesi bakımından önemlidir.²⁶³

Seher Vakti'ne göre, karanlık odakların üniversitelerdeki farklı fikir grupları arasında tezgahladığı tartışmalar yerini silahlı çatışmaya bırakmıştır. Gazetenin haberine göre "Milliyetçi Türk Gençliği" adlı gençlik hareketi, mevcut olaylar üzerine bir bildiri yayımlamıştır. "Milliyetçi Türk Gençliği"ne göre, özellikle sol fikirleri savunan öğrencilerin, "işgal ordusunun gerilla kuvvetleri gibi" kan ve ateş saçarak milli müesseselere baskınlar düzenlemeye, milliyetçi kişileri kurşunlamaya başlamıştır. Bundan daha vahim olanı, yetkililerin olaylar karşısındaki ilgisizliği ve herhangi bir tedbir almayışıdır. Daha fazla ilgisiz kalınması durumunda, mağdur olan sağ görüşlülerin kendilerini savunacakları konusunda yürüyüş yapıp bir "Basın Bildirisi" yayımlamışlardır. Yayımlanan bu 'Basın Bildirisi', aslında üniversitelerin içinde bulunduğu vahim durumu açıkça gözler önüne sermektedir.²⁶⁴ Söz konusu bildiride şu ifadeler yer verilmiştir:

- Sol görüşlü öğrenciler, üniversitede sırf görüşünden dolayı sağ görüşlü (Müslüman) bir öğrenciyi öldürmüşlerdir.

- Suçlular yetkili makamlarca hala yakalanamamış, adaletin tecellisi acilen istenmektedir.

- Üniversitelerde can ve mal güvenliği artık tesis edilememektedir.

- Milliyetçi ve muhafazakâr gençlik, sol görüşlülerin oluşturmaya çalıştığı terör faaliyetlerine katılmamıştır.

- Devletin görevlilerinin vatandaşlarını anarşiden koruyamadığı durumlarda, kendilerini koruma ve müdafaa etme hakkı mevcuttur.

- Kana kan değil katillerin cezalandırılması istenmektedir.

- Katiller yakalanıncaya kadar tüm ülkede yas ilan edilmiştir.

- Katillerin bulunamaması durumunda vuku bulacak vahim olayların sorumlusunun, acziyet içindeki hükümet olacağı ifade edilmiştir.

- (Hükümetin katiller konusunda gereğini yapmaması halinde) Milliyetçi Türk gençliği kardeşlerinin katillerini bulup cezalandırma gücüne sahip olduğunu ifade etmiştir.

²⁶³ Ali Akbaş, "Solcular Üniversiteyi Kana Boyuyor", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 9.

²⁶⁴ Akbaş, "Solcular Üniversiteyi Kana Boyuyor", s. 13.

Milliyetçi Türk Gençliği adına Ali Akbaş imzasıyla yayımlanan bildirinin Seher Vakti gazetesi tarafından “Her Türk'ün Dikkatine” uyarısıyla neşredilmesi, bilhassa milliyetçi ve muhafazakâr basının ülkedeki, özellikle üniversitelerdeki anarşist ortamların ıslahına yönelik çabalarına bir katkı olarak değerlendirilmelidir. Bu bildiri tetkiki; şikayet edilen hususların aslında doğrudan din eğitiminin eksikliğinin, özellikle üniversite gençliği ve ülke huzuru için nelere sebebiyet verdiğini göstermektedir. Seher Vakti gazetesinin tespitlerine göre, üniversitelerde din eğitimi eksikliğinin yol açtığı başlıca temel problemleri şu şekilde sıralamak mümkündür:²⁶⁵

- Farklı fikir ve düşünceye karşı hoşgörüsüzlük
- Gençlerin, din ve maneviyat düşmanı zararlı düşünce akımlarının tesiri altına girmesi
- Kardeşlik duygusunun bitmesi
- Milli ve manevi değerlere düşmanlık
- Adalet duygusunun kaybolması
- En temel hak olan yaşam hakkına saygının kalkması, insani değerlerin bitmesi
- Toplumsal huzur ve barışın yok olması
- Vazife şuurunun yok olması
- Eğitim sisteminin çökmesi
- Vatanın huzur kaynağı olmaktan çıkması
- Geleceğe dair ümitlerin sönmesi

Seher Vakti gazetesi tarafından yapılan bu tespitlerin tamamı, barışın sembolü olan İslam dininin sevgi, hoşgörü ve adalet prensiplerinin eksikliğini açıkça ortaya koymaktadır. İslam inancının aynı duygu ve inanç etrafında birleştirdiği mü'min gençlik; gerek M.T.T.B. gerekse Milliyetçi Türk Gençliği gruplarının beyanları ve hadiselerle karşı tepkileri benzerlik arz etmektedir. Aynı dini ve milli duygulardan beslenen milliyetçi ve muhafazakâr gençliğin üniversitelerde meydana gelen terör olayları karşısında aynı yönde ortak hareket etmeleri ve çözüm önerilerinde birleşmeleri de bu durumu teyit etmektedir. Seher Vakti gazetesi de aynı değerler etrafında birleşen gençlik hareketlerini ele almış, manevi değerler ekseninde oluşturulmak istenen eğilime destek vererek farkındalık oluşturmaya gayret etmiştir.

2.5.2. Yüksek İslam Enstitüleri

Tevhid-i Tedrisat Kanunu sonrası uzun bir süre din eğitiminden mahrum kalan halkın dini ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla farklı kişi ve kuruluşlara başvurması; din eğitimine bazı

²⁶⁵ Akbaş, “Solcular Üniversiteyi Kana Boyuyor”, s. 13.

hurafelerin de karışmasına sebep olmuştur. Devlet hem bu olumsuzlukların önüne geçmek hem de din eğitimi kontrol altında tutmak istemiştir.²⁶⁶

1951 yılında imam-hatip okullarının açılmasıyla ilgili kurumlarda meslek derslerini okutacak öğretmen ihtiyacı doğmuş, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı teşkilatlarda hizmet verecek din görevlisi yetiştirilmesi zarureti hasıl olmuştur. 1953-1954 öğretim yılında Öğretmen Okullarına, 1956'da ortaokullara dahil edilen "Din Bilgisi" dersleri için de öğretmen yetiştirilmesi gerekmiştir. Sınırlı sayıda öğrenci almasından ötürü Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunlarıyla bu ihtiyaç karşılanamamış, bu nedenle "Yüksek İslam Enstitüsü" adıyla, din eğitimi verecek yeni bir yükseköğretim kurumu açılması fikri gündeme gelmiştir.²⁶⁷ Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak ilk Yüksek İslam Enstitüsü, 1959-1960 eğitim-öğretim yılında İstanbul'da açılmıştır. Ardından sırasıyla 1962-1963'te Konya'da, 1965'te Kayseri'de, 1966-1967'de İzmir'de, 1969-1970'te Erzurum'da, 1975-1976'da Bursa'da, 1976-1977'de Samsun'da, 1979-1980 yıllarında ise Yozgat'ta olmak üzere birer adet Yüksek İslam Enstitüsü açılmıştır.²⁶⁸ 4 Yıllık yüksekokul statüsünde sayılan bu okullar, Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmış ve kendileri ile ilgili yönetmelikte şöyle tanımlanmıştır:

"Yüksek İslam Enstitüsü, İslam dininin esaslarına sadık kalarak müspet ilmin ışığı altında İslam ilimleri öğretmek İmam Hatip Okulları ile ilk ve ortaöğretim müesseselerine öğretmen yetiştirmek ve bu okullardaki din dersi öğretmenlerinin mesleki gelişmelerine yardım etmek amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kurulmuş bir yüksekokuldur. Bu müessese Millî Eğitim Bakanlığı'nın ihtiyaçlarının yanı sıra, Diyanet İşleri Teşkilâtı'na müftü, vaiz vb. din görevlileri yetiştirmekle de mükelleftir."²⁶⁹

İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nde deneme niteliği taşıdığı belirtilen dersler birinci sınıfta on bir, ikinci sınıfta on dört, üçüncü sınıfta yirmi, dördüncü sınıfta yirmi ders olmak üzere haftada yirmi sekiz saatten oluşuyordu. Enstitü programında yer alan ve yoğunluğuyla dikkat çeken söz konusu dersleri şu şekilde listelemek mümkündür:²⁷⁰

Enstitü Ders Müfredatı	
<u>Kur'an-ı Kerim</u>	Vücut ilmi

²⁶⁶ Meral Kayabaşı, *Yüksek İslam Enstitüleri (1959- 1983)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat, 2017, s. 66.

²⁶⁷ Mustafa Öcal, "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 7, C. 7, 1998, s.252.

²⁶⁸ Öcal, "Yüksek İslam Enstitüsü", s. 49.

²⁶⁹ Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2015, s. 194-195.

²⁷⁰ Öcal, "Yüksek İslam Enstitüsü", s. 49.

Tefsir	Belâgat-ı Kur'âniye
Hadis	Siyer
İlm-i tevhit	<u>Kelam</u>
İslam Hukuku	Fıkıh
Usûl-i Fıkıh	İslam Dini
Mezhepleri Tarihi	Mukayeseli Dinler Tarihi
İslamî Türk Edebiyatı Tarihi	Tasavvuf tarihi
<u>Ahlak</u>	İslam Felsefesi Tarihi
Mantık	İslam Tarihi
Muasır İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası	Arap Dili ve Edebiyatı
Dinî Psikoloji	Dinî <u>Pedagoji</u>
İslam Sanatları Tarihi	<u>Hitabet</u> ve <u>İrşat</u>
Dinî Musiki	Yabancı Dil (Almanca, Fransızca, İngilizce)
İnkılap tarihi	-

Yukarıda yer alan dersler 1971 yılına kadar okutulmuş, ilgili yıldan itibaren müfredatta revizyona gidilmiştir. Bu kapsamda dersler haftalık otuz iki saate yükseltilmiş, öğrencilere öğretmenlik ve din görevliliği uygulamasıyla seminer çalışması yapma mecburiyeti getirilmiştir. Ayrıca ilgili öğretim programından Belâgat-ı Kur'âniye, Vücut İlmi, Muasır İslam Ülkeleri Tarih ve Coğrafyası gibi dersler çıkarılmış, “Teşkilat ve İdare, Din Sosyolojisi, Halk Eğitimi ve Toplum Kalkınması” isimleriyle yeni dersler dahil edilmiştir. Yüksek İslam Enstitülerinin üçüncü ve dördüncü sınıflarının müfredatına ise 1973 yılında eklenen medenî hukuk dersi 1978'de öğretim programından kaldırılmıştır. Bununla birlikte öğretim programına dinî pedagoji yerine beş ayrı dersten oluşan öğretmenlik bilgisi dersleri de eklenmiştir.²⁷¹

Kuruluşundan itibaren öğretim yılı esasına göre (yıllık) derslerin okutulduğu Yüksek İslam enstitülerine, 1978 yılında on dörder haftalık yarıyıllara göre ders yapma esası getirilmiştir. Bahsi geçen enstitülerde, yönetmelikle yapılan önemli değişikliklerden biri de; öğrencilerin ilk iki yıl ortak dersler alması, üçüncü ve dördüncü sınıflarda Tefsir-Hadis, Fıkıh-Kelam, İslam Dini ve Esasları gibi temel bölümlere ayrılmasıdır. Ders grupları, seçmeli

²⁷¹ Zeynep Kaya, “Türkiye’de Yüksek Din Eğitimi Programları: Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Yüksek Din Öğretimi Programları Üzerine Değerlendirmeler”, *Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi - Dünü, Bugünü, Yarını*, Ed. Z. Şeyma Altın, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları (DEM), İstanbul, 2021, s. 98.

dersler ve pedagojik formasyon dersleriyle ilgili yeni düzenlemelerle mezuniyet tezi uygulaması da yine 1978'deki yönetmelikle getirilen yeniliklerdendir.²⁷²

1976 tarihli Danıştay kararıyla birlikte, Türkiye'de kız öğrencilerin imam hatip okulları ve yüksek İslam enstitülerinde eğitim almalarının önü açılmıştır.²⁷³ 1982 yılında YÖK'ün kurulmasıyla yüksek din eğitimi alanında yeni bir yapılanmaya gidilmiş ve Yüksek İslam Enstitüleri İlahiyat Fakültelerine dönüştürülmüştür.²⁷⁴

2.5.2.1.Yüksek İslam Enstitülerinin Kuruluş Amacı

Yüksek İslam Enstitülerinin kuruluş amacı, Seher Vakti gazetesinin ehemmiyetle üzerinde durduğu bir konu olmuştur. Bahsi geçen gazete, ilgili yüksek din öğretimi kurumlarının önemi ve kendilerine duyulan ihtiyaç sebebiyle bu enstitülerin kuruluş, işleyiş ve mevcut durumlarıyla ilgili farklı sayılarında yazılara yer vermiştir. Böylece Seher Vakti gazetesi yüksek İslam enstitülerinin eksiklerini gidermek ve gelişimine katkıda bulunmak istemiştir. Gazete öncelikle bu enstitülerin kuruluş amaçlarını şu şekilde sıralamıştır:²⁷⁵

- Milletimizin dini kültür açısından uzun yıllar ihmal edilmiş olmasının doğurduğu vahim sonuçları ivedilikle gidermek,
- Memlekete yüksek seviyede din bilginleri yetiştirmek,
- Halkımızın manevi hastalıklarına acilen şifa bulmak,
- Milletçe kalkınmamızın temel kaynağı olan manevi dirilişimizi gerçekleştirmek.

Seher Vakti gazetesi sıraladığı bu gayelerin yanı sıra, devlet yöneticilerinin din eğitimi veren imam-hatip okulları ve yüksek İslam enstitülerine yeterli ehemmiyeti göstermediğini ifade ederek dikkat çekici bir misal sunmuştur. İlgili örnekte gazete, devletin bale okuluna, yüksek İslam enstitülerinin toplam bütçesinden daha fazla bir bütçe tahsis ederek mali destek sağladığını dile getirmiştir. Ardından Seher Vakti gazetesi yayımladığı yazısında yüksek İslam enstitülerinin kuruluş amacından bahsetmiş, daha sonra bale okulunun kuruluş gayesini sıralayarak, hangisinin vatan ve millet için faydalı olduğu mukayesesini halkın takdirine bırakmıştır. Bu zihniyeti yüceltenlerin boş işlerle uğraştığını alaycı bir dille anlatan ilgili gazete, ortadaki garipliği rakamlarla şöyle izah etmiştir:

“Tek bir Devlet Bale Okulu'na 1970 yılı devlet bütçesinden ayrılan tahsisat 3 milyon lira iken, sayısı beş olan Yüksek İslam Enstitülerinin tamamı için ayrılan tahsisat 1,5 milyon liradır. Bu bariz ayrımcılığa rağmen halkın desteğiyle imam-hatip okullarının ve Yüksek İslam Enstitülerinin ayakta kalması, bu okullara halk desteğinin ve

²⁷² Öcal, "Yüksek İslam Enstitüsü", s. 49.

²⁷³ Öcal, "Yüksek İslam Enstitüsü", s. 51.

²⁷⁴ Halis Ayhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, MÜİFV Yayınları, İstanbul, 1999, s. 237-239.

²⁷⁵ "...Ve Gerici Eğitimciler Karşı Halkın Zaferi", s. 10.

teveccühünün devam etmesini “...Ve Gerici Eğitimciler Karşı Halkın Zaferi” başlıklı büyük puntıyla neşretmiştir.”²⁷⁶

Seher Vakti gazetesi, yüksek İslam enstitüsü bünyesinde kurulan “Talebe Federasyonu” gözüyle, Türkiye’deki din eğitiminin mevcut durumu ve bu öğretimin nasıl olması gerektiğiyle ilgili görüşlerin yer aldığı bir röportaj yayınlamıştır. Gazetede yer alan röportajla bahsi geçen yükseköğretim kurumlarında okuyanların federasyon oluşturup Türkiye’deki din eğitimi hakkında basında görüşlerini beyan etmesi oldukça önemlidir.

Gazetede yüksek İslam enstitüsü talebe federasyonu, İslam’da sadece din eğitime değil, bütün bilimsel alanlara ve bunların eğitime ehemmiyet verildiğini ifade etmiştir. Ayrıca Seher Vakti gazetesinde din eğitime önem vermenin, bazı kişilerin iddia ettiği gibi diğer bilimsel alanların ihmal edileceği anlamına gelmediği tarihten örnekler verilerek vurgulanmıştır. İlgili gazetede 8. ile 15. asırlar arasında İslam medeniyetinin maddi ve manevi alanda en parlak dönemini yaşadığı, daha sonra ise oluşan ilmi birikimin sadece İslam dünyasını değil, Avrupa’yı da ciddi anlamda etkileyerek Rönesans’ın gerçekleşmesinde rol oynadığı ifade edilmiştir. Seher Vakti gazetesinde göre Müslümanların iktisadi, içtimai ve kültürel olarak altın çağını yaşadığı bu dönemlerde, Avrupa özellikle bilimde “Orta Çağ Karanlığını” yaşıyordu.²⁷⁷

Müslümanları ruhi, ahlaki ve maddi yönden zirveye taşıyan bu ilmi başarının kaynağı, bizzat İslam dininin özünü oluşturan Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Seniyye'dir. Gazete, ilim öğrenmenin Müslümanlara emredilmiş bir farz olduğunu, birçok ayet-i kerime ve hadis-i şeriften misallerle ortaya koymuştur. Örneğin Seher Vakti gazetesi, hicretin ikinci yılında kazanılan Bedir zaferi akabinde ele geçirilen savaş esirleri için, harp tazminatı olarak okuma-yazma öğretme şartının koşulmasının büyük önem taşıdığını belirtmiştir.²⁷⁸

Seher Vakti gazetesinin haberine göre M.T.T.B.; İslam coğrafyasındaki eğitim kurumlarının yaygınlığını, İslam’ın ilme verdiği önemin bir göstergesi olarak değerlendirmektedir. Zira İslam coğrafyasında en küçük yerleşim birimlerinde bile bu eğitim müesseselerinden birini görmek mümkündür. İlgili eğitim kurumları da genellikle din eğitimi verilen kurumların etrafında teşekkül etmiştir. Örnek olarak verilen klasik dönem bazı eğitim müesseseleri şunlardır: Camiiler, Küttablar, Sıbyan Mektepleri, İlkokullar, Daru'l-İlim, Beytü'l-Hikmetler ve Medreseler.²⁷⁹

²⁷⁶ “...Ve Gerici Eğitimciler Karşı Halkın Zaferi”, s. 10.

²⁷⁷ Ceyhan Akın Cengiz, “Bilimin Karanlık Çağı: Ortaçağ’da Bilimsel Düşüncenin Durumu”, *DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 1, 2024, s. 232-233.

²⁷⁸ “İlim Tahsili ve İlim Müesseseleri”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 2.

²⁷⁹ “İlim Tahsili ve İlim Müesseseleri”, s. 2-3.

M.T.T.B., İslam'da kurumsal sayılabilecek ilk din eğitiminin tarihçesini, Hz. Peygamber'in (sav) Medine'ye hicretinden sonra oluşturulan mescidin teşekkülüyle başlatmaktadır. Söz konusu dönemde sahabilerden oluşan cemaat, Hz. Peygamberin etrafına bir halka şeklinde toplanmış, Hz. Muhammed de onlara İslam'ın ilkelerini öğretmiştir. Bu nedenle din eğitiminin tarihçesinin vahiy dönemine dayandırılması oldukça önemlidir. Kadın erkek herkese açık olan ve İslam'ın bizzat Hz. Peygamber tarafından öğretildiği Kur'an ve ahkamıyla ilgili dersler sonraki dönemler için de bir din eğitimi modeli oluşturmuştur. Keza Seher Vakti gazetesi, Hz. Peygamber'in, Cebrail (a.s.) ile yaptığı, Kur'an'ın muhafaza metotlarında biri olan "arz eğitim metodu", ayetlerin karşılıklı okunmasını, hadislerin defalarca tekrarlanarak ezberlenmesinin sünnet olarak günümüze kadar sürdürülmesini de din eğitimi açısından önemli görmektedir.²⁸⁰

Din eğitiminin ilk dönemden itibaren zengin bir muhteva kazandığını ifade eden M.T.T.B., cami derslerinde önceleri Kur'an-ı Kerim ve Hadis okutulurken daha sonra Dini Mev'izalar, Tefsir, Fıkıh ve hatta Arap Dili ve Edebiyatı'nın da tedris edildiğini söyleyerek, zengin din eğitimi müfredatına dikkat çekmiştir. Camilerde ciddiyetle verilen din eğitiminin, etkili bir yöntem olduğunu ispatlamak isteyen M.T.T.B., İmam Eşari ve İmam-ı Azam'ın camide öğrenim görerek yetiştiklerini ifade etmiştir.²⁸¹

M.T.T.B., İslam dünyasındaki diğer eğitim kurumlarının tarihçesinden de kısaca bahsetmiştir. Mesela; Küttablar, cami dersleri kadar yaygın olup Hz. Ömer devrinde kurulmuştur. Ayrıca bu mektepler İslam coğrafyasının çeşitli bölgelerinde Cuma, Sima Mesed adlarıyla anılırken, Türkiye'de Mekteb-i Sibyan, Taş Mekteb, Mahalle Mektebi, Fatih'in vakfiyesinde ise Darü't-Talim isimleriyle bilinmektedir. Temel kuruluş amacı, çocuklara Kur'an-ı Kerim'i öğretmek olan bu mekteplere başlama yaşı 4-7 yaştır. Bu model, günümüzde Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde tesis edilen 4-6 yaş grubu Kur'an Kurslarını hatırlatmaktadır.²⁸² Ders programı zamanla genişleyen Küttablara ilerleyen süreçte İslam ahlakı, ilmihal, yazı gibi dersler de eklenmiştir. 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesine göre Sibyan mekteplerinde okutulan dersler şöyle sıralanmıştır: "Elif Ba, Kur'an-ı Kerim, Tecvid ve Ahlaka dair risaleler, ilmihal, yazı, hesap, muhtasar, Osmanlı Tarihi, coğrafya ve malumat-ı nafia."²⁸³

²⁸⁰ "İlim Tahsili ve İlim Müesseseleri", s. 2.

²⁸¹ "İlim Tahsili ve İlim Müesseseleri", s. 2.

²⁸² Kadir Dinç, "Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları", <https://yayin.diyanet.gov.tr/makale/diyanet-isleri-baskanligi-4-6-yas-grubu-kuran-kurslari/kadir-dinc-dib-egitim-hizmetleri-genel-muduru/egitim/2269/64> (Erişim: 22.12.2024).

²⁸³ Mine Çağır - İbrahim Caner Türk, "1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ve Türk Eğitim Tarihindeki Yeri", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, C. 4, S. 11, 2017, s. 65.

Teşvik edici uygulamalarla küçük çocukların din eğitime sevecek ve isteyerek yönlendirildiği bu mektepler hakkında M.T.T.B. şu bilgileri vermiştir:

- “Bu mekteplerin en önemli özellikleri Amin alayı veya Bed’i Besmele denilen mektebe başlama merasimleridir. Büyük bir ihtimam ve ihtişamla dualar, ilahiler, gülbanklarla, tertib ve tatbik edilen bir merasim, bir alay halinde etraf gezer, gezip dolaştığı her yerde okuma aşk ve hevesini müşahhas bir şekilde yayar, bugün hususi bir hafta ayrılarak yapılmak istenilen ilk öğretim propagandasını daha canlı olarak bir günde hallediverirdi.”²⁸⁴

M.T.T.B., yalnızca sıbyan mektepleri ve onlardaki din eğitiminden değil, dünya çapında tesir gösteren İslami eğitim kurumlarından da bahsetmiştir. İlim ve kültür hayatını şekillendiren bu müesseselerin ilki “Beyt’ül-Hikmeler”, diğeri de “Medreselerdir”. Seher Vakti gazetesinde Beyt’ül-Hikmeler, “ilim ve felsefeyi yayan öğretim müesseseleri yani akademilerdir” şeklinde tanımlanırken, ilgili kurumların İslami ilimlerin Batı’ya intikalinde büyük rol oynadığından bahsedilmiştir.

İslam dünyasındaki ilmi kudreti tüm dünyaya duyuran ve insanlık medeniyetine ciddi katkılar sunan ikinci kurum ise Medreselerdir. Söz konusu eğitim kurumları; Tefsir, Fıkıh, Hadis, Usul-i Fıkıh, Kelam, Akaid gibi dini ilimlerin, kendilerine destek olan akli ilimlerle beraber okutulduğu, günümüzdeki karşılığı ile birer akademi veya üniversite konumundaki mekteplerdir.

M.T.T.B.’nin İslam dünyasındaki din eğitimi anlatırken kısaca eğitim kurumlarının işleyiş ve tarihçesine yer vermesi, o dönemdeki din eğitimi ve İslam dini hakkında oluşan birtakım ön yargıları yıkmaya yöneliktir. İslam’ın sadece dini ilimlere değil, pozitif bilimlere de ihtimam gösterdiği, insanlığa faydalı her türlü bilimsel çalışmayı desteklediği verilen misallerden anlaşılmaktadır. Kısaca M.T.T.B., İslam tarihinin ihtişamlı dönemlerine damga vuran eğitim sisteminin, mevcut dönemde de uygulanmasını, sadece maddi-akli ilimlere yer veren Batı eğitim sisteminin terk edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

2.5.2.2.Yüksek İslam Enstitülerinde Yaşanan Problemler

Seher Vakti gazetesi, imam-hatip okullarında yaptığı gibi, yüksek İslam enstitülerinin de mevcut durumunu tetkik etmiş ve bir durum değerlendirmesi yapmıştır. İlgili gazete 1. sayısındaki “İslami İlimler Akademileri” başlıklı yazıda Cahit Baltacı tarafından yapılan değerlendirmelere yer vermiş, yüksek İslam enstitülerindeki aksaklık ve eksikliklere dikkat çekmiştir. Seher Vakti gazetesinde ilgili enstitülerin kısa tarihçesinden bahsedilerek konuya girilmiştir. Buna göre; Türkiye’de uzun süre ara verilen din eğitiminin, toplumda oluşturduğu

²⁸⁴ “İlim Tahsili ve İlim Müesseseleri”, s. 2.

ihtiyaç ve boşluk, 1949 ile 1950 yıllarında halkında ısrarı neticesinde evvela İHO açılmasıyla karşılanmaya çalışılmıştır.²⁸⁵

Cahit Baltacı'nın ifadesine göre, "İmam-Hatip Okulları" din adamı yetiştirmede yetersiz kalınca 1959'da Türkiye'de ilk olarak İstanbul'da "Yüksek İslam Enstitüsü" açılmış, daha sonra Konya, Kayseri, İzmir ve Erzurum'da ilgili kurumlar eğitim sistemine kazandırılarak eksiklik giderilmeye çalışılmıştır. Baltacı söz konusu enstitülerin aniden ve hızlı bir kararla açılması sebebiyle pek çok eksikliklerin ortaya çıktığını, buna rağmen devletin mevcut yetersizlikleri gidermeye yönelik hiçbir adım atmadığını ifade etmiştir. Yüksek İslam Enstitüleri'nin açılmasından on yıl sonra yayın hayatına başlayan Seher Vakti gazetesi de, hala giderilmediğini gördüğü başlıca eksikleri şöyle sıralamıştır:²⁸⁶

Birincisi; Yüksek İslam Enstitüleri yönetmeliğinde yer alan bu enstitülerin gayesi için tespit edilen esasların, bir din eğitim-öğretim müessesesinin amacı olmaktan uzak oluşudur. Söz konusu yönetmelikte bu enstitülerin kuruluş amacı, biri milli eğitimde diğeri ise din hizmetlerinde vazife görece eleman yetiştirmek olarak belirtiliyor. Seher Vakti gazetesine göre yüksek İslam enstitülerinin gayesi, iman ve ilmin sentezini yapmak ve bunun için dinin hakikatleri ile bu gerçeklerin anlatılmasına yardım edecek ilimleri öğretmek olmalıdır. İlimsiz İslam'ı anlatmak mümkün değildir. Zira dinin hakikatlerini öğrenmeden yetişen kişiyi nerede istihdam edersek edelim istenen sonuç alınamayacaktır.

Gaye ve kuruluşta tespit edilen ikinci eksiklik; yüksek İslam enstitülerinin Maarif (Milli Eğitim) Bakanlığına bağlı bulunmasıdır. Bakanlıklar siyasi mevkiler olduğu için ilgili kurumlar da, o makama oturan kişilerin siyasi kanaatlerine göre şekillenebilmektedir. Bu nedenle makamların bağımsız olması gerekmektedir. Çünkü dinin kendine has kuralları vardır ve ilmin ilk şartı da tarafsızlıktır. Şahsi arzuların hakimiyetinden kurtarmak için din ve ilim müesseselerinin her türlü baskı ve kontrolden bağımsız olması gerekmektedir.²⁸⁷

Yüksek İslam enstitülerinin program ve ders dağılımlarıyla ilgili eksiklikleri de Seher Vakti gazetesi ehemmiyetle ele almıştır. Gazete hızlıca tespit edildiğini düşündüğü yüksek İslam enstitülerinin ders taksimatı ve programını; yönetmelikte bu enstitüler için belirlenen gayeyi gerçekleştirmede yetersiz görmektedir. Enstitü için önemsiz olan derse çok saat, lüzumlu olan derse az ders saati ayrılmıştır. Mesela: İslam Hukuku dersine son sınıfta bir ders saati ayrılırken, İslam iktisadına hiç ders saati ayrılmamıştır. Programda derslerin dağıtımında isabetli davranılmamış, bir ihtisas sınıfı oluşturulmadığı gibi, ihtisası gerektiren derslere de

²⁸⁵ Cahit Baltacı, "İslami İlimler Akademileri", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 10.

²⁸⁶ Baltacı, "İslami İlimler Akademileri", s. 10.

²⁸⁷ Baltacı, "İslami İlimler Akademileri", s. 10.

yer verilmemiştir. Adeta imam-hatip okulları müfredatının tekrarı yüksek İslam enstitülerinde okutulmaktadır.²⁸⁸

Gazetede, yüksek İslam enstitülerinin eğitim durumuna bakıldığında verilen derslerin sayısının ve hacminin dünyada başka hiçbir yerde mevcut olmadığı, bu durumun talebelerin zihinlerini karıştırmaktan başka bir işe yaramadığı ifade edilmiştir. Ayrıca Seher Vakti gazetesine göre bazı derslerin okutulması ana derslere verilmesi gereken önemde eksikliğe yol açmıştır.

Seher Vakti gazetesi sadece ders müfredatıyla ilgili yaşanan problemleri dile getirmekle yetinmemiş, çözüm önerileri de sunmuştur: Gazetede talebelere ilk iki yıl süreyle verilen yardımcı ve umumi derslerin adedi 15'i aşmamak şartı ve yabancı dil çözümleme seviyesine (bir Arapça ve diğer bir dilden) ulaştıktan sonraki iki yıl bir ihtisaslaşmaya/ bölümleşmeye gidilmesi gerektiği savunulmuştur. Seher Vakti gazetesinin ihtisaslaşma için önerdiği bölümler ise şunlardır:²⁸⁹

- a) Fıkıh
- b) Hadis
- c) Tefsir
- d) Kelam ve Tasavvuf

Gazeteye göre öğrenci seçtiği ana bilim dalı yanında diğer dersleri de ek olarak almalıdır. Ayrıca Seher Vakti gazetesinde adedi dördü geçmemek kaydıyla bölümler arası müşterek derslere de müfredatta yer verilebileceği ifade edilmiştir. Gazeteye göre derslerde bölümleşmeye gidilmesi ile birlikte öğrenciler, derinlemesine bilgi sahibi olacak ve gerek Diyanet'te gerek Milli Eğitim'de gerekse de akademide görev alabileceklerdir.

Seher Vakti gazetesi ihtisaslaşmanın kültürel ve manevi boyutuna da dikkat çekerek şunları söylemiştir: “Bugünün ilim dünyasının ihtisasa verdiği ehemmiyet, memleketimizin birçok yönlerden hurafeye kayan din bilgilerinin aslına uygun olarak ortaya çıkarma lüzumunu ve tarihin bu millete miras olarak bıraktığı büyük değerlerin ortaya çıkarılması, Yüksek İslam Enstitülerinin İslami İlimler Akademileri haline getirilmesi lüzumunu ortaya koymakta ve bu hususta da, memleketin idare ve kaderini elinde tutanlara büyük görevler yüklemektedir.”²⁹⁰

Seher Vakti gazetesinde yer alan habere göre; yüksek İslam enstitüleriyle ilgili ortaya çıkan bu ihtiyaç ve taleplerin karşılanmasında devlet yetkililerinin duyarsız kalmasına karşın

²⁸⁸ Baltacı, “İslami İlimler Akademileri”, s. 10.

²⁸⁹ Mahmud Özakkaş, “Yüksek İslam Enstitüleri ve Davaları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 10.

²⁹⁰ Özakkaş, “Yüksek İslam Enstitüleri ve Davaları”, s. 10.

öğrenciler o dönem için “numune” teşkil edebilecek bir protesto gerçekleşmiştir. Söz konusu protestoda okunan bildiride; imam-hatip okullarını ve yüksek İslam enstitülerini seçim kazanma amacıyla açıp, hiç ilgilenmeden belli bir müddet sonra da kapatan zihniyet eleştirilmiştir. Diğer boykotlardan farklı olarak resmi usullere uygun, çözüm odaklı, önce dilekçe ile dertlerini anlatan yüksek İslam enstitüsü öğrencileri daha sonra eyleme geçerek taleplerini ifade eden bildiriye okumuşlardır. Bu bildiride yer alan hususlar şunlardır:

“Yüksek İslam Enstitülerinde verilen 18 dersin faydalı olmadığı, buna çözüm bulunması gerektiği ifade edilmiş, İhtisas asrında işportacı eğitim zihniyetinin yakışmadığı dile getirilerek mevcut durumun düzeltilmesi siyasilerden istenmiştir. Bu hususta hükümete çözüm önerisi olarak da kendi tarihimizden örnek de verilmiştir. Bu bağlamda ecdadımızın her bir dersin ayrı bir fakültede olabilecek derinlikte olduğuna vakıf olarak külliyeler açmış, bu eksiğin bu şekilde giderildiği dile getirilerek, Enstitüler için de benzer bir uygulamanın hayata geçirilmesi istenmiştir. Ayrıca, Yüksek İslam Enstitülerinin İslami ilimler Akademilerine çevrilmesinin memleketin manevi havasına çok daha olumluluk kazandıracağı, manevi kalkınmamızın enerji kaynağı olacağı ifade edilmiştir.”²⁹¹

Yüksek İslam enstitülerinin öğretim kadrosuyla ilgili de sıkıntılar mevcuttur. Seher Vakti gazetesi, bahsi geçen enstitülerdeki öğretim kadrosunu adeta “Çok Yamalı Bohçaya” benzetmiştir. Gazetenin tespitine göre, Türkiye’de hiçbir öğrenim müessesesine bu kadar çeşitli yollardan öğretim kadrosu teminine çalışılmamıştır. Bu durum “Zaruret” mazereti arkasına saklanarak da geçiştirilemeyecek kadar önemli bir konudur. Yöneticiler tedbir almayarak adeta bu hususu görmezden gelmişlerdir. Çünkü yüksek İslam enstitüsü mensuplarının “AKADEMİ” isteklerini hükümet yetkilileri “Ne yapalım, akademik kariyeri haiz yeteri kadar hocanız yok” diyerek reddetmişlerdir. Gazeteye göre geçen on yılda tedbir alınsaydı değil akademi, İslam Üniversitesi kuracak sayıda hoca yetiştirmek mümkün olacaktır. Seher Vakti gazetesine göre yüksek İslam enstitüleri statülerini değiştirmedikçe bu problemin çözümü olmayacaktır.²⁹² Ayrıca söz konusu gazete, öğretim üyelerinin maaş yönünden durumlarının tatmin edici olmasının, ilmi faaliyetlerinin daha faydalı olmasına katkı sağlayacağını da belirtmiştir.²⁹³

Gazeteye göre yüksek İslam enstitüleri birer ilim müessesesi olduğundan, bunların mutlaka ilmi muhitlerde kurulmaları gerekmektedir. Zira ilgili okulların kütüphane muhitlerinden uzakta kurulması hatalıdır. Bu kurumların açılması hususunda vatandaşların

²⁹¹ “İslami İlimler Akademileri”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 5.

²⁹² Baltacı, “İslami İlimler Akademileri”, s. 10.

²⁹³ Özakkaş, “Yüksek İslam Enstitüleri ve Davaları”, s. 10.

samimi istekleri olmasına rağmen, karar siyasiler tarafından verilmektedir. Oy kaygılarıyla bu okulların gelişigüzel yerlerde alelacele açılması hatalıdır. Bahsi geçen konuda yüksek İslam enstitülerinden seçilecek bir ilmi heyete danışılması gerekirken maalesef durum böyle olmamıştır. İlk açılan İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü kütüphanelerden uzakta bir yerlerde açıldığı gibi, Kayseri, İzmir, Erzurum gibi yerlerde açılan ilgili enstitülerde kütüphanelerden uzak yerlerde alelacele kararlarla açılmıştır. Yüksek İslamlarla ilgili hususlar beş yıllık kalkınma planında yer almazken, yeni yüksek İslam enstitülerinin açılma çalışmaları, enstitü sayılarının kontrolsüz artma endişesiyle gazete tarafından yadırganmıştır.²⁹⁴

Seher Vakti gazetesinin yüksek İslam enstitüleri hakkında dile getirdiği ihtisaslaşma, ders müfredatının genel yapısı ve öğretim kadrosuyla ilgili problemler ile çözüm önerileri, günümüz din eğitimcilerinin ortaya koyduğu sorunlar ve buna yönelik çarelerle benzerlik göstermektedir. Bu yönüyle bahsi geçen gazetenin, dönemindeki yüksek din eğitiminin geliştirilmesine katkı sağlamaya çalıştığı söyleyebilir.

2.6. Yaygın Din Eğitimi

Türk eğitim sisteminin genel yapısı örgün ve yaygın eğitim olmak üzere iki temel bileşene ayrılmakla beraber toplumun tüm bireylerini ve kurumlarını kapsamaktadır.²⁹⁵ "Okul dışı eğitim" olarak da bilinen yaygın eğitim, örgün eğitim kapsamı dışında kalan bireylere yönelik işlevsel bir yapı arz etmektedir. Bahsi geçen eğitimin temel amacı, hedef kitlesi olan halkı doğrudan bilgilendirmek, toplumu ortak millî değerler etrafında birleştirmek ve çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmaktır. Ayrıca yaygın eğitim sürecinde bireye herhangi bir diploma veya resmî görev kazandırma amacı güdülmemektedir.²⁹⁶

Yaygın eğitim kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerden biri de "yaygın din eğitimidir." Söz konusu eğitim halkı dinî konularda bilgilendirmeyi, hayata dair yorumlama becerisi kazandırmayı, ortak dinî ve millî değerleri aktarmayı ve ibadetlerin usulüne uygun yerine getirilmesine yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte yaygın din eğitimi, bireylere diploma veya mesleki yeterlilik kazandırma hedefi gütmemektedir.²⁹⁷

Bu açıklamalardan hareketle, yaygın din eğitimi kavramını şu şekilde tanımlamak mümkündür: "Yaygın din eğitimi, temel eğitim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında sunulan genel ve mesleki din eğitiminin dışında kalan tüm din eğitim ve öğretim faaliyetlerini kapsayan bir eğitim türüdür."²⁹⁸ İlgili tanıma göre, örgün din eğitimine hiç katılmamış,

²⁹⁴ Baltacı, "İslami İlimler Akademileri", s. 10.

²⁹⁵ Milli Eğitim Temel Kanunu, *Örgün ve Yaygın Eğitim*, Resmi Gazete, C. 12, S. 14574, s. 2346, 1973.

²⁹⁶ Mehmet Bulut, "Yaygın Din Eğitimi", *Diyanet İlmî Dergi*, C.29, S.3, 1993, s. 3.

²⁹⁷ Bulut, "Yaygın Din Eğitimi", s. 3.

²⁹⁸ Bulut, "Yaygın Din Eğitimi", s. 3-4.

herhangi bir kademesinde bulunmuş ya da bu kademedan ayrılmış bireylere, örgün eğitimin yanı sıra veya dışında sunulan tüm dinî bilgilendirme faaliyetlerini, yaygın din eğitimi kapsamında değerlendirmek mümkündür.²⁹⁹

İnsandaki din duygusunun geliştirilerek bilinçli ve şuurlu bir davranışa dönüştürülmesi toplumsal huzurun sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Bahsi geçen duygunun bireylere kazandırılması hem örgün hem de yaygın din eğitiminin temel hedefidir.³⁰⁰ Bu bağlamda ilgili iki din eğitimi türü, nihai amaçta birleşse de hedef kitle ve yöntem bakımından farklılık göstermektedir. Zira yaygın din eğitimi, daha geniş bir kitleye ulaşmayı hedeflemekte, belirli bir plan ve programının olmaması açısından örgün din eğitiminden ayrılmaktadır.

Seher Vakti gazetesi, yaygın din eğitimi kapsamında değerlendirilen Kur'an kursları, camiler, önemli gün ve geceler ile konferans gibi sosyal ve kültürel faaliyetler hakkında metinler içeren süreli bir yayın organıdır. Yayımlandığı dönemin şartları göz önüne alındığında, Seher Vakti gazetesinin kaleme aldığı yazılar, yaygın din eğitimi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda söz konusu metinlerin değerlendirilmesi, günümüzdeki yaygın din eğitimi tartışmalarına katkı sağlayabilir.

2.6.1. Kur'an Kurslarında Din Eğitimi

Din eğitimi faaliyetleri içerisinde İslam dininin temel kaynağı olan Kur'an öğretiminin özel bir yeri ve önemi bulunmaktadır. Zira din eğitimi esas itibarıyla Kur'an eğitimidir. Bu bağlamda Kur'an'ın inanç, ibadet ve ahlak esaslarından oluşan ilkelerinin anlaşılması, yorumlanması ve yaşanması din eğitiminin başlıca amacını oluşturmaktadır. İlgili amacın gerçekleştirilmesi, Kur'an metninin belirli kurallar çerçevesinde ve doğru bir şekilde okunabilmesine bağlıdır. Nitekim Hz. Peygamber (sav) Kur'an okumayı bir ibadet olarak telakki etmiş ve şu şekilde buyurmuştur: "Kim Allah'ın kitabından bir harf okursa, okuduğu her harf için bir hasene vardır. Her bir hasenenin karşılığı ise (en az) on sevaptır. Ben, (آلَمْ) elif lâm mîm" bir harftir demiyorum. Bilakis elif bir harf, lâm bir harf ve mim de bir harftir."³⁰¹ Benzer şekilde bir hadis-i şerifte de Kur'an okumanın önemi şu ifadelerle vurgulanmıştır: "Evlerinizi kabirlere çevirmeyiniz. Zira şeytan, içinde Bakara sûresi okunan evden kaçır."³⁰² Yine bir hadis-i şerifte de: "Kur'ân okuyunuz. Çünkü Kur'ân, kendisiyle hemhal olan kimselere Kıyamet günü şefaatçi olarak gelecektir. (Kur'ân'ının iki parlak çiçeği) Bakara ve

²⁹⁹ Bulut, "Yaygın Din Eğitimi", s. 3-4.

³⁰⁰ Bulut, "Yaygın Din Eğitimi", s. 4.

³⁰¹ Ebû İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî, *es-Sünen*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf (Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1998), 5/33.

³⁰² Müslim, "Salâtu'l-Müsâfirîn", 29 (No. 780).

Âl-i İmrân sûrelerini okuyunuz zira onlar iki bulut veya iki gölgelik ya da gökyüzünde kanat açmış iki grup kuş gibi (bir surette) kendileriyle hemhal olan okuyucularını müdafaa etmeye gelirler. Bakara sûresini okuyunuz zira onu okumaya devam edip gereğini yapmak bereket; onu terk etmek pişmanlıktır.”³⁰³ Müslümanlar bahsi geçen hadis-i şeriflerdeki müjdeler ve maksatlar için dahi Kur'an okumayı öğrenme arzusunda olmuşlardır. Günümüzde çocuklara ve yetişkinlere yönelik açılan Kur'an kurslarında, din eğitiminin temel kaynaklarından birisi olan Kur'an-ı Kerim'in doğru bir şekilde okunmasının öğretilmesi öncelikli hedefler arasında yer almaktadır. Ayrıca anlamı idrak edilmese dahi Kur'an okumak hem ibadet olması hem de bireyin ruh dünyasında olumlu etkiler meydana getirmesi bakımından oldukça önemlidir.³⁰⁴

Tarihsel süreç içerisinde Kur'an öğretimi İslam'ın tebliği ile birlikte başlamıştır. Medine döneminde Mescid-i Nebvî'nin yanı sıra diğer mescitlerde ve özel hanelerde de Kur'an eğitime ehemmiyet verilmiş, bu eğitim faaliyetleri için gönüllü muallimler görevlendirilmiştir.³⁰⁵

Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar, öğretim programlarında din dersleriyle birlikte Kur'an öğretimi de daima yer almıştır.³⁰⁶ Ancak zamanla Kur'an öğretiminin kurumsal yapısı nitelik değiştirmiş ve daha önce örgün eğitim kurumlarında icra edilen bu etkinlik, yaygın eğitim bünyesinde kurslar vasıtasıyla gerçekleştirilmeye başlanmıştır.³⁰⁷ Günümüzde ise sadece Kur'an kursları ve imam-hatiplerde değil, diğer örgün eğitim kurumları olan ortaokul ve liselerde de Kur'an-ı Kerim derslerinin seçmeli olarak okutulduğu kanuni düzenlemeler yapılmıştır.³⁰⁸

3 Mart 1924 tarihinde yürürlüğe giren 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun³⁰⁹ kabulüyle birlikte, eğitim-öğretimde yeni bir döneme girilmiş olsa da; Diyanet İşleri Reisliği bünyesinde Kur'an eğitimi ve öğretimi sürdürülmüştür. İlgili eğitimin içeriği, şekli, ders saatleri o günden bugüne kadar değişiklik göstermiştir. Günümüzde ise Kur'an kursları dışında özellikle “Yaz Kur'an kursları” ile camilerin sınırları içinde de Kur'an öğretimine devam edilmektedir.³¹⁰

³⁰³ Müslim, “Salâtu'l-Müsâfirîn”, 42 (No. 804).

³⁰⁴ Güven Ağırkaya, “Kur'an-ı Anlamadan Okumanın Bir Sevabı Yok Mudur?”, *Diyanet İlmî Dergi*, C. 56, S. 3, 2020, s. 713.; Zeki Salih Zengin, “Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Kur'an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 2, 2011, s. 2.

³⁰⁵ Şakir Gözütok, *İlk Dönem İslam Eğitim Tarihi*, Fecr Yayınları, Ankara, 2002, s. 183.; Johs Pedersen, “Mescit”, *İslam Ansiklopedisi (MEB)*, 1957, VIII, 47-62.

³⁰⁶ Mehmet Dağ - Hıfzırrahman Raşid Öymen, *İslam Eğitim Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1974, s. 170.

³⁰⁷ Zengin, “Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Kur'an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi”, s. 4.

³⁰⁸ <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2012-128-nrm.pdf> (Erişim Tarihi: 07.02.2025).

³⁰⁹ *Tevhid-i Tedrisat Kanunu*, Resmi Gazete 63, Kanun No. 430, RG. 06.03.1924/63, 1924.

³¹⁰ Meryem Karataş, “Yaygın Din Eğitimine Katkısı Açısından Camiler”, *Bitlis İslamiyet Dergisi*, C. 4, S. 1, 2022, s. 15.

Kur'an Kursları ilgili Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun maddesinde³¹¹ şu şekilde tanımlanmaktadır: “Kur'an kursları Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulumu, görevi nedenli 633 sayılı kanunun 7/d fıkrası gereğince açılan ve ilgili yönetmelik hükümlerine göre yürütülen yaygın dini eğitim kurumudur. Kur'an kurslarını, Müslüman bireylerin din eğitimi konusundaki ihtiyaçlarının giderildiği yaygın dini eğitim kurumları olarak tanımlamıştır.”³¹² Aynı zamanda ilgili mevzuatta Kur'an Kurslarının amacı şöyle ifade edilmektedir: “Kur'an kursları öğretim programının amacı Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin; Hz. Muhammed'in hayatından değerli tecrübelerle ulaşabilmelerini, Kur'an-ı doğru anlayıp barışlı hoşgörülü yaşamı başlatmalarını sağlamaktır.”³¹³

Bu çerçevede Kur'an kursları; yüz yüze Kur'an okumanın öğretildiği, inanç, ibadet ve ahlak hususlarında isteyen kişilerin bilgi öğrenebilecekleri birer yaygın eğitim kurumlarıdır.³¹⁴

2.6.1.1.İstinye Kur'an Kursu Örneği

Seher Vakti gazetesi, İstinye Kur'an Kursu özelinde ayrıntılara girmeksizin bazı temel bilgilere yer vermiştir. Gazeteye göre, söz konusu Kur'an kursunda en dikkat çekici özellik, her ziyaretçiye hissedilir derecede yansıyan temizliği olmuştur. Seher Vakti gazetesi ilgili hijyen ortamında Kur'an eğitimi gören, temiz, güler yüzlü ve umut dolu gençleri, aldıkları İslamî eğitimin ve terbiyenin adeta birer numunesi olarak değerlendirmiştir. Ayrıca Seher Vakti gazetesinin perspektifine göre, Kur'an kursunda eğitim gören gençlerle imam-hatip okullarında bulunan bireyler, ortak İslamî değerler etrafında birleşmişlerdir. Zira söz konusu gazeteye göre Kur'an kursları da imam-hatip okullarıyla aynı kaderi paylaşmıştır; her ikisi de gariban dindar vatandaşların emek ve fedakarlıklarıyla inşa edilmiş, Müslüman fabrika ve tersane işçilerinin destekleriyle ayakta durmuştur. Seher Vakti gazetesinin aktardığına göre; İslamî ilimlerle teçhiz edilmiş genç talebeler vaiz, imam- hatip ve müftü namzedi olarak mezun olmuştur.³¹⁵ Bu bağlamda, yazının yayınlandığı 1969 yılında İstinye Kur'an Kursu'nda okutulan temel dersler, bu eğitim sürecinin bir parçası olarak aşağıdaki gibidir:

³¹¹ Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (Resmi Gazete ile yayımı: 1374/2010 Sayı: 27640), Kanun No: 602, Kanun Tarihi: 1/7/2010.

³¹² Mehmet Korkmaz, “Kur'an Kurslarında Din Eğitimi”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Ed. Recai Doğan – Remziye Ege, Grafiker Yayınları, 5. Bsk., Ankara, 2017, s. 333.

³¹³ Diyanet İşleri Başkanlığı, *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği*, 3. Bölüm, 13. Madde, Resmi Gazete Tarihi: 07.04.2012/28257.

³¹⁴ Mehmet Müftüoğlu, “Kur'an ve Sünnet Bağlamında Yaygın Din Eğitimi”, *Artuklu Akademi*, C. 4, S. 2, 2017, Ankara, s. 137.

³¹⁵ Şerafettin Kocaman, “Nur Saçan Yuva: İstinye Kur'an Kursu”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 11.

- Kur'an-ı Kerim
- Hafızlık
- Tashih-i Huruf
- İslami Emirler
- Fıkıh
- Kelam ve
- Lazım gelen bütün İslami ilimler.

Bu dersler, aynı zamanda dönemin tüm Kur'an kurslarında okutulan müfredatı teşkil etmektedir.³¹⁶ Söz konusu derslerin içeriği incelendiğinde, ilgili kursların yalnızca Kur'an okumayı öğretmekle kalmayıp, aynı zamanda Kur'an'ın anlamı üzerine düşünmeyi, anlamayı ve edinilen bilgileri hayata tatbik etmeyi hedefleyen bir işlevsellik sergilediği görülmektedir. Ayrıca Kur'an kurslarında verilen derslerin, öğrencilere temel dinî bilgileri kazandıracak yeterlilikte olduğu söylenebilir. Bu durumun, günümüz yaygın din eğitimi hedefleriyle de paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

2.6.2.Camilerde Din Eğitimi

Kuruluşundan itibaren mescitler/camiler, yaygın din eğitiminin merkezi konumunda işlev görmüşlerdir. İslam inanç geleneğinde “Beytullah/ Allah’ın Evi” olarak isimlendirilen Kâbe’nin şubeleri olduğu kabul edilen ve Kur’ân-ı Kerimde Allah’a ait mekanlar³¹⁷ olarak nitelendirilen mescitler, Müslümanların gündelik yaşamında hayati bir öneme sahiptir. İlgili kutsal mekanların imarı, bakımı ve yaşatılması da bütün Müslümanlara verilen ilahi bir görevdir. Bu hususta şöyle buyrulur: “Allah’ın mescidlerini ancak Allah’a ve âhiret gününe inanan, namazını kılan, zekâtını veren ve yalnız Allah’tan korkup çekinen kimseler imar edebilirler. İşte bunların doğru yolu bulanlardan olmaları umulur.”³¹⁸

Eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanı sıra kamu yönetiminde halk ile idarecilerin etkileşim alanı olan cami ve mescitlerin temel işlevi, ibadethane olma özelliğidir.³¹⁹ Günümüz yaygın din eğitiminin halka açılan yüzü olarak kabul edilen camiler, ülkenin en ücra köşesinden en merkezi noktasına kadar yaş, eğitim, ilgi ve ihtiyaç seviyesi fark etmeksizin her bireyin kolaylıkla erişebildiği mekanlardır. Ayrıca bireylerin camilere kendi özgür iradeleriyle geliyor olmaları, din eğitimi açısından dikkate değer bir husustur.³²⁰

³¹⁶ Kocaman, “Nur Saçan Yuva: İstinye Kur’an Kursu”, s. 11.

³¹⁷ “Şüphesiz mescitler, Allah’ındır. O hâlde, Allah ile birlikte hiç kimseye kulluk etmeyin.” Cin 72/18.

³¹⁸ Tevbe 9/18.

³¹⁹ Ahmet Önkal - Nebi Bozkurt, “Cami”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul, 1993, s. 51.; Nebi Bozkurt, Mustafa Sabri Küçükbaşçı, “Mescid-i Nebevi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 29, Ankara, 2004, s. 281-290.

³²⁰ Karataş, “Yaygın Din Eğitime Katkısı Açısından Camiler”, s. 8.

Hutbe, vaaz ve Kur'an-ı Kerim öğretimi, camilerde sunulan yaygın din eğitimi faaliyetlerinin başlıca örneklerindendir. Günümüzde bu temel eğitim faaliyetleri daha da genişletilmiştir. 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 1' inci maddesiyle “toplumu din konusunda aydınlatma” görevi kapsamında cami ve mescitlerdeki vaaz ve hutbelerin yanı sıra, cami haricinde konferans, seminer, panel, sempozyum gibi dinî programlar, ilmî toplantılar, radyo ve televizyon yayınları ile Mevlid-i Nebi Haftası etkinlikleri aracılığıyla halka ulaşmak ve onlara dinî hizmet sunmak, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın görev alanına dahil edilmiştir.³²¹ Ayrıca son yıllarda cami bünyesinde gerçekleştirilen faaliyetler daha da çeşitlendirilmiştir. Bu bağlamda, camilerde 'cami dersleri, cami buluşmaları ile cami ve mescitlerde kitaplık ve kütüphane' uygulamaları hayata geçirilmiş, yayımlanan cami hizmetlerinde verimliliğin artırılması genelgesinin “cami buluşmaları” başlıklı maddesinde sabah namazı ve cuma gecesini buluşmalarının hazırlanması talep edilmiştir.”³²² Aynı genelgenin “cami dersleri” başlıklı maddesinde ise cami dersleri ve hadis sohbeti programlarının düzenlenmesi karara bağlanmıştır.³²³ Ancak söz konusu hizmetlere bazı sınırlamalar da getirilmiştir. Buna göre, müftülük tarafından resmi izin verilmedikçe din görevlileri haricinde hiç kimsenin ders ve sohbet programı yapmasına izin verilmeyerek, din eğitimi çerçevesinde gerçekleştirilen tüm faaliyetlerin denetlenebilmesi hedeflenmiştir. Yine aynı genelgenin 21. maddesine uyarınca tüm cami ve mescitlerde kitaplık oluşturulması, mekânın uygun olması durumunda ise kütüphane kurulması istenmiş, kütüphane ile ilgili belirli sınırlar da çizilmiştir.³²⁴

2.6.2.1. Din Eğitiminde Cami Kültürü

Yukarıda kısa tarihsel arka planı ve yaygın din eğitimi açısından güncel fonksiyonları hakkında bilgi verilen camiler, Seher Vakti gazetesinin de temas ettiği konular arasında yer almıştır. Bahsi geçen gazete, İslam dini ve Müslümanlar için bu denli önemli olan mescitleri konu edinerek, ilgili mekanların birey ve toplum yaşamındaki kıymeti hakkında aşağıdaki tespitleri dile getirmiştir:³²⁵

- Gençliğinin otoriteye karşı çıktığı, halkın sefalet ve huzursuzluğa yöneldiği toplumlarda kurtuluş yolu cami kültürü ile sağlanır. Çünkü inanç birliğinin sağlanması, doğru

³²¹ *Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun*, Resmi Gazete 12038, Kanun No. 633, 2911. Erişim: 13.04.2025.

³²² *Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü Uygulama Genelgesi*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Sayı No. E.847444, md. 17. 15.12.2020, Erişim: 13.04.2025.

³²³ *Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü Uygulama Genelgesi*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Sayı No. E.847444, md. 18. 15.12.2020, Erişim: 13.04.2025.

³²⁴ *Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü Uygulama Genelgesi*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Sayı No. E.847444, md. 21. 15.12.2020, Erişim: 13.04.2025.

³²⁵ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 20.

ile yanlışın, iyi ile kötünün, faydalı ile zararlının ayırt edilmesini temin eden, insanlık onurunun idrakine varılmasını sağlayan ve nihayetinde topluma huzur ve saadet sunan gerçek kültür, cami kültürüdür.

- Gönlün tezkiye edilmesi, imanın yenilenmesi, maneviyatın derinliklerine inilmesi, dünya meşgalelerine gereğinden fazla dalınmaması ve huzur ile sükunet içinde bir yaşam sürülmesi ancak cami kültürü vasıtasıyla mümkündür. Gerçek manada huzur, cami ehlinin ayırıcı özelliğidir.

- Hayatını cami saflarında geçiren mü'minlerin simalarında iman nuru ve secde izleri vardır.

- İki cihan saadeti görmek isteyenler, cami kültürünü benimsemiş kimselere nazar etmelidir.

- İnsana hakiki özgürlüğü, refahı ve saadeti sunan temel düşünce cami kültürüdür.

- Cami saflarında insana yakışmayan menfi özelliklere sahip kimselere rastlanmaz; şarap kokan ağızlar, inkârcı söylemler ve düşmanlık besleyen kişiler bu kutsal mekândan uzaktır.

- Kafir bu mekândan kaçır, münafık büyük bir sıkıntı duyar, mümin ise huzura kavuşur.

- Cami saflarında makam ve rütbe farkı gözetilmez, herkes aynı nizam ve intizam içinde yerini alır.

- Mü'minlerin iç dünyası cami saflarında arınırken, zahiri temizlikleri ise şadırvanda tamamlanır.

- Minberden irşatta bulunan imam, Hak yolundan haber verir ve insan, cami saflarında huzur beklentisi içinde bulunur.

- Mü'min insan, cami saflarında huşu içinde Rabbine yönelir, eller semaya kalkar ve kalbinden dökülen dualar, yalvarış ve yakarışlar Allah'a arz edilir.

- Camide, müsbet ilimlerin en ince ayrıntılarına kadar nüfuz eden, matematikten fiziğe, kimyadan biyolojiye, kâinattan tüm varlığa, nihayetinde Kadir-i Mutlak olan Allah'tan bahsedilir.

- Çünkü camide, varlığa anlam kazandıran, çaresizleri ayağa kaldıran, mazlumları sevindiren, hakikatten haber veren, insanlığın yegâne örneği Hz. Muhammed Mustafa'nın (sav) sözlerinden ve ahlakından bahsedilir.

- Camide, iç huzur, çalışma azmi, edep, haya, iffet ve ana baba sevgisi gibi ulvi değerlerden söz edilir.

- Hayatın her anında, her türlü ilişkide ahlak-ı hamide ile toplumun huzurunu, sükunetini ve asayişini sağlayacak ilahi kanunlar camide öğrenilir.

- Ömürde işlerin yolunda gitmesi için samimi dualar edilir.
- Camiler, milletleri ayakta tutan sevgi ve bağlılığın arttığı, insanları kötü şeylerden uzaklaştıran müstesna mekanlardır.
- Camilerde daima gelişmekten, bir günün diğerinden daha bilgili olmaktan ve gerçek huzura kavuşmanın yollarından, yani İslamiyet'ten bahsedilir.
- Nihayetinde Mehmet Akif Ersoy'un veciz ifadesiyle, "Biz üç kıtaya Câmî kültürü ile hâkim olmuşuk" sözü, cami kültürünün hayati önemini tek bir cümlede özetlemektedir.

Cami kültürünün veciz bir şekilde özetlendiği bu metinde Seher Vakti gazetesi, dönemin başta sosyo-kültürel olmak üzere pek çok sebeplerle abdest, namaz, cami ve cami kültüründen uzaklaşmış veya yabancılaştırılmış tüm kesimlere yeniden cami kültürünü benimsetmeyi hedeflediği anlaşılmaktadır.

2.6.2.2. Ayasofya Camiinin Din Eğitimindeki Yeri

Müslümanlar, Hz. Peygamber (sav)'in “Kostantiniyye muhakkak fethedilecektir. Onu fetheden komutan ne güzel komutan, onu fetheden asker ne güzel askerdir” müjdesine mazhar olmak arzusuyla asırlar boyunca bu uğurda mücadele vermişlerdir. 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet Han tarafından fethinin gerçekleşmesiyle büyük bir sevinç yaşayan İslam alemi, Ayasofya'nın 24 Kasım 1934 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile cami olmaktan çıkarılıp Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlanmasıyla büyük üzüntü yaşamıştır.³²⁶ 1934'te müzeye dönüştürülmesinin ardından Ayasofya'nın yeniden ibadete açılması meselesi, çeşitli platformlarda siyasi tartışma ve polemiklere konu olmuştur. Bu durum, 10 Temmuz 2020 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararı ile tekrar ibadete açılıncaya dek sürmüştür.³²⁷

Ayasofya'nın ibadete kapatılmasıyla Müslümanların duyduğu üzüntü ve tekrar ibadete açılması yönündeki beklentiler çeşitli platformlarda dile getirilmiş, siyasi tartışmalara ve edebi eserlere konu olmuştur. Bu süreçte Ayasofya Camii merkezli önemli bir düşünsel birikim meydana gelmiş, bu tecrübe yaygın din eğitimi çerçevesinde Müslümanlarda cami bilincinin oluşmasına mühim katkılar sunmuştur. Seher Vakti gazetesi de 17. sayısında, ibadete kapalı olan Ayasofya üzerinden okuyucularına din eğitimi açısından anlamlı pek çok mesajı “Sonbahar Rüzgarları” başlıklı yazısında aktarmıştır.³²⁸

Seher Vakti gazetesinin "Sonbahar Rüzgarları" isimli yazısında Ayasofya üzerinden verdiği din eğitimi odaklı mesajlar şu şekilde özetlenebilir:

³²⁶ Semavi Eyice, “Ayasofya”, *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. 4, İstanbul, 1991, s. 213-214.

³²⁷ Eyice, “Ayasofya”, s. 213-214

³²⁸ İsmail Gültekin, “Sonbahar Rüzgarları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Şubat 1971, s. 19.

- Ayasofya'nın ibadete kapatılması, adeta Hz. Peygamber'in emanetine ve Fatih Sultan Mehmet'in mirasına sahip çıkılamaması anlamına gelmiştir.
- Bu süreçte vuku bulan pek çok dramatik hadise, Müslüman aydınlar tarafından çeşitli ortamlarda yazı, şiir ve konferanslarda işlenerek, Müslüman olma şuuru diri tutulmaya çalışılmıştır.
- Ayasofya, bilhassa genç nesiller nezdinde Hz. Peygamber'e duyulan saygı ve sevginin öğretilmesinde bir araç işlevi görmüştür.
- İslam'daki emanet bilinci Ayasofya'nın sembolik değeri üzerinden izah edilmeye çalışılmıştır.
- Dine ve dini değerlere sırt çevrildiği dönemlerde Ayasofya, halkın dini duygularını yoğunlaştıran bir vasıta olarak değerlendirilmiştir.
- Ayasofya kutsal değerlere duyulan saygının bir sembolü haline gelmiştir.
- Ayasofya temalı makaleler, şiirler, romanlar, hikayeler ve tiyatro eserleri, öncelikle gençler olmak üzere halkın muhtelif kesimlerinin din eğitiminde istifade edilen kaynaklar arasında yer almıştır.
- Ayasofya'nın yeniden ibadete açılması için verilen her türlü mücadele, Müslümanlar için cesaret, azim ve kararlılığın timsali olmuştur.
- Tüm İslam dünyasının sembolik bir değeri olan Ayasofya'nın ibadete kapatılarak müzeye dönüştürülmesi, söz konusu dönemde din eğitiminin ne denli çetin süreçlerden geçtiğinin ve hangi zorluklarla karşılaşıldığının açık bir göstergesi olmuştur.

Yapılan değerlendirmeler ışığında Seher Vakti gazetesinin, yayın hayatına başladığı döneme dek Ayasofya Camii özelinde teşekkül eden bilincin, cami kültürü ve din eğitimi hususunda adeta toplumsal bir hafızayı yansıttığı anlaşılmaktadır.

2.6.3. Önemli Gün ve Gecelerde Din Eğitimi

Kur'an ayetleri ve hadislerde kutsallık atfedilen zaman dilimleri, asırlar boyunca Müslümanlar tarafından ayrı bir değer olarak görülmüş ve ihya edilmiştir. Neredeyse tüm Müslümanları ortak bir hedef ve gaye etrafında düşünmeye ve ibadet etmeye sevk eden bu mübarek ay, gün ve geceler, senenin içine dağılmış vaziyettedir. Gazetede yer alan bilgilere göre, bu başlıkta ilgili zaman dilimleri ve bunların önemi hakkında kısa bilgiler sunulduktan sonra, bu zaman dilimlerinin özel etkinlikler ve ibadetlerle kutlanmasındaki temel amaç olan genel dinî tefekkürün oluşması ve bahsi geçen düşünce neticesinde Müslüman bireylerde gerçekleştirilmek istenen nefis terbiyesi üzerinde durulacaktır.

Regâib Kadili: Müslüman Türk toplumunun mübarek gecelere duyduğu saygı ve hürmet, bu gecelerin ehemmiyeti ve toplum nezdindeki müstesna konumundan

kaynaklanmaktadır. Bu sebeple Seher Vakti gazetesi de üç ayların müjdecisi olan Regâib Kandili münasebetiyle 11. sayısının arka kapağında Sultan Ahmet Camii görseli eşliğinde tüm İslam aleminin kandilini tebrik eden bir mesaj yayımlamıştır.³²⁹

Gazete ilk olarak “rağbet” kelimesinin etimolojisi ve lügat manası hakkında bilgi sunmuş, ardından terim anlamı ve ehemmiyeti üzerinde durmuştur. Seher Vakti gazetesi, rağbetin yoğun sevgi, pek ziyade arzu, oldukça fazla ihsanda bulunma anlamlarına geldiğini vurgulamıştır. İlgili gazeteye göre Allah-u Teâla, bütün yarattıklarına ve bilhassa mü'min ve müslim kullarına rahmet, merhamet, mağfiret ve ihsanını üç aylar boyunca bahşetmiştir. Bu nedenle üç ayların başlangıcını müjdeleyen bu mübarek güne 'Regâib' adı verilmiştir. Seher Vakti gazetesi Regâib Kandili'nde Hakka, Allah yoluna, muhtaç kullara ve Allah rızası için yardıma rağbet edenlere karşı Allah'ın rahmet ve ihsanının da fazla olacağını vurgulamıştır.³³⁰

Her şeyden müstağni olan Allah'ın, ilk olarak Habibinin nurunu var ettiğini, ardından da on sekiz bin alemini yarattığını vurgulayan gazete, daha sonra alemlerin Rabbi katında Habibine, O'nun yoluna ve ahlakına tabi olanların mergup ve mağfur kimseler olduğunu ifade etmiştir.³³¹ Üç ayların ilahi mağfirete açılan bir rahmet kapısı, Regâib Kandili'nin de bu rahmetin müjdecisi olduğunun altını çizen Seher Vakti gazetesi, tüm Müslümanları bu mübarek gecelerin kıymetini idrak etmeye ve ibadetle ihya etmeye davet ederek yaygın din eğitime katkıda bulunmayı gaye edinmiştir.

Regaib kandili münasebetiyle Müslümanlarca asıl rağbet edilmesi gereken şeyin ne olması gerektiği hususunu belirten Seher Vakti gazetesi şu malumatı sunmaktadır: “İnsanların rağbet ettikleri pek çok şey vardır. Fakat bunların hiçbirisi Alemlerin Rabbinin Habibi vasıtasıyla gösterilen yol kadar ulvi ve ebedi değildir. Çünkü o yolun gayesi, yaratılışın gayesidir. Diğer her şey ise ancak bu gayenin vasıtaları olarak değer kazanabilir. O yol hak yolumdur, birlik yolumdur, ahlak ve fazilet, ebedi saadet yolumdur. Bu yola rağbet etmek ise ancak gayba iman ederek dosdoğru işler (davranışlar, hareketler, hayırlı hizmetler, emredilen ibadetler) yapmakla mümkün olur.”³³² Bu suretle gazetede Regâib gecesinde gerçek rağbet edilecek şeyin ne olduğuna işaret edilmiş, insanlara kendilerini asıl yaratılış gayesine sevk edecek vasıtalara rağbet etmelerinin gereği hatırlatılarak din eğitiminin nihai amacına vurgu yapılmıştır.

Mîraç Kandili: Seher Vakti gazetesi, akılla idraki mümkün olmayan pek çok sırrı ihtiva eden Mi'raç yolculuğunu farklı bir şekilde anlatmıştır. Gazetede Said Nursî'nin

³²⁹ *Seher Vakti Gazetesi*, 1 Eylül 1970, s. 29.

³³⁰ “Regaib Nedir”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 14.

³³¹ “Mergup Nedir”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 14.

³³² “Rağbet Nasıl Olur”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 18.

risalelerinden yapılan fakat kaynağı verilmeyen Miraç açıklamasında, bu ulvi yolculuğa Peygamber Efendimiz'in en layık kişi olduğunu vurgulanmıştır. Allah'ın insanlar arasından temsilci olarak seçtiği Hz. Muhammed, bu mübarek gecede yaratılışın sırlarından bazılarına mazhar olmuştur. İlgili gazete; salih amel işleyen mü'min kişilerin de Hz. Muhammed (sav)'in yüksek ruhuyla arşa beraber gideceğini ve bunun da bir miraç olduğunu ifade etmiştir.³³³ Seher Vakti gazetesine göre, diğer Müslümanların ruhen manevi alemlere yükselmesi de bir nevi miraç olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca Seher Vakti gazetesinde Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-Necât adlı eserinin mi'raçla ilgili bölümlerine yer verilerek tüm kible ehli Müslümanların mi'racı tebrik edilmiş, bir insanın ulaşabileceği en büyük miraç şerefine erişip, kendisine ahirette şefaat hakkı verilen bir peygambere ümmet olmanın ne denli büyük bir lütuf olduğu hatırlatılmıştır.³³⁴ Böylece ilgili gazetede miracın sıradan semalara yapılan bir yolculuk değil, inananlar için müjdelere dolu bir seyahat olduğu ifade edilerek, bu mübarek gecede günahların bağışlanması için bol bol dua edilmesi tavsiye edilmiştir.

Beraat Kandili: Din eğitiminin en önemli metotlarından biri de dinî tebliğin yerinde ve zamanında yapılmasıdır. Seher Vakti gazetesinde mübarek gün ve geceleri fırsat bilerek şiir, yazı, tebrik mesajları ve ilanlarla farkındalık oluşturulmaya gayret etmiştir. Bahsi geçen gazetede Şaban ayının on beşinci gecesinde Müslümanların Allah'ın affı ve bağışlaması ile günah yükünden kurtulacağı umularak kutlanan geceye Beraat Gecesi denilmiştir.³³⁵ Seher Vakti gazetesinin 13. sayının arka kapağında tam sayfa cami görseli eşliğinde yayımladığı bir dörtlükle, günahlardan korunmak ve Allah'a yakınlaşmak isteyen Müslümanlara namaz, oruç, zekat gibi temel dinî vazifeleri kısaca hatırlatmıştır.³³⁶ Söz konusu gazete, Şaban ayında da tüm Müslümanları ibadete davet ederek yaygın din eğitimi hizmetine katkıda bulunmayı amaçlamıştır.

Mevlî Kandili: Seher Vakti gazetesi, Hz. Muhammed (sas)'in doğumunun 1400. yıl dönümünü “Mevlid-i Nebi Kainat Ağacının Meyvesi Alemlere Rahmet Hz. Muhammed'in Doğumu-Kainat Bir Ağaç, Gayriler Yaprak, Sen Onun Zübdesisin Ya Rasulullah” ifadeleriyle tüm insanlığa ve İslam dünyasına mübarek olması temennisiyle tebrik etmiştir. Ayrıca ilgili gazetede bulunan H.R. Yananlı'nın peygamberliğin lüzumuna ve önemine dikkat çektiği yazısında özellikle Hz. Muhammed (sav)'in gerçekleştirdiği mühim inkılaplar anlatılmış, insan için en kıymetli nimet olan aklın kullanılmasının önemi ayet ve hadislerle ele alınarak

³³³ “Miraç Nedir”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 4.

³³⁴ Süleyman Çelebi, “Miraç”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 21.

³³⁵ Halit Ünal, “Beraat Gecesi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul, 1992, s. 475-476.

³³⁶ *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 20.

H. Peygamber'in getirdiği dinî hizmetlerin Müslümanlarca tefekkür edilmesi istenmiş ve bu konuda çeşitli örnekler sunulmuştur. Bununla birlikte söz konusu metinde sure isimleri ve ayet numaraları belirtilirken hiçbir hadisin kaynağı gösterilmemiştir.³³⁷

Ramazan Ayı: Kendisinden evvelki mübarek günlerin Müslümanları manevi bir hazırlık sürecine dâhil etmesiyle mümtaz olan zaman dilimlerinin başında Ramazan ayı yer almaktadır. Kur'an-ı Kerim'in indirildiği ve bin aydan daha hayırlı olan kadir gecesini³³⁸ ihtiva eden Ramazan ayına, İslam alemi tarafından büyük bir değer verilir ve titizlikle ihya edilir. Seher Vakti gazetesi de Ramazan ayı münasebetiyle 14. sayısında Dr. Ali Kemal Belviranlı'nın beyanları doğrultusunda Kur'an'ın resmettiği Müslüman modeli üzerinde durmuştur. Müslüman karakterinin temel vasıfları ise gazetede şu şekilde sıralanmıştır:³³⁹

- Kelime-i şهادet'in gerektirdiği hususlara samimiyetle inanmalı,
- Kur'an-ı Kerim'den öğrendiği şekilde ibadet etmeli,
- Kur'an'ın öğrettiği gibi muamelat işlerini yapmalı,
- Kur'an'ın beyan ettiği âdâb ve muâşeret esaslarını, Kur'an'dan öğrendiği üzere tatbik etmeli,
- İyi bir insan olmanın ancak iyi bir Müslüman olmakla mümkün olacağının idrakinde olmalıdır.

Zikredilen tüm bu güzel hasletler aslında, Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde ve H. Peygamber (sav)'in çeşitli hadis-i şeriflerinde tekrarlar vurgulanan özelliklerdir. Kur'an'ın ve Resulullah'ın arzu ettiği şekilde iyi bir Müslüman olmak isteyen kişiler, her zaman ve mekânda ilgili vasıflara sahip olmaya ve bunları hayata geçirmeye gayret göstermelidir.

Şule Yüksel Şenler de, "Ramazan" başlıklı başyazısında, Ramazan ayının bireyler için ne ifade ettiğini insanlığı üç farklı kategoriye ayırarak şu şekilde değerlendirmiştir:³⁴⁰

- Şenler, birinci grupta yer alan ve iman etmelerine rağmen gaflet ve beşerî zaafı nedeniyle Allah'a ve onun buyruklarına uzak kalmış gafil kimseler için bu ayı fırsat olarak görmektedir. Ona göre Ramazan ayı bahsi geçen insanlara gafletten uyanıp, Rablerine karşı sair zamanlarda yapamadıkları veya ihmal ettikleri vazifelerini hatırlama, hata ve kusurlarından tövbe etme, Allah ile zayıflayan ilişkilerini tekrar güçlendirme fırsatı vermektedir. Bu konuda din eğitimcileri günaha dalmış, artık cennetten ve ebedi kurtuluştan ümidini kesmiş bireylere Ramazan ayının bereketini ve ilgili zamanda nail olunan müjdelerin kıymetini anlatmalıdır.

³³⁷ Şule Yüksel Şenler, "12 Rebiü'l Evvel", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 19, 1 Mayıs 1971, s. 4.

³³⁸ Kadir 97/3-1-3.

³³⁹ Ali Kemal Belviranlı, "Kur'an ve Ramazan", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 2.

³⁴⁰ Şule Yüksel Şenler, "Ramazan", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 3.

- İkinci grupta yer alan, her zaman kendini gafletten kurtarmış, imanı kuvvetli, ibadet ve takvasında ihlaslı olan mü'minler için ise Ramazan ayı, Rablerine daha da yakınlaşma ve imanlarını kuvvetlendirme imkânı sunmaktadır. İlgili ayın manevi bereketi ve coşkusu bu samimi müminlerin Hak yolunda daha büyük gayretle çalışmalarına, küfür ve zulme karşı cihad azimlerini perçinlemelerine vesile olmaktadır. Din eğitiminde bahsi geçen ihlaslı insanlar örnek gösterilmeli, onlarla dostluk kurma konusunda diğer insanlar teşvik edilmelidir.

- Şenler'in "Nasipsizler" olarak isimlendirdiği üçüncü grup Ramazan ayının farkında olmayan, onun feyz ve bereketine inanmayıp inatla ilahi müjdelere kulak tıkayan, hatta İslam'a karşı savaş açan, Kur'an'ın ifadesiyle hayvandan da aşağı "diğer varlıklar" denilen insanlardır. Bu tür insanlar sonsuz ilahi müjdelere içeren ramazan ayına saygı duymadıkları gibi, onunla alay etme hususunda birbirleriyle yarışmaktadır. Din eğitiminde ilgili grup insanlardan uzak durulmalı ve Müslümanlar bu konuda uyarılmalıdırlar.

Gazete, her devirde bu üç sınıf insanın var olabileceğini ifade etmiş, Ramazan ayının idrak edilmesi ve manevi bereket imkanlarının heba edilmemesinin gerekliliğini vurgulamıştır. Gazeteye göre, Müslümanlar, insani özellikler sebebiyle işlenen günahlardan ötürü ümitsizliğe kapılmamak, rahmet, mağfiret ve bağışlanma için inananlara eşsiz fırsatlar sunan başta Kadir gecesini olmak üzere, mübarek gün ve gecelerin değerlendirilmesine her zaman önem vermiştir.

Seher Vakti gazetesine göre yaygın din eğitimi bağlamında eşsiz bir fırsat olan Ramazan ayında tutulan orucun fazileti ve bireye kazandırdıkları, din görevlileri tarafından Hz. Peygamber (sav)'in hadisleriyle çok güzel ve etkili bir dille anlatılmalı ve insanlar ilgili ibadet konusunda teşvik edilmelidir. Gazetenin bu hizmet yapılırken bilhassa sahih hadislerin referans alınması, yalın ve akıcı bir dilin tercih edilmesi hususlarına vurgu yapması, etkili din öğretimi açısından da büyük önem arz etmektedir. Seher Vakti gazetesine göre, her ibadetin görülebilir bir hikmeti olduğu şeklindeki sığ anlayıştan imtina edilmeli ve yalnızca Allah rızası için ibadet etme şuuru insanlara telkin edilmelidir. Ayrıca bahsi geçen gazeteye göre, aklın idrakine sığmasa dahi ibadetlerin muhakkak Allah'ın bildiği bir hikmetinin varlığı bireylere anlatılmalıdır.³⁴¹

Kandil gecelerine ve Ramazan ayına verilen ehemmiyet ile bu zaman dilimlerinde yoğun bir ibadet atmosferine girilmesinin temel gayesi, Müslümanları kapsamlı bir nefis tezkiyesine tabi tutmaktır. Örgün eğitim sistemi dışında kalan geniş halk kitlelerine, ilgili zaman dilimlerinde din eğitimi sunulması son derece önemlidir. Literatürde "yaygın din

³⁴¹ Tahir Büyükkörükçü, "Orucun Fazileti ve Farz Oluşundaki Hikmetler", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S.14, 15 Kasım 1970, s. 10-11.

eğitimi” olarak adlandırılan bu faaliyetler, aynı zamanda inananların nefis terbiyesi sürecine dâhil olduğu etkinlikler olarak da telakki edilebilir. Alinyazında yaygın din eğitimi için şu şekilde bir tanım verilmektedir: “Örgün eğitim kurumlarında verilen din eğitimi ve öğretiminin dışında, halkı din konusunda aydınlatmak, onları batıl inanç ve hurafelerden arındırmak, dinin kardeşlik, özveri hoşgörü gibi ilkelerini bireylere kazandırmak ve ibadetlerin usulüne göre yerine getirilmesine yardımcı olmak üzere değişik mekânlarda yapılan etkinliklerin tümüdür.”³⁴²

Tanımdan da anlaşılacağı üzere yaygın din eğitiminde hedef kitle, toplumun tüm bireyleridir. Dindar bir halk ancak dinin inanç ve ibadet esaslarını içselleştirmiş kimselerden oluşmaktadır. Müslüman toplumun temel unsurları olan bireylerin dini açıdan iyi yetişmesi, din eğitiminin halkta daha etkin ve kalıcı sonuçlar meydana getirmesiyle mümkündür.³⁴³

Bireyin dinî eğitim sürecinde nefis terbiyesi önemli bir alan teşkil etmektedir. Literatürde “nefsin tezkiyesi” şeklinde isimlendirilen söz konusu terbiye, tasavvuf ilminin de temel konuları arasında kabul edilmekte ve muhtelif kategorilere ayrılarak incelenmektedir.³⁴⁴ Seher Vakti gazetesinde bu kategorilerden “Nefs-i Levvame’yi” ele alarak, din eğitiminde en büyük engellerden olan nefse ait kötü özellikleri tanıtmış, nefsin kötü özelliklerden arındırılması ve ıslahı için çözüm önerileri sunmuştur.

Seher Vakti gazetesi öncelikle Nefs-i Levvame’nin özelliklerini sıralayarak bir farkındalık oluşturmaya amaçlamış, daha sonra ilgili nefis mertebesinin temel özelliklerini şu şekilde beyan etmiştir³⁴⁵

- Nefs-i Levvame, insandaki tüm manevi güzel duygulara düşmanca bir tutum sergiler.
- Kibir ve gurur gibi menfî hasletlere sahiptir.
- Son derece sinsi ve hilekâr bir mahiyet arz eder.
- İnsanın kan damarlarında ve zihinsel süreçlerinde dahi sirayet edebilir.
- Tüm şerhlerin menşei olup, günahlardan haz duyar.

Gazete, Nefs-i Levvame'yi karakteristik özellikleriyle tanımladıktan sonra önemli bir gerçeğe işaret etmektedir: “Hakikatte nefis-i levvame, tüm bu kötülükleri fitratı gereği icra etmektedir. Zira onun yaratılış gayesi budur.” Seher Vakti gazetesi bu gerçeğin altını çizdikten sonra, din eğitimcilerine şu mesajı iletmiştir; aslında insan için kötü olanın nefsin bizatihi kendisinin değil, asıl kötü olan insanın aklını ve iradesini yanlış kullanarak, yaratılış

³⁴² Hüseyin Yılmaz, *Din Eğitimi ve Sosyal Barış, İnsan Yayınları*, İstanbul, 2003, s. 128.

³⁴³ Suat Cebeci, “Etkili Din Öğretimi”, *Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu*, İstanbul, 2010, s. 326.

³⁴⁴ Reşat Öngören, “Tasavvuf”, *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. 40, S. 19, İstanbul, 2011, s. 119-126.

³⁴⁵ Musa Kavgacı, “Nefs-i Levvamenin Feryadı”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 5.

vazifelerine karşı duyarlı olmaması, kulluk görevini ihmal etmesidir. Nitekim din eğitimi de nihai gaye olarak bireylerde bu hassasiyeti tesis etmeyi amaçlamaktadır.

Seher Vakti gazetesi, yalnızca mevcut durumu tespit etmekle kalmamış, birtakım hatırlatmaların akabinde, günümüz din eğitimi metotlarına uygun olarak, Müslüman bir bireyin nefsinin kötülüklerinden kurtulmasının yollarını da göstermiştir. İlgili gazetede nefsin şerrinden kurtulmanın yolları şu şekilde sıralanmıştır:³⁴⁶

- Sorumluluk bilincini daima teyakkuz halinde tutmak.
- Kulluk vazifelerini ihmal etmemek ve vaktinde eda etmek.
- Gafletten kaçınarak uyanık olmak.
- Nefsin arzu ve isteklerinin değil, Allah'ın emir ve yasaklarının peşinden gitmek.

Seher Vakti gazetesinde mübarek gün ve gecelerde Müslümanlar, Allah'ın kudreti, büyüklüğü, insanın yaratılış gayesi ve vazifeleri üzerinde yoğun bir şekilde düşünmeye davet edilmiş, kâinatın yaratılışındaki hayranlık uyandıran kusursuz sanata ve bu sanatı icra eden Yaratıcı'nın kudretine dikkat çekerek, insanlar tefekküre yönlendirilmiştir. Söz konusu eşsiz nizamın insana hizmet amacıyla yaratıldığının altını çizen gazete, insanın gayesinin de Rabbine itaat olduğunu vurgulamış, bu kutsi görevde yegâne rehber ise Hz. Muhammed (sav) kabul edilmiştir. Ayrıca Seher Vakti gazetesinde inananları kâinat üzerinde düşünmeye sevk eden bazı olaylara dikkat çekilerek, Allah'ın kudret ve azametini idrake davet edilmiştir. Söz konusu gazetenin insanı tefekküre davet ettiği başlıca hususlar şunlardır:

- “Alemler insanın faydasına, istifadesine uygun yaratılmıştır. Güneş yerinden oynamasa da sadece açığı değiştirilse bile mevsimler bozulurdu. Ve bugün yetiştirdiğimiz meyvelerin, sebzelerin hiçbirisi yetişmeyecekti. Sadece insanın yaratılışındaki farklılıkları, parmak izini düşünürsek Cenab-ı Hakkın ilmini, vahdaniyetini görmemek mümkün değildir.

-Kısa bir tefekkürün bin yıllık nafil ibadetten hayırlı olduğunu bir hadiste görüyoruz. Gerçekten de tefekkür ve ibadet nazariyesiyle kainattaki sanat eserlerine baktığımızda sonsuz hikmet ve nimetlere hayran kalıp huşu içinde secdeye kapanmamak mümkün değildir.”³⁴⁷

Aklı selim her bireyi, yeryüzünde yaratılmış ve insanoğlunun hizmetine sunulmuş olan kâinatın muazzam sistemlerini düşünmeye davet eden Seher Vakti gazetesi, tefekkürün büyük bir nafil ibadet olduğunu beyan etmektedir. Bu hususta ilgili gazete, Hz. Peygamber (sav)'in şu hadis-i şerifini kaynak belirtmeksizin delil olarak sunmaktadır: “Bir saat tefekkür bazen bir sene ibadetten daha hayırlıdır.”³⁴⁸ Ayrıca Seher Vakti gazetesi, insanın aklını kullanmasını

³⁴⁶ Kavgacı, “Nefs-i Levvamenin Feryadı”, s. 5.

³⁴⁷ “İnsan ve Kainat”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 4.

³⁴⁸ İsmail b. Muhammed b. Abdu'l-Hâdî el-Cerâhî el-Aclûnî ed-Dimeşkî Ebu'l-Fidâ' el-Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ*, thk. Abdu'l-Hamid b. Ahmed b. Yûsuf b. Hendâvî (b.y.: el-Mektebetu'l-Asriyye, 1420/2000), 1/357.

emreden çeşitli Kur'an ayetlerine de atıfta bulunmaktadır.³⁴⁹ Tefekkürün İslamiyet'teki ehemmiyetine dikkat çeken gazete, düşünme vasıtasıyla yaratılışın hikmetini idrak eden insanları dini öğrenmeye ve yaşamaya teşvik etmektedir. İslam'ın hayata ruh ve mana kattığını belirten Seher Vakti gazetesi, yüz yirmi dört bin veya iki yüz yirmi dört bin peygamberi ihtiva eden, Hz. Muhammed (sav) ile kemale eren İslam'ın sonsuzluğa uzanan yolculuğuna insanları çağırmaktadır.³⁵⁰ Sonsuzluğun ahirette cenneti kazanmakla olacağını belirten gazete, şu ayet-i kerime ile neden İslam dinini öğrenip yaşamak gerektiğinin cevabını da vermektedir: "Ey iman edenler, sizi cehennem azabından kurtaracak bir yol göstereyim mi...Öyleyse Allah ve Resulüne iman ediniz"³⁵¹

Mübarek gün ve geceler kapsamında yoğun bir ibadet ve tefekkür eğitimine tabi tutulan Müslümanların tüm ibadetlerini bilinçli yapmaları maksadıyla Seher Vakti gazetesi "Niyet Eğitime" de değinmiştir. Zira Hz. Peygamber (sav)'in niyet hakkında beyan buyurduğu şu söz, bütün Müslümanlar tarafından ciddiyetle dinlenilmiş ve gereği yerine getirilmeye çalışılmıştır. "Ameller (başka değil) ancak niyetlere göredir; herkesin niyeti ne ise eline geçecek odur. Kimin hicreti, Allah ve Resûlü (rızası ve hoşnutlukları) için ise, onun hicreti Allah ve Resûlü'ne müteveccih sayılır. Kim de nâil olacağı bir dünya veya nikahlanacağı bir kadından ötürü hicret etmişse, onun hicreti de hedeflediği şeye göredir."³⁵²

Seher Vakti gazetesi bireyin ibadetleri belirli bir niyet ve gaye doğrultusunda gerçekleştirdiğini, yapılan amellerin güzelliğinin, sağlamlığının ve ciddiyetinin bu amaç ile doğrudan ilişkili olduğunu vurgulamıştır. Söz konusu gazete, bu hususu çarpıcı bir misalle izah etmeye çalışmış, inşa edilmiş bir yapı için çürük raporu verildiğinde, yapının azametini ve estetiğine bakılmaksızın atıl bırakılıp kullanım dışı kaldığı gibi, meçhuller ummanı ruhun derinliklerine kadar uzanan ibadetlerin de ihtimam gerektirdiğini ve gelişi güzel yapılamayacağını belirtmiştir. Aksi takdirde yapılan amellerin Allah katında herhangi bir değerinin olmayacağı da gazete tarafından ifade edilmiştir.³⁵³

Ayrıca gazete, amel ve niyet arasındaki doğrudan ilişkiyi anlatmak için, kaynağını vermediği Muaz b. Cebel (r.a.) rivayetiyle konuyu anlatmaktadır. Seher Vakti gazetesindeki örnekte özetle; "Hz. Peygamber (sas) ile Muaz b. Cebel arasında geçen uzun bir diyalogda, amellerin yedi kat semayı geçerek Allah'a arz edileceği, her kat sema'nın bekçisi olan melekler tarafından denetlenen amellerin, Allah rızası için olmadıkça geri gönderileceği ve kabul edilmeyeceği bildirilmektedir." İlgili gazetede amellerin zahiri güzelliğine rağmen,

³⁴⁹ Nisa 4/82; Sâd 38/29; Muhammed 47/24.

³⁵⁰ Selim Sezgin, "Neden İslamiyet", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 6.

³⁵¹ Saff 61/10-11.

³⁵² Buhârî, "Bedü'l-Vahy", 1 (No. 1).

³⁵³ Musa Kavgacı, "İbadet ve Niyet", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 14.

ibadetlerin niyetlerinin Allah için yapılması gerektiği hususundaki ihlasın noksanlığı; riya, gösteriş, ucub/kendini beğenme, dünyalık makam ve menfaat karşılığında yapma gibi, samimiyeti zedeleyici tavırların amelin kabulünü engellediği ifade edilmektedir.³⁵⁴

Seher Vakti gazetesi, tüm Müslümanları dinin en önemli kısımlarından olan ibadetleri icra ederken samimiyete çağırmış, amellerin sırf Allah rızası için yapılmasının ehemmiyetini kavratmaya gayret etmiştir. Bu maksatla bahsi geçen gazete, din eğitiminin gayeleriyle de uyuşan, ibadetlerde kulun Allah’a karşı samimiyetini zedeleyen “riya, gösteriş, ucub/kendini beğenme, dünyalık makam ve menfaat karşılığı yapma” gibi tavırlardan uzak durmayı öğütlemiştir. Bu bağlamda İslam dini de, Allah için yapılan her güzel işi “hayır” olarak nitelemekte ve karşılığının ahirette mutlaka sevap olarak verileceğini müjdelemektedir.³⁵⁵

2.6.4.Sosyal-Kültürel Faaliyetlerde Din Eğitimi

Yaygın din eğitiminde kitle iletişim araçlarının etkisi yadsınamaz bir gerçektir.³⁵⁶ Teknolojinin ve dijitalleşmenin gelişiminin en üst seviyede olduğu günümüzde de söz konusu eğitim alanında teknoloji kullanımı daha büyük bir ehemmiyet kazanmıştır. Zira güncel süreçte bireyler yalnızca mabetlerde anlatılan dinî malumatlarla muhatap olmamakta, pek çok dinî mesaj yayan bilgi kaynaklarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum insanlara bazen yarar yerine zarar da verebilmektedir. Zira sanal ortamlarda sahih inanç ve bilgi yanında yanlış malumatlarda hızla yayılma tehlikesi göstermektedir. İlgili yanlış bilgiler, din eğitiminin hassasiyetle üzerinde durduğu batıl inanç ve hurafelerin yayılması konusunda olursa, durum daha vahim hale gelebilmektedir.

Din eğitiminde etkin iletişim araçlarından her dönemde faydalanılmıştır. Örneğin yakın tarihsel süreçte “telefon, teleks, telgraf, mektup, gazete, dergi, broşür, radyo, televizyon, teyp, video kasetleri, dinî kitaplar, ansiklopediler, medyanın çeşitli vesilelerle neşrettiği dinî içerikli ilaveler, kitapçı dükkanları, seminerler, paneller, konferanslar; toplu iftarlar, dini gün ve gecelerle ilgili programlar, anma törenleri, sünnet merasimleri... gibi çeşitli iletişim araçları ve faaliyetler dinî mesajları iletme, birey ve toplumu etkilemek maksadıyla kullanılmıştır. Yaygın din eğitimi faaliyeti olarak nitelendirebileceğimiz bu etkinliklerle kitleler, din konusunda bilgi sahibi olmuştur.³⁵⁷

Kitle iletişim araçlarından kitap, film, radyo, televizyon vb. kaynakların toplumu şartlandırmadaki tesiri o kadar yüksek olmuştur ki; bu etki bazılarınca nükleer güçten daha

³⁵⁴ Kavgacı, “İbadet ve Niyet”, s. 15.

³⁵⁵ Zilzâl 99/7-8.

³⁵⁶ Ayşe Zişan Furat, “Yaygın Din Eğitiminde Kitle İletişim Araçlarının Yeri: Televizyon Örneği”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.19, 2009, s. 48.

³⁵⁷ Bulut, “Yaygın Din Eğitimi”, s. 6.

kuvvetli kabul edilmiştir.³⁵⁸ Söz konusu tesir, dinî mevzular için de geçerlidir. Bu bağlamda en etkili iletişim araçlarından olan televizyon, video ve sinema gibi vasıtalarından yaygın din eğitiminde yararlanılması ve diğer programların din açısından mukaddes sayılan değerleri tezyif ve rencide edici özellikte olmaması da önem arz etmektedir.³⁵⁹ Seher Vakti gazetesi, yayınları ve dinî içerikli kitaplarının yanı sıra, dönemin koşulları dahilinde konferanslar ve dinî günler/geceler gibi etkinlikler aracılığıyla yaygın din eğitime katkıda bulunmuş, her fırsatı etkin bir şekilde değerlendirme çabası göstermiştir.

Halka açık konferanslar, kitle iletişiminin ve toplumsal bilgilendirmenin temel araçlarından biri olarak kabul edilmektedir.³⁶⁰ Seher Vakti gazetesi de, yaygın din eğitimi bağlamında toplumun farklı kesimlerinden katılımcıların iştirak ettiği bu tür konferanslara büyük ehemmiyet göstermiş ve özellikle başyazarı Şule Yüksel Şenler'in konferanslarından bazılarına farklı sayılarında yer vermiştir. Yaygın din eğitiminin somut bir örneğini teşkil eden ilgili konferansların, bahsi geçen gazete yer alması toplumsal düzeyde dinî ilgi ve farkındalığın artmasına katkı sağlamıştır. Örneğin dinî uyanışın bir göstergesi olarak değerlendirilebilecek olan Uşak konferansı, yoğun katılımı belgeleyen fotoğraflar eşliğinde Seher Vakti gazetesinin sayfalarında yer almıştır. Diğer konferanslar da Uşak konferansı gibi kadınların yoğun katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Kadınlara yönelik dini içerikli halka açık konferanslara gösterilen bu yoğun ilgi ve katılım, Türk kadınının manevi bilgilere ne kadar ihtiyaç duyduğunu ve bu tür etkinliklerin yaygın din eğitimi açısından ne denli isabetli bir yaklaşım olduğunu açıkça ortaya koymuştur.³⁶¹ Dönemin sosyo-kültürel koşulları dikkate alındığında, bu konferansların yaygın din eğitimi bağlamında kayda değer olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

Seher Vakti gazetesinin “Türk Kadını Öz Benliğine Dönüyor” başlıklı yazısında yer alan “Asırlardır ihmal edilen Türk kadını” ifadesi abartılı bir zaman dilimini işaret etse de, özellikle son yarım asırdır, Müslüman Türk kadınının manevi eğitiminin ihmal edildiği vurgulanmıştır. İlgili gazeteye göre; “İslam'da Kadının Yeri ve Mükellefiyetleri” temalı konferans aracılığıyla İslam dininin kadınlara yönelik temel prensiplerinin doğrudan halka aktarılması hedeflenmiştir. Seher Vakti gazetesinde, İslami eğitim alanlarının ve İslam ahlak/değerlerinin kısıtlandığı, buna karşın İslami prensiplere aykırı yaşam biçimlerinin dayatıldığı bir sosyo-kültürel bağlamda gerçekleştirilen bu tür eğitim ve konferanslar,

³⁵⁸ Saffet Bilhan, *Eğitim Felsefesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1991, s.232.

³⁵⁹ Bulut, “Yaygın Din Eğitimi”, s. 6

³⁶⁰ Soner Sadıkoğlu, Soner Hoca ile Türkçe-Edebiyat, *Konferans Türü ve Özellikleri*, https://www.sonersadikoglu.com/konferans.html#:~:text=KONFERANS%3A,*Haz%C4%B1r%C4%B1kl%C4%B1%20olarak%20yap%C4%B1lan%20konu%C5%9Fmalard%C4%B1r. (Erişim Tarihi: 13.04.2025).

³⁶¹ “Türk Kadını Öz Benliğine Dönüyor”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 14.

günümüzdeki yaygın din eğitiminin bir örneğini oluşturması bakımından, ayrı bir önem ve değer arz etmiştir. Gazetenin beyanlarına göre, Şule Yüksel Şenler'in konferansları sayesinde farklı yaş gruplarından pek çok Müslüman Türk kadını aydınlanmış ve İslam inanç ve ahlakına aykırı olarak kendilerine empoze edilen yaşam tarzından uzaklaşarak, asli görev ve değerlerine doğru hızlı bir dönüşüm sürecine girmiş, manevi kimliksizlik ve sahipsizlik sorunlarından bir çıkış yolu bulmuştur. Bununla birlikte Şenler'in "İslam kadınının yegane kurtuluş yolu İslam'a dönmek, Allah'ın tesettür emrine riayet etmek ve İslam'ı hakkıyla yaşamaktır" şeklindeki ifadeleriyle öne çıkan Uşak konferansına gösterilen yoğun ilgi ve katılım, bu sayının son sayfasındaki görsellerle de teyit edilmiştir.³⁶²

Gazete, konferanslara yönelik yoğun ilgi ve katılımını, Şenler'in kişisel etkisinden ziyade, Müslüman Türk halkının İslam'a olan derin sevgi ve bağlılığının bir tezahürü olarak yorumlamıştır. Ayrıca Seher Vakti gazetesi, "İslam'da Kadın" temalı olmasına rağmen, konferanslara erkeklerin, genç kızların ve çocukların coşkulu katılımını da dikkat çekici bir olgu olarak belirtmiştir.³⁶³ Bu yoğun katılımı o dönemdeki Müslüman halkın yaygın din eğitimiye duyduğu ihtiyacın bir göstergesi olarak değerlendirmek mümkündür.

Seher Vakti gazetesi, moda ve çeşitli İslami olmayan ideolojilerin dayatmalarına karşı gelecek nesilleri korunmak amacıyla ailelere rehberlik de yapmıştır. Bu bağlamda gazetede, dindar ailelere çocuklarını İslam dışı moda akımlarından korumanın temel güvencesinin onlara Hz. Peygamber'i (sav) tanıtmak ve sevdirmek olduğu belirtilmiştir. Seher Vakti gazetesinde insanlığın cehalet ve karanlık içinde bulunduğu bir dönemde Hz. Peygamber (sav) vesilesiyle aydınlığa ve huzura kavuşulduğu gibi, günümüzdeki buhrandan çıkışın da ancak Hz. Peygamber'in yolunu takip etmekle mümkün olduğu dile getirilmiştir. Gazetenin perspektifine göre, geçmişte yaşayan kişiler ilgili gerçeği temel ilke edindikleri için yüzyıllar boyunca ayakta kalmayı başarmış ve ebedi mutluluğa ulaştıran bu yol aracılığıyla nesillerini de dünyada doğru istikamet üzere tutmuşlardır.³⁶⁴ Ayrıca Seher Vakti gazetesi bahsi geçen konuda anne ve babaların sorumluluklarını hatırlatan şu hadis-i şerife yer vermiştir: "Hepiniz çobansınız. Hepiniz güttüğünüz sürüden sorumlusunuz. Âmir memurlarının çobanıdır. Erkek ailesinin çobanıdır. Kadın da evinin ve çocuğunun çobanıdır. Netice itibarıyla hepimiz çobansınız ve hepimiz idâre ettiklerinizden sorumlusunuz."³⁶⁵ Bu konu sadece söz konusu gazetenin bir tavsiyesi değil, aynı zamanda Kur'an'ın da bir emridir: "Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız,

³⁶² "Türk Kadını Öz Benliğine Dönüyor", s. 15.

³⁶³ "Türk Kadını Öz Benliğine Dönüyor", s. 15.

³⁶⁴ Emir Hüseyin Konar, "Neslimizin İstikbali", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 13.

³⁶⁵ Buhârî, "Cum'a", 10 (No. 853).

güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredileni yerine getiren melekler vardır.”³⁶⁶

Gazetenin “Müslüman Türk kadını kendi milli benliğine sahip çıkmaya tarihi iffet ve ahlak kaynağına dönmeye çağırmak” amacıyla düzenlendiğini ifade ettiği konferanslara katılım oldukça fazladır. Seher Vakti gazetesi beklenen katılımcı sayısını aşan bu yoğun ilgiyi, coşkulu karşılamaları yansıtan fotoğraflarla belgelenmiştir. Gazete verilerine göre 139 farklı yerde gerçekleştirilen ve 700.000'i aşkın katılımcı tarafından takip edilen bu konferanslar, dönemin imkanları dahilinde ses kayıt cihazlarıyla kaydedilerek daha geniş kitlelere ulaştırılmıştır. Bu denli yoğun katılım ve konferans kayıtlarına olan talep, toplumun din eğitime duyduğu ihtiyacı açıkça ortaya koymasının yanı sıra, yaygın din eğitiminin o dönemdeki önemine dair dikkat çekici veriler sunmaktadır.

Halkın konferanslara gösterdiği yoğun ilgiyi coşkuyla karşılayan gazete, ilgili durumu toplumun asırlar boyunca uzak kaldığı değerlerine duyduğu hasret ve özlemin bir sonucu olarak yorumlamıştır. Bu bağlamda Seher Vakti gazetesi biraz mübalağalı bir ifadeyle: “asırlardan beri kozmopolit fikir ve ahlak cereyanlarının tesirine terk edilmiş, kendi öz benliğinden uzaklaştırılmış ve cehalet çöllerinde aç-susuz, sahipsiz ve kimsesiz bırakılmış Türk kadını bu davete candan alakayla cevap verdi.”³⁶⁷ şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Bununla birlikte gazeteye göre Türk kadınının maruz kaldığı manevi erozyon aslında yaklaşık bir asırlık bir durumdur. Zira Seher Vakti gazetesine göre bundan yalnızca yüzyıl önce Türk kadını, Şule Yüksel Şenler'in konferanslarıyla yeniden kazandırılmak istenen İslam kültürüyle yoğrulmuş Osmanlı medeniyetinin bir parçasıydı. Dolayısıyla, "asırlar boyunca" ifadesinden, Türk kadınının manevi buhranının Osmanlı dönemini de içine alan ve yüzyıllardır süregelen bir durum olduğu şeklinde bir anlam çıkarmak isabetli olmayacaktır.

Seher Vakti gazetesinin perspektifine göre, dini değerler bir milletin öz kimliğini teşkil etmekte; bu değerleri korumak, milletin kendi kimliğine sahip çıkması anlamına gelmektedir. “Davacıyız” başlıklı yazısında Şule Yüksel Şenler, bir milletin öz kimliğinden kopmasının bir felaket olduğunu ifade ederek, milleti öz benliğinden koparanlardan Mahkeme-i Kübra'da Hâkim-i Mutlak'ın huzurunda neden davacı olacağını açıklamıştır. Şenler, yaşadığı dönem itibarıyla güzelim vatanı terör başta olmak üzere tüm manevi değerleri zedeleyerek yaşanılmaz bir hale gelmesine neden olan temel faktörleri ele almıştır. Ona göre bu manevi değerleri örseleyen başlıca sebepler şunlardır:³⁶⁸

³⁶⁶ Tahrim 66/6.

³⁶⁷ “Şule Yüksel Şenler'in Konferansları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 22, 1 Temmuz 1971, s. 4-5.

³⁶⁸ Şule Yüksel Şenler, “Davacıyız”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 16, 15 Aralık 1970, s. 2.

- Temel sebep; bir toplumun öz benliğini oluşturan din duygusu, Allah korkusu, vatan millet sevgisi, kardeşlik muhabbeti, büyüklere saygı, küçüklere sevgi, namus, ahlak, haya, iffet, izzet, şeref, haysiyet” gibi mukaddes mefhumlardan ve ilim, irfan, iz’an gibi hasletlerde kopması veya koparılmasıdır.

- Bu milli ve mukaddes değerlerden uzaklaşmak demek, bir kültürün kendi kendini yok etmesi, adeta intihar etmesi demektir.

- Bir milletin bekası, öz kimliğini oluşturan milli ve manevi değerlerini korumasına, yaşamasına ve gelecek nesillerini bu değerleri özümseyerek yetiştirmesine bağlıdır.

- Herhangi bir işte tam anlamıyla başarılı olmanın temel koşulu, yalnızca çalışmakla sınırlı olmayıp, aynı zamanda dini ve ahlaki prensiplere uygun bir hayat yaşamakla mümkündür.³⁶⁹

Seher Vakti gazetesinde sıralanan bu sebepler, aslında din eğitiminin yokluğu durumunda ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçları da göstermektedir. Ayrıca söz konusu gazetede sahip çıkılması gereken en önemli dini değerlerin başında “Kardeşlik” kavramı gelmiştir. Gazetede İslam’ın kardeşlikle ilgili güzel hasletleri sayının ilk sayfasında “Kardeş Sevgisi” başlığı altında ilkökul düzeyindeki çocukların anlayabileceği bir dille ele alınmıştır. Bahsi geçen anlatımda, çocuklara anne, baba ve kardeşler gibi aile üyelerinin yanı sıra, okul arkadaşları da dahil olmak üzere çevrelerindeki tüm insanları sevmeleri, onlara severek yardım etmeleri gerektiği öğretilmiş ve bunun İslam’ın bireylere yüklediği önemli bir sorumluluk olduğu bilinci aşılanmaya çalışılmıştır.³⁷⁰ Bu ifadelerle gazetede din eğitiminin toplumda meydana getirmesi beklenen sevgi, saygı kardeşlik duygularını geliştirmesi gerektiği fonksiyonuna dikkat çekilmiştir.

Gazete, halka yönelik din eğitimi bağlamında sunduğu "Bereketin Sırrı" başlıklı hikâye de, dinimizin emirlerine samimiyetle sarılıp uygulamanın insanı maddi ve manevi anlamda mutlu edeceği, kazancını bereketlendireceği hakikatini vurgulamıştır. Söz konusu hikaye de bahsedilen bereketin sırrı Kur’an ayetleri ve Hz. Peygamber (sav)’in hadislerine dayandırılmıştır. Mesela sözlükte; temizlemek, artmak, arınmak, bereket anlamına gelen zekatla ilgili olarak Allah Teala şöyle emreder: “İman edip iyi işler yapan, namaz kılan ve zekât verenler var ya, onların mükâfatları Rableri katındadır. Onlara korku yoktur, onlar üzüntü de çekmezler.”³⁷¹ Bir başka ayet-i kerimede; “Allah, faiz malını mahveder, sadakaları ise artırır (bereketlendirir). Allah, hiçbir günahkâr nankörü sevmez.”³⁷² buyrulur.

³⁶⁹ “Hayatın Sırrı”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 13.

³⁷⁰ “Kardeş Sevgisi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 2.

³⁷¹ Bakara 2/276.

³⁷² Bakara 2/286.

Peygamberimiz de konuyla ilgili olarak: “Allah, zekâtı ancak mallarınızın kalan kısmını temizlemek için farz kıldı...”³⁷³, bir başka hadiste: “Sadaka/zekât vermek, maldan hiçbir şey eksiltmez...”³⁷⁴, başka bir hadiste: “Allah Resûlü bana şöyle buyurdu: ‘Sadaka/zekât vermek, suyun ateşi söndürdüğü gibi hataları yok eder...’”³⁷⁵

Seher Vakti gazetesine göre bu ayetlerde ve hadis-i şeriflerde ifade edilen güzelliklerin ve bereketlerin, İslam'ın hükümlerini doğru ve güzel bir şekilde uygulayan her bireye nasip olacağı etkili bir biçimde aktarılmalıdır. Gazete ilgili yaklaşımı benimseyerek, farklı okuyucu kitleleriyle bütünleşmeyi ve insanları sıkmadan İslam dininin güzelliklerini öğretmeyi amaçlamıştır.

Seher Vakti gazetesi, modern bir görünüme sahip, medeni ama düşünce yapısıyla din, ahlak gibi değerlere savaş açan okumuş kesimlerin tutumunu “geri kalmışlığın nedeni” olarak değerlendirmiştir. Söz konusu gazete, kalplerin en büyük dostunun “din”, en büyük düşmanın “kin” olduğunu vurguladıktan sonra, din terbiyesinden mahrum kalan cemiyetlerin kaçınılmaz sonunun muhakkak kardeş kavgası olacağı uyarısında bulunmuştur.³⁷⁶ Bu konuda “İman Ettik Lâkin” isimli başyazısında Şule Yüksel Şenler, inanan mü'minlerin imanlarını gözden geçirip, taklitten kurtulmalarının önemini vurgulamıştır. Şenler, aklını kullanamayan bir Yahudi'nin kıymetli elmaslarını çocukların elindeki değersiz cam parçaları karşılığında değiştirmesi örneğiyle açıklayarak okuyucuları, Müslümanın en kıymetli varlığı olan imanının hakikatine vakıf olmaya davet etmiştir.³⁷⁷ Bahsi geçen şekilde hareket etmenin, bireyi hayvani dürtülerden kurtarıp şerefli bir konuma getireceğini ifade eden Şenler, bu dönüşüm için gerekli olan temel unsurların ilim, ahlak ve akıl olduğunu vurgulanmıştır. Dolayısıyla gazetede, iyi bir kul olmayı arzu edenlerin, din eğitiminin de bireylere kazandırmayı hedeflediği bu üç temel niteliğe sahip olması gerektiği ifade edilmiştir.³⁷⁸

Gazete, dinî ve millî değerlerin ihmal edilmesinin, özellikle Türk gençliğinin yabancı kültür ve medeniyetler tarafından istismar edilmesine ve bunun sonucunda kendi kültürünün değerlerine yabancılaşmasına yol açacağını vurgulamıştır. Seher Vakti gazetesi, dönemin başbakanı Nihat Erim'in terörle ilgili bir açıklamasından alıntı yaparak, gençlerin yabancı kültürlerin etkisiyle terör sorununa bulaşmaları ve bu problemin kaynağı üzerinde durmuştur. Gazetenin tespitlerine göre terörün önemli nedenlerinden birisi, araştırmanın da konusu olan

³⁷³ Suleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî Ebû Dâvûd, *Sunenu Ebî Dâvûd*, thk. Şu'ayb el-'Arnaût (b.y.: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 2009), “Zekât”, 32 (No. 1664).

³⁷⁴ Müslim, “Birr”, 19 (No. 2588).

³⁷⁵ Ebû İsmâ Muhammed b. İsmâ et-Tirmizî, *es-Sunen*, thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf (Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1998), 1/600.

³⁷⁶ “Şiirleriniz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 18, 1 Mart 1971, s. 2.

³⁷⁷ Şule Yüksel Şenler, “İman Ettik Lâkin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 18, 1 Mart 1971, s. 3.

³⁷⁸ Şenler, “İman Ettik Lâkin”, s. 3.

gençliğin dinî, millî ve ahlakî değerlerden mahrum bir şekilde yetiştirilmesidir. Seher Vakti gazetesi bu iddiasını, sıkıyönetim tarafından anarşik eylemlere karıştıkları gerekçesiyle gözaltına alınan kişiler arasında Milli Eğitim teşkilatına mensup çok sayıda kişinin bulunmasıyla desteklemiştir. Milli Eğitim müfettişleri, öğretmenler, profesörler, üniversite öğrencileri ve çok sayıda yazarın bu kişiler arasında yer alması, gazeteye göre eğitim sistemindeki temel bir eksikliğin göstergesidir. Seher Vakti gazetesine göre ilgili eksiklik, eğitimden sorumlu yetkililerin gençlere milli bir ruh ve ideolojiyi yeterince verememesinden kaynaklanmış, söz konusu problem ancak dinî ve millî değerleri yeniden temel alacak bir eğitim sistemine dönüşle giderilebileceği savunulmuştur.³⁷⁹

İslami bir toplumda, tüm toplumsal ve bireysel etkinliklerin, doğumdan düğüne, cenazeden eğlenceye kadar hayatın her alanının İslami değerleri yansıtmaları ve İslam'ın hükümlerinin belirgin olması gerekmektedir. Zaten bir Müslümanın temel sorumluluğu da budur. Seher Vakti gazetesi de İslami değerlerin hayatın içinde görünür kılınmasını sağlamak adına örnek bir olaya yer vermiştir. "İmanlı Türk Gençliğinin Sesi" sloganıyla yayın hayatına devam eden Seher Vakti gazetesi, başyazarı Şule Yüksel Şenler ile tiyatro sanatçısı Abdullah Kars'ın nikah töreninin ele alındığı sayısında, İslami geleneklere uygun bir evlilik merasiminin nasıl olması gerektiğine dair örnekler sunmuştur. Bahsi geçen sayıda davetiyelerin hazırlanışından düğün salonundaki kadın-erkek ayırımına ve merasimdeki eğlence türlerine kadar pek çok hususta İslami değerlerin nasıl uygulanabileceği gösterilmeye çalışılmıştır. Seher Vakti gazetesine göre, Müslüman gençlerin evlenirken gerçekleştirdikleri İslami geleneklerin hâkim olduğu düğünlerde aşağıdaki noktalara özen gösterilmelidir:³⁸⁰

- Düğün merasimlerinde kadınlar ve erkekler için ayrı zaman dilimleri veya mekanlar tahsis edilerek İslam'ın kadın-erkek mahremiyetine dair prensiplerine titizlikle riayet edilmelidir.
- Hem İslam'da hem Medeni kanunda aile reisinin erkek olduğu ısrarla vurgulanmaktadır.
- Aile içinde kadının kocasına karşı sevgi, saygı ve itaat göstermesi ahlaki bir gereklilik olarak kabul edilmektedir.
- Ancak, aile mutluluğunun tesisinde eşler arasında karşılıklı sevgi ve saygının temel unsur olduğu unutulmamalıdır.
- Ailenin adalet, rıfk ve mülayemetle, terbiye maksatlı ikaz ve tediple idaresinde yetki kocaya aittir.

³⁷⁹ "İstismar İşletmesi İflas Ediyor", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 20, 1 Haziran 1971, s. 5.

³⁸⁰ "Örnek Bir Düğün", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 5.

- Kadının ailedeki ulvi konumunun ancak bu şekilde sağlanabileceği ısrarla vurgulanmıştır.
- Düğün davetiyeleri hazırlanırken, en başına nikah ve evlilikle ilgili Hz. Peygamber (sav)'in anlamlı sözlerine yer verilmelidir.
- Aile reisi erkek olduğundan, davetiyede erkeğin ismi öncelikli olarak yazılmalıdır.
- Kadın ve erkeklerin bir arada bulunmadığı ayrı salonlarda icra edilecek merasim, Kur'an-ı Kerim tilavetiyle başlamalıdır.
- Şarkı ve türküler yerine, koro halinde ilahiler ve anlamlı şiirler okunmalıdır.
- Düğün merasimlerinde mutlaka dini içerikli sohbetlere yer verilmeli zira bu tür toplantılar, halka yönelik din eğitiminin yaygın ve etkili araçlarından biridir.
- Gelin ve damat salona girerken, yabancı marşlar yerine tekbirlerle karşılanmalıdır.
- İmkanlar dahilinde, eğitici nitelikte İslami tiyatro gösterileri ve temsiller düzenlenmelidir.
- İslami düğün törenleri, sadece eğlence amaçlı olmayıp, aynı zamanda insanların birbirleriyle kaynaşması, tanışması ve İslami değerleri paylaşması için bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.

Bazı yanlışlıklara dikkat çekmek ve insanlara örnek bir İslami düğün programı sunmak amacıyla, Seher Vakti gazetesinin başyazarı Şule Yüksel Şenlerin düğünü 14. sayıda ayrıntılarıyla ele alınmıştır. Bu vesileyle de İslami bir düğün merasiminde olması gerekenler ve kaçınılması istenen hususlar hatırlatılarak, İslami değerleri korumanın din eğitimi açısından önemi vurgulanmıştır.

Seher Vakti gazetesinde, hayatın farklı bir perspektifinden bakış açısı sunan mizahın da kullanıldığı görülmektedir. Din eğitimi açısından önemli kabul edilen bu mizahi konulardaki gazetenin yaklaşımına kısaca değinmek yerinde olacaktır. Gazete, Müslümanlara “Gerici” dini duygulardan uzak olan kendilerine ise “İlerici” ifadelerini kullananlara hatalarını fark ettirmek için mizahi bir anlatıma başvurmuştur. Örneğin: “Bay İlericinin Nutku” başlığı altında; İmanlı Türk Gençliğinin ülke genelinde yaygınlaşmasını kendi çıkarları açısından bir tehdit olarak algılayan ilericilerin endişeleri, mizahi bir üslupla şu şekilde dile getirilmektedir:³⁸¹

³⁸¹ “Bay İlericinin Nutku”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 14.

-İmanlı gençliğin bütün yurt sathına yayılması ilericiler açısından şu anlama gelmektedir:

-Bu imanlı gençlerin dediğini yapacak olursak, hırsızlık yapamayacağız

-Ahlaksızlığın hiçbir nev'ine yaklaşamayacağız

-Haram-helal ne bulursak yiyemeyeceğiz

-Hayvanlar gibi hür yaşayamayacağız

-İşte bu nedenle, bu gençliğe nasıl tahammül edebilir, onların bu tür hareketlerine nasıl göz yumuyoruz.

Aslında bu mizahta Seher Vakti gazetesi, kendini ilerici sayanları alaycı bir dille anlatılırken, din eğitimi almış imanlı gençliğin kazanması gereken vasıfları da zikretmiştir. Yine kendini “İlerici” Müslümanları da “Gerici” görenleri ise gazete, “Sen mi, Ben mi?” başlığı altında, yavaşlığıyla bilinen kaplumbağa görseli eşliğinde şu ifadelerle paylaşmıştır.³⁸² -“Beni yavaş gitmekle itham eden Bay ilerici!.. Bir de kendine bak: Dünden bugüne ne kadar yol aldın, nereye kadar ilerledin, yerinde mi duruyorsun, yoksa alemlerin Rabbinin gösterdiği gayeden yüz çevirip, geri geri giderek tersine mi ilerliyorsun?”

Başka bir mizahi örnekte ise, beyaz ayılar ile yiyecekleri arasına demir parmaklıklar konularak, aç beyaz ayıların yiyeceklere yakın olmalarına rağmen demir parmaklıklar sebebiyle yiyeceklere ulaşamamaları durumu siyasi bir mizah unsuru olarak ele alınmış ve şu ifadelerle anlatılmıştır.³⁸³

“Ayıları demir parmaklıkların bir tarafına, yiyecekleri parmaklıkların diğer tarafına bırakıldığı manzara, bizdeki sosyalist maskeli komünistlerin arzu ettiği, Kızıl Cennet’in resmi!..” Söz konusu örnekte gazete, İslami yaşamın alternatifi gibi sunulmaya çalışılan ve süslü ifadelerle cazip gösterilmeye çalışılan Komünist rejimin gerçekteki iç yüzünü etkili bir görsel mizah aracılığıyla anlatmıştır.

Gazetenin mizah anlayışı karşıyı rencide etmek değil, bireye yanlışları konusunda farkındalık kazandırmak, düşünce ve davranışındaki çarpıklıkları ona göstermek şeklinde olmuştur. İlgili anlayış, kırıcı olmaktan ziyade öğretici bir nitelik taşımıştır. Bu da Hz. Peygamber (sav)’in mizah sünnetine uygun bir davranıştır.³⁸⁴

Bir din eğitimcisi, uygun durumlarda bu tür mizahi anlatımlardan istifade etmelidir. Zira mizahi anlatım muhatap kitleye kolay, kalıcı ve pratik öğrenme sağlayacaktır. Söz

³⁸² “Sen mi Ben mi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 15.

³⁸³ *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Haziran 1970, s. 15.

³⁸⁴ Hz. Peygamber’in mizah örnekleri için bkz. Yusuf Doğan, “Hz. Peygamber ve Mizah”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Gazetesi*, C. 8, S. 12, 2004, s. 191-203.

konusu anlatım türü hem karşıyı sıkmaz, usandırmaz, hem ortama renk katar, hem de din eğitimcisini karşıya sevdirecek kişiyle kolay diyalog kurmasını sağlar.

Seher Vakti gazetesinin, mizah anlayışında olduğu gibi başkalarını eleştiri ve tenkitte de İslami değerlerden kopmamaya özen gösterdiği anlaşılmaktadır. İlgili gazete yaptığı eleştirilerde herhangi bir isim ve kuruluşu hedef göstermeden, genel ve yapıcı bir üslup kullanarak cevap verme gayreti içinde olduğu görülmektedir. Günümüzde akademik dil ve bilimsel müzakereler açısından da önem arz eden eleştiri biçimi, hem muhatabı anlama hem de kendini anlatma açısından son derece önemlidir. Seher Vakti gazetesi de kendisine yöneltilen eleştiriye verdiği cevapta kullandığı yöntemle dikkat çekmiştir. Ayrıca din eğitimi açısından da son derece önemli olan İslami eleştiri metotlarından bazıları bahsi geçen gazete tarafından şu şekilde tespit edilmiştir:³⁸⁵

-Din eğitimcisinin temel hedefi Allah'ın rızasını kazanmak olmalı, kişisel çıkar ve beklentilerden uzak durmalıdır.

-Din eğitimcisi, bu kutsal görevi yerine getirirken eleştirilerden ve kınamalardan etkilenmemeli, kararlılıkla yoluna devam etmelidir.

-Amaç Allah'ın rızası ise, din eğitimcisi bu uğurda dünyevi ve uhrevi tüm imkanlarını seferber etmelidir.

-Din eğitiminde asıl gaye, belirli kişilerin kurtuluşu değil, mümkün olduğunca geniş kitlelere ulaşarak onları küfrün karanlığından aydınlığa çıkarmaktır. "Ben kurtuldum" düşüncesiyle mücadeleyi bırakmak doğru değildir.

-Din eğitimi alanındaki her eleştiriye olumsuz bir bakış açısıyla yaklaşmak yerine, yapıcı yönlerini değerlendirmek önemlidir.

-Din eğitimi konusunda ciddiyetten uzak ve yapıcı olmayan eleştirilere itibar ederek zaman kaybetmemek gereklidir.

-Hatasız kul olmayacağı şuuruyla, bir din eğitimcisi kendini asla kusursuz görmemeli, bu konudaki eksiğinin ve kusurunun farkında olmasını büyük bir erdem olarak kabul etmelidir.

- Bir din eğitimcisi, kendi yöntem ve usullerini tek başına ideal ve yeterli kabul etmemeli, gerektiğinde beğendiği ve uygun bulduğu farklı eğitim metotlarını uygulamaktan çekinmemelidir.

-Bir din eğitimcisi, kendi yaklaşımıyla birebir örtüşmese dahi, ilgili eğitim amacıyla gerçekleştirilen olumlu faaliyetleri takdir etmeli, eleştirilmesi gereken noktaları ise yapıcı ve incitici olmayan bir yaklaşımla dile getirmekten kaçınmamalıdır.

³⁸⁵ Mehmet Büyüktaş, "Tenkid ve Takdir", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Şubat 1971, s. 18.

-Din eğitimcisi görevini yaparken maddi manevi hiçbir fedakarlıktan kaçınmamalı, bu işi kendine dert edinmelidir.³⁸⁶

Belirtilen bu eleştiri ilkeleri, din eğitimcileri tarafından dikkate alması gereken temel prensipler olarak değerlendirilebilir.

2.7.Kadınlara Yönelik Din Eğitimi

İslamiyet'in doğduğu cahiliye toplumunda gerek eğitim gerekse sosyal alanlarda kadınlara yönelik, onları geliştirecek herhangi bir uygulamaya rastlanmamaktadır. Çünkü söz konusu toplumda eğitim vermek şöyle dursun Hz. Ömer (r.a.)'den de nakledildiği üzere kadınlara insan olarak bile değer verilmediği şu ifadelerle anlatılmıştır: “Cahiliye devrinde kadına hiçbir değer vermezdik.”³⁸⁷ Cahiliye döneminde bazı asil aileler dışında kadınlara değer verilmemiş, kadınlar erkeğin malı gibi görülmüş, öldürülseler dahi erkekler mesul tutulmamıştır.³⁸⁸ Buna karşın İslamiyet her şeyden önce kadına müstakil bir kimlik kazandırmış, onun da bir insan olarak kullukta ve sorumlulukta erkekle eşit olduğunu ilan etmiştir.³⁸⁹

İslam'ın kadına verdiği değeri bizzat Hz. Peygamber (sav) pratikte göstermiş, ashabına bu konuda mühim nasihatlerde bulunmuş, İslam'ı öğretme hususunda da kadına verdiği değeri uygulamalarına yansıtmıştır. Zira Hz. Peygamber (sav)'in mescitte rehberlik ettiği eğitim-öğretim faaliyetlerinden yalnızca erkekler değil, kadınlar da istifade etmişlerdir. Böylece kadınların sosyal hayatta aktif bir şekilde yerlerini alması Hz. Peygamber (sav) ile başlamıştır. Asr-ı Saadet olarak adlandırılan dönemde kadınlar, camiye giderek vakit, cuma ve bayram namazlarına katılmışlar, Hz. Peygamber'in hutbe ve vaazlarını dinlemişler ve camide gerçekleştirilen eğitim etkinliklerinden aktif olarak yararlanmışlardır.³⁹⁰ Bununla birlikte kadınların Hz. Peygamber'e müracaat etmeleri üzerine Resulullah (sav), haftanın bir gününü sadece kadınların eğitim ve öğretimine tahsis etmiştir.³⁹¹

Din eğitimcileri, kadınlara etkili din eğitimi vermeyi onların öğrenmeye yönelik motivasyonlarını sürdürebilmeleri ve sağlıklı bir şekilde dindarlaşmalarını sağlaması açısından önemli görmüştür.³⁹² İslam'ın ilk döneminden itibaren kadınların eğitime verilen bu değer, günümüze kadar nüans farklılıklarıyla tüm İslam toplumlarında devamlılık arz

³⁸⁶ Büyüktas, “Tenkid ve Takdir”, s. 18.

³⁸⁷ Buhari, *Libas*, 31.

³⁸⁸ İbn-i Mâce, *Ferâiz* 2; Tirmizî, *Ferâiz* 3.

³⁸⁹ Al-i İmran 3/195; Nahl 16/97; Zilzal 99/7-8; Nisâ 4/1.

³⁹⁰ Buhari, *İlim*, 15, 35.

³⁹¹ Buhari, *İlim*, 100.

³⁹² Ayşegül Gün, “Yaygın Din Eğitimi Kapsamında Kadınların Eğitimi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 32, S. 32, 2012, s. 241.

etmiştir. Allah Resulü (sav)'nın, “İlim öğrenmek kadın erkek ayrımı yapılmaksızın herkese farzdır”³⁹³ sözünü temel prensip edinen Müslümanlar, ilim tahsilinde kadın ve erkek arasında herhangi bir ayrım gözetmemiştir. Hz. Peygamber (sav)'in, kendisine inen ayetleri ilk önce etrafında bulunan erkeklere; daha sonra kadınlardan oluşan topluluğa okuyup ardından vahiy katiplerine yazdırdığının kaynaklarda yer alması bu durumun bir göstergesidir.³⁹⁴

İslam'da kadınların eğitime verilen önemi gösteren bir başka rivayette ise şöyledir: “Bir ramazan bayramında, hutbeyi okuduktan sonra, Hz. Peygamber (sav) bulunduğu yerden inip kadınların yanına gitmiş ve onlara va'z etmiştir.”³⁹⁵ Ayrıca kadınların, günün muhtelif vakitlerinde Hz. Muhammed (sav)'e yahut zevcelerinden herhangi birine gelerek çeşitli sorular sorup problemlerini çözdükleri kaynaklardan nakledilmektedir.³⁹⁶ Bu bağlamda Hz. Peygamber (sav)'in “Sizden izin istediklerinde kadınlarınızın mescitlere gitmelerini önlemeyin”³⁹⁷ şeklindeki sözleriyle, o zamanda ilim öğrenmenin merkezi sayılan mescitlerden kadınları engellemeyi ashabına yasaklaması son derece önemlidir.

Seher Vakti gazetesinin kadınlarla alakalı değindiği ilk hususu neşredildiği dönemde, örgün eğitimde meydana gelen birtakım olumsuzluklardan ötürü “yoldan çıkarlar” düşüncesiyle kadınların okula gönderilmemesidir. Gazete, kadınların okutulmadan dört duvar arasında cahil bir şekilde ömürlerini tüketmeye zorlanmasının yanlışlığı üzerinde durmuştur. Ancak Seher Vakti gazetesi, kadınların eğitim haklarını savunduğu kadar, modaya uyarak onların tesettürü terk etmelerini ve vücutlarını teşhir etmelerini de eleştirmiş, bireylerin dinî ve ahlaki değerlerden uzak bir şekilde toplum hayatını terk edip inzivaya çekilmelerini tasvip etmemiştir.³⁹⁸ Gazetenin, dini değerleri muhafaza ederek kadınların her türlü eğitimi tahsil etmelerini destekleyip, bu haklarına karşı çıkıp engel olanları eleştirmesine binaen, günümüz din eğitimi metotlarına uygun bir yaklaşım sergilediğini söylemek mümkündür.

Gazetede, Müslüman Türk kadın ve kızlarının sahip olması gereken vasıflar şiir, hikaye ve makaleler vasıtasıyla da anlatılmıştır. Bu yazılarda anlatılan Müslüman Genç Türk kadınlarına kazandırılmak istenen başlıca özellikleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

- İman sahibi, Allah'ımı bilen, Kur'an'ı seven, otuz iki farzı bilen

³⁹³ “İlim talep etmek her Müslümana farzdır.” Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Evsat*, thk. Târik b. İvâdullâh b. Muhammed, Abdulmuhsin b. İbrahim el-Huseynî (Kahire: Dâru'l-Haremeyn, 1995), 1/7.

³⁹⁴ Şakir Gözütok, “Resulullah Döneminde Kadın ve Kadın Eğitimi”, *Dini Araştırmalar*, C. 19, S. 49, 2016, s. 186,

³⁹⁵ Buhari, *Ideyn*, 19 (2/9).

³⁹⁶ Muhammed Tayyip Okiç, İslam'da Kadın Öğretimi, *Diyanet İleri Başkanlığı Yayınları*, Ankara, 1978, s. 36.

³⁹⁷ Müslim, “Salat”, 30 (No. 442).

³⁹⁸ A. Serkatipoğlu, “Batı ve Şahsiyet Münasebetimiz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 5.

- Ecdadına ve değerlerine bağlı, aslını bilen, hayâ sahibi, İslami bir yuva kurmak isteyen ne flörtü bilen ne fuhuşu seven ne de modaya tapan, tesettür emrine uyan, hak yolunu bulmuş olan olmalıdır.³⁹⁹

Seher Vakti gazetesinde zikredilen bu vasıflar ayrıca, Kur'an-ı Kerim ve Sünnet-i Seniyye'nin tarif ettiği Müslüman bireyde bulunması gereken özelliklerle de desteklenmiştir. “Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar. Namazı dosdoğru kılar, zekâtı verirler. Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederler....”⁴⁰⁰ Gazetede, kaynağı verilmeyen bir hadis-i şerifte ise hem Müslüman kadının taşıması gereken nitelikler anlatılmış hem de bu vasıfları taşıyan Müslümanların kavuşacağı mükafat müjdelenmiştir: “Kadın namazı kılar, orucunu tutar, kendini haramdan korur(örtünür) ve kocasına itaat ederse ona: ‘istediğin kapıdan cennete gir!’ denir.”⁴⁰¹

Verilen ayet-i kerime ve hadis-i şerifte belirtilen ve mü'minlerin taşıması gereken nitelikler şunlardır: “İyiliği emretmek, sadece mü'minleri dost edinmek, namazı kılmak, orucu tutmak, zekâtı vermek, Allah ve Resulüne itaat etmek, kadın olsun erkek olsun kendisini haramdan korumak, kadınlar için (günah olmayan konularda) kocasına itaat etmek.” Gazetede yer alan ilgili özellikler aynı zamanda gazetenin Müslüman Türk kızlarına kazandırmak istediği, gerçek mutluluğun kaynağı olan vasıflardır. Seher Vakti gazetesi bu nitelikleri taşımayan yaşam tarzlarında saadetin olmadığını “Bir Kadın Aranıyor” başlığı ile yayımladığı şiirinde ifade etmiş, yetiştirmek istediği imanlı genç kızların vasıflarını şiir diliyle, akıcı ve akılda kalıcı bir üslupla anlatmıştır. Bahsi geçen gazetenin Müslüman genç kız ve kadınlarında görmek istediği temel vasıflar şunlardır:

“İffet ve hayâ timsali, dindar, faziletli, bilgili, geleneklere saygılı, geçmişine ilgi duyan, utanma duygusunu kaybetmemiş, ahlaklı, kadınlığın özünün annelik olduğu bilincinde olan, anneliği yük olarak görmeyen, bilakis zevk alan, geleceği inşa edecek evlatları İslam dininin ve ahlakının güzel ilkeleriyle donatıp yetiştiren, zamanın moda akımlarına kapılmadan Kur'an'ın tesettür emrine tam manasıyla idrak eden, kocasının hakkını gözetan, ona saygı duyan vefalı bir eş, evinde ve ailesiyle mutlu olabilen, gözü dışarda olmayan, evinin işlerini zevkle yapan, aile sırlarını dışarıya yaymayıp yuvasını koruyan, makyaj yapıp başkalarına çekici görünmekten sakınan, Allah'ın verdiği doğal güzellikle yetinen, hayatın zorluklarına sabır gösterip şükreden, her işine besmele ile başlayan, evine haram lokma sokmayan,

³⁹⁹ Şule Yüksel Şenler, “Genç Kızlar Sizin İçin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 5.

⁴⁰⁰ Tevbe 9/71.

⁴⁰¹ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 191; Elbânî, *Sahihu't-Tergîb ve't-terhîb*, II, 411-412, 618. (Hadis için kaynak verilmemiştir. Yapılan çalışmada hadisin bu kaynaklarda geçtiği görülmektedir. Ayrıca gazetede verilen tercümede (örtünür) ifadesi geçmemekte olup örtü ifadesinin gazeteye ait bir kayıt olduğu anlaşılmaktadır.)

namazla nurlanıp Kur'an'ı evinde sürekli okuyan, ayaklarının altına cennet serilen evinin hakiki kadını olmalı.”⁴⁰²

Seher Vakti gazetesinin, kadının aile ve toplum içerisindeki rolüne ısrarla dikkat çekerek değinmesi anlamsız değildir. Zira dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda gazete, modern hayatı İslami aile yaşantısı için bir büyük tehlike olarak görmüş, bu hayatın çeşitli tehlikelerine bizzat Batılı araştırmacılardan yaptığı alıntılarla işaret etmiştir. Seher Vakti gazetesinde yer alan ilgili örneklerden biri Dr. Alexis Carel'e aittir: “Evlilik kadınla erkek arasında daimi bir bağ olmaktan çıktı. Batı tarzı modern hayat, ailenin bozulması için müsait iklim ve şartları hazırlarken, ailenin en önemli görevi olan çocuk yetiştirmeyi, modern yaşamı kısıtlayan, bir bela olarak telakki etmektedir.”⁴⁰³

Gazetede bulunan diğer bir alıntı da İngiltere'de Kadınlığı Koruma Derneği kurucularından olan Sara Leighton'a aittir. İlgili alıntı şöyledir: “Bence kadınlar erkeklerine tabi oldukları, onların üstünlüğünü kabul ettikleri müddetçe mesutturlar. Fakat erkeklere eşit olduklarını ispat etmeye çalıştıkları mesleklerde erkeklerle boy ölçüşürken kadınca zerafetlerini kaybederler. Erkekleşirler...Kadınların siyasi hayata atılmalarını da doğru bulmuyorum. Zira tesir altında kalırlar. Onun için samimiyetle itiraf etmelidir ki, ellerinin hamuru ile erkek işlerine karışmaları hiç de iyi netice vermez.”⁴⁰⁴

Dinî ve manevî değerleri terk eden Batı medeniyetinin evlilik ve aile hayatı açısından geldiği vahim durum Seher Vakti gazetesinde, bizzat Batılı aydınlar tarafından ibret amacıyla ortaya konulmuştur. Bahsi geçen gazetede Batı hayranlığı sebebiyle, dini değerlerden uzak bir hayat süren, geleneksel ve dini aile değerlerinden uzaklaşmaya çalışan Müslüman hanımlara uyarılarda bulunulmuştur. Seher Vakti gazetesi, dua eden küçük bir Hristiyan çocuk resmi altına “İbret” isimli yazıyla başta Amerika olmak üzere, laik Avrupa devletlerinin küçük yaşlardan itibaren çocuklarına kiliselerde din eğitimi verdiğini hatırlatarak, geleceğin anneleri olacak imanlı ve iffetli Müslüman Türk kızlarına nasihatlerde bulunmuştur. Söz konusu devletlerin batıl dinlerine gösterdikleri bağlılık ve sadakatin ne kadarının İslamiyet'e gösterildiğini sorgulayan gazete, inananlarda bir bilinç oluşturmaya çalışmıştır. Seher Vakti gazetesi geleceğin imanlı genç anne adaylarının gaflete düşmeden, gelecekteki yavrularını İslam ahlakı ve terbiyesi üzere yetiştirme düşüncesini şimdiden özlere yerleştirmelerini istemiştir.⁴⁰⁵ Bu bağlamda ilgili gazete adeta geleceğin anne adaylarını genç yaşta yetiştirerek onlara İslami değerler üzerine bir “Annelik” eğitimi vermeyi hedeflemiştir.

⁴⁰² Şenler, “Genç Kızlar Sizin İçin”, s. 6.

⁴⁰³ Alexis Carrel, “Garb'lı Diyor ki”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 7.

⁴⁰⁴ Sara Leighton, “Garb'lı Diyor ki”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 7.

⁴⁰⁵ Şule Yüksel Şenler, “İbret”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 7.

2.7.1.Kadınların Din Eğitiminde Bilgi Kaynağında Seçicilik

Allah, mü'minleri insanların zaaflarına karşı da uyarmış, bu konuda şöyle buyurmuştur: “Ey iman edenler! Size bir fasık bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığınıza pişman olmamak için o haberin doğruluğunu araştırın.”⁴⁰⁶ Özellikle dünya malını sevmeye ve biriktirme konusunda hırslı yaratılan insan, bazen haram helal bilincini kaybetmekte, yeri geldiğinde dini mevzuları dahi şahsi çıkarlarına alet etmekten geri durmamaktadır. Seher Vakti gazetesi de ilgili konu hakkında okuyucularını uyarmış ve Müslümanları duyarlı olmaya davet etmiştir.

Seher Vakti gazetesi, ticari kaygılar dolayısıyla sair zamanlarda İslam'ın başta tesettür gibi değerlerine adeta savaş açıp hakaret etmekten çekinmeyen ulusal bir gazetenin, Ramazan ayı dolayısıyla yayımladığı “Hz. Muhammed'in Hayatı” başlıklı yazı dizisinde yer alan yanlışlıkları açıkça eleştirmiş, Müslümanları dikkatli olmaları konusunda uyarmıştır. Söz konusu süreli yayında bulunan ve Hz. Aişe (r.a.)'nin yarı tesettürlü resminin tasvir edildiği görseli şiddetle eleştiren Seher Vakti gazetesi, ilgili durumu uzun uğraşlar sonucu Türkiye'de yüksek bir bilinç haline gelip yaygınlaşan tesettür bilincinin dejenere edilmesi olarak değerlendirmiştir. Seher Vakti gazetesi Şule Yüksel tarafından hazırlanan “Genç Kızlar Sizin İçin” sayfasının “Bir Hezeyana Cevap” başlığı altında İslam'ın ilk nüzulüne şahitlik eden ve ilahi emirleri hemen uygulayan mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin, cahiliye kadınlarının örtünüşü gibi resmedilmesini, Kur'an-ı Kerim'deki tesettür ayetinin mealinden ve Elmalı Hamdi Yazır'ın tefsirinden alıntılar yaparak eleştirmiştir.⁴⁰⁷

Yine “Ve Bir İkaz” başlığında Şule Yüksel'in adıyla tesettür mevzusunu ticari bir rant kapısı olarak kullanmak isteyenlere karşı uyarılarda bulunulmuştur. Zira “Hanımlar İçin İslami Kıyafetler” sloganı ile açılan moda evi, basında “Şule Yüksel Moda Evi açtı” şeklinde asılsız bir haber yaygınlaştırılarak suistimal edilmeye çalışılmıştır. Seher Vakti gazetesi de bu moda evinin düzenlediği İslami kıyafet defilesinden görseller paylaşarak, sergilenen kıyafetlerin gerçek İslami tesettürle alakası olmadığı vurgulanmış, Şenler'in, kaleme aldığı bir yazı ile Müslüman hanımların bu haberlere itibar etmemeleri istenmiştir.⁴⁰⁸

Seher Vakti gazetesi, bu olaylardan hareketle, başörtüsü ve tesettür hususunda genç kızları, dini bilginin kaynağı konusunda dikkatli olmaya davet etmiştir. Söz konusu mevzularda ilgili bireylerden duyarlılık beklenen başlıca hususlar şunlardır:

⁴⁰⁶ Hucurat 49/6.

⁴⁰⁷ Şule Yüksel Şenler, “Bir Hezeyana Cevap ve Bir İkaz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 8-9.

⁴⁰⁸ Şenler, “Bir Hezeyana Cevap ve Bir İkaz”, s. 9-12.

- Müslümanlar, İslam adına çıkan her türlü haberi ve kaynağını titizlikle takip etmelidir.
- İslamiyet'le ilgili yapılan yanlış, kasıtlı haber ve reklamlara, anında ve cesur bir şekilde cevap vermelidir.
- Yapılan yanlışlıklara, ciddiyetle araştırılarak ilmi kaynaklardan cevaplar verilmeli, işin doğrusu anlatmalıdır.
- Hiçbir din eğitimcisi veya dini değerler, asla ticari işlemlerle bağdaştırılıp şahsi menfaatlere alet edilmemelidir.
- Normal zamanlarda hiç İslami değer kaygısı taşımadan, İslam aleyhinde haber ve reklam yapan basın yayın kuruluşlarının, Ramazan ayı gibi mübarek zamanlarda menfaatleri için dindar bir görüntü arz sergilemelerine aldanılmamalıdır. Söz konusu kuruluşların yaptıkları yalan dini haber ve içerikler satın alınarak onlara maddi destek olunmamalıdır.⁴⁰⁹

Yanlış haber kaynakları konusunda uyarılarda bulunan Seher Vakti gazetesi, gençleri doğru kaynaklara yönlendirici tavsiyelerde de bulunmuştur. Bu bağlamda Şenler, tarafından kaleme alınan, yayımladığı devirlerde büyük bir rağbet gören, özellikle kimliğini idrak etmeye çalışan gençler başta olmak üzere her kesimden kişiye rehberlik etmeyi amaçlayan kitapların kısa tanıtımları Seher Vakti gazetesinde yapılmıştır. Milli ve manevi değerlerden bahsetmenin sıkıntılı olduğu bir dönemde bu yayınların reklam, tanıtım ve satışının yapılması, yaygın din eğitimi açısından önemli bir gelişme olarak sayılabilir. Gazetede kısa tanıtımı ve reklamı yapılan Şule Yüksel Şenler'e ait başlıca eserler ise şunlardır:⁴¹⁰

-Bize Ne Oldu: Dünyaya örnek olan Türk kadını ve Türk ailesinin iffet, ahlak ve saadet kökünden koparılıp nasıl perişan hale getirildiğinin ibretle dolu hazin hikayesini konu edinir.

-Sağ El: Allah'ın takdis ettiği sağcılarının mutlaka muzaffer olacağını müjdeleyen ve Sağ El'in hakimiyetini terennüm eden sağcılarının el kitabı...

-Yılanla Tilki: Sosyalist maskesi takınarak aramıza sızan ve bizi içimizden zehirlemek isteyen moskof ajanlarının bütün delilleriyle iç yüzlerini gösteren bir şaheser...

-Bir Bilinçli (!) Öğretmene: Bilinçli olduğunu iddia eden şuursuz ve hain bir zihniyetin yüzüne bir şamar gibi inen kitap...

-Gençliğin İzdırabı: Mukaddesat ve iman nurundan mahrum bir gençliğin kanlı göz yaşlarını dile getiren eser...

⁴⁰⁹ Şenler, "Bir Hezeyana Cevap ve Bir İkaz", s. 9.

⁴¹⁰ *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Haziran 1970, s. 6.

-Hidayet: Müslümanlığı seçen bir Alman kadının ibretli ve göz yaşartıcı hayat hikayesi... Bir çok kimselerin hidayetine vesile olan, hacmi küçük, fakat manası ve değeri çok büyük bir kitap.⁴¹¹

2.7.2.Kadınların Din Eğitiminde Sosyal Duyarlılık

Din, bireysel ve toplumsal yaşamı destekleyen, bireyi sosyalleştiren ve yaşamı düzenleyen önemli bir müessesedir.⁴¹² Söz konusu kavram erkeklerin olduğu kadar kadınların da bireysel ve sosyal hayatlarını destekleyen, geliştiren ve şekillendiren mühim bir etkidir. Dinin bu fonksiyonu, hem erkekler hem kadınlar açısından pek çok çalışmaya konu edilmiştir.

Seher Vakti gazetesi, hedef kitlelerden biri olarak belirlediği genç kızları çok yönlü bir eğitime tabi tutmak arzusundadır. İlgili eğitimlerden biri de İslam'ı maddi anlamda da güçlü kılacak, yardımlaşma bilincini güçlendirecek bir duyarlılığa davettir. Bu bağlamda Şenler, Seher Vakti gazetesinin içine düştüğü mali sorunlardan kurtulması için genç kızlardan destek talebinde bulunmuştur. Gazetede, İslam'ın ilk dönem Ensar ve Muhacir sahabe hanımlarının “Tebük Seferi” hazırlıkları esnasında yaptığı fedakarlıkları hatırlatarak genç kızlar maddi seferberliğe davet edilmiştir. Ancak Seher Vakti gazetesi, ilgili örneklerden farklı olarak genç kızlardan parasal bir destek istenmemiştir. Bahsi geçen gazetede talep edilen iki temel yardım mevzusu şunlardır:⁴¹³

- Gazetenin abone sayısını arttırmak maksadıyla her genç kızın çevresinde gayret sarf etmesi ve mesaide bulunması,
- Ticari çevresi bulunan genç okurların firmalardan gazeteye reklam temin etmeleri.

Şenler, gazetenin çıkarıldığı dönemde İslami eğitim adına üstlendiği görevi hatırlatmış, abone ve reklam toplanarak gazeteye ciddi bir tiraj ve kalıcı gelir artışı sağlanması, böylece maddi bir menfaat gözetmeden sırf Allah rızası için, bilhassa gençlerin ve halkın imanını, ahlakını kurtarmak gayesiyle mesai sarf eden gazeteye destek olunmasını hedeflemiştir. Gazetede özellikle İslam inanç ve ahlakına aykırı basın araçlarına karşı İslami değerleri koruyan süreli yayınlar desteklenerek toplumsal bilinç oluşturmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Seher Vakti gazetesinin meydana getirmeye çalıştığı sosyal bilinç uyandırma çabaları din eğitiminin amaçları doğrultusunda doğru bir davranış olarak değerlendirilebilir.

⁴¹¹ *Seher Vakti Gazetesi*, 15 Ocak 1970, s. 12.

⁴¹² Ninian Smart, “Din ve İnsan Tecrübesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Çev. Ali İhsan Yitik, S. 7, 1992, s. 424.

⁴¹³ Şenler, “Sizlerle Başbaşa, 15 Temmuz 1970, s. 4.

2.7.3.Kadınların Din Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Metotlar

Özgürce düşünmek ve bunu yazı, şiir vs. yollarla ifade etmek, çoğu zaman bazı sebeplerle mümkün olamamaktadır. Söz konusu nedenler kimi zaman hukuki bazen siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel sebepler olabilmektedir. Seher Vakti'nin yayınlandığı dönemlerde de fikir hürriyeti anayasal güvence altında olduğu halde, Şule Yüksel Şenler'in yazdıklarından dolayı hapis cezası alması, gazetede eleştiri konusu yapılmıştır. Şenler'in yaptığı bu tenkitler, Milli Eğitim sistemi içinde din eğitimiyle alakalı yasalar ve ilgili kanunları uygulayacak olan eğitimciler için önemli esaslar ihtiva etmektedir. Seher Vakti gazetesinde bahsi geçen konuda yapılan eleştirileri şu şekilde sıralamak mümkündür:⁴¹⁴

- Adil bir yönetim için kanunlarda güzel fikirlerin olması tek başına yeterli değildir. Asıl önemli olan, bu fikirlerin titizlikle hayata geçirilmesidir. Uygulanmayan yasalar, ne kadar iyi niyetli olursa olsun, halk için beklenen değeri taşımamaktadır.
- Fertlerin ve milletlerin hayatı soyut fikirlerle değil, bu düşüncelerin uygulamaya geçirilmesiyle değer kazanmaktadır.
- Güzel fikirlerin bulunduğu yasalarla bu yasaların uygulanması arasındaki uçurum ve çelişki, toplumsal düzensizliklerin ve gerilemenin temel nedenlerinden biri olarak görülmektedir.
- Osmanlı Devleti'nin zayıflama nedenlerinden birinin bu olduğu gibi, yasalarla uygulama arasındaki uyumsuzluğun, ilerici bir anlayışla kurulan yeni devlette de devam ettiği gözlemlenmektedir.
- Kanunlarda ve anayasada hürriyet prensipleri yer almasına rağmen, hakim olan zihniyet ve yöneticiler bunları uygulamadıktan sonra bu prensiplerin pratikte bir karşılığı olmaz.
- Hakim zümrenin hürriyet anlayışı, başı bozukluk, kozmopolitlik, ahlaksızlık, vicdansızlık ve milli mukaddesatı yıkıcı her türlü faaliyete sınırsız özgürlük şeklinde algılanmaktadır.
- Aynı zihniyetin, inanç, ahlak, erdem ve milli değerlere bağlılığı ön planda tutan görüşlere karşı daha mesafeli ve eleştirel bir tutum sergilediği söylenebilir.
- Bu zihniyet, her fırsatta iman ve ahlak gayesinde halka hizmet etmek isteyenlerin faaliyetlerinde bazı zorluklara neden olabildiği ifade edilmektedir.
- Söz konusu zihniyet bu engellemeleri, Anayasa'da yer alan hürriyet ilkesine dayandırıldığı ifade edilmektedir. Milli ve manevi değerleri savunanların fikirlerini ifade etme alanının bazı konularda daha sınırlı olduğu, buna karşın farklı görüşlere daha geniş bir ifade özgürlüğü tanındığı gözlemlenmektedir. Kanun ve prensiplerin uygulanmasındaki bu farklılıklar ve Anayasa'ya bağlılık iddiasıyla ortaya konan bu durum, temel hak ve hürriyetlerin tam olarak hayata geçirilemediği şeklinde yorumlanabilir.

⁴¹⁴ “Ve Senin Anayasan Der Ki”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 2-3.

-Kısaca bu bozuk zihniyeti benimseyenler kendi uygulamalarını Anayasal çerçevede değerlendirek savunmaktadırlar.

-Anayasanın 20. maddesinde tanımlanan düşünce ve kanaati yayma hürriyetini, sadece yönetime hakim olan zihniyetin kendi düşüncesinde olanlara tanınması, hem onlar için hem de ülke açısından olumsuz sonuçlar doğurabileceğini belirtmektedir.

1970’li yılların yöneticileri ve yasa uygulayıcılarının zihniyetini yansıtmaları bakımından Şenler’in ifadeleri, din eğitime yönelik sergilenen resmi tutumu gözler önüne sermesi açısından da önem arz etmektedir. Zira gazetede, bir din eğitimcisinin her zaman benzeri hukuksuzluklara ve adaletsizliklere maruz kalma potansiyeli bulunmaktadır. Bu bağlamda Şule Yüksel Şenler ve Seher Vakti gazetesi, bir din eğitimcisinin tüm platformlarda ve her fırsatta inanç ve düşünce özgürlüğünü savunmaktan ve yaymaktan imtina etmemesi gerektiğini açıkça vurgulamaktadır.⁴¹⁵

Şenler, kaleme aldığı yazılar nedeniyle on üç ay hapis cezasına çarptırılmış olmasına rağmen bu durumdan korkmamış, haksız olarak verilen cezayı ve zulmü eleştirmeye devam etmiştir. O tenkitlerini doğrudan ifade etmek yerine, bunu içinde bulunduğu psikolojik durumu yansıtan Mehmet Akif Ersoy’un şiirlerinden seçtiği dizeler aracılığıyla yapmıştır. Hatta Şenler’in başyazısında kullandığı başlık da Akif’in bir şiirinden alınmış olan "Hadi kanununuz assın beni yahut yasanız" dizesi olmuştur.⁴¹⁶

Seher Vakti gazetesi, Şenler’in ifadeleri aracılığıyla din eğitimcisinin sahip olması gereken cesaret vasfını kaynağı belirtilmeyen, sahih hadis kaynaklarında yer almayan ve Hz. Peygamber (sav)’e atfedilen “Haksızlık karşısında susan dilsiz şeytanlardır.” sözüne dayandırmaktadır. Şenler, bir din eğitimcisinin daima hatırında tutması gereken, kendisine de cesaret ve kararlılık kazandıran şu hadis-i şerifi de ayrıca aktarmaktadır: “Kim bir kötülük görürse, onu eliyle değiştirsin. Şayet eliyle değiştirmeye gücü yetmezse, diliyle değiştirsin. Diliyle değiştirmeye de gücü yetmezse, kalbiyle düzeltme cihetine gitsin ki bu imanın en zayıf derecesidir.”⁴¹⁷

Gazete, kadınların dinî eğitiminde etkili bir metot olarak "soru-cevap" tekniğini kullanmıştır. Özellikle Seher Vakti gazetesinin "Genç Kızlar Sizin İçin" gibi bölümlerinde, Müslüman kadınlara ve genç kızlara yönelik sorular yöneltilmiş, ilgili mesele hususunda verilen cevaplar aracılığıyla onların manevi değerleri derinlemesine düşünmeleri, araştırmaları ve bu değerleri yaşamlarına entegre etmeleri hedeflenmiştir. Gazetenin

⁴¹⁵ “Ve Senin Anayasan Der Ki”, s. 3.

⁴¹⁶ Şule Yüksel Şenler, “Hadi Kanununuz Assın Beni Yahut Yasanız”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 2-13.

⁴¹⁷ Müslim, “İmân”, 20 (No. 49).

faydalandığı bu pedagojik yaklaşımı, katılımcıların bulundukları coğrafi konumdan bağımsız olarak kendi değerlerini yeniden sorgulamalarına, anlamlandırmalarına ve uygulamalarına imkân tanıyan geniş kapsamlı ve çok boyutlu bir maneviyat eğitimi olarak değerlendirmek mümkündür.⁴¹⁸

Seher Vakti gazetesinin "Genç kızlar!.. Bu vatanın ve milletin sizlerden beklediği nedir? Cevabınızı bekliyoruz!.." şeklinde yönelttiği ve yaygın din eğitimi çerçevesinde değerlendirilebilecek bu soruya okuyuculardan gelen yanıtlardan öne çıkan temel konular aşağıda sunulmuştur:⁴¹⁹

- Okuyucuların genelinde, manevi değerlerden yoksun bir gençliğin 20. yüzyılın olumsuz etkileri altında bulunduğu yönünde bir fikir birliği ve farkındalık söz konusudur.
- Tarihte şan ve şerefle yer edinmiş Kara Fatma ve Nene Hatun gibi figürlerin mirasçıları olarak bugünün genç kızlarının, öz kimliklerine ve manevi değerlerine dönerek büyük fedakarlıklar göstermesi ve bu yönde azami çaba sarf etmesi bir gereklilik olarak kabul görmektedir.
- Müslüman kadınlara yakışan tutumun, Hristiyan dünyasının ahlaki değerlerle bağdaşmayan moda anlayışını terk etmek olduğu vurgulanmaktadır.
- Manevi eğitim yoluyla ruhsal ve sosyal sorunların çözümlenmesinin bir zorunluluk olduğu belirtilmektedir.
- Manevi değerlerden uzak bir yaşam, okuyucular tarafından ölümle eşdeğer olarak görülmektedir.
- Terbiye kavramı ele alındığında dinî, millî ve ahlakî olmak üzere üç temel alanın akla geldiği ifade edilmektedir.
- Dinî, millî ve ahlakî eğitimin öncelikle aile ortamında başlaması gerektiği vurgulanmaktadır.
- Manevi değerlerle donatılmış çocukların ve gençlerin, yine ilgili erdemlere sahip ailelerde yetiştiği belirtilmektedir.
- Genç kızların vatanına ve milletine karşı temel görevinin, dinine, kutsallarına, örf ve adetlerine sıkı sıkıya bağlı bir nesil yetiştirmek olduğu ifade edilmektedir.
- Bağımlılıktan ve dış etkilerin yönlendirmesinden kurtuluşun yolunun, genç kızların ve kadınların manevi ve ahlaki açıdan iyi yetiştirilmesinden geçtiği belirtilmektedir.

⁴¹⁸ "Genç Kızlar Sizin İçin", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 19.

⁴¹⁹ "Genç Kızlar Sizin İçin", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 6.

Seher Vakti gazetesinde yaygın din eğitimi çerçevesinde yöneltilecek bu soru aracılığıyla geçmişteki olumlu örnekler hatırlatılarak okuyucunun düşünsel bir sürece girmesi teşvik edilmiş ve içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtulmak için çaba göstermesi amaçlanmıştır. Akabinde Şule Yüksel Şenler'in geçmiş ve günümüzü karşılaştırdığı "Mazin ve Sen" başlıklı düşündürücü şiiriyle tesettürün olumlu yönleri ele alınmış, okuyucuda bu konu hakkında bir farkındalık oluşturularak Batı'nın ahlaki değerlerle bağdaşmayan moda anlayışını terk etmesi, manevi değerlerine, özellikle de tesettüre sahip çıkması istenmiştir.⁴²⁰

2.7.4. Kadınların Şahsiyetinin Şekillenmesinde Din Eğitimin Yeri ve Önemi

Tesettür, Müslüman kadının kimliğinin şekillenmesinde erken dönemlerden itibaren belirleyici bir unsur teşkil etmiştir. Seher Vakti gazetesi de, Batı modasının hızla yayıldığı bir ortamda tesettürün Müslüman kadın için bir yük ya da utanılacak bir giyim tarzı olmadığını, aksine vatanın muhafazasına, dünyaya ve ülkesine yön verecek, düşmana caydırıcılık sağlayacak gelecek nesillerin yetiştirilmesine yönelik derin anlamlar ihtiva ettiğini şiirsel bir üslupla ifade etmiştir. Gazetede Müslüman Türk milletinin bekasını sağlayan temel unsurlardan birinin tesettür olduğu gerçeği, tarihin önde gelen komutan ve siyasetçilerinden Fransa hükümdarı Napolyon Bonapart'ın "Kadının örtüsüdür. Bu milleti yaşatan."⁴²¹ şeklindeki ifadelerini barındıran şiirde vurgulanmıştır. Söz konusu ifadenin Napolyon'a ait olup olmadığına dair yapılan araştırmada kesin bir kaynağa ulaşılamamış olmakla birlikte, bu alıntının genç kızları motive etme amacıyla kullanıldığı düşünülmektedir.

"Genç Kızlar Sizin İçin" sayfası, imanlı Türk kızlarını yetiştirme amacını taşıdığından, resim, şiir, hikaye gibi çeşitli pedagojik yöntemlere başvurmuştur. Örneğin Seher Vakti gazetesinde "Kendi Düşen Ağlamaz" başlığı ile kaleme alınan kısa hikayede gençlere İslami değerlerden uzaklaşmanın muhtemel sonuçları anlatı yoluyla aktarılmıştır.⁴²² Bu bağlamda ilgili gazetede din eğitiminin verilmemesinin, bireyin şahsiyet oluşumunda önemli eksikliklere yol açabileceği vurgulanmıştır.

Seher Vakti gazetesi, Müslüman kadının şahsiyet oluşumunda eğitici bir düşünce olarak "Namus" bilincini yerleştirmek amacıyla Macar ulusal şairi Sandor Petofi'den⁴²³ alıntılanan lirik üslupla kaleme alınmış "Su, Rüzgar ve Namus" başlıklı kısa bir öyküye yer vermiştir. Bu öyküde özetle suyun ve rüzgarın kaybolması halinde tekrar bulunabileceği,

⁴²⁰ Şule Yüksel Şenler, "Mazin ve Sen", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 7.

⁴²¹ Salih Özcan, "Genç Nesiller Annesi", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 6.

⁴²² Şule Yüksel Şenler, "Genç Kızlar Sizin İçin", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 7.

⁴²³ Wikipedia, Sándor Petöfi, Sándor Petöfi - Wikipedi (wikipedia.org), Erişim Tarihi: 21.12.2024.

ancak namusun yitirilmesi durumunda asla geri kazanılamayacağı vurgusu, özellikle "iffetli Türk kızlarına ithaf" notuyla sunulmuştur.⁴²⁴

Gazetede tesettürün İslam'ın kesin bir emri⁴²⁵ olmasının yanı sıra, Türk milletinin İslamiyet'i kabul ettiği tarihten itibaren Türk kadınlarının ayrılmaz bir unsuru olduğu da vurgulanmıştır. Bu gerçeklik, Seher Vakti gazetesinin "Genç Kızlar Sizin İçin" sayfasının her sayısında şiir ve hikaye gibi edebi türler aracılığıyla işlenerek Müslüman kadının şahsiyet inşasına katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Örneğin gazetede yer alan "Türk Kızının Bayrağı Örtüsüdür" başlıklı şiirde bu hakikat etkileyici bir üslupla dile getirilmiş ve genç kızların içinde bulundukları gafletten bir gün uyanacakları yönündeki umut canlı tutulmuştur.⁴²⁶

Gazete, tarihsel süreçte Müslüman Türk kadınının ve genç kızlarının sembolü haline gelen tesettürün, özellikle Batı hayranlığının yaygın olduğu dönemlerde hızla terk edildiğini belirtmiş ve bu durumun Türk kadınının saygınlığını yitirmesine, kimliğinin ve öz benliğinin zedelenmesine neden olduğunu ileri sürmüştür. "Niçin Bu Hale Düştün" başlığı altında yayımladığı yazı ile kadınların öz eleştiri yapmalarını ve bilinçlenmelerini teşvik eden Seher Vakti gazetesi, kimlik gelişimine katkıda bulunmayı hedeflemiştir.⁴²⁷ Gazeteye göre, Türk kadınının öz kimliğinden uzaklaşmasının temel nedenlerinden biri, maddi değerlerin ön plana çıkarılması ve bu durumun moda olgusu üzerinden meşrulaştırılmasıdır. Zira Seher Vakti gazetesine göre bu süreçte Müslüman Türk kadını, yavaş yavaş öz benliğinden uzaklaşmış ve moda ile birlikte ahlaki ve milli değerlerini de kaybetmiştir. Oysa gazete Müslüman Türk genç kızlarına yakışan tutumun, tarihte örnek teşkil eden Müslüman kadınlar gibi, her koşulda onlara kimlik kazandıran tesettürlerini ve milli-manevi değerlerini korumak olduğunu ifade etmiştir. Seher Vakti gazetesi, gençleri bu yönde bilinçlendirme ve motive etme çabası içinde olmuştur.⁴²⁸

Seher Vakti gazetesinin sıklıkla vurguladığı Müslüman Türk kadınlarında gözlemlenen milli ve manevi değerlerdeki aşınmaya karşı, gazetede umutla bahsedilen olumlu gelişmeler de yaşanmıştır. Örneğin gazetelerde toplumsal bir talebin yansıması olarak "Biz de İslam kız okulları istiyoruz." şeklinde ifadelerin her gün dile getirilmesi, olumlu bir gelişme ve gösterilen çabaların sonuç verdiğinin bir işareti olarak değerlendirilmiştir.⁴²⁹

"Genç Kızlar Sizin İçin" sayfasının neredeyse her sayısında tesettüre uygun pardesü ve eşarp modellerinin hem görsel hem de model açısından tanıtımı yapılmıştır. Bu yolla

⁴²⁴ Petofi Sandor, "Su, Rüzgar ve Namus", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S.3, 15 Ocak 1970, s. 7.

⁴²⁵ Ahzab 33/59; Nur 24/31- 60.

⁴²⁶ H. Tefik Paksu, "Müslüman Türk Kızının Bayrağı Örtüsüdür", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 18.

⁴²⁷ Abdullah Yücesan, "Niçin Bu Hale Düştün", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 18.

⁴²⁸ Gonca Gülser Şenler, "Nevruz", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 19.

⁴²⁹ Yücesan, "Niçin Bu Hale Düştün", s. 20.

gazetede genç kızlara, örtünerek de şık ve estetik görünebilecekleri, çeşitli tesettürlü modeller aracılığıyla görsel olarak sunulmuştur. Ayrıca Seher Vakti gazetesinde Batı kaynaklı "Moda" adı altında yayılan İslami tesettür prensiplerine aykırı giyim tarzları şiirlerle eleştirilmiş, buna karşın İslami tesettürü öven şiirlere yer verilmiştir.⁴³⁰

Seher Vakti gazetesi, kadınların kimlik gelişimine öylesine önem vermiştir ki, 2. sayısından itibaren "Genç Kızlar Sizin İçin" başlığı altında genç kızlara özel bir bölüm ayırmış ve bu tercihin gerekçelerini şu şekilde açıklamıştır:⁴³¹

- Bu bölümde her genç kızın kendi iç dünyasından bir yansıma bulması, dolayısıyla her birinin duygularına temas edilmesi hedeflenmiştir.

- Aynı duygusal zeminde birleşen imanlı Türk genç kızlarının dayanışma içinde olarak "İmanlı Türk Gençliği" idealine birlikte ulaşmaları amaçlanmıştır.

- Sayfada sunulan ve çoğunlukla Avrupa moda dergilerinden derlenerek oluşturulmuş tesettürlü genç kız görselleri aracılığıyla, bu tarz giyimin ülkemizdeki yaygınlığının artırılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda İslami tesettürün teşvik edilmesi, yaygınlaştırılması ve tesettür bilincinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Şule Yüksel Şenler, kimlik gelişiminde tesettürü önemli bir unsur olarak gördüğünden, genç kızları bu yönde teşvik etmek amacıyla bir tür tanıtım stratejisine başvurmuştur. Bu amaçla Seher Vakti gazetesinde Avrupa moda dergilerinde yayımlanmış tesettürlü modellerin fotoğraflarını kullanmıştır. Şenler, bahsi geçen gazetede gayrimüslim modellerin makyajlı olmasının yanlış anlaşılmasını ve genç kızların bu görsellere özenmemelerini temin etmek için şu açıklamayı yapmıştır:⁴³²

- “Bu sahifelerde neşredilen ve neşredilecek olan model ve resimlerin hiçbirisi Müslüman Türk kızlarına ait değildir. Resimler, Avrupa mecmualarından temin edilmiştir. Ancak modellerin İslami kıyafetleri, naçiz bir sanat eseri olarak tarafımdan hazırlanmıştır. Yüzlerdeki ufak tefek makyaj belirtileri, mankenlerin gayri Müslim olmalarından ileri gelmektedir. Ehemmiyetine binaen kıymetli Seher Vakti okuyucularının malumatlarına arz ederim.”

Tesettür eğitiminin önemli bir boyutunu oluşturan tesettüre uygun pardesü ve eşarp modellerinin görselleri ve tanıtım metinleri gazetenin neredeyse her sayısında yer almıştır. Özellikle başyazar Şule Yüksel Şenler'in bizzat tasarlayıp diktiği ve yapım aşamalarını

⁴³⁰ Şenler, “Genç Kızlar Sizin İçin”, s. 18-19; Şule Yüksel Şenler, “Genç Kızlar Sizin İçin”, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 8-9; Ayrıca “Genç Kızlar Sizin İçin” bölümlerinde bu tür bilgilere yer verilmiştir.

⁴³¹ Şule Yüksel Şenler, “Yeşeren Ümitler Başlarken” *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 6.

⁴³² Şule Yüksel Şenler, “Açıklama”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Aralık 1969, s. 19.

ayrıntılı bir şekilde anlattığı eşarp ve pardesü modelleri genç kızlar arasında büyük ilgi görmüştür.⁴³³

Şenler tarafından hazırlanan “Genç Kızlar Sizin İçin” sayfasında tesettürün Müslüman kadınına kazandırdıkları, toplumdan canlı örneklerle sunulmuştur. Bahsi geçen sayfada örtünün kadını şahsiyet sahibi, saygın, hanımefendi ve hürmet uyandıran değerli bir varlık kılan en güçlü araç olduğu özellikle vurgulanmıştır. Bu savı desteklemek amacıyla gazetede, toplumda açık saçık giyinen genç kız ve kadınların çevrelerindeki erkeklerin bakışları, sözleri ve davranışlarıyla taciz edildiği ve bu kadınların toplumsal saygınlıklarını yitirdiği durumlar örneklendirilmiştir. Ardından Seher Vakti gazetesi, tesettürlü genç kızların ve kadınların aynı çevrede saygı gördüklerini dile getirmiş, tesettürlü hanımlara "Bacım, Kardeşim, Hemşirem, Anam, Valide hanım" gibi saygı ve tazim ifadeleriyle hitap edildiğini belirtmiştir. Ayrıca gazetede, açık saçıklıktan rahatsızlık duyan erkeklerin de tesettürlü kadınlardan takdir ve övgüyle bahsetmesi, tesettürün tüm engellemelere rağmen Türk toplumundaki değerini koruduğunun göstergesi sayılmıştır.⁴³⁴

Seher Vakti gazetesi, moda olgusu sebebiyle tesettürü terk eden ve giyim tercihlerinin nedenlerini dahi idrak edemeyecek ölçüde kimliklerini yitirerek modanın etkisi altına giren kadınların ruh hallerine dair örnekler sunmuştur. Gazete, sokakta rastgele seçilen kadınlarla yapılan röportajları yayımlayarak, kayıtsız şartsız moda akımlarına uyan kişilerin düşüncelerini aktarmıştır. Farklı sosyoekonomik kesimlerden kadınlarla röportaj gerçekleştiren gazete, moda aracılığıyla kendilerine çağdaş bir görünüm kazandırdıklarına inanan kadınlara öncelikle Müslüman olup olmadıkları sormuştur. Söz konusu görüşmelerde tüm katılımcılar istisnasız Müslüman olduklarını belirtmişlerdir. Ancak katılımcı kadınlara, inandıkları dinin buyrukları doğrultusunda neden giyinmedikleri sorulduğunda ise İslam'ın emirlerinin geçmişte kaldığı, modern çağda İslami tesettüre yer olmadığı, yaşlarının henüz genç olduğu ve ilerleyen yaşlarda örtünecekleri, İslami tesettür emrinin zaten yaşlılar için olduğu, eğer İslami tesettür bir gün moda olursa ona uygun giyinebilecekleri şeklinde cevaplar vermişlerdir. İslam'ın prensipleriyle bağdaşmayan ve Müslüman kadınlara yakışmayan bu tür yanıtları veren kadınlar, daha önce tanımadıkları ve hatta hiç beğenmedikleri belirsiz kıyafetlerin moda olması durumunda bunları giyebileceklerini de ifade etmişlerdir. Sorgulamadan, araştırmadan ve kendi değerlerinden giderek uzaklaşan Türk kadınları ve genç kızları, İslam'ın kendilerine bahsettiği onurlu kimliklerini yitirmiş ve modanın mutlak hakimiyetine girmişlerdir. Seher Vakti gazetesinde "Allah'ın Emrine Hayır,

⁴³³ Şule Yüksel Şenler, “Genç Kızlar Sizin İçin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 19, 1 Mayıs 1971, s. 8-9; Şule Yüksel Şenler, “Genç Kızlar Sizin İçin”, C. 2, S. 20, 1 Haziran 1971, s. 8-9.

⁴³⁴ Şenler, “Genç Kızlar Sizin İçin”, s. 6.

Modanın Emrine Evet" başlığıyla sunulan bu tablo, "Asrın Hazin Tablosu" olarak okuyucuların dikkatine sunulmuştur.⁴³⁵

Gazetenin o döneme ait tespitine göre, moda olgusu kitleleri önemli ölçüde etkisi altına almış, kadınları bilinçsiz tercihler yapmaya yönlendirmiş ve kimliklerini zedeleyerek iffet ve saygınlıklarını hiçe saymıştır. Bu bağlamda gazetede, genç hanım ve kızların yaratıcıya yönelerek O'nun emir ve yasaklarına uymanın huzurunu keşfetmeleri istenmiş, onların modaya değil modanın onlara tabi olması gerektiği vurgulanmıştır.⁴³⁶

Kadınlık onurunun yalnızca İslami değerler çerçevesinde muhafaza edilebileceğini ifade eden gazete, tesettürün salt bir giyim şekli olmanın ötesinde kadına kimlik kazandıran ve ona toplumu şekillendirme sorumluluğu yükleyen annelik kavramıyla bütünleşen bir olgu olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca Seher Vakti gazetesi, anneliğin ve kadınlığın simgesi olan tesettürü terk ederek Müslüman kimliğini ve saygınlığını yitiren Türk kadınına şiiresel bir üslupla sitem ederek, özüne dönmesi yönünde telkinlerde bulunmuştur.⁴³⁷

Seher Vakti gazetesi, maddi açıdan ilerlemiş ancak manevi açıdan çökmüş Batı kültürünü baş tacı eden ve "Moda" adı altında Batı kaynaklı her şeyi sorgulamadan doğru kabul edip uygulayan kesimlere yönelik uyarılarda bulunmuştur. İlgili ikazların Seher Vakti gazetesinde insafli Batılı düşünürler tarafından yapılması büyük önem taşımıştır. Zira İslam'ın kadınlara tanıdığı haklar, Batılı araştırmacıların ifadeleriyle aktarılmıştır. Böylece gazetede, başta tesettür olmak üzere evlilik, miras ve sosyal hayatta Müslüman kadının toplumdan dışlandığı, ikinci sınıf muamelesi gördüğü ve Batı anlayışındaki kadın hakları açısından İslam'ın yetersiz kaldığı yönündeki sözde aydınların düşünceleri çürütülmüş, İslam'ın kadına verdiği değer Batılı düşünürlerin perspektifinden sunulmuştur. Seher Vakti gazetesi özellikle genç nesil Müslüman kızların İslam'ın kendilerine sağladığı güzelliklerin ve yüceliklerin farkına varmalarını amaçlamıştır. Gazetede bu durumun genç kızların dinî eğitiminde önemli bir nokta olduğunun göz ardı edilmemesi, İslam'ın kadınlarla ilgili hükümlerinin bir hak ihlali değil, ayrıcalık olması vurgulanmıştır. Ayrıca Seher Vakti gazetesinde bulunan konuya dair bazı örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

"Garblının Gözünde Kadının İslamdaki Hakları" başlığı altında Ahmet Gürkan'ın "İslam Kültürünün Garbı Medenileştirmesi" isimli eserinden yapılan ilk alıntı Stanley Lone-Poole aittir.⁴³⁸

⁴³⁵ "Asrın Hazin Tablosu", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 9.

⁴³⁶ "Asrın Hazin Tablosu", *Seher Vakti Gazetesi*, s. 14.

⁴³⁷ "Genç Kızlar", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 10-11; Ragıp Güzel, "İslam Kadını", C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 10.

⁴³⁸ Ahmet Gürkan, "Garplı Gözüyle İslam'da Kadın Hakları", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Mart 1971, s. 8.

Stanley Lone- Poole der ki: “Muhammed’in kadınlara ait hususlarda yaptığı mühim derecedeki değişiklikleri, hiçbir büyük kanun vaz’ı yapmamıştır. “Kadınlara ait hükümler herhalde Kur’anın en ince noktalarına kadar tedvin edilmiş olan ahkamdır. Muhammed’in başlıca ıslahatı, işte bu noktadadır. Bu ıslahat, Arap kadınlarının tabi oldukları eski şeriatle mukayese edilince bir Avrupalı’ya ehemmiyetsiz gibi gelebilirse de hakikatte çok muazzamdır. Taaddüt-i zevcatın tahdidi, tek zevce usulünün tavsiyesi, Arap izdivaçlarının insana haşyet veren ihtilat ve iştirak usulü yerine tahrir derecelerinin ikamesi, talakın tahditlere tabi tutulması, boşanan kadınların bir müddet eski kocaları tarafından iâşe ve infakı hakkında çok şiddetli hükümler vaz’ı, çocukların iâşesi için kadınların erkeklere nazaran yarı nisbette olmakla beraber kanuni varis olmalarını temin eden yeniliğin ihdası ve dul kadını kocasının malı mevrusu vaziyetinde bırakan örf ve adetin ilgası, çok esaslı tadilat ve ıslahattan mürekkep büyük bir cetvel teşkil etmektedir.”

İkinci alıntı, kadın hakları bakımından Avrupa kanunları ile İslam kaidelerini kıyas yaparak İslam’ın bu hususta daha üstün olduğunu söyleyen Goudefroy- Demombynes’e aittir.⁴³⁹

Goudefroy- Demombynes şöyle der: “Kadının son derece lehinde olan Kur’an ahkamı, nazari şekilde bile olsa ona şimdiki Avrupa Kanunlarının temin ettiği şeriaten daha müsait bir vaziyet bahşetmiştir. İslam kadını para işlerinde servet ayrılığı hukukuna maliktir. Aldığı ağırlığa (mehir) hibe ve miras şekillerinde intikal edebilecek mallarına kendi mesaisinin mahsullerine ömrünün sonuna kadar sahiptir. Fiiliyatta bu haklardan istifade etmesi müşğül olmakla beraber, mevki ve seviyesine göre, iâşesi, ibatesi ve hizmetleri mükemmeldir...”

Seher Vakti gazetesi, Avrupalı moda tasarımcılarının, modellerin ve genç kadınların İslami tesettüre duydukları hayranlığı dile getirip tüm Avrupa’da tesettürü yaygınlaştırma çabası içindeyken, Türk kadınlarının ve genç kızların moda ve çağdaşlık adına kendi değerlerinden uzaklaşmasını eleştirel bir yaklaşımla değerlendirmiştir. Gazetede yazıda, Avrupa moda dünyasının önde gelen isimlerinin açıklamalarına yer verilmiş, özellikle Türk köylü kızlarının tesettür tarzının tüm İngiliz genç kızları tarafından takip edildiği söylenerek ilgili minvalde giyime sahip tanınmış bir İngiliz modelin fotoğrafı eşliğinde saygın bir gazeteden alıntı sunulmuştur.⁴⁴⁰

Gazetede tesettürün bir moda meselesi olmaktan ziyade, aslında birey ve toplum için mutlak bir ihtiyaç olduğu, Müslüman olmayan moda tasarımcıları tarafından dahi açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca Seher Vakti gazetesinde Batı toplumlarının bizim giyim tarzımıza ilgi

⁴³⁹ Gürkan, “Garplı Gözüyle İslam’da Kadın Hakları”, s. 9.

⁴⁴⁰ Şule Yüksel Şenler, “İngiltere’de ‘Türk Köylü Kızı’ Modası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 6.

gösterip taklit etmeye çalıştığı bir dönemde, Müslüman kadınların ve genç kızların Batılı moda tasarımcılarının yönlendirmesiyle edilgen bir duruma düşürülerek değerlerinden uzaklaşması eleştirilmiş ve kadınların bu durumu idrak ederek bilinçlenmeleri yönünde çağrıda bulunulmuştur.⁴⁴¹

Seher Vakti gazetesi, Batı kültürünün Müslüman kadınlara dayatmaya çalıştığı müstehcenliğin olumsuz etkilerine, tanınmış bir Batılı sporcudan örnek vererek dikkat çekmiştir. İlgili gazete modanın teşvik ettiği Batı kaynaklı müstehcenliğin zararlarını, dünya boks şampiyonu ve Müslüman bir sporcu olan Muhammed Ali Clay'ın ifadeleriyle genç Türk kızlarına aktarmıştır. Seher Vakti gazetesi Clay'ın, tesettürü benimsemeyen eşinden boşandığını, tesettürlü yeni eşiyle toplumun olası eleştirilerinden çekinmeden her ortama girdiğini ve bir Müslüman olarak tesettürden asla vazgeçilmemesi gerektiğini herkese ilan ettiğini belirtmiştir.⁴⁴²

⁴⁴¹ Şenler, “İngiltere’de ‘Türk Köylü Kızı’ Modası”, s. 6-7.

⁴⁴² “Biraz da Clay’i Dinler Misiniz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S.16, 15 Aralık 1970, s. 8.

SONUÇ

1960-1980 yılları Türkiye tarihinde önemli siyasi ve toplumsal dönüşümlere sahne olmuş, İslamcı hareketin toplumsal alanda etkisini artırdığı bir dönem olarak öne çıkmıştır. Bu süreçte ülkedeki din eğitimi uygulamalarının niteliği ve geleceği, süreli yayınlar aracılığıyla kapsamlı bir şekilde tartışma konusu yapılmıştır. Dönemin siyasi, sosyal ve kültürel dinamikleri, din eğitime yönelik yaklaşımları derinden etkilemiş; farklı toplumsal kesimlerin çıkardığı İslamcı yayınlar, bu konuyu kendi perspektiflerinden değerlendirme gereği duymuşlardır. Bu yayınlar, din eğitimi, İslami kimlik oluşumu ve ideal toplumsal düzen gibi temel meseleleri sürekli gündemde tutmuşlardır.

"İmanlı Türk Gençliği" idealini benimseyerek 1969-1971 yılları arasında 22 sayı halinde yayımlanan Seher Vakti gazetesi de bu dönem yayınları arasında özel bir yere sahiptir. Kısa yayın hayatına rağmen Seher Vakti, özellikle gençlerin din eğitimi konusuna büyük önem atfetmiş ve bu alandaki tartışmalara özgün bir bakış açısı getirmiştir. Gazetede, gençlerin yetiştirilmesinde rol oynayan kurumlar ve toplumdaki mevcut durum eleştirel bir gözle incelenmiş, örgün ve yaygın eğitimdeki din eğitimi anlayışı detaylıca ele alınmıştır. Gazetenin içeriği, dönemin din eğitimi yaklaşımlarını ve İslamcı düşüncenin bu alandaki katkılarını anlamak adına önemli birincil bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Seher Vakti gazetesinde, din eğitiminin yaşamın her alanını kapsayan çok boyutlu bir mesele olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Özellikle çocukluk dönemi din eğitimiyle ilgili olarak ailede verilen eğitimin önemi üzerinde durulmuştur. Gazetenin bakış açısıyla, çocukların dini ve ahlaki açıdan doğru ve tutarlı bir şekilde yetiştirilmesi için anne-babaların dini konularda çocuklarına rol model olması ve söylediklerini uygulaması gerektiği sıklıkla dile getirilmiştir. Aile ortamında sağlanacak güçlü bir dini eğitimin, bireylerin gelecekteki dini kimliklerinin temelini oluşturduğu vurgulanmıştır.

Gazetede, gençlik dönemindeki din eğitimi bağlamında ise gençlerin dinine, vatanına ve ahlaki değerlerine bağlı bireyler olarak yetişmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Gazetede, ülkenin geleceğinin emanet edileceği gençlerin üniversite ortamındaki anarşi olaylarından uzak durması gerektiği belirtilmiş, üniversite eğitiminin dinî ve millî değerlerden uzaklaştırılmadan daha dikkatli bir şekilde verilmesi için bazı önerilerde bulunulmuştur. Anne-babaların da bu süreçte gençlere rehberlik etme konusunda daha hassas davranmaları gerektiği, üzerinde durulan konular arasında yer almıştır.

Örgün din eğitimi kurumlarından, İmam-Hatip Okulları ve Yüksek İslam Enstitüleri konularına gazetede geniş yer verilmiştir. Gazetede, amaçlanan doğrultuda yüksek başarı elde

eden İmam-Hatip Okullarının halk tarafından sevildiği, desteklendiği ve devletin de bu kurumları desteklemesi gerektiği dile getirilmiştir. Doğru ve sağlıklı bir din eğitimi için bu okulların hem fiziki koşullarının hem de mevcut eğitim kalitesinin, öğretmen niteliğinin ve ders programlarının geliştirilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur. Gazeteye göre, devlet-millet birlikteliği ile bu kurumlarda güzel bir eğitim iklimi oluşacağı ve doğru bir din eğitimi verilebileceği ifade edilmiştir. Yüksek İslam Enstitülerinin kuruluşu da, gazete tarafından İmam-Hatip Okulları, Diyanet İşleri Başkanlığı ve ihtiyaç duyulan alanlarda yetkin din eğitimi kadrosunun yetiştirilmesi açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilmiştir.

Gazetede, yaygın din eğitime yönelik olarak camilerin ve camilerde yapılan din eğitiminin topluma olan katkıları ele alınmıştır. Gazetede, camilerin sadece ibadet mekânları olmanın ötesinde, halkın dini bilgi edinme ve ahlaki değerleri öğrenme merkezi olarak işlev gördüğü dile getirilmiştir. Camilerde verilen sohbetlerin ve derslerin, toplumun manevi gelişimine katkı sağladığı ve bu eğitimin yaygınlaştırılmasının gerektiği ifade edilmiş, önemli gün ve gecelerin kutlanmasına halkın yoğun teveccühü bunun bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Son olarak, Seher Vakti gazetesinde kadınların din eğitimi ve toplumsal rolü üzerinde de hassasiyetle durulduğu görülmüştür. Kadınların bilinçli bireyler olarak yetiştirilmesinin ve topluma yön verecek niteliklere sahip olmalarının önemi vurgulanmıştır. İyi bir din eğitiminin, kadınların aile içerisindeki yeri dikkate alındığında ciddi bir önem arz ettiği gazete tarafından ifade edilmiştir. Bu yaklaşımda kadının annelik rolü ve çocuk yetiştirmedeki fonksiyonunun önemli bir etken olduğu gazete tarafından açıkça vurgulanmıştır. “Genç Kızlar Sizin İçin” başlığıyla hemen her sayısında özel bir bölüm ayrılması ve başyazarı Şule Yüksel Şenler’in ülke genelinde sadece kadınlara yönelik yaptığı konferansların tanıtılması gazetenin kadınların eğitime verdiği önemin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışma, Seher Vakti gazetesinin 1960'lı ve 1970'li yılların İslamcı düşünce dünyasındaki din eğitimi tartışmalarına nasıl bir perspektif sunduğunu detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Gazetenin ele aldığı konular ve önerdiği çözümler, dönemin sosyo-kültürel yapısı içinde din eğitiminin ne denli merkezi bir mesele olduğunu göstermekte ve İslamcı kesimin bu alandaki hassasiyetlerini anlamak için önemli veriler sunmaktadır. Elde edilen bulgular, gazetenin sadece güncel konuları takip etmekle kalmayıp, aynı zamanda geleceğe yönelik bir "imanlı Türk gençliği" idealini inşa etme çabasını da yansıttığını göstermektedir. Bu çalışma, gelecekteki araştırmalar için de benzer dönem yayınlarının incelenmesi adına bir model oluşturmayı hedeflemekte ve ışık tutmaktadır.

KAYNAKÇA

- “...Ve Gerici Eğitimcilere Karşı Halkın Zaferi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 7, 15 Mayıs 1970, s. 10.
- “Açılmayan İmam Hatip Okulları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 11.
- “Asrın Hazin Tablosu”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 9-14.
- “Bay İlericinin Nutku”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 14.
- “Berat Kandili”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 20.
- “Biraz da Clay’i Dinler Misiniz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S.16, 15 Aralık 1970, s. 8.
- “Birimizin Derdi Hepimizin Derdi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 5-18.
- “Çocuk Dünyası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 14.
- “Derdimiz...Çaremiz...Vazifelerimiz...”*Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 9, 15 Temmuz 1970, s. 11.
- “Dikkat”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 4.
- “Dinsiz Milli Eğitim”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 6-7.
- “Gazetemiz Yurtiçi ve Yurtdışı”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 16.
- “Genç Kızlar Sizin İçin”, *Seher Vakti Gazetesi*, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 19.
- “Genç Kızlar”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 10-11
- “Gurur ve Zilletin İleti: Nefsaniyet Dürbünü”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 5.
- “Hayatın Sırrı”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 13.
- “İlim Tahsili ve İlim Müesseseleri”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 2-3.
- “İnsan ve Kainat”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 4.
- “İslam İnkılabı-Devlet”, *Büyük Doğu Mecmuası*, C. I, S. 11, 23 Aralık 1949, s.2.
- “İslami İlimler Akademileri”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 5.
- “İstismar İşletmesi İflas Ediyor”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 20, 1 Haziran 1971, s. 5.
- “Kaptan Dümen Başına”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 9, 15 Temmuz 1970, s. 9.
- “Kardeş Sevgisi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 2.
- “M.T.T.B’nin İhtarı”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 9.

- “Mergup Nedir”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 14.
- “Miraç Nedir”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 4.
- “Muhterem Abonelerimiz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 9, 15 Temmuz 1970, s. 2.
- “Muhterem Okuyucumuz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Şubat 1971, s. 25-30.
- “Okuyucu Postası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Şubat 1971, s. 35.
- “Okuyucu Postası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 19, 1 Mayıs 1971, s. 6.
- “Okuyucu Postası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 20, 1 Haziran 1971, s. 8-16.
- “Okuyucuya Mektup”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 5.
- “Okuyucuya Mektup”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 2.
- “Okuyucuya Mektup”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 22, 1 Temmuz 1971, s. 14.
- “Örnek Bir Düğün”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 5.
- “Rağbet Nasıl Olur”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 18.
- “Regaib Nedir”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 14.
- “Sen mi Ben mi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 15.
- “Sevgili Küçükler Bunları Biliyor Musunuz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 6.
- “Suçlu Kim”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 3.
- “Şiirleriniz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 18, 1 Mart 1971, s. 2.
- “Şiirleriniz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 20, 1 Haziran 1971, s. 2.
- “Şule Yüksel Şenler’in Konferansları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 22, 1 Temmuz 1971, s. 4-5, 8-9.
- “Türk Kadını Öz Benliğine Dönüyor”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 14.
- “Üniversite Gençliğine”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 20, 1 Haziran 1971, s. 15.
- “Vakit Yok Ki”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 9.
- “Ve Senin Anayasan Der Ki”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 2-3.
- “Yazar Şule Yüksel Şenler hayatını kaybetti”, NTV, 28 Ağustos 2019. (Erişim tarihi: 12 Şubat 2024).
- Aclûnî, İsmail b. Muhammed b. Abdu'l-Hâdî el-Cerâhî el-Aclûnî ed-Dimeşkî Ebu'l-Fidâ' el-*Keşfu'l-Hafâ*. thk. Abdu'l-Hamîd b. Ahmed b. Yûsuf b. Hendâvî. 2 Cilt. b.y.: el-Mektebetu'l-Asriyye, 1420/2000.

- Acuner, H. Y., “İmam Hatip Okullarında Din Eğitimi ve Sorunları”, *Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları*, Ed. Mustafa Köylü, *DEM Yayınları*, İstanbul, 2018.
- Ademoğlu, “Hayatın Sırrı Madde mi Ruh mu”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 10.
- Ağırkaya, G., “Kur’ân-ı Anlamadan Okumanın Bir Sevabı Yok Mudur?”, *Diyanet İlmi Dergi*, C. 56, S. 3, 2020, s. 677-720.
- Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 191
- Akbaş, A., “Solcular Üniversiteyi Kana Boyuyor”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 9-13.
- Ay, F., “Edebî Yönüyle Hareket Dergisi (1939-1953)”, *Edebî Eleştiri Dergisi*, Cumhuriyetin İlanının 100. Yılı Anısına 1923’ten 2023’e Süreli Yayınlar ve Edebiyat Özel Sayısı, 2023, s. 362-379.
- Ay, M. E., “Çocuk ve Din Eğitimi”, *Yeni Dünya Dergisi*, Y. I, S.2, Kasım 1993, s. 110-116.
- Ay, M. E., *Çocuklarımıza Allah’ı Nasıl Anlatalım*, Timaş Yayınları, 3. Bsk., İstanbul, 1995.
- Aybars, E., *İstiklal Mahkemeleri*, C. I-II, İzmir, 1988.
- Aydın, M. Z., “Dünden Bugüne İmam Hatip Liseleri (Tarihî Gelişimi)”, *Eğitime Bakış*, S. 35, Ankara, 2015, s. 1-9.
- Ayhan, H., *Türkiye’de Din Eğitimi*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul, 2014.
- Ayhan, H., *Türkiye’de Din Eğitimi*, MÜİFV Yayınları, İstanbul, 1999, s. 237-239.
- Aytepe, M., “Doğuşundan Günümüze İslamcılığın Türkiye Seyri: Bir Sınıflandırma Denemesi”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 4, S. 1, 2016, s. 169-200.
- Balcı, H. G. - Vadi, E., “Medya ve Gelişim: Yakın Geleceği Üzerine Öngörüsül Değerlendirmeler”, *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, C. 26, S. 3, Ekim, 2018, s. 239-241.
- Balta E. E., “Eğitimde Mizahın Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutumları”, *İlköğretim Online*, C. 15, S. 4, Eylül 2016, s.1268-1279.
- Baltacı, C. “İslami İlimler Akademileri”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 10.
- Baltacı, C., “Niçin İmam Hatip Okulları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 14.
- Belviranlı, A. K., “Kur’an ve Ramazan”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 2.
- Bilgin, B. - Selçuk, M., *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*, Gün yayıncılık, 2. Bsk., Ankara, 1995.

- Bilgin, B., “Ahlak Terbiyesinde Dini Hikâyeler”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1, 1994, s. 53-54
- Bilhan, S., *Eğitim Felsefesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara, 1991.
- Bilmen, Ö. N., *İstilahat-ı Fıkhiyye Kamusu*, 3/125.
- Bozkurt, N. - Küçükaşçı, M. S., “Mescid-i Nebvi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 29, Ankara, 2004, s. 281-290.
- Buhârî, Ebû ‘Abdullâh Muhammed b. İsmâ‘îl b. İbrâhîm el-Buhârî el-. *Sahîhu’l-Buhârî*. thk. Mustafa Dîb el-Buğâ. 7 Cilt. Dimaşk: Dâru İbn Kesîr; Dâru’l-Yemâme, 5. Basım, 1414/1993
- Bulut, M., “Yaygın Din Eğitimi”, *Diyanet ilmi Dergi*, C.29, S.3, 1993, s. 3-4-6.
- Büyükkörükçü, T., “Orucun Fazileti ve Farz Oluşundaki Hikmetler”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S.14, 15 Kasım 1970, s. 10-11.
- Büyüктаş, M., “Niçin Yuvarlanmadı”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 18, 1 Mart 1971, s. 11.
- Büyüктаş, M., “Tenkid ve Takdir”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Şubat 1971, s. 18.
- Carrel, A., “Garb’lı Diyor ki”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 7.
- Cebeci, S., “Etkili Din Öğretimi”, *Türkiye İlahiyat Tedrisatına Yardım Eden Dernekler Federasyonu*, İstanbul, 2010, s. 305-334.
- Cebeci, S., *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2015.
- Cengiz, C. A., “Bilimin Karanlık Çağı: Ortaçağda Bilimsel Düşüncenin Durumu”, *DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 1, 2024, s. 232-248.
- Coşkun, B., “Hakkın Kahramanı Ali”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 5.
- Çağır, M. - Türk, İ. C., “1869 Maarif-İ Umumiye Nizamnamesi Ve Türk Eğitim Tarihindeki Yeri”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, C. 4, S. 11, 2017, s. 62-75.
- Çelebi, S., “Miraç”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 21.
- Çelik, A., “Çocuk, Oyun ve Din Eğitimi”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 9, 2004, s. 187-196.
- Çelik, A., “Din Eğitimimize Tarihsel Yaklaşım”, *Kültür Eğitim Vakfı Yayınları*, Erzurum, 2001.
- Çelik, M. M., "Zulümle mücadeleyi cinsiyet değil, şahsiyet meselesine dönüştüren yazar: Şule Yüksel Şenler", *The Independent*. (Erişim tarihi: 13 Şubat 2024).
- Çokoğullar, E. - Bozaslan, B. M., “1967-1980 arası dönemde Cemiyetin Kurtarılması Misyonu ile Tanımlanmaya Başlanan “İslamcı Kadın” Kimliği”, *Ankara Üniversitesi S.B.F. Dergisi*, C. 69, S. 4, 2014, s. 835-869.

- Dağ, M. - Öymen, H. R., *İslam Eğitim Tarihi*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1974.
- Demir A. - Şenses Kurukız, H., "Hayatı mücadeleyle geçen isim: Şule Yüksel Şenler", Anadolu Ajansı. (Erişim tarihi: 12 Şubat 2024).
- Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü Uygulama Genelgesi*, Diyanet İşleri Başkanlığı (15 Aralık 2020), Sayı No. 847444, md. 17, Erişim: 13.04.2025.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü Uygulama Genelgesi*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Sayı No. E.847444, md. 18. 15.12.2020, Erişim: 13.04.2025.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü Uygulama Genelgesi*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Sayı No. E.847444, md. 21. 15.12.2020, Erişim: 13.04.2025.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (Resmi Gazete ile yayımı: 1374/2010 Sayı: 27640), Kanun No: 602, Kanun Tarihi: 1/7/2010.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, *Resmi Gazete* 12038 (22 Haziran 1965), Kanun No. 633, 2911. Erişim: 13.04.2025.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, *Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği*, 3. Bölüm, 13. Madde, *Resmi Gazete* Tarihi: 07.04.2012/28257.
- Dodurgalı, A., *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.
- Doğan, R. - Çapçioğlu, F., "İmam-Hatip Liseleri", *Din Eğitimi El Kitabı*, ed. Recai Doğan - Remziye Ege, Grafiker Yayınları, Ankara, 2017.
- Doğan, Y., "Hz. Peygamber ve Mizah", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Gazetesi*, C. 8 S. 12, 2004, s. 191-203.
- Duman, D., *Demokrasi sürecinde Türkiye'de İslamcılık*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 1999.
- Ebû Dâvûd, Suleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî. *Sunenu Ebî Dâvûd*. thk. Şu'ayb el-'Arnaût. 7 Cilt. b.y.: Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, 2009.
- Efe, A., "Sebîlürreşâd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 36, İstanbul, 2009, s. 251-253.
- Ekşi, A., *Çocuk, Genç, Ana Babalar*, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1990.
- Ekşi, A., *Gençlerimiz ve Sorunları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1982.
- Emre, S. A., *Siyasette 35 Yıl*, Akabe Yayınları, C. 1, 2. Bsk., Ankara, 1990.
- Erce, H. Z., "Ropörtaj", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 3.
- Erken, A., "Türkiye'nin İslami Diriliş Hareketleri", *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Hizmeti: Medeniyet Projelerinin İnşa Sürecinde Çağdaş İslam Düşüncesi*, Ed. Bayram Ali Çetinkaya, İnsan Yayınları, C. 9, 2015, İstanbul, s. 75.

- Ersoy, E., “Değişen Değerler Dünyasında Gençliğin Ahlakla İmtihani”, *Uluslararası Gençler ve Değerler Sempozyumu*, 25 Nisan 2014, s. 271-272.
- Eyice, S., “Ayasofya”, *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. 4, İstanbul, 1991, s. 213-214.
- Fedayi, C., “Adalet Partisi’nin Birinci Dönemi: 1961-1971”, *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, C. 16, S. 57, Temmuz 2019, s. 123-150.
- Furat, A. Z., “Yaygın Din Eğitiminde Kitle İletişim Araçlarının Yeri: Televizyon Örneği”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 19, 2009, s. 37-62.
- Gander, M. J. - Gardiner, H. W., “Çocuk ve Ergen Gelişimi”, çev. Dönmez A. - Çelen, N., İmge Kitabevi, 8. Bsk., Ankara, 2015.
- Gökaçtı, M. A., *Türkiye’de Din Eğitimi ve İmam-Hatipler*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005.
- Göküş, Ş. - Yılmaz, Z. - Ayten, M. - Kocaman, K., “Tohum Dergisinde İmam Hatip Okulları”, *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 2024, s. 285-316.
- Göküş, Ş., “II. Meşrutiyet Dönemi İslamcı Çizgideki Süreli Yayınlarda Aile Ve Çocuk Eğitimi”, *Artuklu Akademi*, C. 7, S. 1, 2020, s. 99-124.
- Gözütok, Ş., “Resulullah Döneminde Kadın ve Kadın Eğitimi”, *Dini Araştırmalar*, C. 19, S. 49, 2016, s. 186,
- Gözütok, Ş., *İlk Dönem İslam Eğitim Tarihi*, Fecr Yayınları, Ankara, 2002.
- Gülşen, F., “İslamcılık Akımının Türk Siyasal Hayatındaki İdeolojik Evrimi”, *Turkuaz Uluslararası Sosyo-Ekonomik Stratejik Araştırmalar Dergisi*, C. 6, S. 1, 2024, s. 60-83.
- Gültekin, İ., “Sonbahar Rüzgarları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Şubat 1971, s. 19.
- Gün, A., “Yaygın Din Eğitimi Kapsamında Kadınların Eğitimi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 32, S. 32, 2012, s. 241.
- Gündüz, M. M., *Gelişim Özellikleri Doğrultusunda Gençliğin Din Eğitimi*, Şarkiyat 12/4 Aralık, 2020, 1092-1117.
- Gündüz, T., *Gençlik Dönemi Din Eğitimi*, Ed. Mustafa Köylü, Nobel Yayınları, Ankara, 2015.
- Gürkan, A., “Garplı Gözüyle İslam’da Kadın Hakları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Mart 1971, s. 8-9.
- Gürkan, N., *Türkiye’de Demokrasiye Geçişte Basın (1945-195)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998.
- Güzel, R., *İslam Kadını*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 10.
- Hökelekli, H., *Çocuk, Genç, Aile Psikolojisi ve Din*, Dem yayınları, İstanbul, 2016.
- Hökelekli, H., *Din Psikolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

- Hökelekli, H., *Din Psikolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2016,
- Işık, V., “İslamcı Dergilerin Gündemi: Tarih, Hafıza ve Değişim (1908-2008),” *Sosyoloji Divanı*, S. 10, Y. 5, 2017, s. 111-138.
- İbn Abdülber en-Nemerî, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muḥammed. *Câmiu Beyâni'l-İlm ve Fadlih*. thk. Ebû'l-Eşbâl ez-Zehîrî. 2 Cilt. Suudi Arabistan: Dâru İbni'l-Cevzî, 1415/1994.
- İşler, A., “Demokrat Parti Döneminde Dinde Reform Tartışmaları: Müslüman Sesi Dergisi Örneği”, *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2, S. 2, 2018, s. 51-64.
- Jacquin, G., *Çocuk Psikolojisinin Ana Çizgileri*, çev. Mehmed Toprak, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1976.
- Jersild, A. T., *Gençlik Psikolojisi*, çev. İbrahim N. Özgür, Takıloğlu Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi, İstanbul, 1978.
- Johs Pedersen, “Mescit”, *İslam Ansiklopedisi (MEB)*, 1957, VIII, 47-62.
- Kara, İ., *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslam*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2010.
- Kara, İ., *Türkiye'de İslâmcılık Düşüncesi*, Pınar Yayınları, C. 3, İstanbul, 1994.
- Karataş, M., “Yaygın Din Eğitime Katkısı Açısından Camiler”, *Bitlis İslamiyat Dergisi*, C. 4, S. 1, Haziran 2022, s. 1-21.
- Kardaş, H., *Tek Parti Dönemi İslamcı Dergilerde İslam Dünyasının Görünümü: Selamet ve Sebülirreşad Örneği*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Bilimi ve İnternet Enstitüsü, İstanbul, 2022.
- Kavgacı, M., “İbadet ve Niyet”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 14-15.
- Kavgacı, M., “Nefs-i Levvamenin Feryadı”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 5.
- Kaya, M. - Bilgü, A. H. - Kuşakcı, S., “İmam-Hatip Liseleri Üzerine Kapsamlı Bir Literatür Taraması”, *Talim*, C. 4, S. 1, Haziran 2020, s. 79-113.
- Kaya, Z., “Türkiye’de Yüksek Din Eğitimi Programları: Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Yüksek Din Öğretimi Programları Üzerine Değerlendirmeler”, *Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi - Dünü, Bugünü, Yarını*, Ed. Z. Şeyma Altın, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları (DEM), İstanbul, 2021.
- Kayabaşı, M., *Yüksek İslam Enstitüleri (1959- 1983)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat, 2017.
- Kayhan, B., “Anarşiye Seyirci Kalamayız”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 9.

- Kazvîni İbn Mâce, Ebû ‘Abdillâh b. Yezîd el-. *Sünen-i İbn Mâce*. ed. Muhammed Fuâd b. Abdilbâkî. 2 Cilt. b.y.: Dâru İhyâi’l-Kütübî’l-Arabiyye; Faysal İsa el-Bâbî el-Halebî, ts.
- Keyifli, Ş., “Eğitim ve Din Eğitimi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 2, Adana, 2013, s. 103-126.
- Kılıç, R., “Türkiye’de Yükseköğretimin Kapsamı ve Tarihsel Gelişimi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 3, Kasım 1999, s. 289-310.
- Kırca, C., “İmam Hatip Okulları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 12.
- Kırmıt, Ö. F., “II. Dünya Savaşından Sonra Çıkan Kısa Ömürlü İslamcı Bir Dergi: Doğan Güneş (1947-1948)”, *Atatürk Yolu Dergisi*, S. 73, Ekim 2023, s. 268-286.
- Kocaman, Ş., “Nur Saçan Yuva: İstinye Kur’an Kursu”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 11.
- Koestler, A., “Bugünkü Buhran ve Sovyet Taarruzları Karşısında Halkın Vazifesi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 16, 15 Aralık 1970, s. 17.
- Konar, E. H., “Neslimizin İstikbali”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 13.
- Konar, E. H., “Sıhhatli Bir Nesil İçin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s.12.
- Korkmaz, M., “Kur’an Kurslarında Din Eğitimi”, *Din Eğitimi El Kitabı*, Ed. Recai Doğan – Remziye Ege, Grafiker Yayınları, 5. Bsk., Ankara, 2017.
- Koyuncu, M., “İmam Hatip Okulları: Türk Eğitim Sistemindeki Yeri, Amaçları ve Program Yapısı Temelinde Sorunları”, *Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 1, Eylül 2023, s. 3-30.
- Koroğlu, A., “Türkiye’de İslâmcılık Düşüncesinin Seyrini Dergiler Üzerinden Okumak”, *1960-1980 Arası İslamcı Dergiler Toparlanma ve Çeşitlenme*, Ed. Vahdettin Işık - Ahmet Koroğlu - Yusuf Enes Sezgin, Nobel Yayınevi, Ankara, 2016.
- Köylü, M., “Batı Ülkelerinde Din Eğitimi: Genel Bir Bakış”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 6, S. 4, 2017, s. 223-245.
- Köylü, M., “Türkiye ve Batı Ülkelerinde Yüksek Din Öğretimi: Niteliksel Bir Karşılaştırma”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 7, S. 3, s. 261-278.
- Kutup, M., *İnsan Psikolojisi Üzerine Etütler*, çev. Bekir Karlığa, İşaret Yayınları, İstanbul, 1987.
- Kuvancı, C., “Nurettin Topçu’nun Dinî Tecrübe Anlayışı ve Şekilci Dindarlık Eleştirisi”, *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C. 10, S. 3, Kasım 2020, s. 680-693.
- Leigton, S., “Garb’lı Diyor ki”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 7
- Milli Eğitim Temel Kanunu, Örgün ve Yaygın Eğitim, *Resmi Gazete*, C. 12, S. 14574, s. 2346, 1973.

- Muslim, Ebû'l-Hasen Muslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Nîsâbü'rî. *Sahîhu Muslim*. thk. Muhammed Fuâd Abdulbâkî. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, 1374/1955.
- Müftüoğlu, M., “Kur'an ve Sünnet Bağlamında Yaygın Din Eğitimi”, *Artuklu Akademi*, C. 4, S. 2, 2017, Ankara, s. 135-160.
- Nas, M., “Gençlik Dönemi Din, Ahlak ve Değerler Eğitimiyle İlgili Sorunlar”, *Talim Dergisi*, C. 7, S. 2, 2023, s. 179.
- Nesâî, Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb el-Horâsânî en-. *es-Sunenu'l-Kubrâ*. thk. Hasen Abdulmun'im. 10 Cilt. Beyrut: Muessesetu'r-Risâle, 1421/2001.
- Okay, M. O., “Büyük Doğu”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 6, İstanbul, 1992, s. 123-125-513-514.
- Okiç, M. T., İslam'da Kadın Öğretimi, *Diyanet İleri Başkanlığı Yayınları*, Ankara, 1978, s. 36.
- Okumuşlar, M., “Din Eğitiminde Etkin Bir Yöntem Olarak Hikaye”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 21, S. 21, Ekim 2006, s. 250.
- Oruç, C., “Din Eğitiminin Hedefleri”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 13, S. 1, Haziran 2008, s. 259-269.
- Öcal, M., "İmam ve Hatip Mektepleri, Mezunlarından Bazıları ile Yapılan Mülâkatlar ve Şehâdetname Örnekleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 12, S. 2, 2003, s. 51-101.
- Öcal, M., “Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, S. 7, C. 7, 1998, s.241-268.
- Öcal, M., “Yüksek İslam Enstitüsü”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 44, 2013, s. 48-51.
- Öcal, M., İmam-Hatip Liselerinde Din Öğretimi (Tarihi Süreci ve İstatistikî Yapı), *IV. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2009.
- Öngören, R., “Tasavvuf”, *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*, C. 40, S. 19, İstanbul, 2011, s. 119-126.
- Önkal A.,- Bozkurt, N., “Cami”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 7, İstanbul, 1993, s. 51.
- Özakkaş, M., “Yüksek İslam Enstitüleri ve Davaları”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 10.
- Özcan, A., “Serdengeçti Dergisi ve Siyasal İktidarla İlişkisi”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, C. 2, S. 3, Nisan 2014, s. 300-316.
- Özcan, S., “Genç Nesiller Annesi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 6.
- Özdemir, E. G. - Hakyemez, C., “İslamcı Dergilerde İhvan-ı Müslimîn Algısı: Hilal Dergisi Örneği”, *Mezhep Araştırmaları Dergisi*, C. 16, S. 2, 2023, s. 598-628.

- Özdemir, Ö., Ebeveynlere Göre Ailede Çocuğun Din Eğitimi, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 47, 2019, s. 313-344.
- Paksu, H. T., “Müslüman Türk Kızının Bayrağı Örtüsüdür”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 18.
- Peker, H., *Din Psikolojisi*, Sönmez Matbaa ve Yayıncılık, 3. Bsk., Samsun, 1993.
- Politics Today, "Şule Yüksel Şenler: A Portrait of Turkey's First Muslim Women's Rights Activist". (Erişim tarihi: 12 Şubat 2024).
- Sadıkoğlu, S., Soner Hoca ile Türkçe-Edebiyat, *Konferans Türü ve Özellikleri*, (Erişim Tarihi: 13.04.2025).
- Sağlam, İ., “Anne-Baba Dindarlığının Çocuklar Üzerindeki Etkisi”, *Dindarlık Olgusu*, Ed. Hayati Hökelekli, Kurav Yayınları, Bursa, 2006.
- Sandor, P., “Su, Rüzgar ve Namus”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S.3, 15 Ocak 1970, s. 7.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 1-15.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 2-12.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 2-16.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 3.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 2-12-14.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 2-11.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 7-14.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 6, 15 Nisan 1970, s. 2.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 7, 15 Mayıs 1970, s. 8.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 6-8-15.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 20-29.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 4-7.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 20.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 2, S. 18, 1 Mart 1971, s. 11.
- Seher Vakti Gazetesi, C. 2, S. 22, 1 Temmuz 1971, s. 1-13.
- Serkatipoğlu, A., “Batı ve Şahsiyet Münasebetimiz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 5.
- Seylan, E., “Yavrularıma”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 17, 1 Şubat 1971, s. 15.

- Sezgin, S., “Neden İslamiyet”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 10, 15 Ağustos 1970, s. 6.
- Smart, N., “Din ve İnsan Tecrübesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ali İhsan Yitik (Çev.), S. 7, 1992, s. 424.
- Subaşı, N., “1960 Öncesi İslâmi Neşriyat”, *1960-1980 Arası İslâmcı Dergilerde Toparlanma ve Çeşitlenme*, ed. Vadettin Işık vd., Nobel Yayıncılık İLEM Kitaplığı, Ankara, 2016, s. 43-69.
- Şâban, Z., “İslam Hukuk İlminin Esasları”, trc. İbrahim Kâfi Dönmez, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2018.
- Şener, S., “Orta Öğretim Komitesi”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 9.
- Şenler, G. G., “Çocuk Dünyası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 6.
- Şenler, G. G., “Çocuk Dünyası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 18, 1 Mart 1971, s. 13.
- Şenler, G. G., “Karşı Dağdaki Kulübe”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 9.
- Şenler, G. G., “Küçüğüm”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 6.
- Şenler, G. G., “Nevruz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 19.
- Şenler, G. G., “Ömercik”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 7.
- Şenler, Ş. Y., “12 Rebiü'l Evvel”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 19, 1 Mayıs 1971, s. 4.
- Şenler, Ş. Y., “Açıklama”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Aralık 1969, s. 19.
- Şenler, Ş. Y., “Açıklama”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 8-9.
- Şenler, Ş. Y., “Bacım”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 11.
- Şenler, Ş. Y., “Beklenen Nesil”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 12, 1 Ekim 1970, s. 3.
- Şenler, Ş. Y., “Bir Hezeyana Cevap ve Bir İkaz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 8-9.
- Şenler, Ş. Y., “Büyüyen Çığır”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 11, 1 Eylül 1970, s. 13-25.
- Şenler, Ş. Y., “Çocuk Büyük Emanet”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 3.
- Şenler, Ş. Y., “Genç Kızlar Sizin İçin”, C. 2, S. 15, 1 Aralık 1970, s. 8-9.
- Şenler, Ş. Y., “Genç Kızlar Sizin İçin”, C. 2, S. 20, 1 Haziran 1971, s. 8-9.
- Şenler, Ş. Y., “Genç Kızlar Sizin İçin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 6.
- Şenler, Ş. Y., “Genç Kızlar Sizin İçin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 3, 15 Ocak 1970, s. 7.
- Şenler, Ş. Y., “Genç Kızlar Sizin İçin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 18-19.

- Şenler, Ş. Y., “Genç Kızlar Sizin İçin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 19, 1 Mayıs 1971, s. 8-9.
- Şenler, Ş. Y., “Genç Kızlar Sizin İçin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 6.
- Şenler, Ş. Y., “Hadi Kanunuz Assın Beni Yahut Yasanız”, *Seher Vakti Gazetesi*, S. 8, 15 Haziran 1970, s. 2-13.
- Şenler, Ş. Y., “İbret”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 7.
- Şenler, Ş. Y., “İdeal Gençlik”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 1, 15 Kasım 1969, s. 1-15.
- Şenler, Ş. Y., “İman Ettik Lakin”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 18, 1 Mart 1971, s. 3.
- Şenler, Ş. Y., “İngiltere’de ‘Türk Köylü Kızı’ Modası”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 6-7.
- Şenler, Ş. Y., “Mazin ve Sen”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 5, 15 Mart 1970, s. 7.
- Şenler, Ş. Y., “Ramazan”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 3.
- Şenler, Ş. Y., “Sizlerle Başbaşa”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 9, 15 Temmuz 1970, s. 4.
- Şenler, Ş. Y., “Yeşeren Ümitler Başlarken, ”*Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 2, 15 Aralık 1969, s. 6.
- Şenler, Ş. Y., Bir Hezeyana Cevap ve Bir İkaz”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 14, 15 Kasım 1970, s. 9.
- Şenler, Ş. Y., *Hidayet*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2020.
- Şimşek, E., “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C.4, S.1, 2004, s.207-220.
- Şimşek, E., “Çok Partili Dönemde Yeniden Din Eğitimi ve Öğretimine Dönüş Süreci (1946-1960)”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 49, Erzurum, 2013, s.391-414.
- Şule Yüksel Şenler, “Davacıyız”, *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 16, 15 Aralık 1970, s. 2.
- Taberânî, Ebü’l-Kâsım Müsnidü’l-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-. *el-Mu‘cemu’l-Evsat*. thk. Târik b. İvadullâh b. Muhammed, Abdulmuhsin b. İbrahim el-Huseynî. 10 Cilt. Kahire: Dâru’l-Haremeyn, 1995.
- Temel, F., & Çelebi, M. B., “Türkiye’de Çok Partili Siyasal Yaşama Geçiş Dönemi ve Basın: Burdur Yerel Gazeteleri Üzerine Bir İçerik İncelemesi”, *I. Teke Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ed. Şevkiye Kazan Nas, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, C. 2, Burdur, 2015.
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu*, Resmi Gazete 63, Kanun No. 430, RG. 06.03.1924/63, 1924.
- Tezcan, D., *Bir Çığır Öyküsü: Şule Yüksel Şenler*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2016.

- Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ et-. *es-Sunen*. thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf. 6 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1998.
- Toprak, Z., "Fikir Dergiciliğinin Yüzyılı", *Türkiye'de Dergiler Ansiklopediler (1849-1984)*, Gelişim Yayınları, İstanbul, 1984, s. 13-54.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Mevzuat (TBMM Mevzuat), 430 Sayılı Kanunun Genelî Hakkında Bilgiler (06/03/1924) (Erişim Tarihi: 04.11.2024).
- Türkoğlu, İ., "Türk Dünyasının Kuzey Yıldızları Türk -Tatar Aydınları", *Düşünce Dünyasında Türkiz*, Ed. Recai Coşkun, Net Matbacılık, Y. 3, S. 17, Ankara, 2012..
- Türkyılmaz, F., "Türk edebiyatının adalet arayan ismi: Şule Yüksel Şenler", Anadolu Ajansı. (Erişim tarihi: 14 Şubat 2024).
- Ural, A., "Örgün Eğitim İle Kazanılan Nitelikler", *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 28, 2012, s.12-20.
- Uyar, H., *Tek Parti Dönemi ve Cumhuriyet Halk Partisi*, Boyut Kitapları, İstanbul, 1998.
- Ünal, H., "Beraat Gecesi ", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 5, İstanbul, 1992, s. 475-476.
- Vuranok, E. G., *Türkiye'de İslamcılık ve Kadın: Seher Vakti Dergisi Üzerine Bir İnceleme*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2019.
- Yavuz, K., *Günümüzde İncanın Psikolojisi*, Boğaziçi Yayınları, Ankara, 2013.
- Yıldırım, A. - Şimşek, H., *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, 6. Bsk., Ankara, 2008.
- Yılmaz, H., *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2003.
- Yörükoğlu, A., *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı Ve Ruhsal Sorunlar*, Özgür Yayınları, İstanbul, 2000, s. 13.
- Yüce, G. Ç., *1970'li Yıllar Gençliğinde Siyasal İdeolojinin Düşünsel ve Eylemsel Oluşumu*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2023.
- Yücesan, A., "Niçin Bu Hale Düştün", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 1, S. 4, 15 Şubat 1970, s. 18-20.
- Yüksel, H., "Bir Zamanlar", *Seher Vakti Gazetesi*, C. 2, S. 13, 15 Ekim 1970, s. 11.
- Zengin, Z. S., "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Kur'an Kurslarının Kurulması ve Gelişimi", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 2, 2011, s. 1-24.

İnternet Kaynakçası

<https://idp.org.tr/uploads/zamantuneli.pdf> (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

https://idp.org.tr/uploads/IDP_timeline_1908-1980.pdf (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

Dinç, K., “Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları”, <https://yayin.diyanet.gov.tr/makale/diyanet-isleri-baskanligi-4-6-yas-grubu-kuran-kurslari/kadir-dinc-dib-egitim-hizmetleri-genel-muduru/egitim/2269/64> (Erişim: 22.12.2024).

<http://sozlutarih.idp.org.tr/mulakatlar/sule-yuksel-senler-ile-sozlu-tarih-gorusmesi>, Şule Yüksel Şenler İle Sözlü Tarih Görüşmesi, (Erişim Tarihi: 25.03.2019).

<http://www.sanakitabevi.com.tr/tr/?sku=40150> (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/orgun_ve_yaygin_egitim (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/2012-128-nrm.pdf> (Erişim Tarihi: 07.02.2025).

<https://timav.org.tr/imam-hatip-okullari-tarihcesi> (Erişim: 22.12.2024).

<https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/dun-bugun/turk-edebiyatinin-adalet-arayan-ismi-sule-yuksel-senler/1814944>. (23 Aralık 2024)

<https://www.milligazete.com.tr/bilgi/kurulus> (Erişim Tarihi 10.04.2025)

<https://www.nadirkita.com/hakyol-15-gunluk-dergi-sozun-gercegi-yolun-dogrusu-3-subat-1947-sayi-2-ismet-inonu-mehmet-emin-yurdakul-yenilmek-bilmeyen-turk-gucu-muessisi-lutfi-oguzcan-dergi22450618.html?srsId=AfmBOortGtq08ttSq8PfULBY-NYtBjulkHIajIlgFFPEg-nXALZxHCrA> (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

https://www.sebilurresad.com.tr/index.php?route=information/information&information_id=1 (Erişim Tarihi: 10.04.2025)

İmam Hatip Okulları Kuruluş Yıl Dönümü (meb.gov.tr), (Erişim: 22.12.2024).

Kur’ân Yolu, Erişim 14 Eylül 2024, <https://kuran.diyanet.gov.tr/>.

Soner Sadıkoğlu, Soner Hoca ile Türkçe- Edebiyat, Konferans Türü ve Özellikleri, https://www.sonersadikoglu.com/konferans.html#:~:text=KONFERANS%3A,*Haz%C4%B1rl%C4%B1kl%C4%B1%20olarak%20yap%C4%B1lan%20konu%C5%9Fmalard%C4%B1r. (Erişim Tarihi: 13.04.2025).

Şule Yüksel Şenler ve Merve Kavakçı ile Röportaj, Hilal Tv, <https://www.youtube.com/watch?v=yrUgREHVwpY&t=354s>. (Erişim Tarihi: 08.03.2025).

Vikipedia, Sándor Petöfi, Sándor Petöfi - Wikipedi (wikipedia.org), Erişim Tarihi: 21.12.2024.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Elife Hüsna BAŞEKİN
EĞİTİM DURUMU	
Lise	İstanbul Zeytinburnu Anadolu İmam-Hatip Lisesi
Lisans	Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (2015-2020)
Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Eğitimi (2020-2024)
Tez Konusu	1960-1980’li Yıllardaki İslamcı Yayınlarda Din Eğitimi Tartışmaları: Seher Vakti Gazetesi Örneği
Yabancı Dil / Diller	Arapça
İŞ DENEYİMİ	
2020-2024	MEB’de Ücretli Öğretmen